

Riigikohtu

1930. aasta otsused

A. 321 B
Riigikohtu

Fr. R. Kreutzwaldi
nime ENSV Riiklik
Raamatukogu

3-18955

Riigi trükikoja trükk.

Riigikohtu üldkogu 1930. a. otsustes käsitletud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.
Balti Eraseadus. 1613 } 2525 jj. } 1		Krim. kohtup. sead. 5 } 304 jj. } 475 } 3 491 } 836 p. 5 }		Riikliku maatagavara loomiseks võõrandatud maade eest tasumaksmise seadus. (RT 23 — 1926) — 1	
Kohtuteseadus. 406 ¹ jj. 2		Maaseadus. 8 1		Seadus eraadvokaatide kohta. (RT 141/142 — 1924) — 2	

Riigikohtu administratiiv-osakonna 1930. a. otsustes käsitletud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	
A. Eesti Vabariigi seadused ja määrused. Ajutised administratiivseadused. (RT 1 — 1918) seadus nr. 2. — 41 Administratiivkohtu kord. 3 71 6 74 11 4 11 ² } 11 ⁴ } 46 26 } 42 } 43 } 7		Ehituskruuntide väljaandmise määrus. (RT 53 — 1926, 83 — 1928) 6 p. a 72 Haigekassad — vt. Määrus Tööstusliku töö seadustiku III peatüki alla kuuluvate jne. Haridusministeeriumi määrus õpetajate registreerimise kohta. (RT 149/150 — 1920) 2 } 3 } 77 3 ja lisa } 4 } 60 5 } 7 täh. 1 } 77		50 } 51 } 42 63 } 64 } 74 } 18 90 } 91 } 92 } 43 93 } 94 } 95 } 123 } 124 } 33 125 } 127 } 34 193 } 18 200 p. 3 } 202 p. 3 } 30		Jõuvankrite seadus. (RT 30 — 1929) 14 p. 2 45 Kaitseväge ohvitseride teenistuskäigu seadlus. (RT 37/38 — 1924) — 36
Alkohoolilised joogid — vt. Piirituse ja alkohooliliste jookide müügi seadus. Ametisõitjate tasuseadus — vt. Riigiteenijate ametisõitjate tasuseadus.		Hoolekandeseadus. (RT 120/121 — 1925) 19 } 21 } 18, 43				

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.
Kinnisvarade hindamine — vt. Väljaspool linnu ja aleveid asuvate kinnisvarade hindamise seadus ja Väljaspool linnu ja aleveid asuvate kinnisvarade hindamise juhatuskiri.		16 lisa 17 19 III lõige 20 22 28 56—59 62	} 31 21 31 8	Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus. (RT 95/96 — 1925) 3 p. 1 lit. a 3 p. 1 lit. c	} 83
Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seadus. (RT 16 — 1926 ja 46 — 1928)		Maakorralduse seadus. (RT 23 — 1926) 44 45	} 84	Maaseadusega võõrandatud maadel asuvate väiketalude rendivahekorra uuendamise seadus. (RT 51/52 — 1924)	} 10
1 1 p. c 2 p. c 2 p. 3 lit. b (end. red. § 2 lit. c p. 2) 15 20 20 ¹ 34	} 24 13 16 24, 40, 84, 85 40, 85 85	Maanteede seadus. (RT 48 — 1928) 16 19 21 38 56 60	} 12 12, 29 29	Määrus Tööstusliku töö seadustiku III peatüki määruste alla kuuluvate ettevõtete valdajate (juhatajate) poolt nende määruste põhjal asutatud haigekassadele antavate teadete vormi, teadete andmise korra ja neid teateid sisaldavate üleskirjutuste pidamise kohta. (RT 13 — 1927)	8 14
Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduse elluviimise määrus. (RT 70 — 1926, 25 — 1929)	13 16 19 84 19 p. 2 lit. a ja b 40, 85	Maareformi teostamise määrused. 49 50 51 59 60 63 77 ¹ 77 ¹ p. 1 77 ¹ märk. 1 91 ¹ ja selle märkus 120	} 25 54 46 55, 46 66 67 82 56 57	Omavalitsuse ajutine järelevalve seadus. (RT 78 — 1919)	12 86
Koolinõunikud — vt. Seadusandliku delegatsiooni poolt 5. III 1920 vastuvõetud määrus maakonna- ja linnakoolinõunikute kohta.		Maaseadus. 15 lit. a 16 17 18 20 20 märk. 1 lit. e 22 märk.	40, 66, 72 57 23, 57 57 66, 72 66 67	Palgad — vt. Riigiasutiste koosseisude ja riigiteenijate palkade seadus.	
Krepostimaksu seadus. (RT 67/68 — 1920)	256 50, 58			Pensioniseadused — vt. Rahvaväelaste pensioni seadus ja Riigi- ja omaval. teenijate pensioni seadus.	
Koosseisud — vt. Riigiasutiste koosseisude ja riigiteenijate palkade seadus.				Perekonnaseisu seadus. (RT 191/192 — 1925)	1 82
Linnavolikogude valimise seadus. (RT 84 — 1926)	5 9 10 p. 1 16 II lõige	Maaseaduse põhjal riigistatud mõisade renditalude rendilepingute uuendamise määrus. (RT 89/90 — 1920)	2 10	Planeerimise tehnilised juhtnöörid — vt. Riigimaade planeerimise tehnilised juhtnöörid.	

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.
Petseri ja Narvataguste maade kinnisvarade kinnistamise seadus. (RT 16 — 1929) 2 47		Riigimaade planeerimise tehnilised juhtnöörid. (RT 46 — 1927) 28 66 76 46		Riigiteenistusest vabastamise korral palga edasimaksmise seadus. (RT 100 — 1926) — 37	
Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seadus. (RT 50 — 1927) 7 48, 73 12 48, 73, 81 39 48		Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seadus. (RT 109/110 — 1925, RT 85 — 1926 ja RT 54 — 1927) 2 72		Riikliku maatagavara loomiseks võõrandatud maade eest tasumaksmise seadus. (RT 26 — 1926) 2 lit. c ja e 9 10 11 } 54	
Pärandusemaksu seadus. (RT 67/68 — 1920) 31 p. 3 58 31 p. 5 50 Põhiseadus. (RT 113/114 — 1920) 1 69 23 41 72 20		Riigi- ja omavalitsuseteenijate pensioni seadus. (RT 123/124 — 1924 ja RT 149 — 1924) 1 32, 64 3 35, 64 4 64 6 35 6 II lõige 9 10 } 64 11 10, 64 12 39, 64 13 64 14 39, 64 15 35, 64 17 19 } 32		Riikliku maatagavara loomiseks võõrandatud maade eest tasumaksmise seaduse elluviimise määrus. (RT 56 — 1928) 1 2 2 p. 4 2 p. 7 3 5 7 9 } 54	
Pühade ja puhkepäevade seadus. (RT 155/156 — 1922) 1 märkus p. 3 4					
Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seadus. (RT 26/27 — 1920, RT 98 — 1928) 30 p. 1 } 17 42 }		Riigiteenijate ametisõitude tasu seadus. (RT 113 — 1921) 5 36 7 20, 36 8 36		Seadusandliku delegatsiooni poolt 5. III 1920 a. vastu võetud määrus maakonna- ja linnakoolinõunikude kohta. (RT 39/40 — 1920) 1 } 63 3 }	
Riigiasutiste koosseisude ja riigiteenijate palkade seadus. (RT 27 — 1927) 1 lit. b } 47 4 }		Riigiteenijate teenistusvanuse tasu seadus. (RT 20 — 1929) 7 49		Tempelmaksuseadus. (RT 45 — 1928) 21 61, 74 22 74	
Riigikohtu seadus. (RT 82/83 — 1919) 1 } 7 19 }		Riigiteenistuse seadus. (RT 149 — 1924) 1 5, 47, 64, 65 2 5, 37, 65 13 5, 37, 59 17 37, 59, 64 18 37 39 p. 2 lit. b 59		Tulumaksuseadus. 3 6 } 87 11 p. 6 24 märk. 2 } 62 41 48 58 } 9	

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.
Uudismaana ülesharimiseks maaandmise määrus. (RT 78 — 1927) — 27		Vähemusrahvuste kultuur-omavalitsuse seadus. (RT 31/32 — 1925) 1 } 2 } 63		II k. Üldine kubermanguseadus. § 18 märkuse lisa. 30 86	
Vabariigi Valitsusele alluvate asutiste koosseisude määrus. (RT 63 — 1929) — 5		Väljaspool linnu ja aleveid asuvate kinnisvarade hindamise seadus. (RT 27 — 1923) 1 p. a 68		§ 21 märkuse lisa. 17 86	
Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seadus. (RT 28 — 1929) — 5		Väljaspool linnu ja aleveid asuvate kinnisvarade hindamise juhatuskiri. (RT 90 — 1923) 10 } 10 p. a ja } märkus } 68 24 } 25 }		Linnaseadus. 8 71 21 } 58 p. 1 } 58 ^a lisa § 2 } 64 } 65 } 66 } 22 67 } 70 } 81 } 95 } 98 } 18 102 } 124 } 22 147 }	
Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seadus. (RT 97 — 1926) 10 p. 1 } 19 } 26 20 } 19, 26 22 } 19 23 } 26 24 } 19 25 } 27 } 19, 26 74 } 44 78 } 79 } 86		Võõrandatud maade eest tasumaksamise seadus — vt. Riikliku maatagavara loomiseks võõrandatud maade eest tasumaksamise seadus.		Linna sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruanete kohta Vene Ajut. Valitsuse poolt 29. sept. 1917 a. vastuvõetud määrus (VSKK nr. 274 — 1917 a. art. 2010). 6 50, 70 15 } 16 } 70	
Seadus vee juhtimise kohta läbi vööra maa maaparanduse otstarbel. (RT 118 — 1921) 27 } 32 } 6 35 }		Õpetajate registreerimise määrus — vt. Haridusministeeriumi määrus õpetajate registreerimise kohta.		V k. Otsemaksude seadus. (Arimaksu seadus) 449 lisa II nimek. III j. p. 6 52 449 lisa III 51 453 p. 6 (3) 38 (RT 44 — 1928) 453 p. 34 75 455 } 479 } 51 480 }	
Veeühisuste seadus. (RT 195/196 — 1925) 43 } 44 } 6		Ühingute, seltside ja nende liitude registreerimise seadus. (RT 37 — 1926) 10 41			
		B. Balti Eraseadus. 199 17 597 p. 5 83 3066 82			
		C. Vene seaduste kogu (VSK). I k. 2. jagu. Valitseva Senati korraldus. 155 } 156 } 7			

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	
509	62	XI k. 2. jagu. Tööstusliku töö seadus.		XII k. 2. jagu. Trahteriseadus.		
579	51					
614 p. 3	} 79	257	28, 76	6	53	
620		270	76	XVI k. Kohtuteseadus.		
626		280	14			
1915 a. 9. jaanuari seadus. (VSKK nr. 19—1915 a. art. 149 VI osa)	} 15	310	} 80	226	} 20	
—		311				
VIII k. Metsaseadus.	} 50	318 p. 3	} 80	Tsiiviikohtupidamise seadus. 248-a p. 2		
69		372				78
		389				80
		546		828	74	

Riigikohtu tsiivil-osakonna 1930. a. otsustes käsitletud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	
Balti Eraseadus.		973	95	Vene Tsiiviilõigus.		
530	} 95	1171	94	420	} 98	
771		1197	95	513		
1441	99	1879	93	514		
2451	} 97	1880	93, 94	542 ¹		
2452		2019	88	542 ²⁷		
2619	96	2021	} 97	Merimeeste seadus. (RT 28 — 1928)		
2621-2638	88	2054		41	} 90	
2918	91	2063	42			
3579	} 99	2064	88, 97	75		
3586		2065	} 96	Teise rahvusvahelise töökon- verentsi poolt Genuas vastu- võetud laevaõnnetuse korral tööpuuduse eest makstava kahjutasu kohta käiv kon- ventsioon. (RT 4/5 — 1923)		
3620		2068				
3634	89	2069	97			
3723	} 91	2070	} 92			art. 2
3724		2071				7
3968	94	Notariaalseadus.		8		
Tsiiviikohtupidamise seadus.		350	} 92	90		
169	92	352 p. 2				
793	95	353				
963	93, 95	365				

Riigikohtu kriminaal-osakonna 1930. a. otsustes käsitletud seaduste ja määruste nimestik.

Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.	Sead. ja määr. §§	Riigikohtu ots. nr.nr.
Ajutised määrused väliskauplemise kohta. (RT 64 — 1919)	5 109	751 756 766 771	109 110 109, 113, 115	1406 1554 1707	} 110 102
Aktsiisi seadus. 1111 114		771 p. 1 771 p. 2 771 p. 3 777 779	} 113 112 109	Patendimaksumäärade seadus. tariif III p. 1 114	
Balti Eraseadus. 337 113 1261 101 3284 3336 3337 3444	113 101 113	797 p. 2 859 879 ¹ 889 944	115 113 115 113	Rahukohtu nuhtlusseadus. 70 73 142 153 173 176 ¹ 180 180 ²	} 101 100 106 110 113 102
Kaubalaevade ja abilaevade masina juht- ja meeskonna sõiduseadus. (RT 185/186 — 1925)	— 111	—	111	Riigiasutiste koosseisude ja riigiteenijate palkade seadus. (RT 27 — 1927)	1 p. b 3 4
Kaubalaeva deki juht- ja meeskonna sõiduseadus. (RT 115 — 1927)	— 111	—	111	Riigi metsatööstuse põhimäärus. (RT 197/198 — 1925)	16 104
Kaubandus-tööstusm. juures töötava riigi kaubaagentuuri korraldus. (RT 175/176 — 1920)	— 109	—	109	Riigiteenistuse seadus. (RT 149 — 1924)	— 104
Krim. kohtup. seadus. 3 6 7 16 27 30 31 91 ¹ 139 ¹ 141 141 ⁴ 152 p. 7 159 681 683—686	113 109 113 103 113 105 113 105 114 113	59 64 84 85 120 125 149 271 272 ¹⁻⁷ 294 354 362 372 411 492 943 j. 3 975 977 1154 1155	109 110 103 110 115 107 109 110 108 115	Tsiviilkohtup. seadus. 1 332 485	} 113 109
				Vabariigi Valitsusele alluvate asutiste koosseisude määrus. (RT 28 — 1929)	— 111
				Vene seadl. ja korr. kogu 1916 a. nr. 38 art. 206.	— 110
				Vene sead. ja korr. kogu 1917 a. nr. 156 art. 865.	— 110

Nr. 1.

ÜLDKOGU.

16. septembril 1930. a.

Kohtu- ja Siseministri poolt 19. juulil 1930. a. nr. 41 all Kohtuteseaduse § 259¹ põhjal esitatud seletusepärimine küsimuses, kas sugukonna Fideikommissoonid, mis väljendatud BES §§ 2525 j.j., on Maaseaduse § 8 absoluutselt kaotatud või ainult sedavõrt, kuivõrt nad takistasid rüütlimõisade riigistamist.

Eesistuja esimees K. Parts, ettekandja riigikohtunik J. Lõo, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kohtu- ja Siseminister on Kohtuteseaduse § 259¹ põhjal 19. VII. 1930. a. nr. 41 all Riigikohtu poole pöördunud järgmises asjas: Kohtupraktikas olla lahkavamus tekitanud küsimus, kas sugukonna fideikommissoonid, mis väljendatud BES § 2525 j.j., on Maaseaduse § 8 absoluutselt kaotatud, või ainult sedavõrt, kuivõrt nad takistasid rüütlimõisade võõrandamist.

Kuulanud Riigikohtu prokuröri arvamuse ja asudes selle küsimuse lahendamisele, leiab Riigikohus järgmist:

Maaseaduse § 8, mille põhjal lahkavamused tekkinud, määrab: „Müügi ja jagamise keelud, tagasiostu õigus (§ 1613 seals.) ja sugukonna fideikommissoonid (§ 2535 j.j. seals.) kaotatakse ja tunnistatakse tühjaks kõik seaduse määrused, kohustused ja lepingud, mis takistavad võõrandatava maa riigistamist, tarvitamist ehk jagamist.“ See paragrahv koosneb kahest kokkuliidetud iseseisvast lausest nende predikaatidega: „kaotatakse“ ja „tunnistatakse tühjaks“. Esimene lause kaotab ainult ühe osa õiguseinstitutiidest, mis võõrandatava maaga seotud, nimelt müügi ja jagamise keelud, tagasiostu õiguse ja sugukonna fideikommissoonid, kuna teine üldiselt kõik seaduse määrused, kohustused ja lepingud tühjaks tunnistab, mis takistavad võõrandatava maa riigistamist, tarvitamist või jagamist.

Takistused, millest teises lauses jutt, võivad olla seotud määruste, kohustuste ja lepingute olulise osaga, nii et nende kõrvaldamine ja väljaheitmine ise ka tühiseks teeb nende määruste, kohustuste ja lepingute edasikestmise. Nad võivad ka mitteolulised olla ja nende kõrvaldamine ei sisalda eneses veel lepingute ja kohustuste hävimist muis osades. Teine lause oma täpsa mõtte järgi ei tee küll mitte sellist vahet takistuste vahel, vaid määrab üldiselt „mis takistavad — tunnistatakse tühjaks“. Ometigi pole seaduse mõtte kaugemale minna, kui tema otsarve (*ratio*) nõuab. Teist lauset võiks, ilma et tema otstarve selle all kannataks, ka leebemalt mõista ja seal loendatud määrused j.n.e. ainult niivõrt tühjaks tunnistatuks lugeda, kuivõrt nad Maaseaduste määruste teostamist takistavad. Kui teist lauset nii tõlgendada, tõuseb küsimus, kas seda tõlgendust võiks lubada ka esimeses lauses nimetatud objektide juures.

Esimesel pilgul tundub esimene lause nagu ülealusena, kuna sääl loendatud keelud ja õigused, mis kaotatakse, mahuvad teises lauses üldiselt („kõik“) tühjaks tunnistatavate määruste alla ja mõlemate lausete predikaadid „kaotatakse“ ja „tunnistatakse tühjaks“ on sünonüümid, s.o. väljendavad ühesarnast mõistet.

Õmeti on Maaseaduse andja, Eesti Asutav Kogu, esimese lause objektid erirühma paigutanud, neile eripredikaadid andnud ja lähem määratlus, mis teise lause objekte iseloomustab („mis takistavad“), on ära jäänud esimese lause objektide suhtes.

Neid asjaolusid silmas pidades ei saa teise lause leebemat tõlgendust („niivõrt kui nad takistavad“) laiendada esimese lause objektidele. Esimeses lauses mainitud keelud ja õigused kaotati selle täpsa mõtte järgi tingimata ja täiesti.

Rüütlimõisade võõrandamisega kadus sugukonna fideikomissioigusi kandev alus. Rüütlimõis hävis juriidiliselt, muutudes riigimõisaks. Maa eest saadav tasu, mis oleks vahest võinud fideikomissi kapitalina edasi kesta, jäi võõrandamise juures esialgu ära ja tasuküsimus pidi alles tulevikus otsustatama eriseadusega, kas üldse tasu anda ja kui palju (§ 10). Selliste asjaolude juures arvas Asutav Kogu sugukonna fideikomissioigusi mitte enam edasi kesta lasta, vaid kaotas need õigused selgel sõnal Maaseaduse § 8 esimeses lauses.

Kui pärastpoole mõned endiste fideikomissmõisade osad seadustega võõrandamise alt vabaks tunnistati ja endistele valdajatele tagasi anti, ei võinud need osad enam uuesti fideikomissi objektiks muutuda. Sama vähe võis võõrandatud mõisate eest antava tasu maksmise seadus (RT 26 — 1926) juba kaotatud fideikomissi elustada ja fideikomissmõisa eest saadav tasu olla fideikomissi objektiks. Pealegi oli sugukonna fideikomissi asutamine rüütlikeisusest isiku eesõigus (BES § 2527), mis seisuste kaotamise seadusega tühistati muude eesõiguste hulgas.

Kõigil neil põhjustel ülaltoodud küsimuse peale Riigikohtu üldkogu **otsustas**: seletada, et Maaseaduse § 8 on sugukonna fideikomissioigused, mis väljendatud BES § 2525 j.j., täiesti kaotatud ja mitte ainult sedavõrt, kuivõrt nad takistasid rüütlimõisade võõrandamist.

Nr. 2.

ÜLDKOGU.

16. septembril 1930. a.

Riigikohtu esimehe poolt esitatud küsimus, kas on rahukogudel õigus anda luba võõraste asjade ajamiseks rahukogus esimese astme kohtuna neile eraadvokaatidele, kellele nüisugust luba 28. nov. 1924. a. välja kuulutatud Eraadvokaatide seaduse maksmahakkamisel veel ei olnud antud.

Eesistuja ja ettekandja esimees K. Parts, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Küsimuse panemiseks on tõuget andnud kohtute tegevuses ilmsiks tulnud lahk-
arvamused. Nii on Viljandi-Pärnu Rahukogu selles küsimuses kõikuval seisukohal olnud ja ka Kohtupalat, kes 1925. a. eraadv. A. asjas nr. 22 oli seletanud, et 1924. a. Eraadvokaatide seadus on välja antud mitte eraadvokaatide seisuse laiendamiseks, vaid kitsendamiseks, ja leidnud, et sellele, kellel enne selle seaduse ilmunist ei olnud õigust võõraste asjade ajamiseks rahukogus, kui I astme kohtus, ei või seda õigust anda pärast selle seaduse väljakuulutamist, oli 1930. a. L. asjas (toim. nr. 14) seletanud, et seda ometi anda tuleb siis, kui keegi enne eeltähendatud seaduse ilmunist rahuldavalt eksami teinud võõraste asjade ajamiseks ka I astme asjades.

Prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et 1874. a. 25. mai seadusega loodi vanutatud advokaatide vähesuse või puuduse pärast eraadvokaatide instituut, kellele peale vanutatud advokaatide luba anti elukutseliselt võõraid asju ajada. Rahukogudele, ringkonna-kohtutele ja kohtupalatitele anti õigus välja anda isikutele, kellel seks ei olnud TKS § 246 ette nähtud takistusi ja kelle teadmisi kohus võis enne läbi katsuda, tunnistusi võõraste asjade ajamiseks (Kohtute sead. § 406¹, 406² ja 406⁶) ja need tunnistused andsid õiguse asjade ajamiseks ainult selles kohtus, kelle poolt nad olid antud (§ 406² seals.); ainult rahukogu poolt antud tunnistused olid maksvad ka samale rahukogule alluvate rahukohtunikkude juures

(§ 406³ seals.). Kohtul oli õigus kõiki dokumente läbi vaadates ja kaaludes kõiki teateid, mis ta arvas tarvilikud olevat, luba anda või ka lubapalve tagasi lükata, kuigi lubapaluja vastas kõigile välistele seadusenoetetele (§ 406⁷). Kokkukõlas Kohtute sead. § 406² nõudega, et asjade ajamiseks igas kohtus eriluba pidi muretsetama, anti ja antakse meie rahukogudes, mis moodustavad endistest veneaegsetest rahukogudest ja ringkonnakohtutest liidetud ühise kohtu, mõnedele eraadvokaatidele luba võõraste asjade ajamiseks mõlemates rahukogu astmest, teistele aga ainult teises astmes.

1924. a. esitas Vabariigi Valitsus Riigikogule seaduse-eelnõu, mille järgi tulevikus Kohtute sead. § 406¹ j.j. nimetatud tunnistusi enam välja ei anta isikutele, kellel seesuguseid tunnistusi pole selle seaduse maksmahakkamisel, kuna eraadvokaadid, kellel nimetatud tunnistused olemas, võivad neid uuendada harilikus korras ainult nende kohtuasutiste juures, kust nendele seni tunnistusi välja anti. Põhjenduseks toodi ette, et eraadvokaatide instituut oli sisse seatud tol ajal, kui Venemaal ülikooli haridusega juriste veel vähe oli. Sellele instituudile vaadati juba tema sisseeadmisel kui ajutise hädanähtusele. Riigi ja eraisikute huvides peab õigusteadusliku abi andmine kodanikkudele seisma kõrgel pinnal. Seks on tarvis advokaatuuris teatud hariduslik tsens maksma panna ja nõuda, et sinna pääseksid ainult need, kes on mitte üksnes praktiliselt, vaid ka teoreetiliselt õigusteaduse alal ette valmistatud, s.o. kellel on kõrgem juriidiline haridus; et meil kõrgema haridusega õigusteadlaste puudust enam ei ole, siis on aeg kätte jõudnud eraadvokaatide instituudi likvideerimisele asuda. Seaduse-eelnõu leidis Riigikogus vastuvaidlusi, kuid Riigikogu enamus ühines Vabariigi Valitsuse seisukohaga ja võttis seaduse-eelnõu vastavate arutamiste ja lugemiste järel vastu, andes temale järgmise kuju: „Kohtute sead. § 406¹ ja järgm. nimetatud tunnistusi võõraste asjade ajamiseks enam välja ei anta isikutele, kellel seesuguseid tunnistusi pole käesoleva seaduse maksmahakkamisel. Eraadvokaadid, kellel nimetatud tunnistused olemas, võivad edaspidi ainult rahukogudelt harilikus korras luba saada võõraste asjade ajamiseks. Märkus. See seadus ei käi vannutatud advokaadi abide kohta“. Nii siis läks vastuvõetud seadus omas lõppkujus Vabariigi Valitsuse poolt esitatud eelnõust kaugemale, et ta väljaantud tunnistuste uuendamist eraadvokaatidele, kel puudub õigusteaduslik haridus, mitte enam üldiselt ei lubanud rahukogudes ja Kohtupalatis, vaid ainult rahukogudes.

Kui silmas pidada, et seaduse eesmärgiks oli rahvale võimalikult parema õigusteadusliku abi kindlustamine ja seaduseandja erilist rõhku pani seejuures abiandjate advokaatide teaduslikule ettevalmistusele ja neid eelistas eraadvokaatidele, kellel puudub teoreetiline õigusteaduslik eelharidus ja kes omale ainult praktilises elus teadmisi muretsenud kohtuasjade ajamiseks, siis on selge, et seaduseandja mõttega ei oleks kokkukõlas, kui nüüd veel nende eraadvokaatide tööpõldu, kes ei kuulu vannutatud advokaadi abide hulka ja kellel 1924. a. ainult rahukogu II astmes asjade ajamiseks tunnistused olid antud, laiendada lubataks asjadega, mis rahukogu esimesele astmele alluvad: on ju esimese astme asjad väga mitmekesised ja väga paljud neist oma sisu poolest raskemad ning keerulisemad ja ka asjaajamise kord esimeses astmes erineb mitmeti rahukohtunikkuudele alluvate asjaajamise korrast. Nähtavasti seda asjade keerulisemat õiguslikku iseloomu ja asjaajamise erinevust silmas pidades on seaduseandja eraadvokaatidele samade, s.o. rahukogudele I astme kohtuna alluvate asjade ajamise sellele järgnevas ülemas kohtus, Kohtupalatis, hoopis lõpetanud. Eksami tegemisel ei ole asjas otsustavat tähendust, kuna tunnistuste väljaandmine ei olene üksnes eksamist ning kohus võis tunnistusi välja anda ka eksami nõudmiseta ja teiselt poolt lubasoove rahuldamata jätta ka tehtud eksami puhul, näit. kui tema arvamus järgi õigusteadusliku haridusega advokaatidest kohal puudust ei olnud, ja igasugustel mittevormilistel põhjustel. Võõraste asjade ajamise õiguse omandas sooviavaldaja ikka ainult pärast vastava loa saamist või, täpsamalt, tunnistuse saamist kohtult, nagu seda selgelt väljendab Kohtute s. § 406¹. 1924. a. Seadus eraadvokaatide kohta annab võimaluse kõne all olevaid tunnistusi rahukogudelt harilikus korras edasi saada nendel, kellel

nad juba olemas olid. Eeltoodud kaalutlustel Riigikohus **otsustas**: seletada, et rahukogud ei ole õigustatud andma luba võõraste asjade ajamiseks rahukogus esimese astme kohtuna neile eraadvokaatidele, kellele niisugust luba 1924. a. 28. novembril välja kuulutatud Eraadvokaatide seaduse maksmahakkamisel veel ei olnud antud.

Nr. 3.

ÜLDKOGU.

22. detsembril 1930. a.

Riigikohtu esimehe poolt esitatud küsimus, kas on kaebajal-kahjusaaajal ka siis, kui tema ei ole tsiviilhagejaks tunnistatud, õigus kohtu-uurija tegevuse üle kaebusi tõsta.

Eesistuja ja ettekandja Riigikohtu esimees K. Parts, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohtu üldkogu leidis:

KKS § 304 j.j. on loendatud need õigused, mis antakse eeluurimisel kaebajale-kahjusaaajale. Selle järgi on kaebajal õigus osa võtta eeluurimise toimingutest ja teda tuleb sellepärast käsitada asjast osavõtjana, kel KKS § 491 järgi on õigus kaebusi anda iga eeluurimise toimingu peale, mis tema õigusi rikub või kitsendab. Vaadeldes motiive § 304 ja teiste juurde, nähtub, et seaduseandjal oli tahe kahjusaaajale võimaldada osa võtta eeluurimisest ja sellega kindlustada kuriteo põhjalikumat ja kiiremat selgitamist. Seda silmas pidades ei ole õige mõningate kohtute vaade, nagu näeks KKS § 304 ette ainult erasüüdistajaid ja kaebajaid, kes tsiviilhagi on esitanud. See käib § 304 täpsa sõnastuse vastu. § 304 määrab, et kaebuse tooja võib üles anda tunnistajaid, uurimistoimingute juures olla ja esitada küsimusi tunnistajatele ning süüdistatavale ning oma nõude kinnituseks tõestusi esitada ja ärakirju protokollidest saada. KKS-s tarvitatakse sõna „hagi“, venekeeles „isk“, mitte ainult mainitud kitsamas tsiviilhagi mõttes, vaid laiemalt, kriminaalsüüdistuse tõstmise mõttes, nagu see selgelt on väljendatud KKS § 5. Sellepärast ei või § 304 p. 3 leiduva sõna „hagi“ mõistet võtta kitsamas, tsiviilhagi mõttes. Mainitud vaate kaitsjate seisukohta ei kinnita ka KKS § 475 ja 836 p. 5, millele nad tuginevad. § 475 puudutab eeluurimise ärakirjade väljaandmist. Selles ei ole kahjusaaajaid nimetatud sel põhjusel, et nende õigus ärakirjade saamiseks on juba § 304 p. 4 ette nähtud. KKS § 836 on selle seaduse IV jaotuses, mis ei käsitle enam eeluurimist, vaid käsitleb asja arutamist kohtus. Kahjusaaaja õigused eeluurimisel ja asja arutamisel kohtus ei ole võrdsed. Eeluurimisel on kaebaja-kahjusaaaja õigused laiemad, tema on selles asjaosaline, kuna kohtus tema seda ei ole, kui ta ühtlasi ka juba tsiviilhagejaks ei ole tunnistatud.

Kõiki eeltoodud kaalutlusi silmas pidades, Riigikohtu üldkogu **otsustas**: küsimusele vastata jaatavalt.

Nr. 4.

ADMINISTRATIIVOSAKOND.

23. jaan. 1930. a.

Suure-Jaani alevivolikogu valimiste alevikomitee voliniku August Nurga (Nurk) revisjonkaebus Suure-Jaani jsk. rahukohturniku määruse peale 10. jaanuarist 1930. a. Viljandi Maavalitsuse kaebuse asjas maavalitsuse administratiivprotesti tagasisaatmise pärast.

Eesistuja ja ettekandja, osakonna esimees P. Puusep, prokuröri abi K. Luud.

Määrusega 28. detsembrist 1925. a. otsustas Suure-Jaani alevivolikogu valimiste alevikomitee tagasi saata Viljandi Maavalitsuse voliniku administratiivosakonna juhataja A. Siitam'i

administratiivprotesti 14. ja 15. detsembril 1929. a. toimetatud Suure-Jaani alevivolikogu valimiste peale, kui pärast tähtaega antud, sest Viljandi Maavalitsus olevat valimismaterjalid kätte saanud 17. detsembril 1929. a. kell 10,15 min. hommikul, protesti andmise tähtaeg lõppenud TKS §824 põhjal 24. detsembril 1929. a. kell 24, kuna protesti saateümbrikul olevast postitemplist nähtuvat, et protest on Suure-Jaanis, kus alevikomitee asub, saadud 25. detsembril 1929. a., s.o. üks päev pärast tähtaega.

Selle määruse tühistas Viljandi Maavalitsuse voliniku Aleksander Siitam'i erakaebuse tagajärjel 10. jaanuaril 1930. a. Suure-Jaani rahukohtunik, ette kirjutades alevikomiteele maavalitsuse voliniku administratiivprotest vastu võtta ja sellele seaduslik käik anda, leides, et RT 155/156 — 1922 avaldatud seaduse nr. 93 — § 1 märkuse p. 3 põhjal lõpetatakse 24. detsembril töö ametiasutistes kell 12 päeval ja et 24. detsember on arvatud pühade ja puhkepäevade hulka ja seda päeva ei tule lugeda tööpäevaks, ja protesti sisseadnmise tähtpäevaks tuleb lugeda järgmine tööpäev, nimelt 28. detsember 1929. a. Niisugusele seisukohale asunud ka Riigikohtu üldkogu otsuses 9. maist 1927. a. nr. 5.

Riigikohtule antud kaebuses palub Suure-Jaani alevivolikogu valimiste alevikomitee volinik, sama komitee liige August Nurk, rahukohtuniku määruse tühistada ja Viljandi Maavalitsuse voliniku erakaebuse jätta tagajärjeta, tunnistades Suure-Jaani alevikomitee määrus 28. dets 1929. a. seadusepäraseks või asi anda uuesti esimese astme kohtule sisuliseks otsustamiseks põhjusel, et protest on saadud Suure-Jaanis pärast tähtaega ja Riigikohtu üldkogu otsus puudutavat mitte Tsiviilkohtu seadust ja Administratiivkohtu korda ja käivat ainult Veksli-seaduse § 68 p. 3 ette nähtud vekslimaksja õiguste kohta maksmist toimetada protesti antud vekslit eest notari juures kuni kella 3 pärast lõunat.

Asja arutanud, alevikomitee voliniku seletuse ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohtus leiab:

Viljandi Maavalitsuse volinik palub Riigikohtule antud kirjalikus seletuses alevikomitee voliniku August Nurga kaebuse läbi vaatamata jätta põhjusel, et alevikomitee poolt olevat volitus temale antud enne maavalitsuse administratiivkaebuse andmist alevikomitee määruse peale ja et alevikomiteel ei ole õigust anda oma liikmele üldvolitust kohtutes esinemiseks. Sellel taandusel puudub seaduslik alus. Volitus on antud 28. detsembril 1929. a., s.o. pärast seda, kui alevikomitees oli saadud Viljandis 24. dets. 1929. a. postile antud maavalitsuse protest valimiste vastu ja sellest volitusest, mis toimetuses olemas väljakirjutise näol alevivolikogu valimiste alevikomitee koosoleku protokollist 28. dets. 1929. a. p. II, nähtub, et komitee liiget August Nurk'a kohustatakse ja volitatakse esinema volinikuna Viljandi Maavalitsuse poolt antavas administratiivprotestis ja erakaebuses, mis sihitud 14. ja 15. dets. 1929. a. toimetatud Suure-Jaani alevivolikogu valimiste vastu, esinema rahukohtus, rahukogus ja Riigikohtus õigusega andma era-, apellatsioon- ja revisjonkaebusi kõigi õigustega, mis seadustes volinikkude kohta ette nähtud. Sellesisuline volitus vastab täiesti TKS §§ 1285 ja 1286 nõuetele ametiasutiste poolt ametnikkudele kohtus esinemiseks antavate volituste kohta ega kuulu üldvolituste hulka.

Mis puutub alevikomitee kaebusse, siis tuleb see rahuldada. Rahukohtunik on ekslikult arvanud 24. detsembri RT 155 — 1922 avaldatud seaduses loendatud puhkepäevade hulka. Tähendatud seaduses seda ei ole öeldud. § 1 märkus p. 3 järgi lõpeb töö 24. detsembril kell 12 päeval, aga see päev iseenesest ei ole arvatud puhkepäevade hulka, vaid on seaduse järgi harilik tööpäev. TKS § 828 põhjal võetakse posti kaudu kaebuse andmise puhul arvesse päev, mil kaebus on saadud postil kohtu asukohas. Käesoleval korral tuli rahukohtunikule adresseeritud kaebus AKK § 11 (RT 16 — 1929) põhjal sisse anda Suure-Jaani alevi asuva alevikomitee kaudu, kaebus on aga Suure-Jaanis saadud, nagu ümbrikul olevast postitemplist nähtub, 25. detsembril, kuna tähtaeg lõppes 24. detsembril. Riigikohtu üldkogu otsus 9. maist

1927. a. nr. 5 ei käi kohtutele ja ametiasutistele kaebuste andmise tähtaegade kohta, vaid ainult selle kohta, et juhtudel, kui Veksliseaduse § 68 p. 3 alusel vekslite protestimine langeb päevale, mil töö seaduse järgi lõpetatakse kell 12 päeval, tuleb protestimist toimetada järgmisel tööpäeval kell 3 pärast lõunat.

Kõige selle ja AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Suure-Jaani rahukohtuniku otsus 10. jaanuarist 1930. a. tühistada ja Viljandi Maavalitsuse voliniku poolt Suure-Jaani alevivolikogu valimise alevikomitee määruse peale 28. detsembrist 1929. a. rahukohtunikule antud era-kaebus jätta tagajärjeta.

Nr. 5.

ADMINISTRATIIVOSAKOND.

7. veebruaril 1930. a.

Rudolf Villem'i kaebus Põllutööministri otsuse peale 28. augustist 1929. a. ametniku kohustetäitjaks määramise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Käskkirjaga 17. juulist 1929 a. nr. 17 vabastas Majanduseminister Majanduseministeeriumi teenistusest Kinnisvarade Hindamise Ameti sekretäri Rudolf Villem'i, arvates 1. juulist 1929. a. tema astumise puhul Põllutööministeeriumi teenistusse. Käsuga 16. juulist 1929. a. nr. 1 määras Katastri ja Maakorralduse Osakonna direktor Rudolf Villem'i Katastri ja Maakorralduse Osakonna sekretäri kohustetäitjaks, arvates 1. juulist 1929. a. 24. augustil 1929. a. esines Rudolf Villem Põllutööministrile palvega, milles seletas, et tema ei saavat rahul olla tema määramisega ametniku kohustetäitjaks järgmistel põhjustel: 1) Riigiteenistuse seaduse § 1 järgi võivad riigiteenijad olla kas ametnikud või vabateenijad vabateenistuskohtadel või vabateenijad ajutiste ametnikkude kohustetäitjatena. Ametniku kohuse täitjate ametnikkude instituuti Riigiteenistuse seadus ei tunnustavat. Sellepärast ei olevat tema määramine ametnikuks sekretäri kohustetäitjana kokkukõlas eelnimetatud seadusega; 2) Kui asuda seisukohale, et Katastri ja Maakorralduse Osakonna direktori käsk on redaktsioonilt puudulik ja sellest tuleb nii aru saada, et teda on määratud vabateenijaks sekretäri ajutise kohustetäitjana, siis ka niisugune määramine ei olevat seadusepärane. Tema teeninud seni ametnikuna Kinnisvarade Hindamise Ameti koosseisus ette nähtud kohal. Riigiteenistuse seaduse § 3 põhjal võetavat ametnikud ametisse määramata ajaks ja ametivahekord nende ja riigi vahel võivad lõppeda ainult Riigiteenistuse seaduse § 39 ette nähtud korras ja juhtudel. Järelikult, enne kui teda oleks võidud määrata vabateenijaks, oleks pidanud lõpetatama ametivahekord tema ja riigi vahel. Teda ei olevat aga keegi riigiteenistusest vallandanud. Niisuguseks vallandamise otsuseks ei saavat lugeda ka Vabariigi Valitsuse otsust 5. juulist 1929. a., kuigi Katastri ja Maakorralduse Osakonna direktori arvamus järgi tähendatud otsusega olevat kõik riigiteenijad vallandatud. Vabariigi Valitsuse otsust 5. juulist 1929. a. tulevat nii mõista, et teatud aladel on vanad ametnikohad Riigiteenistuse seaduse § 13 kohaselt kaotatud, ja sama paragrahvi alusel tulevad uued määramised ette võtta, s.t. ametnikud tuleb üle viia uutele kohtadele, ja need ametnikud, kelle jaoks uut kohta ei leidu, ametnikkude reservi arvata. Teiseks ei saavat ka juba riigiteenistusest vabastatud isikut enam teisele kohale üle viia Riigiteenistuse seaduse § 13 alusel, vaid teda võidavat uuesti teenistusse võtta sama seaduse § 6 ette nähtud korras tema sellekohase kirjaliku soovivaldise põhjal. Sellepärast ei olevat võimalik tõlgendada Vabariigi Valitsuse 1929. a. 5. juuli otsust nii, nagu seda tegevat Katastri ja Maakorralduse osakonna direktor. Sellepärast palus tühistada Katastri ja Maakorralduse Osakonna direktori käsu 16. juulist 1929. a. nr. 1 selles osas, millega ta määratud sekretäri kohustetäitjaks. Kirjaga 2. septembrist 1929. a. nr.

3863 teatas Katastri ja Maakorralduse Osako nd Rudolf Villem'ile Põllutööministri 1929. a. 28. augusti otsuse kohaselt järgmist: „Uutes koosseisudes ei ole enam ametikohta, mis vastaks Kinnisvarade Hindamise Ameti endise sekretäri ametikohale. Vanalt ametikohalt olete Teie vabastatud Majandusministri käsuga nr. 17 — 17. VII 19 a. ja Põllutööministeeriumi teenistusse võtmine on sündinud Maakorralduse ja Katastri Osakonna direktori käsuga nr. 1 — 16. juul. 29 a. Mis puutub sellesse, et Teid on määratud ametniku kohustetäitjaks, siis tuleb selle all mõista Riigiteen. sead. § 1 ette nähtud ajutist kohustetäitmist, ja kui Teie sellele kohale ei soovi teenistusse jääda, siis on Teil õigus enese vabastamist paluda ja Majanduseministeeriumilt nõuda, et Teid arvataks Riigiteen. sead. § 13 kohaselt ametnikkude reservi“.

Riigikohtule antud kaebuses palub Rudolf Villem tühistada Põllutööministri otsus 28. augustist 1929. a. ja asi Põllutööministrile uueks otsustamiseks saata, seletades sedasama, mis palves Põllutööministrile.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Riigiteenistuse seaduse § 1 järgi jagunevad riigiteenijad: 1) ametnikkudeks ja 2) vabateenijateks. Ametnikkudeks loetakse need, kes teenivad riigiasutiste koosseisudes ette nähtud ametikohtadel; vabateenijateks — a) need, kes teenivad riigiasutiste koosseisudes ette nähtud vabateenistuskohadel ja b) need, kes ajutiselt täidavad ametniku kohuseid. Ametniku ajutine kohustetäitmine võib kesta kõige rohkem kuus kuud, nagu selgub sama seaduse § 2 viimasest lõikest. Tuleb tähendada, et seaduse mõtte järgi ajutine ametniku kohustetäitmine ja ametniku kohustetäitmine on üks ja seesama. Seadus ei tee mingisugust vahet ametniku ajutise kohustetäitja ja ametniku kohustetäitja vahel. Kui seaduses räägitakse ajutisest ametniku kohustetäitmisest, siis sellepärast, et see kohustetäitmine ei või kesta määramata aeg, vaid kõige kauemini kuus kuud, s.t. ajutiselt. Pärast kuue kuu möödumist tuleb ametniku kohustetäitja kas teenistusest vabastada või sellele ametikohale ametnikuks nimetada. Algotimetuses olevast Katastri ja Maakorralduse Osakonna direktori käsust 16. juulist 1929. a. nr. 1 nähtub, et kaebaja Rudolf Villem on määratud nimetatud osakonna sekretäri kohustetäitjaks. Riigi Teatajas 63 — 1929. a. avaldatud Vabariigi Valitsusele alluvate asutiste koosseisude määruse järgi on Katastri ja Maakorralduse Osakonna sekretäri koht ametikoht, kuid et kaebaja Rudolf Villem on sellele kohale määratud sekretäri kohustetäitjaks, siis tuleb teda lugeda vabateenijaks, mitte aga ametnikuks. Eelnimetatud Katastri ja Maakorralduse Osakonna direktori käsus on Rudolf Villem paigutatud küll ametnikkude liiki, kuid see on ekslik. Nõnda kaua kui R. Villem on sekretäri kohustetäitja, kuulub ta vabateenijate liiki. Tekib küsimus, kas Rudolf Villem'i, kes seni teenis Kinnisvarade Hindamise Ametis ametnikuna (sekretärina) koosseisudes ette nähtud ametikohal, võidi määrata Katastri ja Maakorralduse Osakonna sekretäri kohustetäitjaks, s.o. vabateenijaks. Vabariigi Valitsuse ja ministeeriumide korraldamise seadusega (RT 28 — 1929) on endise Rahaministeeriumi alla kuuluv Kinnisvarade Hindamise Amet ära kaotatud ja on loodud Põllutööministeeriumi koosseisus uus Katastri ja Maakorralduse Osakond. Nagu nähtub Põllutööministeeriumi peasekretäri ettekandest Põllutööministrile 28. augustist 1929. a. nr. 1045, on endise Kinnisvarade Hindamise Ameti ülesanded kokku sulatatud Katastri ja Maakorralduse Osakonna ülesannetega. Endise Kinnisvarade Hindamise Ameti asjaajamise kord on ümber korraldatud nõnda, et tehniline tööde teostamine on koondatud Katastriametis, ku na kantseiline asjaajamine (sekretäri, raamatupidaja ja kantselei ametnikkude ülesanded) on koondatud Katastri ja Maakorralduse Osakonna ühises kantseleis. Sellest selgub, et Katastri ja Maakorralduse Osakonnas ei ole enam ametikohta, mis oma funktsioonide poolest vastaks endise Kinnisvarade Hindamise Ameti sekretäri ametikohale. Järelikult tuleb konstateerida, et kaebaja endine ametikoht on ära kaotatud. Seda võtab kaebaja ka ise õigeks. Oli ametikoht ära kaotatud (ja isegi Kinnisvarade Hindamise Amet, mille tagajärjel kaebaja üleviimine uuele kohale samas ametkonnas võimatuks osutus), siis tuli kaebaja Villem arvata Riigiteenistuse seaduse § 13 põhjal ametnikkude reservi. Seda Majandusminister oma käsuga

17. juulist 1929. a. nr. 17 küll teinud ei ole, vaid on kaebaja Villemi teenistusest vabastanud tema teenistusse võtmise puhul Põllutööministeeriumi. Kuid Majanduseministri korralduse peale ei ole kaebust antud. Õige on kaebaja väide, et ilma tema nõusolekuta ei võidud teda Katastri ja Maakorralduse Osakonna sekretäri kohustetäitjaks, s.o. vabateenijaks määrata. Asjatoimetusest ei ole ka näha, et kaebaja oma nõusoleku selleks oleks andnud. Kuid see asjaolu ei või olla põhjuseks kaevatud Põllutööministri otsuse tühistamiseks, sest kui kaebaja ei soovi olla sekretäri kohustetäitja, siis on tal õigus teenistusest vabastamist paluda ja õigus nõuda, et ta ametnikkude reservi arvataks. Eeltoodud põhjendustel AKK § 21 ja 22 p. 1. põhjal Riigikohus **otsustas**: Rudolf Villem'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 6.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

7. veebruaril 1930. a.

Gustav Tölbi ja Jaan Kase erakaebused Kesk-veekomisjoni otsuse peale 13. oktoobrist 1929. a. kaebuse sisuliselt läbi vaatamata jätmise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Kesk-veekomisjoni määrusega 18. oktoobrist 1929. a. on Gustav Tölbi ja Jaan Kase kaebused Pärnumaa veekomisjoni otsuse vastu 22. juunist 1929. a. sisuliselt läbi vaatamata jäetud põhjendusel, et kaebused on antud seadusliku tähtaja möödumisel. Riigikohtule antud erakaebustes paluvad Gustav Tölp ja Jaan Kask Kesk-veekomisjoni määruse 22. oktoobrist ära muuta ja nimetatud komisjonile ette kirjutada nende kaebusi sisulisele arutusele ja otsustamisele võtta. Mõlemad kaebajad seletavad ühiselt, et edasikaebuse tähtaega Pärnumaa veekomisjoni otsuse vastu tulevat lugeda seaduse järgi ajast, mil asjaosalistele see otsus kuulutatud. Kaebajatele ei olevat aga otsust kuulutatud 22. juunil, vaid otsuse ärakiri olevat Tori vallamajas välja pandud alles 5. juulil. Peale selle seletab Gustav Tölp, et Pärnumaa veekomisjon ei olevat temale üldse motiveeritud otsusest ärakirja saatnud, ning Jaan Kask seletab, et tema olevat ärakirja motiveeritud otsusest kätte saanud alles 10. juulil 1929. a.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab:

Pärnumaa veekomisjoni otsus 22. juunist 1929. a. on tehtud Veeühingute seaduse alusel ja selle seaduse (RT 195/196 — 1925) § 43 järgi võib maakonna veekomisjoni otsuste vastu edasi kaevata Kesk-veekomisjonile kahe nädala jooksul. Sama seaduse § 44 põhjal määrab veekomisjonide koosseisu ja asjaajamise korra, mis selles seaduses ei ole ette nähtud, Seadus vee juhtimise kohta läbi võõra maa maaparanduse otstarbel (RT 118 — 1921). Viimase seaduse § 32 järgi teeb veekomisjon asja kohta motiveeritud otsuse, millest asjaosalistele ärakirjad saadetakse ja peale selle ärakiri vesiehituse asukohale, vastavasse vallavalitsusse avalikult väljapanemiseks. Sama seaduse § 35 põhjal arvatakse kaebuse tähtaega veekomisjoni otsuse tegemise päevast. Vastupidiselt kaebajate seletustele ei tule seega asjaosalistele kaebuse tähtaega maakonna veekomisjoni otsuste vastu arvata ei komisjoni otsuse väljapanemise ajast vastavas vallavalitsuses ega ärakirja kättesaamise momendist asjaosaliste poolt, vaid otsuse tegemise päevast. Asja otsustamise päevast antakse ka asjaosalistele § 27 alusel allkirja vastu teada, mis pärast kaebuse tähtaja arvamise algus asjaosalistele ei või teadmata olla, samuti kui komisjoni otsus. Nagu asjatoimetusest nähtub, on Gustav Tölp ja Jaan Kask käesolevas asjas Pärnumaa veekomisjoni otsuse vastu 22. VI. 1929. a. kaebuse andnud postile 16. juulil 1929. a., mis Tallinnas postil saadud 17. juulil, kuna aga Veeühingute seaduse §§ 43 ja 44 ning Seadus veejuh-

timise kohta läbi võõra maa maaparanduse otstarbel § 35 järgi edasikaebuse andmise tähtaeg lõppes 5. juulil.

Ettetoodud põhjustel ei ole alust kaevatud määruse muutmiseks, mispärast AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Gustav Tölbi ja Jaan Kase erakaebused jätta tagajärjeta.

Nr. 7.

ADMINISTRATIIVOSAKOND.

18. veebruaril 1930. a.

Joosep Habicht'i kaebus Majandusministri otsuse peale 6. juun. 1929. a. Ernst Asman'i 1922. a. tulumaksu tasumise asjas antud vastulause tõlgitsemise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

26. oktoobril 1927. a. oli Joosep Habicht esinenud palvega Rahaministrile korraldus teha: 1) et 16. VI. 1924. a. Eesti Panka tasutud 251.990 mk., mis eksi kombel arvatud Ernst Asman'i 1923. a. puhaskasumaksu arvele, kantaks viimase 1922. a. tulumaksu arvele; 2) et 5. VIII 1924. a. Ernst Asman'i vallasvara müügist saadud 106.925 mk. kantaks samuti E. Asman'i 1922. a. tulumaksu katteks; 3) et kaebajalt, kui E. Asman'i 1922. a. tulumaksu maksmise eest vastutajalt isikult sisse nõutud E. Asman'i 1922. a. tulumaksu võlg ühes viivitusrahaga kogusummas 524.644 mk., tunnistataks sissenõutuks seadusevastaselt ja see summa temale tagasi makstaks. Rahaministri resolutsiooniga 11. jaanuarist 1928. a. oli Joosep Habicht'i palve rahuldamata jäetud. Joosep Habicht'i kaebusel on Riigikohtu otsusega 14. dets. 1928. a. Rahaministri otsus 11. I. 1928. a. tühistatud ja asi Rahaministrile uueks otsustamiseks saadetud. Oma otsuses on Riigikohus seletanud, et alusetu on Ernst Asman'i vallasvara („Kajaku“) müügist saadud summa kandmine Asman'i 1923. a. puhaskasumaksu katteks kui ka Joosep Habicht'ilt 191.336 marga viivitusprotsentide sissenõudmine, kuna muus osas tuleb kaebus rahuldamata jätta. Asja uuel otsustamisel on Majandusminister 6. juunil 1929. a. J. Habicht'i palve uuesti tagajärjeta jättnud „arvesse võttes, et pärast asja otsustamist Riigikohtu poolt andmed ilmsiks on tulnud, mis tõestavad, et maksuasutised on seadusenõuete kohaselt talitanud maksude E. Asman'ilt sissenõudmisel ja et alus puudub raha J. Habicht'ile tagasimaksmiseks“. Riigikohtule antud kaebuses palub Joosep Habicht ära muuta Majandusministri otsuse 6. VI. 1929. a. ja Majandusministrile ette kirjutada korraldus teha, et 5. aug. 1924. a. Asman'i vallasvara müügist saadud summa kantaks Asman'i 1922. a. tulumaksu arvele ja et kaebajale tagasi makstaks 5.246 krooni 44 senti, mis temalt seadusevastaselt sisse nõutud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab:

Riigikohtu seaduse (RT 82/83 — 1919) §§ 1, 19 ja Vene Senati seaduse § 155 järgi on Riigikohtu otsused lõplikud ja neid võib muuta ainult Riigikohus ise Vene Senati sead. §§ 155 ja 156 ette nähtud alustel ja korras. AKK § 42 põhjal on seadusejõusse astunud kohtuotsus ametiasutistele kohuslik ning ametiasutis on kohustatud otsust viibimata täide saatma ja selle järgi käima, vastasel korral langeb ta karistuse alla. Käesolev kaebus on sisuliselt sama, mis on juba Riigikohtus arutusel olnud ja mis on lahenduse leidnud Riigikohtu 1928. aasta 14. dets. otsuses. Nimetatud otsuses on seletatud, et alusetu on Ernst Asman'i vallasvaramüügist saadud summa kandmine Asman'i 1923. a. puhaskasumaksu katteks kui ka Joosep-Habicht'ilt 191.336 marga viivitusprotsentide sissenõudmine. AKK § 42 põhjal oli Majandusminister asja uuel otsustamisel kohustatud selles otsuses antud juhtnööride järgi talitama, tarbekorral AKK § 43 põhjal nõutades kohtult kohtuotsuse seletamist või Sen. sead. § 155 ja 156 korras asja ümberotsustamist. Kuid ülaltoodud seaduste põhjal Majandusminister ei olnud

õigustatud asja otsustama vastupidiselt selles asjas järgnenud kohtuotsuses antud juhtnõridele. Ettetoodud põhjustel ei ole seaduslikku alust käesolevast asja kaebekorras sisuliselt uuele otsustamisele võtta, sest Riigikohtu otsus selles asjas 14. detsembrist 1928. a. kuulub Majandusministri poolt täitmisele selles otsuses antud juhtnõride kohaselt.

Ettetoodud põhjustel AKK §§ 21 ja 22 p. 2 ja 3 põhjal Riigikohus **otsustas**: Majandusministri otsus 6. juunist 1929. a. tühistada ja Majandusministrit kohustada täitma Riigikohtu otsust 14. detsembrist 1928. aastast.

Nr. 8.

ADMINISTRATIIVOSAKOND.

21. veebruaril 1930. a.

Georg Vehm'i voliniku vann. adv. Rudolf Kuuskmann'i kaebus Kohtu- ja Siseministri otsuse peale, mis teatatud kirjaga 10. jaan. 1930. a. Tallinna linnavolikogu valimiste asjas kristl. rahvaerakonna kandidaatide nimekirja kohta.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Riigikohtule antud kaebuses seletab Georg Vehm'i volinik vann. adv. R. Kuuskmann järgmist: Georg Vehm esitas Tallinna linnavolikogu valimiste linnakomiteele seaduslikul tähtajal ja ettenähtud vormi järgi Kristliku rahvaerakonna kandidaatide nimekirja Tallinna linnavolikogu valimisteks 1930. a. See nimekiri sisaldas 38 kandidaadi nime. Kirjaga 24. detsembrist 1929. a. nr. 6 teatas linnakomitee Vehm'ile, et kandidaatide nimekirjas kandidaadid nr. 23 Oskar Herodes ja nr. 19 Liisa Bakul ei vastavat Valim. sead. §§ 5 ja 15 nõuetele, ja et Valim. sead. § 20 põhjal olevat Vehm'il õigus teha parandusi nende puuduste kõrvaldamiseks hiljemalt 16 päeva enne valimisi. Vehm tegi viibimata nimetatud kandidaatidele ettepaneku, et nad endid valijate nimekirja laseksid üles võtta, millega nad nii aktiivse kui ka passiivse valimisõiguse saaksid. Muud ei arvanud Vehm endal õigust olevat teha. 3. jaanuaril 1930. a. nr. 6 all saadeti linnakomiteelt Vehm'ile uus kiri, milles komitee teatab, et tema on oma koosolekul 3. jaanuaril 1930. a. Kohtu- ja Siseministeeriumi ringkirja 4. detsembrist 1929. a. nr. 964 lk. 8—9 põhjal otsustanud Kristliku rahvaerakonna kandidaatide nimekirja välja kuulutamata jätta, seega valimistelt kõrvaldada, sest nimekirja esindaja polevat seaduses ette nähtud tähtajal kõrvaldanud puudusi, millest Vehm'ile teatatud 24. dets. 1929. a. kirjaga nr. 6. Linnavolikogude valimise sead. § 62 juhatusel pöördus Vehm protestiga (resp. palvega) Kohtu- ja Siseministri poole, et viimane tekkinud arusaamatuse kõrvaldaks ja seadusliku korra jalule seaks, Linnakomiteele ära seletades, et kandidaadid Liisa Bakul ja Oskar Herodes tulevad linnakomitee poolt väljalangenuks arvata (kustutada) ja Kristliku rahvaerakonna kandidaatide nimekiri välja kuulutada. Teadaandega 10. jaanuarist 1930. a. nr. 1058 tegi Kohtu- ja Siseministeeriumi administratiivosakond Vehm'ile teatavaks ministri otsuse, et Vehm'i palve rahuldamine ei kuuluvat üldse Kohtu- ja Siseministri võimkonda. Ministri ülesandeks olevat lahendada arusaamatused, mis tekivad seaduse käsitamisel; käesoleval korral ei olevat aga tegemist arusaamatusega, vaid kandidaatide nimekiri on välja kuulutamata jäetud ja valimistelt kõrvaldatud selle tõttu, et Vehm ei olevat täitnud Linnavolikogude val. sead. § 20 selgesti väljendatud nõudmist, s.o. ta ei olevat astunud samme, et parandamise teel kõrvaldada esitatud kandidaatide nimekirjast kodanikkude nimesid, kes ei vastanud Valim. sead. §§ 5 ja 15 nõuetele. Kaebaja arvates on Kohtu- ja Siseministri väide selle kohta, et Vehm'i protestpalve rahuldamine ei kuuluvat tema võimkonda, täiesti ekslik, samuti nagu on ebaõiged tema väited keeldumise kohta linnakomiteele ette kirjutada seaduslik kord jalule seada ja seadusevastaselt kõrvaldatud nimekiri välja kuulutada. Seepärast paluba ta 1) Kohtu- ja Siseministri

otsus tühistada ja ministrile ette panna Georg Vehm'i protestpalve uuesti läbivaatamisele võtta; 2) järelevalve korras seisukoht võtta Kohtu- ja Siseministri 4. detsembri 1929. a. ringkirja nr. 964 seadusepärasuse kohta, eriti ülalmainitud osades.

Riigikohtu istungil palus Kohtu- ja Siseministeeriumi ja ministri volinik vann. adv. P. Reisik kaebuse tagajärjeta jätta. Ei ole õige kaebaja voliniku seisukoht, mis väljendatud kaebuse palvepunkt 1-es, sest käesolevas asjas oleks tulnud kaevata administratiivkohtule, mitte aga ministeeriumile. Samuti on põhjendamata palvepunkt 2, kuna Riigikohus ei ole ministeeriumi suhtes järelevalve asutis. Linnavolikogude valimise sead. § 62 järgi võib Siseminister arusaamatusi lahendada, mitte aga valijate gruppide vahel tekkinud konkreetseid lahkarmusi. Käesoleval juhul on Kohtu- ja Siseminister asja kohta täiesti õige seisukoha võtnud. Valimiskomitee võib ainult seda teha, mis seadus otseselt peale paneb — Valim. seaduse § 10. Toetus Riigikohtu seletusele analoogilises asjas — adm. toim. 301 — 1929. Tallinna Linnavalitsuse volinik vann. adv. J. Aronson ühines selle seletusega, juurde lisades, et Linnavolikogude valimise seaduses on ette nähtud kaks isesugust toimingut kaebamise mõttes nendele toimingutele ja kummagi jaoks on ette nähtud oma kaebuse kord ja nimelt §§ 12 ja 56. Muid kaebuse võimlauseid ei ole ette nähtud. § 62 käsitlemine ei ole käesoleval juhul õigustatud. Ametiasutiste ja kodanikkude vahel ei võigi arusaamatusi tekkida; see on võimalik ainult valimisi toimetavate asutiste juures ja nende jaoks ongi ette nähtud võimalus seaduse tõlgendamisel tekkinud arusaamatuste lahendamiseks.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kaebus tuleb tagajärjeta jätta põhjustel, mis ette toodud Kohtu- ja Siseministri kui ka Tallinna Linnavalitsuse volinikkude poolt. Arvas kaebaja linnakomitee tegevuse ebaseadusepärase olevat, siis tuli temal toimetada Linnavolikogude valimise seaduse (RT 84 — 1926) §§ 56—59 ette nähtud kaebamise korras, kuid ei võinud sama sead. § 62 põhjal pöörduda Siseministri poole tekkinud arusaamatuse kõrvaldamiseks ja seadusliku korra jalule seadmiseks. § 62, pannes Siseministrile kohustise lahendada arusaamatusi, mis Linnavolikogude val. seaduse käsitlemisel tekkida võivad, ei puuduta sugugi kaebamise korda, mille järgi eraisikud oma kaebuste esitamisel käima peavad. Arusaamatused, mis seaduse käsitlemisel tekivad, lahendatakse eraisikute kaebustest sõltumata ja väljaspool edasikaebamise korda, kuna aga isik, kelle õiguslikud või varanduslikud huvid on administratiivasjus seadusevastaselt puudutatud, on kohustatud kaebusega esinema seaduses ette nähtud tähtajal ja korras (AKK § 3). Ringkiri, millega Kohtu- ja Siseminister Linnavolikogude valimise seaduse käsitlemisel tekkinud arusaamatused on lahendatud, ei ole, nagu kaebaja ise seletab, teadmiseks välja kuulutatud ja praeguses asja seisukorras puudub Riigikohtul õigus tema kohta seisukohta võtta (avald. Riigikohtu adm. osak. otsus 31. aug. 1922. a. nr. 56).

Kõige selle pärast AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Georg Vehm'i voliniku vann. adv. Rudolf Kuuskmann'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 9.

ADMINISTRATIIVOSAKOND.

18./28. veebruaril 1930. a.

David Lerenmann'i kaebus Tulumaksu peakomitee otsuse peale 5. sept. 1929. a. 1928. a. tulumaksustamise Tulumaksu seaduse § 58 korras tühistamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusepp, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

1928. a. tulumaksu asjas Tallinna 2. jsk. tulumaksu komitee otsuse peale antud kaebuse saatis jsk. tulumaksu komitee David Lerenmann'ile tagasi põhjusel, et see oli esitatud peale seaduses ette nähtud tähtaega. Sama komitee poolt oli ka David Lerenmann'i palve kaebuse

tähtaja uuendamise kohta rahuldamata jäetud (lht. 23). Selle järel esines David Lerenmann palvega, et tema 1927. a. tulu ja vastavalt ka 1928. a. tulumaks vähendataks, toetudes Otsekoheste Maksude Valitsuse otsusele, millega tema puhaskasu oli vähendatud (lht. 35). Selle palve peale teatas maksuinspektor kirjuga 15. V. 1929. a. nr. 405 (lht. 30), et asjale ei ole võimalik käiku anda.

18. VI. 1929. a. Tulumaksu Peakomiteele antud kaebuses palus David Lerenmann tema tulumaksu asi uute asjaolude ilmsikstuleku tõttu uuesti kaalumisele võtta, seletades, et äri puhaskasu vähendamine teises instantsis olevat ikkagi uus asjaolu, mida tulevat arvestada ja tulu vastavalt alandada.

Tulumaksu Peakomitee oma istungil 5. sept. 1929. a., arutanud David Lerenmann'i palvet 18. VI. 1929. a. Tulumaksu seaduse § 58 korras 1928. a. tulumaksustamise tühistamise asjas, otsustas palve rahuldamata jätta.

Riigikohtule antud kaebuses palub David Lerenmann ülalmainitud Tulumaksu Peakomitee otsuse 5. sept. 1929. a. tühistada ja Tulumaksu Peakomiteele ette kirjutada tema 1928. a. tulumaksu asjas tehtud otsust maksvusetuks tunnistada ja uuesti arutusele võtta uute asjaolude ilmsikstuleku tõttu, sest 1928. a. tulumaksu aluseks võetud ärimaksu andmed olevat pärast tema tulumaksu kindlaksmääramist muutunud. See olevat täiesti uus asjaolu, mida jsk. tulumaksu komitee oma otsuse tegemisel arvestada ei teadnud ega võinud. Käesoleval juhul ei olevat sellel asjaolul tähtsust, kas ta jsk. komitee otuse peale on edasi kaevanud või mitte.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et David Lerenmann'i kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Juhul, kui tulu maksustamine toimub Tulumaksu seaduse § 48 põhjal ärimaksu andmetel, võib ette tulla, et ärimaksu andmete muutmine annab põhjust Tulumaksu seaduse § 58 kohaldamiseks, kuid iga ärimaksu andmete muutmist ei saa käsitada uue asjaoluna, millest räägitakse Tulumaksu sead. § 58. See on tingitud sellest, et tulu ja puhaskasu kindlaksmääramine ei toimu ühistel alustel, mispärast iga puhaskasu suurendamine või vähendamine iseenesest ei õigusta tulu suurendamist või vähendamist, vaid sisuliselt tuleb iga kord kaaluda, kas Tulumaksu seaduse normid õigustavad maksualuse tulu suurendamist või vähendamist ka neil juhtudel, kui Ärimaksu seaduse põhjal see puhaskasu suhtes on lubatud.

Ekslikult arvab kaebaja uueks asjaoluks ainult seda fakti, et ärimaksu andmed, mille alusel tema tulumaks äritulude pealt on kindlaks määratud, on pärastpoole Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsuse tagajärjel muutunud. Otsekoheste Maksude Peavalitsuse otsus iseenesest ei ole mingi uus asjaolu, vaid selleks tuleb lugeda neid asjaolusid, mis otsuse tegemist põhjustasid. Et käesoleval korral need asjaolud, mis Otsekoheste Maksude Peavalitsus kaebaja ärimaksu asjus arvesse võttis, iseenesest tingiks ka tema tulu vähendamist Tulumaksu seaduse põhjal, seda kaebaja ei ole oma kaebuses esitanud, mispärast kaebuse rahuldamiseks puudub alus.

Neil põhjustel AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus otsustas: David Lerenmann'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 10.

ADMINISTRATIIVOSAKOND.

14./28. veebruaril 1930. a.

Jaan Hausmann'i, Peeter Rõmmel'i ja teiste voliniku vann. adv. Otto Tief'i revisjonkaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 25. aprillist 1928. a. kaebasjas Läänemaa riigirentnikkude metsa ja hoonete omandusõiguse kindlaksmääramise komisjoni otsuse vastu 14. nov. 1927. a. metsa ja hoonete omaks tunnistamise kohta.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep ettekandja riigikohtunik M. Klaassen, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tallinna-Haapsalu Rahukogule antud kaebuses seletasid Jaan Hausman, Peeter Rõmmel, Kreet Aun, Johannes Jaago, Andrus Kesklä, Anna Saunik ja Villem Pielberg, et 14. no-

vembril 1927. a. otsustanud riigirentnikkude metsa ja hoonete omandusõiguste kindlaksmääramise Läänemaa komisjon kinnitamata jätta kohaliku ringkonnakomisjoni otsuse 28. III. 1927. a., millega nende renditalude metsad ja hooned nende omaks tunnistatud, põhjendusega, et nende kohtade suhtes on juba endised otsused olemas. Selle otsusega ei saavat nad rahul olla. Otsusega 28. novembrist 1923. a. kinnitanud Põllutööminister nende kohtade metsad nende omanduseks hinna osalise tasumisega selle võrra, kui kaua keegi kohta isiklikult pidanud. 12. aprilli 1924. a. seaduse (RT 51/52 — 1924) § 2 põhjal olevat neil õigus metsa tasuta omaks saada, sest kokku rendiõiguste neile müüjatega olevat nad kohta kasutanud üle 40 aasta. Eelnimetatud seaduse § 7 olevat öeldud, et ka kohad, mille kohta ennem otsused tehtud, §§ 1 ja 2 ette nähtud õigusi kasutada võivad. Seepärast palusid tühistada Läänemaa komisjoni otsuse 14. novembrist 1927. a. ja komisjonile ette kirjutada asja uuesti arutada, ning nende ka suks tehtud ringkonna komisjoni otsuse kinnitada.

Otsusega 25. aprillist 1928. a. jättis Tallinna-Haapsalu Rahukogu Jaan Hausmann'i, Peeter Römmel'i ja teiste kaebuse tagajärjeta. Oma otsuse põhistes seletab rahukogu, et 12. aprilli 1924. a. seaduse (RT 51/52 — 1924) § 7 järgi jäävad jõusse endiste vastavate määruste alusel tehtud ja Põllutööministri poolt kinnitatud otsused hoonetesse puutuv asjas, kuna heina- ja karjamaal kasvava metsa suhtes jääb rentnikule kasutamisoigus selle seaduse §§ 1 ja 2 ette nähtud ulatuses, kas tasuta või tasu eest, nagu see kinnitatud otsuses tähendatud, ja et ainult need otsused, mis Põllutööministri poolt kinnitamata jäänud, vaadatakse maakonna komisjoni poolt uuesti läbi. Käesolevas asjas on aga kaebajate õigused karja- ja heinamaal kasvava metsa ja talude hoonete kohta otsustatud ja osused Põllutööministri poolt 28. novembril 1923. a. kinnitatud, mispärast nad uuesti arutusele ei või tulla. Kaebaja arvamus, et metsa kasutamise õigused tuleb uuesti läbiivaatamisele võtta §§ 7, 1 ja 2 põhjal, olevat ekslik, sest § 7 määravad kindlaks metsa kasutamise ulatuse §§ 1 ja 2 kohaselt, kuna tasuküsimus tulevat juba otsustatuks lugeda Põllutööministri poolt kinnitatud otsusega, mispärast see küsimus uuesti otsustamisele ei võivat tulla.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Jaan Hausmann'i, Peeter Römmel'i ja teiste volinik vann. adv. Otto Tief tühistada Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse ja rahukogule ette kirjutada asja otsustada õigel alusel ja korras, seletades: 12. aprilli 1924. a. seaduse § 7 järgi ei jäävat kinnitatud otsused metsa suhtes mitte jõusse. Rahukogu arvamus, et tasuküsimus ei või uuesti arutusele tulla, ollevat ekslik. Vahe eelnimetatud seaduse § 2 ja endiste määruste (RT 89/90 — 1920) § 2 vahel seisvat selles, et tasu suuruse kindlaksmääramisel uue korra järgi arvesse võetakse ka rendiõiguse edasimüümine, kuna endiste määruste järgi arvesse on võetud ainult rendiõiguse pärandamine. Seepärast tulevat §§ 7 ja 2 mõtte järgi metsa eest tasu suuruse kindlaksmääramisel arvesse võtta rendiõiguse edasimüümise teel tekkinud õigused. Ütlus „kas tasuta või tasu eest, nagu see kinnitatud otsuses tähendatud“, ei käivat tasu suuruse kohta, vaid sellega olevat tahetud märkida, et liigitamine „tasuta“ ja „tasu eest“ toimub kinnitatud otsuse alusel.

Asja arutanud ja prokuröri arvamus kuulunud, Riigikohus leiab, et käesolev revisjonkaebus tuleb tagajärjeta jätta rahukogu otsuses esitatud põhjustel. Kaebaja poolt Riigikohtule antud kaebuses esitatud väidete kohta tuleb järgmist tähendada: Maaseadusega võõrandatud maadel asuvate väiketalude rendivahekorra uuendamise seaduse § 7 lõpplausel on tähendatud, et endiste määruste põhjal tehtud otsused, mis Põllutööministri poolt seni kinnitamata, vaadatakse maakonnakomisjonis uuesti läbi. Sellest vastupidine järeldus, et endiste määruste põhjal tehtud otsused, mis Põllutööministri poolt kinnitatud, ei kuulu uuesti läbiivaatamisele maakonnakomisjonis, veel vähem aga kohalikus ringkonnakomisjonis. Vahe Vabariigi Valitsuse 1920. a. 11. juuni määruse ja eelnimetatud seaduse vahel seisab selles, et määruse järgi läks renditalude karja- ja heinamaal kasvav mets rentniku omanduseks määrustes ette nähtud tingimustel, eelnimetatud seaduse § 7 järgi jääb aga renditalule heina- ja karjamaal kasvava

metsa kohta ainult kasutamiseõigus selle seaduse §§ 1 ja 2 ette nähtud ulatuses, kas tasuta või tasu eest, nagu see kinnitatud otsuses tähendatud, Kui seaduses on tähendatud, et Põllutööministri poolt kinnitatud otsused hoonete kohta käivas osas jäävad jõusse, kinnitatud otsustest metsa kohta käivas osas seda aga öeldud ei ole, siis on see arusaadav, sest need otsused ei jää jõusse metsa omanduseks andmise suhtes. Kui on tarvilik Põllutööministri poolt metsa kohta kinnitatud otsuste suhtes eelnimetatud seaduse alusel mingisuguseid korraldusi teha, siis seda võib teha Põllutööminister, mitte aga maakonna- või ringkonna- komisjonid.

Eeltoodud põhjustel AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Jaan Hausmann'i, Peeter Rõmmel'i ja teiste voliniku vann. adv. Otto Tief'i revisjonkaebus-tagajärjeta jätta.

Nr. 11.

ADMINISTRATIIVOSAKOND.

24. jaanuaril/28. veebruaril 1930. a.

Alatskivi ev. luteriusu koguduse voliniku vann. adv. Oskar Rütli revisjonkaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 5. aprillist 1929. a. kaebasjas Tartu Maavalitsuse otsuse vastu 1. juunist 1928. a. krunt nr. 18 peale maasaaja kinnitamise kohta.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tartu-Võru Rahukogu arutas 5. apr. 1929. a. Alatskivi ev. luteriusu koguduse voliniku administratiivkaebust Tartu Maavalitsuse otsuse vastu 1. juunist 1928. a. kr. nr. 18 peale maasaaja kandidaadi määramise pärast ja otsustas AKK § 44 ja TKS § 584 p. 4 juhatusel asjatoometuse volituse puudusel ära lõpetada. Rahukogu põhistas oma otsust järgmiselt: „Kaebuse on esitanud Alatskivi ev. lut. usu koguduse volinikuna vann. adv. Oskar Rütli volikirja põhjal, mis mainitud koguduse juhatuse esimehe ja kirjatoimetaja poolt välja antud ja Alatskivi vallavalitsuse poolt 18. oktoobril 1928. a. tõestatud. Kuna see volitus ei vasta seadusenõuetele, siis selle tõttu tuleb käesoleva asja toimetuse volituse puudusel ära lõpetada.

TKS § 248-a p. 2 põhjal võib volitus tõestatud olla ka vallavalitsuse poolt tõestatud volikirjaga, kuid niisugusel korral piirdub tõestus volitaja allkirja tõestamisega. Käesoleval korral on usuühingu „Alatskivi ev. lut. usu koguduse“ juhatuse nimel volikirjale alla kirjutanud juhatuse esimees ja kirjatoimetaja, volitades vann. adv. Oskar Rütli't tähendatud usuühingu kohtuasju ajama. Et juhatuse esimehel ja kirjatoimetajal õigus oli seda volikirja usuühingu nimel välja anda, peab volikirja tõestuses kindlaks tehtama, ja niisugune tõestamine käib TKS § 248-a p. 1 alla, mis nõuab tõestamist seatud korras, s.t. Notariaalseaduse § 128 p. 6 ja § 147 antud reeglite järgi notari juures. Vallavalitsuse poolt tähendatud asjaolude konstateerimine pole seaduses ette nähtud ja kohus ei saa seda arvestada.“

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Alatskivi ev. lut. usu koguduse volinik vann. adv. Oskar Rütli TKS § 248, 248 a. p. 2, 584 p. 4 ja 711 rikkumise pärast Tartu-Võru Rahukogu otsus tühistada, põhistades oma kaebust järgmiselt: Rahukogu oma otsuse põhistes on rikkunud TKS § 248 ja § 248-a p. 2 ebatäpsa seletusega. Kui vallavalitsusel on seaduse järgi õigus volikirja välja andmist tõestada, siis on temal ka iseenesest õigus kontrollida, kas volikirja andja on teovõimne ja ka aluseks võtta dokumenti, mille põhjal isik teotseb. Ei või arvata, et kõik vallavalitsuse, politseisse või rahukohtuniku juurde ilmuvad volituse andjad oleksid isiklikult tuttavad, nõnda et nende isikutunnistusi arvesse võtta ei tuleks. Igatahes võtab vallavalitsus tarbekorral esitatud dokumendi, isikutunnistuse, oma tõestuse juures aluseks. Sama lugu on ka käesolevas asjas põhikirjaga ja protokolliga, mis vallavalitsusele aluseks oli antava volikirja pealekirjutajate allkirjade tõestamise juures.

Kui rahukogu selle juures kahtles, kas vallavalitsus oli õieti põhikirja või protokollī seletanud, siis oleks ta pidanud põhikirja ja protokollī esitamist nõudma ja ise neid õigusi revideerima. Asjatoimetust ei või aga ära lõpetada, sest sellel on käesolevas asjas suured järeldused: õiguste kaotus. Ühingute, seltside ja vallavolikogude volitused on maksivad seaduse järgi ka siis, kui nad on protokollī väljavõttes, mis seltsi juhatuse või vallavalitsuse poolt õigeks tunnistatud, väljendatud ega vaja ühtegi notari kinnitust.

Samuti on ka rahukogu TKS § 584 p. 4 liiga üldmõttes käsitanud. See paragrahv ütleb, et kohus ei aruta asja, kui volinikul volikirja ei ole. Käesolevas asjas on volikiri esitatud ja kui rahukogu kahtles selles, kas usuühingul on põhikirja või kas volikirja andmise protokoll on õige, siis ei või sellest otsekohe järeldada, et volikirja ei ole, vaid tuleks kaebajat kohustada protokollī väljavõtet ja põhikirja esitama.

Asja arutanud, kaebaja seletused ja prokurōri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et revisjonkaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Rahukogu on õieti leidnud, et vann. adv. Rütli'l puudus kaebuse andmiseks Alatskivi ev. lut. usu koguduse volikiri, mis vastaks TKS § 248-a p. 1. Kaebaja arvamus, et vallavalitsused on õigustatud mitte ainult allkirjade tõestamist toimetama, vaid ka volitusele allakirjutajate teovõimet kontrollima ja selle kohta tõestusi välja andma, on täieste ekslik, sest seadus säärast õigust vallavalitsustele andnud ei ole. Asjaolu, et allkirja andnud isiku kindlakstegemisel tuleb arvestada nende isikute isikutunnistusi, ei tähenda sugugi, et ka isiku teovõime kohta esitatud tõendusi võib vallavalitsus tõestada, kuna esimesel juhul on tegemist ainult allkirja andja isiku kindlakstegemisega, kuna viimasel juhul tuleb peale selle veel otsustada selle üle, kas on isik teovõimne ja õigustatud teise eest alla kirjutama, mis asjaolude tõestamine on antud seadusega notaritele. Kuna aga vann. adv. Rütliil Alatskivi ev. lut. usu koguduse seaduslik volikiri kaebuse andmiseks puudus, siis ei saanud rahukogu volituseta antud kaebust arutusele võtta, mille pärast ka asja arutamise edasilükkamiseks alus puudus.

Neil põhjustel AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Alatskivi ev. luteriusu koguduse voliniku vann.adv. Oskar Rütli' revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 12.

ADMINISTRATIIVOSAKOND.

7./28. veebruaril 1930. a.

Viljandi Maavalitsuse voliniku N. Vatter'i revisjonprotest Viljandi 2. jaoskonna rahukohtuniku otsuse peale 24./27. augustist 1929. a. protesti asjas Ōisu Vallavolikogu otsuse vastu 22. juunist 1929. a. prot. nr. 1 p. VIII maantee truubi kordaseadmise kohta.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokurōri abi K. Luud.

Viljandi Maavalitsuse ehitus- ja teedeosakonna nõudmise peale ümber ehitada valla kulul Viljandi-Pärnu 1. kl. teel Tebina talu kohal asuv maantee truup, Ōisu Vallavolikogu otsustas koosolekul 22. juunist 1929. a. seda truupi valla kulul mitte korda lasta seda põhjendusel, et Maanteede seaduse §§ 16 ja 19 järgi toimub I klassi teedel asuvate truupide parandamine korrashoid maavalitsuse teedekapitali arvel. Ōisu Vallavolikogu otsuse vastu Viljandi Maavalitsuse poolt antud protest on Viljandi 2. jsk. rahukohtuniku otsusega 24./27. VIII. 1929. a. tagajärjeta jätud põhjendusel, et Maanteede sead. § 16 ja 19 alusel naturaalkohustiste alusel teostatakse ainult 3. kl. teedel truupide ehitamine, mille avaus alla 3 meetri, kuna nende ümberehitamine I ja II klassi teedel peab toimuma maavalitsuse teedekapitali kulul.

Riigikohtule antud revisjonprotestis palub Viljandi Maavalitsuse volinik N. Vatter tühistada Viljandi 2. jsk. rahukohtuniku otsuse ja Ōisu valda kohustada kõnesolevat truupi

korrashoidma seni, kui see maavalitsuse teedekapitali arvele üle võetakse Maanteede seaduse kohaselt, seletades, et Maanteede seaduse § 16 põhjal toimub I ja II kl. teedel olevate sildade ehitus ja korrashoid maavalitsuse teedekapitali kulub, kuid see kohustis võetavat sama paragrahvi viimase lõike järgi üle järk-järgult, vastavalt § 21 korras määratud krediitidele, kusjuures naturaalkohustis I kl. teedel võetavat üle hiljemalt nelja aasta jooksul. Maavalitsus ei olevat veel Öisu valla I kl. teel olevat truupi oma korraldusse suutnud võtta Maanteede seaduse § 16 põhjal, sest § 21 korras lubatud krediit ei võimaldavat seda.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Maanteede seaduse (RT 48 — 1928.) § 16 käib järgmiselt: „Uued klassiteed ehitatakse ühes tarvilikkude sildade ja teiste päraldistega, kui ka nende siht ja laius muudetakse maavalitsuse teedekapitali kulul. Samuti sünnib maavalitsuse teedekapitali kulul: kivi-, betoon-, asfalt- ja teiste kunstteede korrashoid ja parandamine ühes kõigi neil olevate sildade ja teiste päraldistega; kõigil I ja II kl. teedel olevate sildade ümberehitamine ja korrashoid ja samade teede kapitaalparandus ja ümberehitamine kui ka sildade ehitamine III kl. teedel avausega 3 meetrit ja üle selle ning vähemate sildade jaoks ehitusmaterjali muretsemine. Klassiteede hulka ülesvõetud kruusateedel korrashoid ja parandamine võetakse maavalitsuse teedekapitali arvele järk-järgult vastavalt § 21 korras lubatud krediitidele ja maavalitsuse teedekapitaliks selleks otstarbeks määratud muudele summadele, mille juures I kl. kruusateed võetakse üle hiljemalt nelja aasta jooksul, arvates käesoleva seaduse jõusseastumisest.“

§ 16 koosneb kolmest lõikest, millest igaüks on erisisuga. Esimeses ja teises lõikes ette nähtud kohustised teede korrashoidu ja ehitamise alal teostatakse maavalitsuse teedekapitali kulul, arvates Maanteede seaduse maksmahakkamisest, kuna ainult kolmandas lõikes ette nähtud kohustiste ülekandmine teedekapitali arvele toimub järk-järgult. Viljandi Maavalitsuse arvamus, et ka § 16 esimestes lõigetes ette nähtud kohustised võetakse teedekapitali arvele järk-järgult, vastavalt viimases lõikes üles seatud määrusele, on vastuolus § 16 tekstiga ja seda arvamust ei saa õigeks pidada. Samuti on § 16 niisugune tõlgendamine vastuolus § 19-ga, kus otseselt on ette nähtud, et „kuni § 16 ette nähtud klassiteede hulka kuuluvate kruusateede korrashoidu ja parandamise teedekapitali kanda võtmiseni teostatakse nende korrashoid ja parandamine ühes tarvilikkude III kl. teedel asuvate sildade ja truupide ehitamisega, mille avaused alla 3 meetri, naturaalkohustuste alusel.“ Rahukohtuniku otsuses on õieti seletatud, et Maanteede seaduse §§ 16 ja 19 põhjal võib naturaalkohustiste alusel teostada veel ainult III kl. teedel asuvate sildade ja truupide ehitamist, mille avaused on alla 3 meetri. Kõigi muude sildade ja truupide ehitamine ja korrashoid peab toimuma maavalitsuse teedekapitali kulul.

Esitatud põhjustel ei ole alust rahukohtuniku kaevatud otsuse tühistamiseks ja sellepärast AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Viljandi Maavalitsuse voliniku N. Vatter'i revisjonprotest tagajärjeta jätta.

Nr. 13.

ADMINISTRATIIVOSAKOND.

11. märtsil 1930. a.

Hans Ruubel'i kaebus Maakorralduse Peakomisjoni otsuse peale 21. nov. 1928. a. Hans Kamar'i pärijate päralt olevast „Kangru“ nr. 60 talust kaebajale maa eraldamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre, prokuröri abi A. Luiga.

Maakorralduse Peakomisjoni otsusega 21. novembrist 1928. a. on Hans Ruubeli nõudmine, eraldada temale maad Öisu valla piirides asuva „Kangru“ talu maast, rahuldamata jäetud põhjendusel, et maakaasutaja ei ole suutnud kindlaks teha, et tema üle poole kasutada ole-

vast põllumaast oleks uudismaana üles harinud, mis temale maakorraldamise nõudmise õiguse oleks andnud, kuna kaebajal kasutada oleval maa-alal oma eluhoone puudub.

Riigikohtule antud kaebuses palub Hans Ruubel tühistada Maakorralduse Peakomisjoni otsuse, seletades: 1) et tunnistajate Henn Tomson'i ja Hans Koka seletustega olevat kindlaks tehtud, et kaebaja on põllu- ja aiamaast kaugelt üle poole uudismaana üles harinud. Kaebaja kohale asumisel olnud põllumaad ühes õue ja aiamaaga kokku 4 vakamaad, nüüd olevat seda aga 12 vakamaad; 2) et tunnistajad Hans Unt, Jaak Mukk, Hans Milistfer ja Anna Lõuna seletanud samuti, et kaebaja on põldu uudismaana üles harinud, kuigi täpsalt ei teadnud vakamaade arvu; 3) et tunnistaja Hans Kamari seletustele ei saavat anda tähtsust, sest see käivat aja kohta umbes 20 aastat enne kaebaja kohale asumist. Kuigi siis osa maast oleks põllumaana kasutatud, kaebaja kohale asumisel olnud aga praegune põllu-, õue- ja aiamaa, välja arvatud 4 vakamaad, suure võsa ja metsa all.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab:

Asja algoimetusest nähtub, et Hans Ruubel on tema käes kasutada oleva maa-ala surnute teatelehes üles andnud järgmiselt: Põldu, õuemaad ja aiamaad kokku 4,8 ha, heinamaad 6 ha, karjamaad kasutab ühiselt taluga, uudismaana põldu, mida praegu 12 vakamaad, üles harinud 10 vakamaad. Maa koosseisu ülesande vastu ei ole maaomanik kohalikus korralduskomisjonis väielnud, küll on tema aga seletanud, et Hans Ruubel ei ole maad uudismaana üles harinud. Tunnistajana üle kuulatud Hans Kokk on seletanud, et 27 aastat tagasi on tema seda kohta pidanud ja tema poolt ei olnud põldu enam haritud kui 4 vakamaad. Tunnistaja Henn Tomson on seletanud, et varem, s.o. enne Ruubel'i kohale asumist, olnud haritud kaks vakamaad põldu. Tunnistajate Hans Kamar'i ja Peeter Sirkel'i seletuse järgi olnud praegune põllumaa ka varem põllumaa, kuid pärast sööti jäetud.

Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduse § 2 lit. c p. 2 põhjal võib maakasutaja selle seaduse põhjal nõuda maa korraldamist, kui tema või ta eelkäijad, kellelt ta maa kasutamise õiguse kas omandanud või pärinud, on üles harinud uudismaana poole kasutada olevast põllumaast. Selle järgi ei ole nõutav, et maa korraldamist nõudja isiklikult oleks uudismaana üles harinud poole kasutada olevast põllumaast, vaid arvesse tuleb võtta ka tema eelkäijate töö, kellelt temale maa kasutamiseõigus üle läinud. Kuid sellest ühtlasi järgneb, et uudismaana üles haritud maa hulga küsimuse otsustamisel tuleb arvesse võtta maa koosseisu, milles see maaomaniku poolt väikemaapidamisena rendile antud. On see maa põllumaana rendile antud ja maakasutaja poolt sööti jäetud ja pärast selle poolt uuesti üles haritud, siis ei saa seda ülesharimist lugeda ülesharimiseks uudismaana, mis mõeldud eelnimetatud seaduse § 2 lit. c p. 2-es. Samuti ei saa maa eraldamise nõudmisel arvesse võtta uudismaana seda osa põllumaad, mis uudismaana üles haritud endiste maakasutajate poolt, kellelt ei ole maa eraldamist nõudja maa kasutamist omandanud ega pärinud, s.o. kelle õiguslikuks järeletulijaks ei saa teda pidada. Käesoleva asja algoimetusest nähtub, et Hans Ruubel on Kangru talu maid kasutanud 1908. aastast 1920. aastani, siis selle talu maadelt lahkunud ja uuesti maad kasutama hakanud 1924. aastast uue rendilepingu alusel, mis sõlmitud Kangru talu omanikuga, ilma et tema selle maa kasutamise õigust endiselt kasutajalt oleks omandanud või pärinud ja ilma, et temal sellel maal oma eluhoone oleks olnud. Tunnistaja Hans Koka seletused maa koosseisu kohta käivad aja kohta 27 aastat tagasi, millal tema maakasutaja olnud, ja tõendavad ainult, palju maad tema põlluna haris. Tema aga ei selgita, missuguses koosseisus maa temale rendile oli antud ja kunas ja kelle poolt põldu rohkem harima hakatud. Teiste tunnistajate seletused neid küsimusi samuti ei selgita. Hans Ruubel ise seletab, et tema on uudismaana põldu üles harinud, rentnik olles 1908.—1920. aastani. Missuguses koosseisus olid need maad 1920.—1924. aastani ja kas H. Ruubel on ka 1924. aastast hakates sellel aastal kasutada saanud maast uudismaana põllumaad üles harinud ja kui palju nimelt, on selgusetu jäänud. Kõige selle järgi tuleb Maakorralduse Peakomisjoni kaevatud otsuse

põhistust, et maakasutaja ei ole suutnud kindlaks teha, et tema üle poole kasutada olevast põllumaast oleks uudismaana üles harinud, mis temale maa korraldamise nõudmise õiguse oleks andnud, õigeks pidada ja seepärast AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Hans Ruubel'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 14.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

11. märtsil 1930. a.

A.-s. „Woodmen Northern Trading Co Ltd.“ voliniku vann. adv. Abram Gurevitsch'i kaebus Kinnitusnõukogu I osakonna otsuse peale 20. oktoobrist 1928. a. haigekassamaksude vastuvaidlematus korras sissenõudmise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Narva haigekassa kontrollkomisjon 7. ja 11. juunil 1928. a., kontrollides a.-s. „Woodmen Northern Trading Co Ltd.“ kassaraamatuid ja dokumente, leidis, et peale töötasu väljamaksude töölistele ja teenijatele on veel mõnele teenijatele kassaraamatu järgi välja makstud kokku kr. 20.723,94 ja nimelt: D. Kusmin'ile kr. 9.629,32, M. Murd'ile kr. 7.990.—, N. Goidov'ile kr. 2.200.—, A. Kutschkin'ile kr. 252,62, M. Kadakas'ele kr. 600.— ja A. Linder'ile kr. 50.—.

Lugedes eeltähendatud väljamakstud summad töötasuks, on Narva haigekassa ja kohaliku tööinspektori korraldusel otsustatud a.-seltisilt lisa-haigekassamaksu kr. 1.243,44 vastuvaidlemata korras sisse nõuda.

III ringkonna kinnistuametile antud kaebuses ültähendatud a.-seltsi volinik seletas, et kõik need teenijad, kellele mainitud summad välja makstud, olevat metsamaterjalide kokkustjad ja tööstusega ei olevat neil mingit tegemist ning kaebuses Kinnitusnõukogule sama a.-s. volinik tähendas, et ei olevat alust kõiki kassaraamatu sissekandeid töötasuks arvata ega õigust ettevõtjalt tõestusi nõuda, et sissekantud summad töötasu ei ole, kuna tema arvates olevat haigekassal ainult õigus haigekassamaksu juurde nõuda nendelt summadelt, mille kohta nõudjal andmed olemas, et need summad on t ö ö t a s u.

20. oktoobril 1928. a. Kinnitusnõukogu I osakond otsustas: a.-s. Woodmen Northern Trading Co Ltd. voliniku Aron Rutschtein'i kaebus jätta tagajärjeta ja Kinnitusameti otsus kinnitada, leides, et a.-s. on võimaldatud tõeks teha, et kr. 20.723,94, mis kassaraamatu järgi on välja makstud tema teenijatele või töölistele, ei kuulu töötasu mõiste alla (Tööst. töö sead. §§ 260, 270), kuid seda ei ole ta suutnud tõeks teha, et kaebaja väide, et haigekassal ei ole õigust nõuda tõestuste esitamist ettevõtte kõigi väljaminekute kohta, on õige, kuid Narva haigekassa ei olevat seda teinudki, vaid ta on ainult leidnud, et kassaraamatu järgi on välja makstud kõnesolev summa, mis ei ole näidatud teadaandes vorm nr. 2, kuid milline summa vormilt kuulub töötasu mõiste alla; et kaebaja ei olnud kohustatud selle vastu vaidlema, kuid tal olevat õigus seda teha; et kinnitusamet olevat õieti tunnistanud mitteusaldusväärseteks rahasaajate eneste tõestamised, et nemad on raha edasi andnud, sest vastasel korral jäävat üldse küsitavaks töötasu kindlaksmääramise võimalus.

Riigikohtule antud kaebuses palub eeltähendatud a.-seltsi volinik vann. adv. Abram Gurevitsch Kinnitusnõukogu I osakonna otsuse 20. okt. 1928. a. tühistada ja tema volitaja kaebus rahuldada järgmistel põhjustel:

Kinnitusnõukogu võtvat õigeks, et haigekassal ei ole õigust nõuda tõestuste esitamist kõigi ettevõtte väljaminekute kohta, kuid selle asemel, et sellest teha loogiline järeldus, et seepärast haigekassale on ka kohustavad ettevõtte raamatutes leiduvad sissekanded, Kinnitus-

nõukogu leiab, et haigekassal oli õigus tunnistada need sissekantud summad töötasuks, sellele vaatamata, et töötasu jaoks peetakse eraldi raamat tema volitaja ettevõttes ja seal vaidluse all olevaid summasid ei olewat ära tähendatud.

Kinnitusnõukogu ei olewat arvestanud ka seda, et Woodmen Northern Trading Co Ltd. on aktsiaselts. Järelikult aruandev ettevõtte, milles raamatuid revideeritakse maksuasutiste kui ka revisjonikomisjoni poolt. Andmed, mis tunnistatakse küllaldasteks maksude määramiseks riigi kasuks, peaksid ka usaldusväärsed olema haigekassa maksude väljaarvamisel. Kinnitusnõukogu olewat tagasi lükanud tõestused, mille esitamiseks tema volitaja ei olewat olnud kohustatud, ainult sel põhjusel, et need tõestused olid alla kirjutatud rahasaajate poolt, kes tema volitaja teenistuses. Kuid need isikud olewat Kinnitusameti suhtes igatahes kolmandad isikud, kelle tõestusi ei või mõjuva põhjuseta kõrvaldada, ning nende tõestuste vorm olewat tema volitaja sisemine asi ja kui tema volitaja pidanud neid küllaldasteks, siis Kinnitusamet oleks ka pidanud need vastu võtma. Pealegi olewat üksikud vaidluse all olevad summad iseenesest niivõrt suured, et raske oletada, et need oleksid töötasuks määratud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et kaevatud otsus tuleb tühistada järgmistel põhjustel:

Tööstusliku töö seaduse § 280 järgi ettevõtte juhataja (valdaja või valitseja) on kohustatud Kinnitusnõukogu poolt kindlaks määratud korras: 1) teateid andma: ettevõttes tehtavate tööde, ettevõttes tegevuses olevate isikute arvu, nende teenistustasu suuruse ja väljamaksu tähtaegade üle, nende töösse ja teenistusse võtmise ja lahtilaskmise aja kohta; 2) pidama raamatuid ja üleskirjutusi, mis ülalnimetatud andmeid sisaldavad, ja 3) esitama nende andmete kontrollimiseks vastavaid dokumente, arveid, raamatuid ja üleskirjutusi.

Kinnitusnõukogu 2. osakonna poolt 15. I. 1927. a. vastu võetud ja 24. I. 1927. a. Töö- ja Hoolekandeministri poolt kinnitatud määruste (RT 13 — 1927) § 8 järgi on vastava tööinspektori kohuseks ülalesitatud § 280 rikkumise pärast ettevõtte valdajat (juhatajat) vastutusele võtta NS §§ 1404⁷ ja 1404⁸ järgi. § 280 p. 1 on loendatud, milliseid teateid ettevõtte juhataja peab andma ja ainult loendatud teadaannete kohta käivaid andmeid sisaldavaid raamatuid ja üleskirjutusi on ettevõtte juhataja kohustatud pidama ja esitama nende andmete kontrollimiseks vastavaid dokumente, arveid, raamatuid ja üleskirjutusi.

Käesoleval juhul on haigekassa kontrollkomisjon leidnud, et ülalmainitud a.-selts peale töötasu väljamaksude tööliste ja teenijatele on veel mõnedele teenijatele kassaraamatu järgi välja maksnud kr. 20.723.94 ja et see summa tuleb arvata töötasuna ettevõtte teenijatele või tööliste nende kaudu välja makstud summaks, seni kui dokumente ei ole esitatud, et need summad ei ole töötasuks välja makstud, kuna aga a.-s. volinik tähendatud väljamaksude kohta seletab, et see summa olewat tema volitaja teenijate poolt metsamaterjalide kokkuostmiseks ja muudeks kuludeks, mitte aga tööliste palkadeks, vähemalt mitte seesugustele tööliste, kes haigekassa alla kuuluvad, ära kulutatud, esitades seejuures rahasaanute teenijate aruanded neile antud summade äratarvitamise kohta.

Tuleb tähendada, et ülalesitatud seaduse määrustest ei saa järeldada, et kontrollkomisjonil oleks õigus ettevõtte kassast väljaantud summade kohta, mis t ö ö t a s u n a ei ole näidatud ettevõtte kassaraamatus ega ettevõtte teenijate või tööliste palgaraamatutes, tõestusi nõuda, et need summad ei ole töötasu, sest säärase tõestuste nõue ei käi kontrollkomisjoni kompetentsi ja puudutab eitavat asjaolu, mille kohta tõestusi üldse ei nõuta. Püsib aga kontrollija arvamusel, et mõned kassaraamatus näidatud summad, mis küll töötasuna ei ole märgitud, kuid tööliste välja antud, on tema arvates tegelikult töötasuks välja makstud, siis tuleb temal endal seda asjaolu tõestada ja ettevõtte juhatajat valeteadete andmise eest seaduses ette nähtud korras vastutusele võtta, kuid ei või ise sääraseid väljamaksusid töötasuks arvata ja nende summade peale lisa-haigekassamaksu määrata.

Neil põhjustel AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Kinnitusnõukogu I osakonna otsus 20. oktoobrist 1928. a. tühistada ja asi Kinnitusnõukogule uueks otsustamiseks saata.

Nr. 15.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

4. veebruaril / 18. märtsil 1930. a.

A.-s. G. Scheel ja Ko kaebused Majandusministri resolutsioonide peale 12. juunist ja 15. okt. 1929. a. obligatsioonide kindlustusel avatud kontokorrent-arvetelt 1926. a. eest riigimaksude nõudmise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik D. Verhoustinski; prokuröri abi A. Luiga.

Kirjaga 15. dets. 1927. a. nr. 45-E teatas Otsekoheste Maksude Peavalitsus G. Scheel ja Ko-le, et nende 1926. a. tulude ja kulude arvest selgub, et nad on 1926. a. jooksul saanud obligatsioonide kindlustusel avatud kontokorrent-arvetelt % kogusummas mk. 4.705.456.50. See summa kuulub 5% riigimaksu alla mk. 235.273.— suuruses; pangakontori poolt on tasutud seda maksu mk. 124.701.—, seega mk. 110.572 vähem.

Peavalitsus palub nimetatud summa lähemal ajal ühes viivitusprotsentidega, arvates 1% kuus 1. veebruarist 1927. a. Eesti Panga osakonda sisse maksta ja kviitung Peavalitsusele saata.

A.-s. G. Scheel ja Ko kaebas selle Otsekoheste Maksude Peavalitsuse nõudmise peale Rahaministrile. Viimase poolt järgnes järgmine resolutsioon 27. juunist 1928. a.: tunnistada, et pankadel tuleb 5% maksu maksta ainult siis, kui obligatsioonid, mille kindlustusel raha on välja antud, on kirjutatud panga nimele, s.t. siis, kui pangad on obligatsiooni pidajad (omanikud) ja protsentide saajad obligatsioonide järgi; kui aga blanko-obligatsioonid on antud pankadele kindlustuseks käsipantidena, s.t. kui obligatsioonide omanikkudeks (pidajateks) ja protsentide saajateks obligatsioonide järgi on isikud, kes blanko-obligatsioonid pankadele kindlustuseks käsipantidena on andnud, ei tule 5% maksu mitte maksta, vaid kontokorrent-arvete pealt, mis blanko-obligatsioonidega ja väärtpaberitega kindlustatud, tuleb maksta 0,396% maksu.

Kui Otsekoheste Maksude Peavalitsus Rahaministri eeltähendatud resolutsiooni täitmiseks hakkas nõudma a.-s. G. Scheel ja Ko-lt 1926. aasta teise pooleaasta kohta kontokorrent-arvetelt obligatsioonide kindlustusel 0,396% riigimaksu väljaarvamist ja tasumist, esines a.-s. G. Scheel ja Ko Rahaministrile kaebusega 22. novembrist 1928. a.

Majandusministri resolutsiooniga 12. VI. 1929. a. on tähendatud kaebus tagajärjeta jäetud põhjusel, et a.-s. G. Scheel ja Ko tuleb 1926. a. eest kõnesolevate summade alusel tasuda igal juhul kas 5% või 0,396% maksu.

Ovalt poolt hakkas Otsekoheste Maksude Peavalitsus kirjaga 26. aug. 1929. a. nr. 529-E uuesti nõudma, et a.-s. G. Scheel ja Ko ära tasuks 5% riigimaksu kr. 1.105.72 ühes viivitusrahaga. Ka selle peale a.-s. G. Scheel ja Ko poolt antud kaebus on Majandusministri resolutsiooniga 15. oktoobrist 1929. a. tagajärjeta jäetud.

Majanduseministri resolutsioonide peale nii 12. VI. 1929. a. kui ka 15. okt. 1929 a. on a.-s. G. Scheel ja Ko poolt Riigikohtule antud kaebused.

Esimeses Majandusministri 12. VI. 1929. a. resolutsiooni peale antud kaebuses toob a.-s. G. Scheel ja Ko järgmist ette: „Nõudmisega, mille peale kaebus tõstetud, nõuab Otsekoheste Maksude Peavalitsus 1926. aasta teise pooleaasta kohta obligatsioonide kindlustusel kontokorrent-arvetelt 0,396% riigimaksu. Resolutsiooniga 27. juunist 1928. a. meie kaebuse

peale on Rahaminister juba tunnistanud, et „kui blanko-obligatsioonid on antud pankadele kindlustuseks käsipantidena, s.t. kui obligatsioonide omanikkudeks (pidajateks) ja protsentide saajateks obligatsioonide järgi on isikud, kes blanko-obligatsioonid pankadele kindlustuseks käsipantidena on andnud, ei tule 5% maksu mitte maksta.“ Seega jääb käesoleval juhul tingimata ära 5% maks, millest kõneldakse ministri resolutsioonis, ning Otsekoheste Maksude Peavalitsus ei nõuagi kirjas, mille peale kaebus tõstetud, nimetatud maksu. Samuti ei kuulu sissenõudmisele Otsekoheste maksude seaduse § 568 põhjal määratud 0,396% maks laenude pealt, millised antud pangale panditud hüpoteeginõudmiste kindlustusel. § 568 alusel käivad nimetatud maksu alla protsendipaberite kindlustusel avatud eri jooksvad arved. Obligatsioonid ei ole aga protsendipaberid, vaid võlakohustised, mis kindlustatud liikumata varandustega. Üksnes asjaolu, et obligatsioonide järgi harilikult makstakse protsente, ei muuda neid nõudmisi „protsentpaberiteks“. Kui teisiti arvustada, tuleb tunnistada iga võlakohustist, mille järgi protsente makstakse, protsentpaberiks. Meie seaduseandlus, järgides üldist terminoloogiast, ei nimeta iga protsent-võlakohustist „protsentpaberiks“, nagu näha Otsekoheste maksude seaduse § 560-st, milles asetatakse protsentpaberitele vastu muu seas protsendilised hoiusummad pankades ja protsendilised laenud kaubandus-tööstuslikkudele ettevõtetele. Need hoiusummad ja laenud ei ole aga midagi muud kui pankade ja kaubandus-tööstuslikkude ettevõtete protsendilised võlakohustised. Seaduseandja ei saanudki käesoleval juhul silmas pidada obligatsiooni, sest et Seaduste kogu I jao X kõite järgi ei ole lubatav kinnisvarade peale välja antud obligatsioonide üleandmine pealkirjade abil (§ 1653) ja seepärast ei teostata ka praktikas pankade poolt seesuguste nõudmiste pantimist. Panga poolt laenu andmine obligatsioonide kindlustusel ei ole midagi muud kui panga kliendi nõudmise pantimine kolmanda isiku vastu. Kas see nõudmine on kindlustatud liikumata varandusega või mitte, ei muuda muidugi kokkuleppe juriidilist iseloomu ega ole iseloomustavaks tunnuseks.

Teises Majandusministri 1929. a. 15. oktoobri resolutsiooni peale antud kaebuses palub a.-s. G. Scheel ja Ko Majandusministri resolutsiooni tühistada ja tunnistada, et maks summas kr. 1.105.72 sissenõudmisele ei tule, järgmistel põhjustel: „Otsekoheste Maksude Peavalitsuse nõudmine on juba sel põhjusel ebaõigustatud, et kõnesolev küsimus juba kord varemalt meie kasuks otsustati. Nagu juba ministrile esitatud kaebuses tähendasime, on samaugune maksunõudmine meile esitatud Otsekoheste Maksude Peavalitsuse poolt kirjaga 15. detsembrist 1927. a., mille peale minister oma resolutsiooniga 27. juunist 1928. a. meie kaebuse rahuldab ning tunnistas, et maksu obligatsioonidega kindlustatud laenude pealt sisse nõuda ei tule. Nii on siin tegemist *res judicata*'ga ja Otsekoheste Maksude Peavalitsus ei ole seega õigustatud ministri resolutsiooni tähele panemata jättes veel kord maksunõudmisega esinema. Nõudmine on aga ka isenesest ebaõigustatud. Otsekoheste Maksude Peavalitsus põhjendab oma nõudmist seadusega 9. jaanuarist 1915. a. Vastavalt seadusele 9. jaanuarist 1915. a. (VI jagu p. 1) alluvad maksustamisele tulud, mis pangale toovad tema o m a n d u s e s o l e v ä d kapitalid, mis võlgade näol kindlustatud kinnisvaraga. Seega oleks maksustamise aluseks kapital, mis antud panga poolt kinnisvaraga kindlustamisel, s.o. panga nõudmine obligatsioonide põhjal, kuna maksustamise objektiks oleks panga poolt saadavad protsendid obligatsiooni järgi. Kahtlemata alluks see maks sissenõudmisele siis, kui pank annaks laenu obligatsioonide vastu ja saaks selle obligatsiooni järgi protsente. Kuid seesugused operatsioonid ei ole meie pangale põhikirja § 16-le (RT 161/162 — 1925) vastavalt lubatud ja seepärast ei ole meie kunagi laenu obligatsioonide vastu andnud. Vastavalt § 16, 2 on meile aga lubatud laenude andmine vekslite vastu, mis kindlustatud kinnistusraamatutesse sisse kantud obligatsioonidega kinnisvarade peale. Nähtavasti nõuab nüüd Otsekoheste Maksude Peavalitsus neist operatsioonidest saadud protsentide pealt 5% riigimaksu seaduse alusel 9. jaanuarist 1915. a. Säärane maksustamine on aga kahtlemata seadusevastane. Seesuguste laenude väljaandmisel on nõudmise aluseks mitte nõudmine obligatsiooni järgi, vaid nõud-

mine kas vekslid või kontokorrent-arve järgi. Protsente tasutakse mitte obligatsiooni, vaid vekslid või kontokorrent-arve järgi. Obligatsioonid aga, s.o. nõudmised panditud kinnisvara omaniku vastu, ei ole panga omandus. Siin on meil tegemist kohustise pantimisega (BES § 1465, III jagu). Ainult sel juhul, kui panga võlgnik oma kohustise panga vastu korralikult ei täida, on pangale õigus antud kas nõuda rahuldamist obligatsioonide järgi või obligatsiooni ära müüa (§ 1466). Kui aga obligatsioon ei ole panga omandus, s.o. nõudmine obligatsiooni järgi ei olegi panga omanduses olevaks kapitaliks, siis ei või loomulikult juttu olla protsentide maksustamisest seaduse põhjal 9. jaanuarist 1915. a., silmas pidades, et seaduses ette nähtud kapital puudub. Kuid mitte ainult kapital, vaid puuduvad ka maksustamisele alluvad protsendid ise, mis panga poolt saadud. Asi seisab selles, et meie kunagi protsente meile panditud obligatsioonide järgi saanud ei ole, vaid oleme alati jätnud nende inkasso meie võlgnikkudele, s.o. panditud obligatsioonide omanikkudele. Ja viimased, sõltumata nende poolt obligatsioonide järgi saadud protsentidest, on meile omalt poolt maksnud protsente nende kohustiste järgi meie vastu. Iseloomustav on ka see asjaolu, et protsendimäär, mida meie oleme saanud oma klientidelt, ei ole kunagi vastanud protsentide määrale meile panditud obligatsioonide järgi. Kinnistusosakonnad kinnistavad obligatsioone määraga ainult kuni 12%, kuna meie alati oleme saanud rohkem kui 12%. Ülaltoodust on selge, et Otsekooste Maksude Peavalitsus 1915. a. 9. jaanuari seaduse ebaõige tõlgendamise tõttu nõuab maksu tasumist tulude pealt, millised selle maksustamise alla üldse ei kuulu.“

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et mõlemad kaebused tuleb rahuldada nendes väljendatud põhjendustel.

I. Otsekooste maksude sead. § 626 põhjal (1914. a. väljaanne) võetakse 0,396%-list maksu eriliste jooksvate arvete pealt, kui laenude kindlustuseks on antud protsentpaberid: Käesoleval juhul on tegemist mitte eriliste jooksvate arvetega, vaid kontokorrent-arvetega ja kindlustuseks on mitte protsentpaberid, vaid obligatsioonid. Protsentpabereid ei saa identifitseerida obligatsioonidega, sest obligatsioonid on kinnisvaraga kindlustatud võlakohustised, kus lepingusõlmijad otseselt tähendatud; obligatsioon kinnistatakse vastavale kinnisvarale; blankopealkirja põhjal võib obligatsioon ühelt omanikult teisele üle minna; kinnisvaraomanik võib kinnisvarale obligatsioone teha nii palju kui soovib (BES § 1335 j j.). Protsentpaberid aga antakse välja eriloaga või nende väljaandmine peab juba asutise või ettevõtte põhikirjas ette nähtud olema. Protsentpaberid lastakse välja seeriateviisi, nad on varustatud kupongidega, neid noteeritakse börsil; kreditor ei ole *au porteur* protsentpaberites üldse nimetatud ja protsentpaberi üleandmise juures vastutab üleandja ainult selle eest, et nõudmine on üldse olemas (*veritas nominis*) (BES § 3120 jj.). Seepärast puudub alus 0,396%-lise riigimaksu võtmiseks kontokorrent-arvetelt, mis obligatsioonidega kindlustatud. A.-s. G. Scheel ja Ko ei esitanud nõutud aruandeid 0,396% kohta, mis tarvilikud riigimaksu summa kindlakstegeviseks ja Otsekooste Maksude Peavalitsus hakkas selle põhjal nõudma a.-s. G. Scheel ja Ko-lt 9. I. 1915. a. sead. VI jao p. 1 põhjal 5% riigimaksu, kuid see asjaolu ei anna põhjust a.-s. G. Scheel ja Ko poolt Majandusministri 12. VI. 1929. a. resolutsiooni peale antud kaebuse läbi vaatamata jätmiseks, nagu seda kaebealune arvab, sest tähendatud resolutsioon ei ole veel Majandusministri poolt maksuvõetaks tunnustatud, selle tõttu kaebuse rahuldamiseks tuleb see resolutsioon tühistada.

II. Majandusministri 1929. a. 15. oktoobri resolutsiooni järgi on õigeks tunnustatud Otsekooste Maksude Peavalitsuse 9. I. 1915. a. seaduse VI osal põhinev nõudmine, et a.-s. G. Scheel ja Ko tasuks 5% riigimaksu kr. 1.105.72 summas 1926. a. II poole eest tuludelt, mis saadud laenu eest, missugused on kindlustatud a.-s.-le panditud tema võlgnikkude hüpoteegi nõudmistega. 9. I. 1915. a. seaduse VI osaga on sisse seatud 5% riigimaks tuludelt, mis seal tähendatud pangad ja rahaasutised saavad nende omanduses olevatelt kapitalidelt, missugused võlgade näol on kindlustatud kinnisvaradega.

Selles seaduses on selgesti tähendatud, et pankade kapitalid, mille tulud maksustatakse, peavad laenude näol kinnisvaradega kindlustatud olema. Käesoleval juhul seda ei ole, sest a.-s. G. Scheel ja Ko kapitalid ei ole laenude näol kindlustatud kinnisvaraga, vaid kindlustatud on temale panditud nõudmised. Otsekoheste Maksude Peavalitsuse seisukoht, et laenuid, mis kinnisvara obligatsioonidega kindlustatud, tuleb kinnisvaral kindlustatud laenudeks lugeda ja nende sissetulekult ülaltähendatud seaduse põhjal 5% riigimaksu võtta, ei ole kokkukõlas seaduse selge väljendusega, mille järgi pankade kapitalid laenude näol peavad olema ise vahenditu kinnisvaraga kindlustatud.

Majandusministri kaevatud resolutsioon, millega Otsekoheste Maksude Peavalitsuse seisukoht heaks on kiidetud, ei või selle järele jõusse jääda.

Kõige selle pärast AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Majandusministri otsused 12. juunist 1929. a. ja 15. oktoobrist 1929. a. tühistada.

Nr. 16.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

11./25. märtsil 1930. a.

Gustav Laurson'i kaebus Maakorralduse Peakomisjoni otsuse peale 25. septembrist 1929. a. Luunja valla kogukonna päralt oleva „Koolimaa nr. 17“ talu eraldamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Gustav Laurson'i kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Käesolevas asjas on tekkinud küsimus, kas Maakorralduse Komisjon võib järelevalve korras kohaliku komisjoni otsust muuta ja asja tagasi saata otsustamiseks seaduslikus komisjoni koosseisus ja asjaosaliste väljakutsumisega.

Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korralduse seaduse (RT 16 — 1926) § 15 järgi Maakorralduse Komisjon v a a t a b lä b i avalikul istungil k ö i k temale o t s u s t a m i s e k s s a a d e t u d asjad ühes juurdekuuluva materjaliga ja sissetulnud kaebustega, kaalutleb ilmunud asjaosaliste ja tunnistajate seletused ja tarbekorral asjatundjate arvamused ning teeb otsuse, mille peale võib kaevata ühe kuu jooksul Maakorralduse Peakomisjonile. Sama seaduse elluviimise määruse (RT 70 — 1926) § 13 järgi tähtaja jooksul edasi kaebamata otsused ühes asjatoimetusega saadab korralduskomisjoni asjaajaja kohalikule maakorralduse komisjonile 3 päeva jooksul (sead. § 19). Seega on kohalik komisjon kohustatud korralduskomisjonile saatma mitte üksi need oma asjatoimetused, milles on asjaosaliste poolt edasi kaebused sisse antud, vaid ka need, kus kaebusi ei ole antud, ning mõlemat liiki asjad tuleb Maakorralduse Komisjonil läbi vaadata. Esimest liiki asju, kus asjaosalised on kaebustega esinenud, vaatab ta läbi nii sisuliselt kui ka vormiliselt, kuna teist liiki asju, kus kaebused puuduvad, võib ta, kui asutis, kes kohaliku komisjoni otsuseid teostab, läbi vaadata ainult vormilisest küljest, s.o. kas temale esitatud maakorraldamise asi on üldse otsustatud, kas on otsus tehtud seaduses ette nähtud komisjoni koosseisus ja kas kõik seaduses ette nähtud olulised vormilised nõuded asjaotsustamisel on niivõrt täidetud, et temale saadetud otsust võib täitmisele pöörata. Leiab korralduskomisjon, et temale saadetud kohaliku komisjoni otsus vormilisest küljest on puudulik, võib ta asja ainult järelevalve korras kohalikule komisjonile tagasi saata seaduslikus korras otsustamiseks, ilma et ta seejuures sisulisi küsimusi puudutaks, sest viimased küsimused võivad tema otsustamisele tulla ainult kaebekorras.

Käesoleval juhul on Tartu Maakorralduse Komisjon 24. I. 1929. a. järelevalve korras tühistanud Luunja valla korralduskomisjoni otsuse 15. aug. 1928. a. sama vallas asuva Kooli-

maa nr. 17 talu eraldamise asjus vormilistel põhjustel, nimelt, et 1) valla korralduskomisjon ei olnud seaduslik, sest peale valla omavalitsuse esindaja A. Annok'i on komisjoni liikmena teotsenud August Schmidt, olles valla volinikuna ühtlasi korralduskomisjoni liige ja protsessi pool ja 2) korralduskomisjoni otsus ei olevat kuulutusena vallamajas välja pandud (§ 14), mis-pärast otsustas Luunja valla korralduskomisjonile ette kirjutada asja otsustada seaduslikus koosseisus ja asjaosaliste väljakutsumisega. Maakorralduse nõudja Gustav Laurson'i kaebuse eeltähendatud Tartu Maakorralduse Komisjoni otsuse peale jättis Maakorralduse Peakomisjon 25. sept. 1929. a. rahuldamata, leides, et maakorralduse komisjon vormiliste puuduste tõttu oli õigustatud järelevalve korras valla korralduskomisjoni otsuse tühistama. Nagu juba ülal ette toodud, leiab Riigikohus samuti, et säärastel juhtudel, nagu käesolev, on Maakorralduse Komisjonil õigus järelevalve korras valla korralduskomisjoni otsust tühistada ja asja tagasi saata seaduslikus komisjoni koosseisus otsustamiseks. Et kohaliku korralduskomisjoni otsu-ses tähendatud vormilised puudused olid olemas, seda nähtub toimetuses olevatest proto-kollidest. Kaebaja arvamus, et need vormilised puudused on olulise tähtsusega asja suhtes, on põhjendamata, sest komisjoni koosseisu seadusepärasuse ja otsuste kuulutamise küsimu-sed on iseenesest asja kohta olulised küsimused, mis seaduses otseselt ette nähtud (§ 6 ja 14).

Neil põhjustel ja AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Gustav Laurson'i kaebus taga-järjeta jätta.

Nr. 17.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

14./25. märtsil 1930. a.

Emilie Meil'i kaebus Haridus- ja sotsiaalministeeriumi otsuse peale 6. juul. 1929. a. pensioni asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse Valitsus, läbi vaa-dates Emilie Meil'i edasikaebust Tallinna Linnavalitsuse hoolekandeosakonna otsuse peale 6. maist 1929. a., millega lõpetati pensioni maksmine Emilie Meil'i tütrele Eva Meil'ile põh-jusel, et Emilie Meili sissetulek on kr. 65.— kuus, mis ületab pensioni täismäära (reamehe pensioni täismäär on kr. 50.—, RT 98 — 1928), otsustas Emilie Meili edasikaebuse tagajär-jeta jätta ja Tallinna Linnavalitsuse hoolekandeosakonna otsuse Eva Meil'ile pensionimaksmise lõpetamise kohta kinnitada.

Riigikohtule antud kaebuses palub Emilie Meil eelnimetatud otsuse tühistada. Oma kaebust põhistab Meil järgmiselt: Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse § 42 põhjal lõpeb pensioni maksmine rahvaväelaste perekondadele sama seaduse § 30 p. 1 tähendatud juhul, s.o., kui pensionäri sissetulek tema ülalpidamist võimaldab, kuna aga selle seaduse § 1 p. b ja 36 põhjal tuleb pensionäriks lugeda tema last Eva Meil'i, seepärast puudus alus temale pensioni maksmise lõpetamiseks, kuna temal mingit sissetulekut ei ole. Ema sisse-tulekut ei saavat lugeda lapse sissetulekuks. Tagantjärele pensioni maksmist tema ei taot-levat, vaid palub lõpetatud pensioni maksmise jätkamist.

Asja arutanud, Haridus- ja sotsiaalministeeriumi esindaja seletused, ja prokuröri arva-muse kuulunud, Riigikohus leiab, et Emilie Meil'i kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Emilie Meil'i sissetulek ületab reamehe pensioni täismäära (kr. 50) ja seepärast oli Hariduse- ja sotsiaalministeerium õigustatud pensioni maksmise tema tütrele Eva Meil'ile lõpetama, sest BES § 199 põhjal on Emilie Meil kohustatud oma tütart Eva Meil'i toitma ja ülal pidama, ja kui tema sissetulek ületab reamehe pensioni täismäära, siis tuleb arvata, et

Eva Meil'il on ülalpidamise võimalused, mis ette nähtud Rahvaväelaste ja nende perekondade pensioni seaduse § 30 p. 1. Et selle seaduse § 30 p. 1 on tähendatud ainult p e n s i o n ä r i sissetulek ja tähendamata jäetud n e n d e p e r e k o n n a sissetulek, on seletatav sellega, et see paragrahv on mahutatud selle seaduse II peatükki, mis näeb ette rahvaväelaste eneste pensioni, kuna rahvaväelaste perekondade pensionid on ette nähtud III peatükis, milles on viide tehtud § 42 just § 30 p. 1 peale, laste pensioni maksmise lõpetamise põhjusi eriti nime- tamata jättes.

Neil põhjustel AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus otsustas: Emilie Meil'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 18.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

11. veebruaril / 25. märtsil 1930. a.

Harju Maavalitsuse revisjonkaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 12. juulist 1929. a. Tallinna Linnavalitsuse kaebe asjas Salomonie Sepa lastele antud toetuse tasumisest keeldumise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; prokuröri abi A. Luiga.

Tallinna Linnavalitsuse hoolekandeosakond nõudis 11. märtsil 1929. a. Harju Maavalitsuselt Salomonie Sepa laste ülalpidamiseks antud 20 kr. ja tema 4 pojale ja tütrele antud pesu eest 15 kr. tasumist Hoolekande seaduse §§ 19, 21 ja 74 alusel.

Harju Maavalitsus keeldus selle summa maksmisest põhjusel, et tasuma peab Rae valla- valitsus, sest Sepp elanud seal viimase kolme aasta jooksul kõige kauem.

Tallinna-Haapsalu Rahukogule antud kaebuses palus Tallinna Linnavalitsuse volinik maavalitsuse otsuse tühistada põhjusel, et Hoolekande s. § 74 järgi laste ülalpidamiseks puudustkannatavatele perekondadele antud abi andmine kuulub maavalitsuse, mitte aga vallavalitsuse ülesannetesse, nagu seda seletanud Riigikohus Tohver'i asjas (toim. nr. 211^I — 1928. a.).

Asja arutanud, Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsustas maavalitsuse otsuse tühistada põhjusel, et Hoolekande s. §§ 19, 21 ja 74 järgi maavalitsus on kohustatud puudustkannata- vatele perekondadele laste ülalpidamiseks abi andma ja et Sepp elanud viimase kolme aasta jooksul kõige kauem Rae vallas Harjumaal.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Harju Maavalitsus tühistada rahukogu otsuse põhjusel, et Tallinna Linnavalitsuse hoolekandeosakond ei olnud õigustatud kulusid tegema ega neid sisse nõudma, vaid seda oli õigustatud Hoolekande sead. järgi (§ 193) linna- valitsus ise või hoolekandekomisjon ja et rahukogu, toetudes Hoolekande s. §§ 19 ja 74, on toetunud kahele erinevale alusele; ka pidavat käesolevas asjas kulud kandma Rae vallavalit- sus ja et Tallinna Linnavalitsuse hoolekandeosakonna nõudmine ei olevat igapidi seaduslik.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus tuleb tühistada ja rahukogule antud Tallinna Linnavalitsuse kaebus taga- järjeta jätta järgmistel põhjustel:

Hoolekande seaduse § 19 järgi lasub hoolekannet tarvitavatele isikutele abi andmise kohustis üldise reeglina valla-, alevi- ja linnavalitsustel. Maaomavalitsuse kohustised hoole- kande alal laste ja alaealiste eest on ette nähtud Hoolekande seaduse III peatükis ja nende kohustiste täitmine toimub ka samas peatükis ette nähtud korras. Toetuse andmine puudust- kannatavatele perekondadele laste ülalpidamiseks toimub maakonna arvel, kui seda toetuse- andmist toimetatakse hoolekandenõukogu poolt välja töötatud määruste järgi. Kui Tallinna

Linnavalitsus Hoolekande s. § 74 põhjal sama seaduse § 21 alusel arvas omal õiguse olevat Salomonie Sepa laste ülalpidamiseks antud abi Harju Maavalitsuselt tagasi nõuda, siis pidi ta tõestama, et abi on antud just Hoolekande s. § 74 eeskirjade kohaselt. Seda aga ei ole Tallinna Linnavalitsus teinud, seega ei ole ta ka tõestanud oma õigust nõuda kulude tasumist Harju Maavalitsuselt, mille pärast Tallinna-Haapsalu Rahukogul alus puudus Harju Maavalitsuse otsuse tühistamiseks käesolevas asjas ja Tallinna Linnavalitsuse kaebuse rahuldamiseks.

Mis puutub Harju Maavalitsuse revisjonkaebuses esitatud väitesse, et linnavalitsuse hoolekandeosakond ei ole õigustatud hoolekande alal kulusid tegema ega tagasi nõudma, siis see väide ei ole kaaluv, sest Linnaseaduse § 98 järgi jaotatakse linnavalitsuse ülesanded ära linnavalitsuse liikmete, s.o. linnanõunikkude vahel ja samas paragrahvis on tähendatud, et need küsimused, mida linnavalitsus kui kolleegium peab otsustama, määratakse kindlaks linnavolikogu instruksioonidega. Sellest järgneb, et kõik teised küsimused, mis linnavolikogu instruksioonidega linnavalitsuse kui kolleegiumi otsustamisele ei ole määratud, peavad otsustama vastavad linnanõunikud, ja linnanõunikkude otsustele, mis on tehtud vastavalt neile otsustamiseks antud asjas, tuleb vaadata kui linnavalitsuse otsustele. Asjatoimetusest nähtub, et Tallinna linna hoolekandeosakonna juhatajaks on linnanõunik, järelikult, kui toetust on antud hoolekandeosakonna poolt, s.o. osakonda juhtiva linnanõuniku otsusel, siis tuleb seda otsust võtta kui linnavalitsuse otsust.

Neil põhjustel AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus 12. juulist 1929. a. tühistada ja Tallinna Linnavalitsuse poolt rahukogule antud kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 19.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

25. märtsil 1930. a.

Eduard Nahkur'i revisjonkaebus Tartu 6. jaoskonna rahukohtuniku otsuse peale 10. märtsist 1930. a. kaebe asjas Tähtvere vallavolikogu valimise komitee määruse vastu 7. veebruarist 1930. a. Tähtvere asunikkude, riigirentnikkude ja tööliste nimekirja kõrvaldamise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Tartu 6. jaoskonna rahukohtunikule antud administratiivkaebuses palus Tähtvere asunikkude, riigirentnikkude ja tööliste ühise nimekirja esindaja Eduard Nahkur tühistada Tähtvere vallavolikogu valimiskomitee otsus 7. veebruarist 1930. a., millega kõrvaldati Tähtvere asunikkude, riigirentnikkude ja tööliste ühine kandidaatide nimekiri Johan Kiipsaar'iga eesotsas, tühistades ühes sellega Tähtvere vallavolikogu valimised 2. ja 3. märtsist 1930. a. täies ulatuses ja kirjutada ette Tähtvere valla valimiskomiteele korraldada seaduses ette nähtud korra järgi uued Tähtvere vallavolikogu valimised. Nahkur põhistab oma kaebust järgmiselt: 1) vaidluse all olev nimekiri olevat esitatud seaduslikul tähtajal 15. jaanuaril 1930. a. ja puudustest pidanud Tähtvere vallavolikogu valimiskomitee teatama temale, kui nimekirja esindajale, 2 päeva jooksul, mida ei olevat aga sündinud; 2) Tähtvere vallavolikogu valimiskomitee pidanud koosolekut 21. jaanuaril 1930. a., kus sisseantud kandidaatide nimekirjad läbi vaadatud, kuid selle kohta protokoll ei olevat kokku seatud; 3) veebruarikuu 3. päeval k. a. pidanud Tähtvere vallavolikogu valimiskomitee uuesti oma koosolekut, mil antud temale, kui nimekirja esindajale, kahepäevane tähtaeg nimekirjas leiduvate puuduste parandamiseks, millise aja jooksul puudused kõrvaldatud, kuid Tähtvere vallavolikogu valimiskomitee ei olevat võtnud nimekirja vastu ja kõrvaldanud selle; 4) Tähtvere vallavolikogu valijate nimekirjas seisnud ja on ka valimistest osa võtnud kodanikud Olga Kolberg, Marie Tuubel ja

Richard Augusti p. Mitt, kes ei olevat valimisõiguslikud alaeasuse tõttu; 5) kandidaatide nimekirja võetud ja seisnud maaharijate kandidaatide nimekirjas Karl-Eduard Tarik, kelle elukohaks näidatud Odrakonna talu, kuid nimetatud Tarik ei elavat Tähtvere vallas, vaid tema alaline elukoht ja asupaik olevat Jõgeva alevis; 6) Peeter Kress esitanud 28. jaanuaril 1930. a. nimekirja, mille esimeseks kandidaadiks olnud Hendrik Blum ja millel olnud 14 kandidaati. See Kress'i poolt esitatud nimekiri olevat Tähtvere vallavolikogu valimiskomitee poolt kinnitatud. Hiljem aga täiendanud Peeter Kress seadusevastaselt esitatud nimekirja veel kaheksa kandidaadiga ja selle nimekirja lubanud Tähtvere vallavolikogu valimiskomitee ekslikult üles seada ja selle nimekirja järgi toimunud ka valimised 2. ja 3. märtsil 1930. a.

Rahukohtunik jättis Eduard Nahkur'i kaebuse tagajärjeta, põhistades oma otsust järgmiselt: „Olgugi et Tähtvere asunikkuude, riigirentnikkude ja tööliste kandidaatide nimekiri oli esitatud juba 15. jaanuaril 1930. a. tuli ilmsiks, et selles nimekirjas soovitajatena alla kirjutanud kodanikud Paul Graumann, Robert Adof, Karl Kõtsi ja Karl Kotli esinevad ise kandidaatidena 3. veebr. 1930. a. esitatud asunikkuude, väikemaapidajate ja tööliste nimekirjas 16., 18., 21. ja 22. kohal — alles peale kõikide kandidaatide nimekirjade esitamist ja seepärast puudus valimiskomiteel enne oma esimest ametlikku koosolekut, s.o. 4. veebruari 1930. a., igasugune võimalus või õigus konstateerida seda asjaolu. Riigikogu poolt 7. detsembril 1926. a. vastu võetud Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seadus (RT 97 — 1926) § 20 on ette nähtud, et kandidaatide nimekirjale peab vähemalt viis valijat soovitajatena alla kirjutama, kusjuures kandidaadid ei või olla soovitajad. See seaduse poolt ette nähtud kord on ka loogiline, sest kandidaatide nimekirjad võistlevad valimistel üksteisega ja oleks absurdne, kui isikud, kes ühes nimekirjas kandidaatidena esinevad ja seega soovivad ise valitud saada, teises võistlevas nimekirjas teisi isikuid soovitavad. Sama seaduse § 25 neljandas lõikes on ette nähtud, et soovitajate allkirjad on tagasisivõtmatud ja seepärast ei ole lubatav, et kandidaatide nimekirja võiks tagasi anda esialgsete soovitajate asendamiseks teiste soovitajatega ja seepärast ei olnud valimiskomitee õigustatud nimekirja selle esindajale Nahkur'ile tagasi andma selleks, et soovitajatena välja langenud isikuid teistega asendada. Päris õieti on siis valimiskomitee oma koosolekul 7. veebr. 1930. a. otsustanud seda nimekirja sellel alusel kõrvaldada, et sellele nimekirjale soovitajatena püsima jäid esialgsetest soovitajatest vähem kui viis soovitajat.

2) Et Tähtvere vallavolikogu valimise komitee oleks 21. jaanuaril 1930. a. koosolekut pidanud, see ei ole tõestatud, sest juhuslikult komitee liikmete vallamajas viibimist ei saa ametlikuks koosolekuks nimetada, kuna selleks kutseid ei olnud, ega pole sel korral vallavanema abi Jürgenson ka avaldanud, et tema koosolekut soovib pidada. Ametliku koosoleku tunnuseks on ikkagi vastav protokoll, millest nähtuaks, millised küsimused on arutusel olnud ja millisele seisukohale on komitee ühe või teise arutusel olnud küsimuse kohta asunud. Niisugust protokollit toimetuses ei leidu.

3) 3. veebruaril 1930. a. ei ole valimiskomitee koosolekut olnud ja kuigi 4. veebruaril 1930. a. valimiskomitee 4 häälega 3 vastu otsustas nimekirja Eduard Nahkur'ile tagasi anda parandamiseks, ei saa seda komitee korraldust, kui seaduse §§ 20 ja 25 mõistetele mitte vastavat, tõsiselt arvestada, sest mitte seadusepärane otsus ei või jõudu omada.

4) Valijate nimekirja võetud Olga Kolberg'i, Marie Tuubel'i ja Richard Miti kohta esitatud väited ei ole lugupeetavad, sest nendest ei ole kaks esimest valimistest üldse osa võtnud, kuna Richard Mitt võeti nimekirja vallavanema abi Prost'i korraldusel, ja et see isik ei olnud veel 20 a. vana, tuli ilmsiks alles pärast valimisi ning seda viga ei saa igatahes valimise komitee süüks lugeda, kelle esimeheks oli vallavanem. Liiatigi ei ole selle ühe valija valimisest osavõtt valimiste tagajärgede suhtes kaaluva tähtsusega ega või see asjaolu kogu valimiste tühistamise põhjuseks olla;

5) Seaduses ei ole ette nähtud, et kandideerida võiksid ainult valla piirides elavad kodanikud. Kandidaat Karl-Eduard Tarik oli isegi vallavolikogu liige, seda ametit polnud ta maha pannud ja et tema vallaelanikkude nimekirjast oleks välja registreeritud, ei ole tõestatud. See isik oli valimistel ja tema ajutine väljaspool valda viibimine ei ole küllaldaseks põhjuseks, et seepärast valimised tühistada.

6) Kandidaatide nimekirja, mis valimiskomiteele esitati 3. veebr. 1930. a., ei ole peale selle esitamist enam muudetud, vaid komiteele esitamisel oli selles nimekirjas 22 kandidaati. Millised käigud on see nimekiri enne esitamist läbi teinud, see pole tähtis ja enne komiteele esitamist selle nimekirja täiendamine — isegi peale soovitajate allkirjade tõestamist — ei ole seadusega keelatud. Soovitajad ei ole kaevanud, et nende soovitust oleks kurjasti tarvitatud. Teistel ei võiks sellega asja olla.

Kõigil neil asjaoludel leidis rahukohtunik, et Tähtvere vallavolikogu valimiskomitee teoviisis, nii palju kui see puutub komitee otsusesse 7. veebruarist 1930. a., ei leidu midagi säärast seadusevastast, mille pärast tuleks seda muuta või tühistada ja et teised kaebuses esitatud põhjused ei ole niivõrt lugupeetavad või kaaluvad, et nendel asjaoludel kogu valimist tühistada.

Riigikohtule antud kaebuses palub Eduard Nahkur tühistada Tartu 6. jaoskonna rahukohtuniku otsuse ning ette kirjutada Tähtvere vallavolikogu valimiskomiteele korraldada uued vallavolikogu valimised seaduses ette nähtud korra järgi, seletades järgmist:

Rahukohtunik on leidnud oma otsuse põhistes, et kuigi Tähtvere asunikkuude, riigirentnikkuude ja tööliste kandidaatide nimekiri oli esitatud 15. jaan. 1930. a., tuli alles 4. veebr. Tähtvere vallavolikogu valimiskomitee koosolekul ilmsiks, et nimetatud nimekirja 4 soovitajat kandideerivad asunikkuude, väikemaapidajate ja tööliste nimekirjas. Ning arvesse võttes, et viimane nimekiri esitati alles 3. veebruaril 1930. a. kell $\frac{1}{2}$ pärast lõunat peale teiste nimekirjade esitamist, siis puudus komiteel võimalus tagasi anda Tähtvere asunikkuude, riigirentnikkuude ja tööliste kandidaatide nimekirja. 4. veebruaril 1930. a. peeti ametlik vallavolikogu valimiskomitee koosolek ja siis selgus, et Tähtvere asunikkuude, riigirentnikkuude ja tööliste kandidaatide nimekirjal puudub tarvilik arv soovitajaid. Komitee andis nimekirja rühma esindajale tagasi, määrates kahepäevase tähtaja nimekirja uuesti esitamiseks. Kuid hiljem konstateeris aga valimiskomitee 7. veebruaril ja ka käesoleva asja otsustamise juures rahukohtunik, et Tähtvere asunikkuude, riigirentnikkuude ja tööliste poolt esitatud nimekiri kuulub kõrvaldamisele, sest kandidaatide nimekirjal puudub Vallavolikogude valimise seaduse § 20 põhjal nõutav soovitajate arv. Kohtu kui ka vallavolikogu valimiskomitee otsustest järgneks siis loogiliselt, et vaidlusalune nimekiri oli seadusenõuetega kokkukõlas selle esitamise momendil 15. jaanuaril s. a., 21. jaanuaril s. a. kuni 3. veebruarini s. a. kell $\frac{1}{2}$ pärast lõunat, ning siis uue nimekirja juurdetekkimisega muutus Vallavolikogude valimise seaduse põhjal vastuvõtmatuks.

Nimetatud rahukohtuniku kui ka valimiskomitee otsus pole valimisseaduse ja seaduseandja üldise tahtega kokkukõlas. Vallavolikogude valimise seaduse § 19 järgi valijate rühmad peavad nimekirjad esitama valimiskomiteele hiljemalt 26. päeva enne valimise esimest päeva. Tähtvere asunikkuude, riigirentnikkuude ja tööliste rühma esindaja esitas oma nimekirja valimiskomiteele 15. jaanuaril 1930. a. 21. jaanuaril 1930. a. vaadati valimiskomitee poolt see nimekiri läbi ja leiti tema komitee poolt vastuvõetav olevat. Kuni 4. veebruarini 1930. a. ja 7. veebruarini 1930. a. olid juba kõik tähtajad valimiskomiteel möödunud selle nimekirja kõrvaldamiseks ja uuesti läbivaatamiseks. Asjaolu, et Tähtvere asunikkuude, riigirentnikkuude ja tööliste nimekirja 4 soovitajat teises nimekirjas hiljem juba ise kandidaatidena esinevad, ei võiks esimese nimekirja, milles nemad ennem soovitajatena esinesid, kõrvaldamise põhjuseks olla. Konkreetjuhu jaoks, nagu käesolev, seaduses §-i ei ole. Kuid üldiselt nähtub Vallavolikogude valimisseaduse V peatükist, et eesõigus antakse ja et esimesena antud all-

kiri kandidaatide nimekirjal loetakse maksvaks. Selline vahekord peaks kahtlemata ka kandidaadi ja soovitaja vahel olema, sest muidu võiks praktiliselt kujuneda nii, et kui näiteks kõik valijate rühmad esitaksid omad nimekirjad eelviimasel päeval enne Valimisseaduse § 20 nõutud tähtpäeva peale lõunat, mil valimiskomitee oma koosolekut enam pidada ei saa, kõik nimekirjad valimisest kõrvaldataks Vallavolikogude valimisseaduse § 20 põhjal, mis tingitud käesolevale juhuga analoogilistest põhjustest. Seda kahtlemata seaduseandja ei ole tahtnud.

Vallavolikogusid valib laiem rahvas ning ei saa eeldada, et iga soovitaja, iga kandidaat, kes kandideerib, küllalt arenenud oleks ja tunneks valimisseadust niivõrt, et ise selle järele valvaks, et seda ei rikutaks, ja et käesoleva juhuga analoogilisi juhusid esineda ei võiks ja et nemad teadlikkude kodanikkude mõjul nende sihilikuks abinõuks ei saaks nimekirjade kõrvaldamiseks isiklikel ja poliitilistel põhjustel.

Rahukohtunik oma põhiste p. 2 on leidnud, et ei olevat tõestatud, et 21. jaanuaril s.a. Tähtvere valla valimiskomitee oma koosolekut oleks pidanud. Komitee liige Jürgenson on igatahes õigeks võtnud asjaolu, et 21. jaan. s. a. oli valimiskomitee koosolek ja et nimekirjad olid kõne all ja need läbi vaadati, kusjuures Jürgenson asendas valimiskomitee esimeest Kiipsaar't. Et kirjalik protokoll puudub, see pole seaduse järgi nõutav, tähtis on ainult, et asi otsustati.

Kui valimiskomitee toimis ekslikult, siis ei või see valijate vallakodanikkude kahjuks tulla. Igal juhul omas Tähtvere asunikku, riigirentnikkude ja tööliste ühine nimekiri juba enne 4. ja 7. veebruari s. a. seaduslikku jõudu. Valimiskomitee puudulik asjaajamine ja vead ei võiks kodanikkude kahjuks minna juba Vabariigi Põhiseaduse üldise demokraatliku printsiibi alusel. 21. jaan. s. a. võeti vaidlusalune nimekiri vastu selle seaduslikuks tunnistamisega, mis pärast 7. veebruaril s. a. uuesti tehtud otsus ei võiks seaduslikku jõudu omada, sest Üld. kub. sead. § 174 põhjal ei saa asutis ühte ja sedasama asja kahte korda otsustada.

Jäädes kõikide seletuste juurde, mis antud tema, kaebaja, ja tema voliniku poolt Tartu 6. jaoskonna rahukohtuniku juures ja toetudes kõikidele aktis olevatele dokumentidele kui ka kirjalikule kaebusele, leiab, et Tartu 6. jaoskonna rahukohtunik ja vallavolikogu valimiskomitee on Vallavolikogude valimise seadust ja selle üldist mõistet rikkunud, mis pärast nimetatud otsus jõusse ei võiks jääda.

Asja arutanud, kaebaja seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Eduard Nahkur'i revisjonkaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse (RT 97 — 1926) § 20 on üles seatud kindel nõue, et kandidaadid ei või olla kandidaatide nimekirjade soovitajateks. Sellest nähtub, et kui ilmsiks tuleb, et mõne nimekirja soovitaja esineb samadel valimistel kandidaadina mõnes teises Vallavolikogude valimise seaduse V peatükile vastavas nimekirjas, siis langeb tema soovitajate hulgast välja, ja kui sellel nimekirjal, mille soovitajaks tema oli, seeläbi jääb vähem soovitajaid kui viis, nagu seda nõuab § 20, siis ei või see nimekiri maksvaks jääda, kui mittevastav Vallavolikogude valimise seaduse V peatüki § 20 nõudele. Seepärast on rahukohtunik õieti leidnud, et Tähtvere vallavolikogu valimiskomitee on teotsenud seadusepärast, kõrvaldades teiste valimistel võistlevate nimekirjade hulgast Tähtvere asunikku, riigirentnikkude ja tööliste ühise nimekirja, eesotsas kandidaat Johan Kiipsaar'ega, mis nimekirjal jäi ainult 3 soovitajat seeläbi, et selle nimekirja soovitajad Paul Graumann, Robert Adof, Karl Kõtsi ja Karl Kotli ise kandideerisid teises nimekirjas ja nimelt asunikku, väikemaapidajate ja tööliste nimekirjas, mis vastas Vallavolikogude valimise seaduse V peatüki nõuetele. Kaebaja väide, et Graumann, Adof, Kõtsi ja Kotli pidid jääma soovitajateks Tähtvere asunikku, riigirentnikkude ja tööliste ühises nimekirjas ja välja langema asunikku, väikemaapidajate ja tööliste nimekirja kandidaatide hulgast selle läbi, et viimane nimekiri oli hiljem sisse antud, on täiesti ekslik, sest Vallavolikogude valimise seaduse § 20 on otse tähendatud, et kandidaadid ei või soovitajateks olla,

millest nähtub, et kandidaat jääb igal juhul püsima nimekirjas, kui nimekiri, milles ta esineb kandidaadina, vastab Valimise seaduse V peatüki nõuetele, välja arvatud selle seaduse § 24 ette nähtud juht, kuna soovitaja, kes esineb mõnes V peatükile vastavas nimekirjas kandidaadina, langeb välja soovitajate hulgast. Seepärast ei olnud tarvet selles seaduses eriti lahendada veel kord seda vahet, soovitaja ja kandidaadi ühes isikus kokkulangemist, nagu teeb § 22 soovitajate kohta, kes esinevad soovitajatena mitmes nimekirjas, ja § 24 samuti mitmes nimekirjas esinevate kandidaatide kohta, mis paragrahvides on antud eesõigus nimekirjale, mis enne esitatud, kuna kandidaadi ja soovitaja kokkulangemisel ühes isikus säärast eesõigust enne sisse antud nimekirjale Vallavolikogude valimise seaduses antud ei ole. Kaebaja väide, et tema poolt esitatud nimekiri kuulus vastuvõtmisele ja vastas Vallavolikogude valimise seaduse V peatükile seepärast, et tema kõrvaldanud puudused peale seda kui valimiskomitee temale 4. veebruari 1930. a. otsuse kohaselt nimekirjas leiduvast puudusest teatas, on samuti ekslik, sest Vallavolikogude valimise seaduse § 25 järgi kandidaatide nimekiri on tagasivõtmatu, välja arvatud selle seaduse § 20 viimases lõikes ette nähtud juht (õigus tagasi võtta nimekirja ühe päeva jooksul nimekirja nimetuse kustutamise ja liitumise teadaande tühistamise korral vallakomitee poolt) ja seepärast ei kuulunud nimekirjas leiduv puudus nende puuduste hulka, mida võib kõrvaldada selle seaduse § 27 järgi, s.o. sääraste hulka, mida võib kõrvaldada nimekirja tagasi võtmisega või paranduste teel, sest juba nimekirja sisseandmisel peavad nimekirjal olema 5 soovitaja allkirjad, mis samuti tagasivõtmatud sama seaduse § 25 järgi, mille pärast peale nimekirja sisseandmist uusi soovitajaid nimekirjale anda ei saa, nagu võib näiteks täiendavalt esitada nimekirjas tähendatud kandidaati nõusoleku teadaande, mida võib teha nimekirja muutmata ja tagasi võtmata. Seepärast ei ole ka mingit tähtsust valimiskomitee otsusel 4. veebruarist 1930. a., millega lubati parandusi teha ja soovitajaid juurde kirjutada.

Mis puutub kaebaja väitesse, et tema poolt sisse antud nimekiri tunnistatud 21. jaanuaril 1930. a. valimiskomitee poolt Vallavolikogude valimise seaduse V peatükile vastavaks ja oli esitamisel korras, siis see väide samuti ei õigusta valimiskomitee otsuse tühistamist, millega see nimekiri kõrvaldati, sest Vallavolikogude valimise seaduse §§ 20, 22 ja 24 nähtub, et alles peale nimekirjade esitamise tähtaja lõppemist võib selguda, kuivõrt nimekiri vastab Vallavolikogude valimise seaduse V peatüki nõuetele, mis pärast valimiskomitee otsusel, mis oli tehtud 21. jaanuaril 1930. a., kui seesugune oli olemas, ei ole mingit tähtsust.

Samuti on rahukohtunik õieti leidnud, et teised temale antud administratiivkaebuses kaebaja poolt esitatud väited ei või põhjuseks olla Tähtvere vallavolikogu 2. ja 3. märtsi 1930. a. valimiste tühistamiseks. Riigikohtule antud revisjonkaebuses ei esita kaebaja mingisuguseid väiteid, mis rahukohtuniku otsuses esitatud põhised nende väidete kohta ümber lükkaks, mis pärast puudub alus rahukohtuniku otsuse ka selles osas tühistamiseks revisjoni korras.

Neil põhjustel AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Eduard Nahkur'i revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 20.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

1. aprillil 1930. a.

Narva 2. jsk. rahukohtuniku Konstantin Kallismaa' kaebus Kohtu- ja Siseministri k.t. resolutsiooni peale 23. jaan. 1930. a. ümberpaigutamise kulude mitteväljamaksmise pärast.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Riigikohtule antud kaebuses palub Narva 2. jsk. rahukohtunik Konstantin Kallismaa tühistada Kohtu- ja siseministri otsuse 23. I. 1930. a. tema, kaebaja, ümberpaigutamise kulude ja poole kuu palga mitteväljamaksmise üle, seletades järgmist:

Riigiteenijate ametisõitude tasu seaduse (RT 113—1921) alusel pöördunud tema Kohtu- ja siseministeri poole, et temale tähendatud seaduse §§ 5—7 põhjal välja makstaks tegelikud ümberpaigutamise kulud ja poole kuu palk.

23. I. 1930. a. jätnud Kohtu- ja siseminister selle palve rahuldamata Vabariigi Valitsuse 15. VI. 1923. a. otsuse alusel, sest ümberpaigutus olevat toimunud paluja enda huvides. See Kohtu- ja siseministri otsus ei olevat kokkukõlas maksva seadusega, mispärast palub selle tühistada järgmistel põhjustel:

Riigiteenijate ametisõitude tasu seaduse (RT 113—1921) §§ 5—7 ei olevat poole sõnagagi öeldud, et ümberpaigutamise seotud tegelikud kulud ja poole kuu palk ainult siis välja makstakse, kui ümberpaigutamine toimub ametiasutise huvides või korraldusel. Vabariigi Valitsuse 1923. a. 15. juuni otsus ei olevat kokkukõlas Riigiteenijate ametisõitude tasu seadusega, sest Vabariigi Valitsuse otsus ei võivat kitsendavalt mõjuda seaduseandlikus korras maksma pandud seadusele, seda enam, et Ametisõitude tasu seaduses ei olevat ette nähtud, et Vabariigi Valitsusel oleks õigus nimetatud seaduse alusel uusi korraldusi maksma panna või juhtnööre välja anda seaduse täiendamise või tõlgendamise mõttes. Pealegi ei saavat Vabariigi Valitsuse 1923. a. 15. juuni otsusest lugeda, missugustel juhtudel tuleb ümberpaigutamist pidada ametiasutise huvides ja korraldusel toimunuks ja samuti see otsus ei puudutavat ümberpaigutamisel tekkinud tegelikke (sõidu ja kraamiveo) kulusid. Lõpuks ei olevat see Vabariigi Valitsuse otsus seni kohtunikkude ümberpaigutamise juures käsitlemist leidnud ega võivat neis kohaldamist leida sel põhjusel, et Eesti Vabariigi Põhiseaduse § 72-2. lõike järgi võib kohtunikke vastu nende tahtmist paigutada ühest kohast teise ainult seaduse täitmisest tingitud juhtudel, missugune lause viivat Kohtute seaduse §§ 226 ja 243 juurde, mille läbi kohtunikud erilisse seisukorda asetatud, võrreldes administratiivalal teenivate ametnikkudega, mis leidvat väljendust Riigiteenistuse seaduse § 11-s.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Konstantin Kallismaa' kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Ekstlik on kaebaja väide, et Riigiteenijate ametisõitude tasu seaduses (RT 113—1921) ei olevat poole sõnagagi öeldud, et ümberpaigutamise seotud tegelikud kulud ja poole kuu palk ainult siis välja makstakse, kui ümberpaigutamine toimub ametiasutise huvides või korraldusel, sest juba seaduse pealkirjast nähtub, et ainult riigiteenijate ametisõitude eest makstakse riigiteenijatele tasu, kuna ametisõit võib ja peab toimuma ainult ametiasutise huvides ja korraldusel. Ka riigiametniku ümberpaigutamise kulud ja erakorralised kulud (§ 7) võivad riigi summadest kaetud saada ainult juhul, kui ümberpaigutamine toimub ametiasutise, aga mitte ümberpaigutatava ametniku isiklikkudes huvides. Seepärast tuleb Vabariigi Valitsuse 1923. a. 15. juuni otsust, mille peale kaevatud otsus rajatud, tunnistada kokkukõlas olevaks Riigiteenijate ametisõitude tasu seadusega. Nagu asjatoimetuses olevatest andmetest nähtub, on kaebaja Konstantin Kallismaa' ümberpaigutamine Järva-Jaani rahukohtuniku ametikohalt Narva 2 jsk. rahukohtuniku ametikohale toimunud mitte ametikoha huvides, vaid kaebaja isiklikkudes huvides, tema sellekohase palve alusel, milles ta ümberpaigutamise põhjusena oli ette toonud, et Narvas on temal hõlpsam oma lapsi koolitada (lht. 9), kuna Riigikohus ei ole leidnud selle palve rahuldamiseks takistusi, nagu seda Riigikohtu esimehe kirjas 18. I. 1930. a. nr. 43 Kohtu- ja siseministrile tähendatud.

Kaebaja tuginemisel Põhiseaduse § 72 ja Kohtute seaduse § § 226 ja 243-le ei ole käesoleva asja otsustamisel tähtsust, sest kaebaja ümberpaigutamine on toimunud tema omal palvel. Et seni Vabariigi Valitsuse 1923. a. 15. juuni otsus kohtunikkude ümberpaigutamise juures käsitlemist ei ole leidnud, nagu seda kaebaja tähendab, võib ju tingitud olla sellest, et need ümberpaigutamised on toimunud kõik ametiasutiste huvides, kuna käesoleval juhul ümberpaigutamine on toimunud ainult kaebaja isiklikkudes huvides. See asjaolu, et ümberpaigutamine on toimunud ümberpaigutatava kohtuniku palvel, iseenesest veel ei pruugi iga

kord tähendada seda, et ümberpaigutamine on toimunud selle kohtuniku isiklikkudes huvides, sest ametisse määrav asutis, silmas pidades ametiasutise huve, võis temale ettepaneku teha ümberpaigutamise soovi avaldamiseks.

Kõigil neil põhjustel ja AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus otsustas: Konstantin Kallismaa' kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 21.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

5. aprillil 1930. a.

Albin Strutzkin'i voliniku vann. adv. Rudolf Kuuskmann'i revisjonkaebus Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse peale 4. veebruarist 1930. a. kaebuse asjas Tallinna linnavolikogu valimiste linnakomitee otsuse peale 3. jaanuarist 1930. a. Kristliku rahvaerakonna kandidaatide nimekirja välja kuulutamata jätmise pärast.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Puusep; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Tallinna-Haapsalu Rahukogule antud kaebuses palus Tallinna linnavalijate nimekirjas seisev Albin Strutzkin: 1) tühistada Tallinna linnavolikogu valimiste linnakomitee otsus 3. jaanuarist 1930. a. Kristliku rahvaerakonna kandidaatide nimekirja välja kuulutamata jätmise ja valimistelt kõrvaldamise kohta ja 2) tühistada kogu ulatuses Tallinna linnavolikogu 18. ja 19. jaanuaril 1930. a. toimetatud valimised. Kaebaja seletab, et kirjaga 24. dets. 1929. a. nr. 6 teatanud Linnakomitee nimekirja esindajale Georg Veem'ile, et nimekirjas „kandidaadid nr. 23—Oskar Herodes ja nr. 19 Liisa Bakul ei vastavat valimise seaduse §§ 5 ja 15 nõuetele“ ja et Veem'il olewat õigus teha parandusi nende puuduste kõrvaldamiseks hiljemalt 16 päeva enne valimist. Oskar Herodes ja Liisa Bakul ei seisnud linnavalijate nimekirjas ja kaebaja arvates neil olnud õigus kuni 15. jaanuarini 1930. a. incl. nõuda, et nad nimekirja võetaks. Seadus ei lubavat linnakomiteel nimekirja tühistamist, järelikult ka mitte selle välja kuulutamata jätmist ja valimistelt kõrvaldamist, linna komiteel aga olewat Valimisseaduse § 16 ja 17 põhjal õigus võtta ette iseseisvalt ja ilma nimekirja esindaja palveta muudatusi, parandusi ja kustutamisi nimekirjas. Kaebaja arvamus järgi oleks linnakomitee pidanud analoogia põhjal *ex officio* kustutama Kristliku rahvaerakonna nimekirjast kandidaadid Bakul'i ja Herodes'e, kui valimisõigusega kandidaadid ja nimekirja sarnaselt muudetud kujul välja kuulutama. See seisukoht olewat kokkukõlas Valimisseaduse §§ 57, 61 ja 28-ga.

Otsusega 4. veebruarist 1930. a. jättis Tallinna-Haapsalu Rahukogu Albin Strutzkin'i kaebuse tagajärjeta. Rahukogu leidis, et Valimisseaduse § 10 p. 1 järgi linnakomitee ülesandeks on kandidaatide nimekirjade suhtes „nimekirjade vastuvõtmine, läbivaatamine ja üldiseks teadmiseks avaldamine“. Sama seaduse ptk. V § 20 põhjal aga juhtumusel, kui kandidaatide nimekiri ei vasta käesoleva peatüki nõuetele, teatab linnakomitee sellest kahepäevasel tähtajal nimekirja esitajale. Parandusi tähendatud puuduste kõrvaldamiseks võib esitada hiljemalt 16 päeva enne valimiste esimest päeva. Rahukogu järeldab sellest, et linnakomiteel ei ole õigust kandidaatide nimekirjas leiduvate puuduste kõrvaldamiseks võtta ette parandusi omal algatusel (*ex officio*), vaid ainult pärast nende paranduste esitamist ja et paranduste all tuleb mõista kõike seda, mida peab ette võetama kandidaatide nimekirjade esitajate poolt selleks, et kõrvaldada nimekirjast viimases linnakomitee poolt leitud puudused nii, et nimekiri pärast seda vastaks Valimisseaduse nõuetele (ptk. V). Paranduste tegemise korras võivat esitatud nimekirjast kustutada ka üksikuid kandidaate, mitte ainult õigekirjutuse või teisi sääraseid vigu, kuid ainult siis, kui linnakomitee on leidnud, et nende kandidaatide nimekirjas olemise tõttu viimane ei vasta Valimisseaduse nõuetele. See seisukoht ei olewat vastu-

olus Valimisseaduse § 19 III lõikega, mille järgi muu hulgas ka kandidaatide nimekiri ja seega ka üksikud kandidaadid on tagasivõtmatud ning mille tõttu kaebaja arvamuse järgi polnud nimekirja esitajal võimalust oma nimekirja parandada kahe kandidaadi mahakustutamise teel. Rahukogu arvamuse järgi on kandidaatide nimekiri tagasivõtmatu ainult siis, kui ta on seadusepärane, on aga linnakomitee leidnud nimekirjas puudusi, mis ei vasta Valimisseaduse V peatüki nõuetele, siis olevat sama seaduse § 20 põhjal õigus kõik selles leiduvad puudused kõrvaldada nimekirjast paranduste esitamise teel. See olevat erinorm, mis teeb väljavõtte § 19 III lõikes väljendatud üldreeglist ega saa sellepärast § 20 ette nähtud juhul toetuda üldreeglile.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Albin Strutzkin'i volinik vann. adv. Rudolf Kuuskmann: 1) tühistada Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus 4. veebruarist 1930. a. 2) tühistada Tallinna linnavolikogu valimiste linnakomitee otsus 3. jaanuarist 1930. a. Kristliku rahvaerakonna kandidaatide nimekirja välja kuulutamata jätmise, seega valimistelt kõrvaldamise üle; 3) tühistada kogu ulatuses Tallinna linnavolikogu 18. ja 19. jaanuaril 1930. a. toimetatud valimised. Kaebaja toob oma kaebuse põhjendamiseks ette järgmist: Georg Veem'i poolt esitatud Kristliku rahvaerakonna kandidaatide nimekiri olnud kõigi vorminõuete kohaselt väliselt õieti koostatud (§ 16; lõige 2); linnakomitee võtnud Valimisseaduse § 10 p. 1 kohaselt nimekirja vastu; Valimisseaduse V peatükis ei leiduvat keeldu kandidaatide nimekirja kanda isikuid, kellel puudub valimisõigus, vaid § 15-das olevat üldiselt öeldud, et linnavolinikkudeks võib valida ainult sama linna valijate nimekirjadesse kantud kodanikke. Vormilistele nõuetele vastavalt koostatud nimekirja oleks linnakomitee pidanud üldiseks teadmiseks avaldama muutmata kujul, kui komitee võimalikuks pidanud § 16 lõikes 3 ja 4 ette nähtud juhtudele analoogiliselt talitada. Linnakomiteele ei olevat seadus õigust jätnud vastuvõetud kandidaatide nimekirja välja kuulutamata jätta ja seega valimistelt kõrvaldada. Valijate nimekirjad, milleks Riigikogu valimise nimekirja kasutatakse (§ 12), olevat sagedasti väga puudulikud. Nimekirjast välja jäänud kodanikel olevat õigus kuni 2 päeva enne valimisi endid nimekirja üles võtta lasta (§ 14). Kuna kandidaatide nimekiri peab hiljemalt 20 päeva enne valimisi ära antud olema, ei olevat nimekirja koostajad seaduse üldmõiste järgi kohustatud piinlikult kontrollima, kas iga nimekirja võetud kandidaat juba valijate nimekirjas seisab. Kristliku rahvaerakonna kandidaatide nimekirjas olnud 38 nime, kellest vähemalt 36 isikut vastanud seadusenõuetele. Ei olevat õige ainult selle tõttu, et nende keskel on 2 aktiivse valimisõigusega isikut, nendelt passiivset ja kõigilt valijatelt nende suhtes aktiivset valimisõigust ära võtta. Kui linnakomiteele on lubatud muudatust (rahukogu arvates parandust) nimekirja esitaja palvel ette võtta, miks ei võivat siis sama linnakomitee *ex officio*, kui ta ise puudust on ametlikult konstateerinud, seda teha. Rahukogu ei olevat oma seisukohta avaldanud selle kohta, et kui nimekirja esitaja kandidaadid oleks nimekirjast kustutanud, need kandidaadid oleksid võinud siiski valimisõiguse omada. Kui Kristliku rahvaerakonna kandidaatide nimekiri oli vastu võetud, siis olnud tema esitajal ka õigus tekkinud § 9 kohaselt linnakomitee istangutest täisõigusliku liikmena osa võtta.

Asja arutanud, asjaarutamisele ilmunud linnakomitee voliniku V. Smetanin'i, järelevalveasutise voliniku vann. adv. Peeter Reisiku ja kolmanda isiku, Tallinna linnavalitsuse voliniku vann. adv. Johann Aronsoni seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab:

Kristliku rahvaerakonna kandidaatide nimekirja puudustest, nimelt, et nimekirja võetud kandidaadid nr. 19 all — Liisa Bakul ja nr. 23 all Oskar Herodes ei vastanud Linnavolikogude valimise seaduse (RT 84—1926) §§ 5 ja 15 nõuetele, kuna nad ei olnud kantud Tallinna linna valijate nimekirjadesse, oli § 20 korras teatatud linnakomitee poolt kirjaga 24. det. 1929. a. nr. 6 nimekirja esitajale Georg Veem'ile ja viimasele õigus antud teha parandusi nende puuduste kõrvaldamiseks hiljemalt 16 päeva enne valimisi. Nimekirja esitaja Veem

ei ole temale antud tähtajal tähendatud puudusi kõrvaldanud. Linnakomitee oli niisugusel korral Linnavolikogude valimise seaduse § 10 p. 1 ja § 22 põhjal õigustatud nimekirja üldiseks teadmiseks avaldamata jätma. Kaebaja nõudmisel, et linnakomitee *ex officio* oleks pidanud ise vastava paranduse tegema või nimekirja, vaatamata tema puudustele, üldiseks teadmiseks avaldama, ei ole seaduslikku alust. § 15 järgi võib kandidaatide nimekirja võtta ainult neid kodanikke, kes valijate nimekirjadesse kantud. Asjaolul, et kandidaadid Herodes ja Bakul oleksid võinud lasta endid veel kaks päeva enne linnavolikogu valimisi valijate nimekirja võtta, millele kaebaja toetub, ei ole sellepärast käesoleva asja suhtes mingit tähtsust. § 16 teise lõike alusel tuleb nimekirjad esitada linnakomiteele hiljemalt 20 päeva enne valimiste esimest päeva, tähendab nimekirja võetud kandidaadil peab aktiivne ja passivne valimisõigus olema juba 20 päeva enne valimisi ja kui nimekiri ei vasta Valimisseaduse V peatüki nõuetele, peab see õigus vastavalt selle peatüki § 20 nõuetele tõestatama hiljemalt 16 päeva enne valimiste esimest päeva. Selle aja jooksul ei ole Bakul ja Herodes valijate nimekirja võetud, sest selles ainult oleks võinud käesoleval korral nimekirja parandus seista. Kaebaja nõudmine, et linnakomitee oleks pidanud ise Herodes'e ja Bakul'i kandidaatide nimekirjast kustutama, on alusetu, sest niisugune kandidaatide mahakustutamine ei ole seaduses ette nähtud. Linnakomitee võib nimekirjades ainult Linnavolikogude valimise seaduses ette nähtud parandusi ise ette võtta ega olnud õigustatud talitama Valimisseaduse § 16 ja 17 analoogia järele. Linnavolikogude valimise seaduse § 19 III lõike järgi on kandidaatide nimekiri tagasivõtmatu, välja arvatud § 17 viimases lõikes ette nähtud juhud, kus nimekirja esitajal ühe päeva jooksul on õigus nimekirja tagasi võtta, sel korral kui linnakomitee nimekirja nimetuse ja liitumise teadaande on tühistanud. Samuti kui nimekiri, on ka nimekirjas nimetatud kandidaadid tagasivõtmatud ja rahukogu arvamus, et nimekiri on tagasivõtmatu ainult siis, kui ta on seadusepärane ja et nimekirjas võib paranduste tegemise korras kustutada üksikuid kandidaate, on ekslik ega põhine Linnavolikogude valimise seadusele. Mis puutub kaebaja väitesse, et nimekirja esitajal ei olnud võimaldatud linnakomitee istungitest osa võtta, siis on rahukogu õieti leidnud, et käesoleval korral Valimisseaduse § 9 ei ole rikutud, kuna Kristliku rahvaerakonna nimekiri avaldamata jäeti. Pealegi oli see väide mitte rahukogule antud kaebuses esitatud, vaid esmakordselt asjaarutamisel rahukogus.

Kõige selle pärast tuleb Albin Strutzkin'i voliniku kaebus tagajärjeta jätta, mispärast AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Albin Strutzkin'i voliniku vann. adv. Rudolf Kuuskmann'i revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 22.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

5. aprillil 1930. a.

Tartu linnavolinikkude Johan-Oskar Rütli', Johan Sepa, Lii Olesk'i, Voldemar Hartmann'i ja Ants Püibu revisjonkaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 4. veebruarist 1930. a. Tartu linnavolikogu 1930. a. 24. jaanuari koosoleku mitteseaduslikuks tunnistamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettëkandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Tartu-Võru Rahukogule antud kaebuses palusid J. O. Rütli, J. Sepp, L. Olesk, V. Hartmann ja A. Piip tunnistada mitteseaduslikuks 24. jaanuaril 1930. a. peetud Tartu linnavolikogu koosolek ja tühistada sellel koosolekul tehtud otsused põhjendusel: 1) et Tartu linnavolikogu poolt 27. juunil ja 26. septembril 1921. a. vastu võetud kodukorra järgi oleks pidanud koosoleku kutsed viis päeva enne koosolekut linnavolinikkudele kätte

saadetama, kuna käesoleval juhul olevat kutsed välja saadetud alles 21. jaanuaril; 2) et koosolek 24. jaanuaril olevat kokku kutsutud just linnavolikogu maksva kodukorra põhjal endise linnavolikogu juhataja poolt, kuna Linnaseaduse § 58¹ käsitamise üldise praktilise järgi oleks pidanud uue linnavolikogu kokku kutsuma linnapea, ja sellepärast oleks tulnud Linnaseaduse § 65 põhjal talitada täpsalt maksva kodukorra järgi. Tartu-Võru Rahukogu otsusega 4. II. 1930. a. on eeltoodud kaebus tagajärjeta jäetud. Otsuse põhistes seletab rahukogu, et Tartu linnavolikogu poolt 1921. a. 27. juunil ja 26. septembril vastu võetud kodukord tuleb maksvaks lugeda ja et selles kodukorras ei ole vahet tehtud korralise ja erakorralise koosoleku vahel, mispärast kodukorra määrused kuulusid kohaldamisele ka erakorralise koosoleku kohta 24. jaanuaril 1930. a. Edasi leiab aga rahukogu, et Linnaseaduse § 65 järgi tuleb linnavolikogu koosoleku aeg volinikkudele kutsetega „aegsasti“ teada anda, mis kodukorras on kindlama väljenduse leidnud: „vähemalt 5 päeva enne koosolekut“, ja et selle määruse otstarbeks olevat võimaldada kõigile volinikele koosolekule ilmumist ja tarbekorral päevakorra punktide kohta seisukoha võtmist. 24. jaanuari linnavolikogu koosolekule olevat ilmunud kõik volinikud ja kohtule esitatud andmetega olevat vastuvaidlematult kindlaks tehtud, et rühmad, kuhu kuuluvad kaebajad, olid juba 23. jaanuaril päevakorra küsimuste kohta seisukohad võtnud. Seega olevat käesoleval korral kutsed volinikkudele küllalt aegsasti kätte jõudnud, et koosolekule ilmuda ja päevakorra küsimuste kohta seisukohta võtta, mispärast kutsete väljasaatmisega kahe päeva võrra viivitamist ei saavat pidada küllaldaseks põhjuseks lugeda koosolekut seadusevastaseks, mis tingiks sel koosolekul tehtud otsuste tühistamise. Linnaseadus ei andvat ka juhtnööre selle kohta, kas peab uue linnavolikogu kokku kutsuma linnapea või endise linnavolikogu juhataja ja seepärast olevat koosolek õieti kokku kutsutud endise linnavolikogu juhataja poolt, kuna niisugune kord on ette nähtud Tartu linnavolikogu kodukorras, milleks Siseministeriumi omavalitsuse asjade peavalitsus vahekirjaga 29. VII. 1921. a. nr. 2605 oma nõusoleku andnud.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses paluvad Johan Oskar Rütli, Johan Sepp, Lui Olesk, Voldemar Hartmann ja Ants Piip tühistada Tartu-Võru Rahukogu otsus 4. II. 1930. a., seletades: 1) et rahukogu on lubanud kostja volinikuna esineda Tartu linnavalitsuse volinikul, kuna Linnaseaduse §§ 21 ja 81 põhjal oleks kostja volinikuna võinud esineda ainult linnavolikogu volinik; 2) et Linnaseaduse § 65 järgi olevat linnavolikogu juhatajale kodukord kõitev ja et selle rikkumist ei saavat õigustada küsimuse arutlusega otstarbekohasuse seisukohalt, nagu seda on teinud rahukogu; 3) et Linnaseaduse § 65-st tulevat järeldada, et kui linnavolikogul juhatajat ei ole, siis kutsub linnavolikogu kokku linnapea. Sellest ühtlasi järgnevat, et kui linnavolikogu kodukorda 24. jaanuaril peetud linnavolikogu kohta mitte maksvaks tunnistada, siis oleks pidanud selle koosoleku kokku kutsuma linnapea, sest endise linnavolikogu ja selle juhataja volitused olnud juba lõppenud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Linnaseaduse § 58¹ on ette nähtud linnavolikogu juhataja amet ning lisas selle paragrahvi juurde on ette nähtud linnavolikogu juhataja õigused ja kohused. Linnaseaduse §§ 65, 66 ja 67 järgi kuulub linnavolikogu kokkukutsumine juhataja kohuste hulka. Linnavolikogu juhataja koht on Linnaseaduses ette nähtud eriametina ja Linnaseaduses ei ole ette nähtud ühtki juhust, millal linnavolikogu kutsuks kokku ja seda juhataks linnapea. Linnaseaduse § 58¹ järgi valitakse linnavolikogu juhataja üheks aastaks ja § 124 järgi valitakse linnapea ja teised linnavalitsuse liikmed linnavolikogu volituste ajaks. Kuid tegelikult ei või linnavalitsuseliikmed ametist enne lahkuda, kui nad uue linnavolikogu poolt valitud linnavalitsusele asjaajamise üle annavad, ning selle ajani täidab endine linnavalitsus kõiki seadustega linnavalitsusele pandud kohustusi. Kuna aga Linnaseadus ei näe üldse ette linnavolikogu kokkukutsumist ja selle juhutamist linnapea poolt ja eriti ei näe ette ka uue linnavolikogu kokku-

kutsumist linnapea poolt, siis ei ole alust väita, et uue volikogu kokkukutsumine peaks kuuluma endise volikogu poolt valitud linnapea ülesannete hulka, sest endise volikogu poolt valitud linnavalitsuse võimkond otsese seaduse määruseta ei või suureneda pärast seda, kui linnavolikogu volitused, mille kestuse ajaks linnavalitsus valitud, on juba lõppenud. Nagu ülal juba tähendatud, näeb Linnaseadus ette linnapea ja teiste linnaomavalitsuse valitavate ametite kõrval ka linnavolikogu juhataja ameti. § 147 järgi vastutab linnavolikogu juhataja ametialalise tegevuse eest samadel alustel nagu linnapeagi ja teised linnavalitsuse liikmed ning selle järgi tuleks analoogiliselt linnavalitsuse volituste edasikestmisele pärast linnavolikogu volituste lõppu lugeda ka linnavolikogu juhataja volitused kestvateks seni kui uue linnavolikogu poolt uus juhataja on valitud, samuti kui § 58¹ põhjal üheks aastaks valitud linnavolikogu juhataja peaks loomulikult ka siis juhataja kohuseid edasi täitma, kui seatud ajaks ei ole uut juhatajat veel valitud. Ettetoodud kaalutlustest järgneb, et Tartu linnavolikogu kokkukutsumiseks 24. jaanuariks 1930. a. ei õigustanud endist linnavolikogu juhatajat ainuüksi Tartu linnavolikogu kodukord, vaid maksev Linnaseadus. Seadusega vastuolus seisev kodukord ei või ju kedagi millekski õigustada.

Linnaseadus näeb ette korralisi ja erakorralisi linnavolikogu koosolekuid. Linnaseaduse § 64 järgi tuleb korralisteks koosolekuteks pidada koosolekuid, mis linnavolikogu üheks aastaks ette määrab, arvult mitte vähem kui 12 aastas. Kõik muud koosolekud on § 66 järgi erakorralised koosolekud. Selle järgi tuleb ka 24. jaanuaril 1930. a. kokku kutsutud Tartu linnavolikogu koosolek erakorraliseks lugeda. Linnaseaduse § 65 on ette nähtud korraliste koosolekute kokkukutsumise kord ja nende koosolekute kokkukutsumisel on sama paragrahvi järgi linnavolikogu juhataja ühtlasi seotud volikogu poolt koosoleku kokkukutsumise kohta antud instruksioonidega või vastuvõetud kodukorra määrustega. Linnaseaduse § 66, mis räägib erakorraliste koosolekute kokkukutsumisest, ei seo linnavolikogu juhatajat erakorralise koosoleku kokkukutsumisel kodukorra määrustega, nagu eeltähendatud § 65. Sellepärast ei saa õigeks pidada rahukogu seletust, et Tartu linnavolikogu poolt 27. juunil ja 26. septembril 1921. a. vastu võetud kodukorra need määrused, mis ette näevad koosolekutele kutsete kättesaatmist vähemalt 5 päeva enne koosolekut, on kohuslikud nii korraliste kui ka erakorraliste koosolekute kokkukutsumise kohta. Teatavatel juhtudel võib erakorralise koosoleku kokkukutsumiseks kiire tarve olla. Linnaseaduse § 70 järgi loetakse erilistel juhtudel erakorraline koosolek isegi otsusvõimeliseks, kui sellest osa võtab kõigest üks viiendik üldisest volinikkude arvust, ja need koosolekud määratakse samuti § 66 korras. Seepärast on ka loomulik, et Linnaseadus ei võinud linnavolikogu juhatajat siduda kindlaksmääratud etteteatamise ajaga nende koosolekute kokkukutsumisel, vaid on § 66 järgi nende koosolekute kokkukutsumise jätnud volikogu juhataja otsustada olenevalt erakorralise koosoleku iseloomust. Nii ei saa sellest asjaolust, et Tartu linnavolikogu poolt vastu võetud kodukorras ei ole tehtud vahet korraliste ja erakorraliste koosolekute vahel, järeldada, et kodukorra samad määrused on maksvad mõlemat liiki koosolekute kohta, vaid ümberpöörduvalt, Linnaseaduse §§ 64, 65, 66, 70 ja 58¹ lisa § 2 põhjal peab sellest asjaolust järeldama, et kodukorra määrused koosolekust etteteatamise kohta 5 päeva enne koosolekut on maksvad üksnes korraliste koosolekute kokkukutsumise kohta. Käesoleval juhul on tegemist erakorralise koosolekuga, kutsed olid kolm päeva enne koosolekut volinikkudele kätte antud, kõik volinikud olid koosolekule ilmunud ja volinikud olid isegi päevakorda võetud küsimuste kohta juba omad seisukohad võtnud. Linnaseaduse § 66 kohaselt ei ole kõigil neil põhjustel mingisugust alust lugeda 24. jaanuaril 1930. a. peetud Tartu linnavolikogu koosolekut mitteseadusepäraseks.

Mis puutub kaebajate seletusse, et rahukogu ei oleks pidanud lubama esineda kostja volinikuna asja arutamisel Tartu linnavalitsuse volinikul, siis ei saa ka seda seletust põhjendatuks pidada. Kuigi Linnaseaduse §§ 21 ja 81 põhjal linnavolikogu võib tema otsuste

vastu antud kaebuse asjus omalt poolt volinikku valida esinemiseks kohtus, siiski ei või ka eitada linnavalitsuse õigust esineda neis asjas oma voliniku kaudu kostjana Linnaseaduse §§ 95 ja 102 põhjal juhul, kui linnavolikogu omalt poolt selleks ei ole erivolinikku valinud.

Kõigil esitatud põhjustel ei ole alust Tartu-Võru Rahukogu kaevatud otsuse tühistamiseks, mispärast AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Tartu linnavolinikkude Johan-Oskar Rütli', Johan Sepa, Lui Olesk'i, Voldemar Hartmann'i ja Ants Piibu revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 23.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

25. märtsil / 11. aprillil 1930. a.

Järva Maavalitsuse voliniku Jakob Sõnajala revisjonkaebus Rakvere-Paide Rahukogu otsuse peale 23. septembrist 1929. a. Gustav Vait'i kaebuse asjas maasaajaks mittekindistamise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Rakvere-Paide Rahukogu arutas 23. sept. 1929. a. Gustav Vait'i kaebust Järva Maavalitsuse otsuse vastu 29. maist 1929. a. Linnapea asunduse krundi nr. 19 peale maasaajaks mitte määramise pärast ja otsustas Järva Maavalitsuse otsuse Hildegard Evert'i kr. nr. 19 peale maasaajaks määramise kohta tühistada ja asi uueks otsustamiseks tagasi saata. Rahukogu põhistab oma otsust sellega, et Evert'il on talukoht Kuusiku nr. 9, mille suurus 10 tiinu 2090 ruutsülda, mis tema nimele kindistatud ja kuna Riigikohtu seletuste järgi antakse Maaseaduse ja M. t. määruste üldmõtte ja sihi järgi riigistatud maade tagavarst maid pidamiseks ühe perekonna ja kahe hobuse töönormi suuruses ainult neile, kellel maad sugugi ei ole või kellel maad alla tähendatud normi, kuid mitte neile, kellel juba oma osterud talu või vähemalt normaalkrunt olemas, siis puudub Evert'il, kes ei kuulu eesõigustatud maasaajate hulka, Gustav Vait'i ees eesõigus maasaamiseks.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Järva Maavalitsuse volinik tühistada Rakvere-Paide Rahukogu otsuse põhjusel, et Maaseadus ei kitsenda nende maasaamist, kellel mingisugused varandused olemas, et Evert'il talu on normaaltalust väiksem, ja et Evert'il on eesõigus krundi nr. 19 saamiseks põhjusel, et tema seda krundi heas usus kasutanud, kuna Vait'il mingisuguseid eesõigusi ei ole.

Asja arutanud, Järva Maavalitsuse voliniku ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Järva Maavalitsuse revisjonkaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel: Õige on kaebaja väide, et Maaseadus ei kitsenda maasaamise õigust riigimaast neile, kellel on omanduses mingisugune varandus, olgu maa, maja, raha või muu varanduse näol, kuid see ei tähenda sugugi, et need, kellel juba on talu, olgugi väike, oleks õigustatud olnud Maaseaduse alusel veel teise, olgugi väikese planeeritud ühiku saamiseks, mis vastaks talu mõistele, sest Maaseaduse ja M. t. määruste üldmõtte ja sihi järgi antakse riigimaast maid talu mõistele vastavas suuruses neile, kellel maad sugugi ei ole, kuna need, kel juba maa olemas, on õigustatud ainult juurdelõikeid saada kohtade elujõulisemaks muutmiseks, mitte aga sääraseid ühikuid saada, mis planeeritud Maaseaduse § 17 kohaselt. Hildegard Evert'il on eraomanduses talu, mis oma suuruselt vastab väiketalu suurusle (10 tiinu 2090 ruutsülda) ja seepärast ei ole temal õigust riigimaast planeeritud rendikohta saada, kuigi tema on pidanud maavalitsuse loal osa selle krundi maid, ja temal oli ainult õigus juurdelõiget paluda oma talu elujõuliseks muutmiseks naabruses olevate riigimaade planeerimisel. Neil põhjustel puudub alus Rakvere-Paide Rahukogu otsuse tühistamiseks.

Seepärast AKK § 35 põhjal Riigikohus otsustas: Järva Maavalitsuse voliniku Jakob Sõnajala revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 24.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

1. / II. aprillil 1930. a.

Hans Miilen'i voliniku vann. adv. Hans Erjapea kaebus Maakorralduse Peakomisjoni otsuse peale 28. nov. 1928. a. Uuetoa talust Jaan Miilen'ile maa eraldamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

17. veebruaril 1927. a. Juuru valla korralduskomisjonile antud avalduses palus Jaan Miilen temale eraldada „Uuetoa“ talust, mille suurus umbes 63 tiinu, neli tiinu maad, seletades, et tema on 22 aastat tagasi ehitanud oma isatalu „Uuetoa“ maa peale elumaja ja saanud kasutamiseks ühe tiinu karjamaad, mille põlluks üles harinud. 1920. aastal andnud isa temale veel kolm tiinu põldu juurde. Koha peal olevat elumaja, laut-ait, köök, 2 keldrit ja rehi. Juuru valla korralduskomisjon otsustas Jaan Miilen'ile eraldada Hans Miilen'i „Kangermaa-Uuetoa“ talust ühe tiinu põldu, leides, et Jaan Miilen'il ei ole õigust nõuda selle maa eraldamist, mis tema kasutusse saanud 1920. aastal, vaid et tema võib nõuda ainult selle maa eraldamist, mis tema kasutuses oli enne 1920. aastat. Harju Maakorralduskomisjoni otsusega 7. jaanuarist 1928. a. on Jaan Miilen'i kaebus valla korralduskomisjoni otsuse vastu tagajärjeta jäetud. Jaan Miilen'i edasikaebusel on Maakorralduse Peakomisjon 28. novembril 1928. a. Juuru valla korralduskomisjoni ja Harju Maakorralduskomisjoni otsused tühistanud ja otsustanud Jaan Miilen'ile eraldada „Kangermaa-Uuetoa“ talust neli tiinu maad, rohkem või vähem, palju leidub looduses tegeliku kasutamise piirides, põhjendusel, et väikemajapidamine on asutatud maaomaniku nõusolekul enne 1920. a. ja sellele on enne Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduse jõusseastumist maaomaniku poolt maad juurde antud ning sama seaduse § 20 põhjal kuulub maa eraldamisele senise kasutamise suurus.

Riigikohtule antud kaebuses palub Hans Miilen'i volinik vann. adv. Hans Erjapea tühistada Maakorralduse Peakomisjoni otsuse Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduse §§ 1, 2 ja 20 rikkumise pärast. Kaebaja seletab: 1) et eelnimetatud seaduse § 20 ühenduses § 1-ga võivat mõista ainult nii, et § 1 määrab täpsalt maad, mis üldse selle seaduse alla kuuluvad ja et „senise“ kasutamise suuruse all tulevat mõista kasutamist ainult neis piirides, mis kindlaks määratud § 1-es, s. o. mis olid kasutajal enne 1920. aastat; 2) et Jaan Miilen ei olevat kõike 4 tiinu maad kasutama hakkanud 1920. a. sügisest, vaid 1921. a. kevadest, pärast isa surma.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab:

Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduse § 1 p. c järgi kuuluvad selle seaduse alusel korraldamisele väikemajapidamised, mis maaomaniku nõusolekul asutatud enne 1920. a. ja mida ei kasutata töölepingu alusel. § 1 ei ole ette nähtud, missuguses suuruses väikemajapidamised eraldamisele kuuluvad, samuti kui ei ole ette nähtud sama paragrahvi p. b põhjal eraldatavate väikemaapidamiste suurus. Sama seaduse § 2 p. c määrab, et eramaade kasutaja võib maa korraldamist nõuda, kui ta kasutuses olev põllu-, õue- ja aiamaa kogusuurus ei ulatu üle 5 ha, ning § 20-as on ette nähtud, et korraldamisele määratud maad eraldatakse senise kasutamise suuruses. § 20 on selles osas üldine § 1 ette nähtud kõikide korraldamisele kuuluvate maaliikide kohta ja § 1 p. c ette nähtud väikemajapidamiste eraldamise kohta ei ole mingit erandit tehtud ses mõttes, et väikemajapidamise külge kuuluvad maad tuleks eraldada ainult neis piirides, mis olid enne

1920. aastat. „Senise kasutamise suuruse“ all tuleb seega üldiselt ja ühtlaselt kõikide eraldatavate maade liikide suhtes mõista kasutamise suurust selle seaduse maksamahakkamise ajal. § 1 p. c järgi on ainult tarvilik, et korraldamisele kuuluv väikemajapidamine ise oleks asutatud enne 1920. aastat. Missuguses suuruses see aga eraldamisele kuulub, on ette nähtud § 2 p. c ja § 20.

Esitatud kaalutlustel tuleb Maakorralduse Peakomisjoni otsust käesolevas asjas õigeks pidada, mispärast AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Hans Miilen'i voliniku vann. adv. Hans Erjapea kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 25.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

8./15. aprillil 1930. a.

Planeerimise Peakomisjoni palve, tühistada Harju Riigimaade Korralduskomisjoni otsus 10. juunist 1929. a. Kolga mõisa keskkoha krundi nr. 99 ümberplaneerimise asjas end. omaniku Gerhard Stenbock'i palvel.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Vabariigi Valitsuse otsusega 5. apr. 1928. a. Peeter Stenbock on määratud maasaajaks Maaseaduse § 20 p. 3 alusel maakohale, mis riigimaade planeerimise korras eraldatakse Kolga mõisa krunt nr. 99-st 50 ha suuruses kõlblikku maad ja mille piiridesse kuuluks viinavabrik, härrastemaja ühes teiste hoonetega ning rohuaed. Krundi nr. 99 ümberplaneerimise kava järgi oli moodustatud nr. 99 all krunt umbes 50 ha põllumajanduseks kõlblikku maaga, kusjuures viinavabrik, härrastemaja ühes teiste hoonetega ja rohuaed selle krundi sisse jäetud. Kava vastu esitas Gerh. Stenbock kaebuse Riigimaade Korralduskomisjonile, seletades, et temale kuuluvad lepingu järgi tagasiandmisele Kolga mõisa süda ühes kõigi hoonetega, kava järgi olla aga üks hoone mõisa südamest eraldatud krunt nr. 103 all umbes ühe tiinu maaga. Palus seda hoonet tagasiantava krundi sisse planeerida ja heinamaad tagavaramaadest juurde anda. Harjumaa riigimaade korralduskomisjoni otsusega 10. VII. 1929. a. on määratud: „Kolga asunduse krundi nr. 99 sisse planeeritud krundid nr. nr. 103 ja 103² kaotada, vähendades vastavalt kr. nr. 99 piire kr. nr. 121 kasuks ja kr. nr. 121 vähendada vastavalt kr. nr. 70 kasuks, kr. nr. 103-b jätta tagavaramaaks, muus osas kava kinnitada esitatud kujul. 3. veebruaril 1930. a. Riigikohtule antud palves palub Planeerimise Peakomisjon tühistada Harju Riigimaade Korralduskomisjoni otsuse 10. VII. 1929. a., mis seadusejõusse astunud. seletades: 1) et Vabariigi Valitsuse otsuse järgi 29. dets. 1925. a. on antud Põllutöoministeeriumi valdamiselt Posti Peavalitsuse valdamisele endine Kolga mõisa maja, mis Kolga postkontori kasutada, ühes kõrvalhoonete ja juuresoleva 0,25 tiinu maa-alaga, mille põhjal Kolga mõisa tükeldamisel 1926. a. on planeeritud Kolga postkontorile krunt nr. 103 — 3,66 tiinu suuruses kolmes tükis nr. 103, 103-a ja 103-b all. Planeerimiskava on kinnitatud Harju Riigimaade Korralduskomisjonis 10. dets. 1926. a., ning otsus on seadusejõusse astunud; 2) et Vabariigi Valitsuse otsuse järgi 5. apr. 1928. a. võis P. Stenbock'ile määratud krundi planeerida Kolga mõisa krundist nr. 99, mitte aga krundist nr. 103; 3) et esitatud põhjustel olevat Harju Riigimaade Korralduskomisjoni otsus 10. VII. 1929. a. ebaseaduslik ega vastavat riigi huvidele, kuid Planeerimise Peakomisjonil puuduvat alus selle otsuse muutmiseks.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab:

M. t. määruste § 49 põhjal riigimaade planeerimine toimub Põllutöoministeeriumi korraldusel. M. t. määruste §§ 49, 50 ja 51 selgub, et nii planeerimisele kuuluvad maad

kui ka nende planeerimise juhtnöörid määratakse kindlaks Põllutööministeeriumi poolt. Nii maamõõtja kui ka Riigimaade Korralduskomisjon ja Planeerimise Peakomisjon võivad selle järgi otsustada ainult nende maade planeerimise üle, mis seatud korras planeerimisele määratud. Nagu algotimetusest nähtub, oli käesoleval juhul ümberplaneerimisele määratud üksnes Kolga asunduse kr. nr. 99, kuna krunt nr. 103 ümberplaneerimisele üldse ei olnud määratud. Riigimaade Korralduskomisjon on aga vastava korralduseta otsustanud ümber planeerida ka kr. nr. 103, seda osaliselt ära kaotades, ja on asja otsustanud ilma, et planeerimiskava esitusel oleks olnud kr. nr. 103 ümberplaneerimine ette nähtud või asja arutusest Riigimaade Korralduskomisjonis oleks teada antud kr. nr. 103 kasutajale. Riigimaade Korralduskomisjoni otsusega 10. juulist 1929. on seega rikutud M. t. määruste §§ 49—56. Korralduskomisjon on asja otsustamisel oma võimupiiridest üle astunud ja ühtlasi rikkunud asja otsustamise korra kohta käivaid olulisi määrusi. Kuna kr. nr. 103 oli juba varemalt seaduslikus korras planeeritud ja Riigimaade Korralduskomisjonil puudus omal algatusel õigus otsustada seda krunti ümber planeerida või ära kaotada, siis ei saa ka Harju Riigimaade Korralduskomisjoni otsust 10. juulist 1929. a. kr. nr. 103 ümberplaneerimise kohta käivas osas üldse seadusejõudu omavaks lugeda ses mõttes, et selle otsusega oleks tühistatud varemini toimunud kr. nr. 103 planeerimine, mis samuti alles jõus püsib. Maareformi teostamise määrustes, kus ette nähtud Riigimaade Korralduskomisjoni ja Planeerimise Peakomisjoni ülesanded ja asja arutamise kord neis asutistes, ei ole ette nähtud, missuguses korras kuuluvad muutmisele Riigimaade Korralduskomisjoni seadusejõusse astunud otsused, mis tehtud asjaarutamise korra olulise rikkumisega ja mis seotud võimupiiridest üleastumisega. Kuid oma ülesannete, iseloomu ning asja arutamise korra pooltest sarnanevad Riigimaade Korralduskomisjonid ja Planeerimise Peakomisjon Maakorralduse seaduses ette nähtud Maakorralduse Komisjoniga ja Maakorralduse Peakomisjoniga. Maakorralduse Komisjonide seadusejõusse astunud otsuste kohta on aga Riigikohus toimetuses nr. 1118¹—1924. a. asunud seisukohale, et neid otsuseid võib muuta ainult Riigikohus Maakorralduse Peakomisjoni ettepanekul. Riigimaade Korralduskomisjon, nagu Planeerimise Peakomisjongi, otsustab oma võimkonnas poolte vahel tekkivaid tüliküsimusi, tema otsused astuvad seadusejõusse ja viiakse koha peal täide ning tema omab õigustmõistva administratiivasutise iseloomu. Kui see ei ole eriti seaduses ette nähtud, siis ei saa säärase asutise otsuseid muuta administratiivkorras. Vene ajal võis neid otsuseid muuta Senat, kui kõrgem administratiivne õigusemõistmise asutis, ning praegu peab see õigus kuuluma Riigikohtule, kui kõrgemale administratiivkohtu astmele.

Kõigil esitatud põhjustel, Riigikohtu seaduse § 17 ja Maaref. t. m. §§ 59 ja 63 põhjal Riigikohus **otsustas**: Harju Riigimaade Korralduskomisjoni otsus 10. juunist 1929. a. Kolga mõisa keskkoha kr. nr. 99 ümberplaneerimise asjas tühistada ja asi saata Planeerimise Peakomisjoni korraldusse.

Nr. 26.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

29. aprillil 1930. a.

Karl Kalepi revisjonkaebus Väike-Maarja jsk. rahukohtuniku otsuse peale 29. märtsist/4. aprillist 1930. a. kaebuse asjas Liigvalla vallavolikogu valimiste vallakomitee otsuse vastu 5. veebruarist 1930. a. Keskrühma kandidaatide nimekirja tühistamise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Karl Kalepi revisjonkaebus tuleb tagajärjeta jätta, sest kaevatud rahukohtuniku otsus oma lõpptulemusel tuleb õigeks lugeda järgmistel põhjustel:

Liigvalla vallakomitee on 5. II. 1930. a. otsustanud 2. II. 1930. a. vallakomiteele esitatud Keskrühma kandidaatide nimekirja (eesotsas Karl Kalep'iga) maksvusetuks lugeda Valimisseaduse (RT 97 — 1926, sead. nr. 104) §§ 20 ja 23 rikkumise pärast. Tähendatud paragrahvide rikkumine seisnud selles, et sel ajal, kui vallavalitsus tähendatud kandidaatide nimekirja soovitajate allkirju kinnitas (31. I. 30), olnud selles nimekirjas ainult üks kandidaat Karl Kalep, kuna sama nimekirja sisseandmisel vallakomiteele 2. II. 1930 a. olnud juba kuus kandidaati, seega pärastpoole nimekirja sisse kantud viiel kandidaadil puuduvat soovitajad. Et Keskrühma kandidaatide nimekirja soovitajate allkirjade kinnitamise ajal ainult üks kandidaat nimekirjas seisis, on kaebaja Karl Kalep ise kohtus õigeks võtnud, ja seda asjaolu teadis ka vallakomitee liige J. Nugis, kes vallasekretärina selle nimekirja soovitajate allkirjad 31. I. 30. a. kinnitas. Vallavolikogu valimise seaduse §§ 19 ja 20 selgub kahtlemata, et kandidaatide nimekirja võib esitada ainult valijaterühm, mille moodustavad kandidaatide nimekirjale alla kirjutanud soovitajad, ja et soovitajad peavad isiklikult kandidaadid ära määrama soovitajatena kandidaatide nimekirjale, aga mitte poolikule nimekirjale alla kirjutades, jättes selle nimekirja täitmise teiste kandidaatide nimedega kas mõne üksiku soovitaja või isegi mõne kandidaadi hooleks. Käesoleval juhul, nagu rahukohtuniku poolt üle kuulatud tunnistajate seletusest, kes soovitajatena olid Keskrühma kandidaatide nimekirjale alla kirjutanud (Tomp. Schnuur, Lambing), nähtub, et soovitajad ei tea, et nad teisi kandidaate, peale Karl Kalep'i, oleks soovitanud.

Vallavolikogude valimise seaduse § 10 p. 1 järgi kuulub kandidaatide nimekirjade vastuvõtmine, läbivaatamine ja avaldamine üldiseks teadmiseks vallakomitee ülesannete hulka. § 27 järgi juhul, kui kandidaatide nimekirja ei vasta V peatüki nõuetele, teatab vallakomitee seda kahepäevasel tähtpäeval nimekirja esitajale. Nõue, et kandidaadid peavad määratud olema soovitajate eneste poolt, ja et soovitajad peavad alla kirjutama kandidaatide nimekirjale, aga mitte lõplikult koostamata nimekirjale, mida pärastpoole võib veel uute kandidaatide nimedega täiendada, on just üles seatud V peatüki määrustes.

Seepärast, kui Liigvalla vallakomitee ise otseselt oma liikme kaudu teada sai, et Keskrühma kandidaatide nimekirja (eesotsas Karl Kalep'iga) on seadusevastaselt koostatud, siis oli ta õigustatud seda nimekirja maksvusetuks tunnistama, sest nimekirja puudused olid säärased, mida paranduste teel oli võimatu kõrvaldada, kuna kandidaatide nimekirja on tagasi võtmatu (§ 25). Nagu eespool tähendatud, ei ole Liigvalla vallakomitee mitte juhuslikult Keskrühma kandidaatide nimekirja ülaltähendatud puudustest teada saanud, asudes omal algatusel teateid koguma tähendatud nimekirja allakirjutamise korra üle soovitajate poolt, vaid vallakomiteel endal olid kindlad andmed olemas, mis ka rahukohtus kinnitust leidis, et pärast soovitajate allkirjade kinnitamist on Keskrühma kandidaatide nimekirja uute kandidaatide nimedega täiendatud. Sellepärast, vastupidi kaebaja arvamusele, ei seisa Liigvalla valimiskomitee otsus 5. II. 1930. a. Keskrühma kandidaatide nimekirja maksvusetuks lugemise kohta Kohtu- ja Siseministeeriumi 4. dets. 1929. a. nr. 964 ringkirjaga, samuti ka selle nimekirja aluseks võetud Riigikohtu otsustes (t. nr. 614 j. t. 1927. a.) Harjumaa valimiste asjas antud seletusega vastuolus.

Lõpuks ei saa tähendamata jätta, et vallavalitsused, kinnitades kandidaatide nimekirjade soovitajate allkirju, peaksid oma kinnitamispealkirjas ka ära märkima nimekirjas seisvate kandidaatide arvu, siis ei tekiks selles küsimuses pärastpoole enam lahkavamusi.

Kõigil neil põhjustel ja AKK § 35 põhjal Riigikohus: **otsustas:** Karl Kalep'i revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 27.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

29. aprillil 1930. a.

Joosep Asmer'i kaebus Maakorralduse Peakomisjoni otsuse peale 14. veebr. 1929. a. Karl Tamm'e päralt olevast Uue-Auvere maakohast maa eraldamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Riigikohtule antud kaebuses palub Joosep Asmer tühistada Maakorralduse Peakomisjoni otsuse 14. veebr. 1929. a., millega tema maaeraldamise nõude palve tagasi lükati, sest 1) tunnistajate Anton Mägar'i ja Johannes Pällo' seletustega olevat kindlaks tehtud, et tema eelkäijad Jüri ja Anton Mägar 1½ kuni 2 vakamaad ja tema ise ½ vakamaad paemurruaukudest põldu ja heinamaast ühe vakamaa osa uudismaad üles harinud, kuna tunnistaja Evald Pajos'i mõõtmise järgi olnud tema põllu suurus 1927. a. 4 vakamaad 44 ruutsülda, palju aga 1875. a. Eichorn'i kaardi järgi põldu nr. 6 krundil oli, seda ei olevat E. Pajos kindlaks saanud teha, 2) käesoleval juhul oleks peakomisjonil tulnud arvestada tunnistajate Mägar'i ja Pällo seletusi, sest need on isiklikult uudismaa ülesharimist näinud ja 3) Maakorralduse Peakomisjon jätnud ühe vakamaa heinamaast ülesharitud uudismaad arvestamata põhjusel, et seal kõrval olev tema heinamaa ei olevat kannustikuga ja võsastikuga kaetud, kuna seadus säärast nõudmist üldse üles ei seadvat, et uudismaa peab kannustikust või võsast üles haritama.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab, et Joosep Asmer'i kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Asjatoimetuses olevatest rendilepingutest vaidluse all oleva maa kasutamise kohta nähtub, et hooned sellel maa-alal, mida kasutab Joosep Asmer, kuuluvad maaomanikule. Seepärast võiks J. Asmer tema kasutuses oleva maa eraldamist nõuda ainult juhul, kui tema või tema eelkäijad, kellelt ta maa kasutamise õiguse omandanud või pärinud, oleks üles harinud uudismaana vähemalt pool kasutada olevast põllumaast.

Tunnistajate Anton Mägar'i ja Johannes Pällo' seletuste järgi olevat umbes 25 aastat tagasi kaebaja eelkäijad Jüri ja Anton Mägar 1½ kuni 2 vakamaad ja pärastpoole kaebaja ise ½ vakamaad paemurruaukudest põldu teinud, kuid tunnistaja Pajos'i seletuse järgi J. Asmer'i kasutada oleva nr. 6 koha koosseisu kuuluval maa-alal oli 1875. aasta andmete järgi 1200 ruutsülda põldu, 1875. a. Eichorn'i kaardi järgi pole maa koosseis täpsalt selgunud, aga 1894. a. kaardi järgi põldu rohkem ei ole, ja 1927. a. toimetatud koha mõõtmise järgi on kohal praegu 1300 ruutsülda põllumaad.

Maakaartide järgi ei ole seega uudismaana vähemalt pool praegusest põllumaast üles haritud ning tunnistajate Mägar'i ja Pällo seletusi, mis käivad aja kohta 25 aastat tagasi, ilma et nad oleksid teadnud täpsalt seletada, missuguses koosseisis see maa esialgselt maaomaniku poolt kasutamiseks antud, ei saa aluseks võtta asja otsustamisel.

Maakorralduse Peakomisjoni seletus, et uudismaa mõiste alla kuulub kannustiku ja võsastiku, aga mitte heinamaa põlluks ülesharimine, on õige. Vabariigi Valitsuse määruses 17. aug. 1927. a. (RT 78 — 1927) uudismaana üles haritavate maaliikide alla kuuluvad: kannustikud, võsastikud ja soostunud soo- ning rabamaad. Kuna Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduses ei ole eriti ette nähtud, mis just tuleb mõista uudismaana ülesharimise all, siis tuleb aluseks võtta teisi maksvaid seadusi ja määrusi, kus see mõiste lähemalt ära määratud.

Kõigil neil põhjustel ei ole alust Maakorralduse Peakomisjoni kaevatud otsuse tühistamiseks, mispärast AKK § 35 põhjal Riigikohus otsustas: Joosep Asmer'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 28.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

6. mail 1930. a.

Aleksander Martin'i voliniku vann. adv. abi Aleksander Ennemuist'i kaebus Kinnitusnõukogu I osakonna otsuse peale 18. jaan. 1930. a. kaebaja ehitustööde ettevõtte tööhiste haigekassa alla arvamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Kinnitusnõukogu I osakonna otsusega 18. I. 1930. a., mis Haridus- ja Sotsiaalministri poolt kinnitatud 20. I. 1930. a., on Aleksander Martin'i kaebus Kinnitusameti otsuse peale tema ehitusettevõtte haigekassa alla arvamise pärast tagajärjeta jäetud põhjendusel, et A. Martin'il on kaks ehitusettevõtet, kus töötamas ühes 20 ja teises 10 töölise ja et Tööstusliku töö seaduse § 257 põhjal kuuluvad haiguse vastu kinnitamisele kõik töötajad ehitusettevõtetes, kus töös üle 5 töölise.

Riigikohtule antud kaebuses palub Aleksander Martin'i volinik vann. adv. abi Aleksander Ennemuist tühistada Kinnitusnõukoga otsuse, seletades, et tema volitajal ei ole ehitusettevõtet ega ehituskontorit, mis kannaks alalist iseloomu. Tema olevat enese peale võtnud ainult hoone ehitada Tallinna linna elektri jaamalt hankelepingu põhjal ja töötanud kaubanduslike patentidega, mis pärast ka tema poolt täidetavaid ehitusi tulevat lugeda kaubanduslikeks ettevõteteks, mis kannavad pealegi ajutist iseloomu. Tööst. töö sead. § 257 märkus I järgi kuuluvat kombineeritud kaubandus-tööstuslike ettevõtetes haiguskindluse alla ainult tööstusliku eriharu töölised ja töölised kaubanduslike ettevõtetes üldse ei kuuluvat haiguskindluse alla.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab:

Tööstusliku töö seaduse § 257 täpsa teksti järgi kuuluvad haiguse vastu kindlustamisele ehitusettevõtted, kus alaliselt tööl mitte vähem kui viis töölise. See asjaolu, et kaebaja on enese peale võtnud hoonete ehituse hankelepingu põhjal ja oli selleks kohustatud lunastama kaubandusliku patendi, ei vabasta tema ehitusettevõtte alluvusest Tööst. töö seaduse III peat. määrustele, kuna ehitusettevõtte kuuluvus nende määruste alla on otseselt ette nähtud § 257 ja kaubandusliku patendi lunastamine ei muuda ehitusettevõtet kaubanduslikeks ettevõtteks ses mõttes, et tema nende määruste alla ei kuuluks. Olulise tähtsusega § 257 järgi on asjaolu, et kaebaja ehitusettevõttes allaliselt tööl on mitte vähem kui viis töölise. Viimase asjaolu vastu ei ole aga kaebaja väitnud.

Ettetoodud põhjustel AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Aleksander Martin'i voliniku vann. adv. abi Aleksander Ennemuist'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 29.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

6. mail 1930. a.

Järva Maavalitsuse voliniku maavalitsuse esimehe Jakob Sõnajala kaebus Teedeministeeriumi tegevuse peale Järva Maavalitsuse teedekapitali summade väljaandmisest keeldumise kohta.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Riigikohtule 21. veebruaril 1930. a. antud kaebuses palub Järva Maavalitsuse volinik sama maavalitsuse esimees Jakob Sõnajalg kohustada Teedeministeeriumi saatma Järva Maavalitsuse teedekapitalile 151532 krooni, mis viimasele kuuluvat Teedeministeeriumi

1929./1930. a. eelarvesse võetud riikliku toetuse jagamise järgi. Kaebaja seletab, et Maanteede seaduse § 21 järgi on võetud Teedeministeeriumi eelarvesse Järva Maavalitsusele riiklikku toetust 184357 krooni, kuid sellest summast olevat maavalitsus seni kätte saanud kõigest 32825 krooni. Hoolimata maavalitsuse korduvatest nõudmistest keelduvat Teedeministeerium toetussumma välja saatmast, kuigi eelarveaasta lõpule jõudmas. Kaebaja arvab, et Teedeministeeriumil ei ole õigust neid summasid kinni pidada, mis maavalitsuse teedekapitalile kuuluvad, ja kuna eeloleval suvel tulevat Vabariigi Valitsuse otsuse kohaselt maavalitsuse teedekapitali arvele võtta peale kunstteede veel kruusateid, siis olevat eriti tähtis teedekapitali summade kättesaamine õigel ajal.

Järva Maavalitsuse kaebuse kohta on Teedeminister Riigikohtule esitanud seletuse, selles esitades järgmisi asjaolusid: 1) et aja jooksul 15. aprillist 1929. a. kuni 1. märtsini 1930. a. on Järvamaa Maavalitsuse teedekapitalile 184357 kroonist üle kantud 73384,50 krooni; 2) et Järva Maavalitsuse teedeasjanduse rahalise ja majandusliku asjaajamise revideerimise akti järgi 20. sept. 1929. a. olnud Teedeministeeriumi toetussummade saldo 21. septembriks 1929. a. 41082,64 kr., seega küllalt suur summa tagavaras kasutamata; 3) et varematal revideerimistel olevat selgunud, et Järva Maavalitsus tarvitab teedekapitali summasid kõrvalisteks ülesanneteks, nagu maakonna asjaajamise kulude katteks, hoonete ehitamiseks j.n.e. (revideerimisakt 3. nov. 1928. a.); 4) et ministeerium ei või üle kanda summasid tööde peale, mis maavalitsuse poolt teostatakse väljaspool ministeeriumi poolt kinnitatud eelarvet, vaid ainult tööde peale, mis tööde programmis ette nähtud ja mille kulu tarvilikkus on maavalitsuse poolt tõestatud arvete või tööde vastuvõtmistega või aruannetega; 5) et Järva Maavalitsus hakanud esitama 1929./1930. aasta kavas ette nähtud tööde peale projekte ja eelarveid alles 13. juulist 1929. a. alates ja osa tööde peale ei olevat seni veel projekte ja eelarveid esitatud ministeeriumile kinnitamiseks, mispärast need tööd üldse teostamisele sellel eelarveaastal ei saa tulla; 6) et Teedeministeeriumil olevat veel Järva Maavalitsusega lõplikult selgitamata möödunud aastate tööde aruannete ja revideerimisaktide järgi tunnustamata summa 109928,66 krooni. Kõigil neil asjaoludel leiab Teedeminister, et ministeeriumil ei ole põhjust olnud Järva Maavalitsuse kogu toetussummat ette maksta ja et kaebus on igal juhul enneaegne, kuna kaebuse esitamise ajal eelarveaasta ei olnud veel lõppenud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab:

Maanteede seaduse (RT 48 — 1928) § 56 järgi võib Teedeministeeriumi ja maavalitsuse juurde asutatud teedekapitali tarvitada ainult Maanteede seaduses tähendatud otstarveteks. Sama seaduse § 60 järgi kuulub ülemjärelevalve kõigi maanteede üle Teedeministeeriumile, kellel on õigus toimetada omaavalitsustes revideerimisi maanteede ehitamise ja korrashoiu alal, nõuda rahalisi ja tehnilisi andmeid, eelarveid ja aruandeid. § 38 järgi kinnitab Teedeministeerium riigi kumul, toetusel või teedekapitali arvel ette võetavate teede ja sildade ehitus- ja parandustööde tegevuskavad. Maanteede seaduse § 21 korras maavalitsuse teedekapitalile määratud summa ei kuulu seega maaomavalitsuse üldiste kapitalide hulka, mida maavalitsus võib kasutada oma äranägemise järgi maaomavalitsuse harilikku tarvete rahuldamiseks, vaid seda kapitali võib tarvitada Teedeministeeriumi järelevalvel ainult Maanteede seaduses ette nähtud otstarveteks. Selle järgi võivad ka maaomavalitsuse õigused ja huvid seadusevastaselt rikutud olla ainult sel juhul, kui Teedeministeeriumi tegevuse läbi maaomavalitsus on takistatud Maanteede seaduses ette nähtud maaomavalitsuste ülesannete täitmisel. Käesolevas asjas ei ole Järva Maavalitsuse volinik millegagi tõestanud, et Teedeministeeriumi keeldumise tagajärjel Järva maavalitsuse teedekapitalile määratud summat nimetatud maavalitsuse teedekapitalile korraga üle kanda, Järva Maavalitsus oleks takistatud olnud Maanteede seadusega tema peale pandud kohuste täitmisel, et selle tagajärjel mõned kohused täitmata oleksid jäänud või nende täitmiseks oleks viivitus tekkinud. Ümberpöörduvalt, Teedeministeeriumi seletustest nähtub, et Järva Maavalitsusel on oma ülesannete kohaselt kasutamata teedekapi-

tali summasid veel tagavaras olemas. Kuna Teedeministeerium on õigustatud selle järgi valvama, et teedekapitali summasid tarvitataks ainult Maanteede seaduses ette nähtud otsarveteks, siis on tema ka õigustatud teedekapitalile toetuseks määratud summasid üle kandma maavalitsuse arvele ainult tarbe järgi, et ära hoida nende summade tarvitamist muuks otsarvaks, mis seadusega keelatud.

Ettetoodud põhjustel AKK § 21 j a 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Järva Maavalitsuse voliniku maavalitsuse esimehe Jakob Sõnajala kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 30.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

9. mail 1930. a.

Sangaste Vallavolikogu voliniku August Rekan'd'i revisjonkaebus Valga 2. jaoskonna rahukohtuniku otsuse peale 31. maist/1. juunist 1928. a. Valga Maavalitsuse protesti asjas Sangaste Vallavolikogu otsuse vastu 25. jaanuarist 1928. a. prot. nr. 15. p. 1 ja 2 Liis Raudik'u abiraha asjas.

Eesistuja, osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Sangaste vallavolikogu arutas 25. jaanuaril 1928. a. Liis Raudik'u palvet temale abiraha määramise kohta ja otsustas Raudik'u palve rahuldamata jätta.

Selle otsuse vastu esines protestiga Valga Maavalitsus ja palus vallavolikogu otsuse tühistada põhjusel, et vallavolikogu rikkunud Hool. seaduse § 202, abiraha määramise küsimuse otsustamise oma arutamisele võttes, kuna Hool. s. § 202 järgi säärase küsimuste otsustamine kuulub vallavalitsuse ülesannete hulka.

Rahukohtunik, asja arutanud, otsustas Sangaste Vallavolikogu otsuse, kui ebaseadusepärase, tühistada.

Riigikohtule antud kaebuses palub Sangaste Vallavolikogu volinik A. Rekan'd rahukohtuniku otsuse tühistada ja maavalitsuse protesti tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Riigikohtu otsuse järgi maavalitsustel ei olevat õigust protestida eraisikute huvide kaitseks, vaid seda pidavat asjast huvitatud isikud ise tegema: ka olevat maavalitsus ise kõik teised vallavolikogu otsused, mis samal koosolekul sääraates hoolekande asjades tehtud, kinnitanud. Raudik ei olevat hoolealuste nimekirjas seisnud ega kuulunud isikute hulka, kellele vallavalitsus kohustatud oli abi andma. Maksva praksise järgi tühistavat hilisem seadus varasema, kui nendes ilmsed vastuolud selguvad ja säärane vastuolu olevat Hool. s. § 200 p. 3 ja hiljem maksuma pandud Vallavolikogude valimise seaduse §§ 70, 73, 76 ja 82, mille järgi vallavolikogud on oma võimkonna piires määravad asutised.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulunud, Riigikohus leiab, et Valga 2. jaoskonna rahukohtuniku otsus käesolevas asjas tuleb tühistada ja rahukohtunikule antud Valga Maavalitsuse protest tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Õige on rahukohtuniku otsuse põhists, et Hool. seaduse § 202 p. 3 järgi vallavalitsuse ülesandeks on toetuse määramine hoolealustele ja hoolealuste paigutamine hoolekandeaustistesse või perekondadesse, kuid see ei tähenda sugugi seda, et vallavolikogud ei oleks õigustatud teatavatel juhtudel, näiteks kui palve otse volikogule antud või vallavalitsus oleks palunud volikogu otsust ühe või teise abiandmise küsimuse kohta, neid palveid arutama ja selgitama, kas tuleb palujale abi anda, sest Hool. sead. § 200 p. 3 järgi hoolekandetegevuse juhtimine valla piires kuulub vallavolikogudele ja seega on vallavolikogud õigustatud sääraastel juhtudel nagu eeltähendatud, asju arutama ja otsuseid tegema.

Neil põhjustel puudus rahukohtunikul alus maavalitsuse protesti rahuldamiseks ja see tuleb tagajärjeta jätta.

Seepärast AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Valga 2. jaoskonna rahukohtuniku otsus 31. maist/1. juunist 1928. a. tühistada ja Valga Maavalitsuse poolt rahukohtunikule antud protest tagajärjeta jätta.

Nr. 31.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

9. mail 1930. a.

Aleksander Kuljus'e revisjonkaebus Rakvere-Paide Rahukogu otsuse peale 28. jaanuarist 1930. a. kaebuse asjas Rakvere linna valimiskomitee korralduse peale Rakvere linnavolikogu valimiste asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

23. I. 1930. a. Rakvere-Paide Rahukogule Rakvere linna valimise komitee korralduse peale antud kaebuses palus Aleksander Kuljus linnavalimisi tühistada, sest tema nimekirjas olnud öeldud, et nimekiri liitub samanimelistega, kuid valimissedelil ei olevat olnud seda trükitud.

Rakvere Linnavalitsus seda kaebust rahukogule edasi saates palus: 1) kas vormilistel põhjustel kaebus läbi vaatamata jätta, sest ei olevat tähendatud, mis aasta linnavalimisi palutakse tühistada ja millises ulatuses, või 2) sisuliselt tagajärjeta jätta, sest Linnavolikogude valimise seadus ei nõudvat, et kandidaatide nimekirjal olev liitumise teadaanne ka valimissedelil oleks tähendatud, kuna valitud volinikkude arvu väljaarvamisel olevat liitumise teadaanne arvesse võetud 28. I. 1930. a.

Rakvere-Paide Rahukogu otsustas Aleksander Kuljus'e kaebuse tagajärjeta jätta, sest Rakvere linna valimiskomitee, jättes valimissedelil tähendamata nimekirjade liitumise teiste samanimeliste nimekirjadega, ei ole Linnavolikogude valimise seadust rikkunud, kuna Linnavolikogude valimise seaduse § 28 ega ka teised paragrahvid ei nõua, et kandidaatide nimekirjal olev liitumise teadaanne peaks ära tähendatud olema ka valimissedelil.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Aleksander Kuljus rahukogu ülalesitatud otsuse tühistada, sest kuigi ükski seaduseparagrahv ei nõua liitumise märkimist valimissedelil, ütlevat § 28, et valimissedel peab sisaldama kandidaatide nimekirja muudatuseta, seega kõike seda, mis § 16 lisas ette nähtud, s.o. ka liitumise märkust.

Käesoleva asja arutanud, Rakvere Linnavalitsuse voliniku seletuse ja prokuröri arvamus kuulanud, Riigikohus leiab, et Aleksander Kuljus'e revisjonkaebus tuleb tagajärjeta jätta, sest ekslik on kaebaja arvamus, et valimissedel peab sisaldama tingimata kõike seda, mis Linnavolikogude valimise seaduse (RT 84 — 1926) § 16 lisas ette nähtud, s.o. ka liitumise märkuse, kuna sama seaduse § 28, mis käib valimissedeli kohta, nõuab ainult, et iga valimissedel peab sisaldama ühe kandidaatide nimekirja mingi muudatuseta ja ümberpaigutamisetä ning nimekirja nimetuse, kui nimekiri oli sellega varustatud (§ 17), s.t., et valimissedelis peavad ära tähendatud olema samad kandidaadid ja samas järjekorras, nagu nad ka esitatud kandidaatide nimekirjas seisavad muudatuseta ja ümberpaigutuseta, ning nimekirja nimetus. Valimissedelis võib ju olla ka nimekirja liitumise teadaanne, kui sisseantud kandidaatide nimekirjas see olemas, kuid valimissedelilt selle liitumise teadaande ärajätmine ei ole seaduse rikkumine, mispärast revisjonkaebuse rahuldamiseks puudub alus.

- Neil põhjustel ja AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Aleksander Kuljus'e revisjonkaebus Rakvere-Paide Rahukogu otsuse peale 28. jaanuarist 1930. a. tagajärjeta jätta.

Nr. 32.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. mail 1930. a.

Ludmilla Pokrovski' kaebus Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsuse peale 3. aug. 1929. a. pensioni asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsusega 3. augustist 1929. a. on Ludmilla Pokrovski' pensioni nõudmine tagasi lükatud põhjendusel, et Ludmilla Pokrovski' mees Nikolai Pokrovski, kes surnud 5. sept. 1920. a., on teeninud vene ajal ja hiljem eesti ajal Tallinna-Pärnu kitsarööpalisel raudteel, mis raudtee oli sel ajal eraraudtee, ja seega ei ole tema Eesti Vabariigis pensioniõiguslikus teenistuses olnud, mispärast ka tema lesele ja lastele ei saavat pensioni määrata.

Riigikohtule antud kaebuses palub Ludmilla Pokrovski tühistada Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsuse, seletades, et Pensioni seaduse § 17 ja selle seaduse muutmise seaduse § 19 ja teiste alusel (RT 123/124 ja 149 — 1924) olevat temal täieline õigus pensioni saada, sest tema mees teeninud Eesti Vabariigi ajal Pärnu-Tallinna kitsarööpalisel raudteel üle ühe aasta ja kokku pensioniõiguslikku aega enam kui 25 aastat. Teede seaduse (XII k. I j.) järgi olevat üldiseks kasutamiseks määratud eraraudteed oma õiguste ja kohustiste poolest ühtlustatud riigiraudteedega, näiteks sõja ajal olevat eraraudtee teenijal samasugused kohustised kui riigiraudtee teenijalgi ja sama seaduse § 575 märkus 10 järgi olevat sunduslik eraraudteedele pensionikassade asutamine. Selle märkusele juurde lisatud pensionikassade asutamise määrustiku § 10 põhjal jäävat eraraudtee riigi omanduseks mineku korral pensionikassad tegevusse ja kui see võimatu, siis võetavat nende kassade kohustised riigile üle. Tallinna-Pärnu kitsarööpaline raudtee olevat riigile üle võetud ja kaebajat tulevat lugeda pensioniõiguslikuks.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab:

Riigi- ja omavalitsuseteenijate pensioniseaduse (RT 123/124 — 1924) § 1 on loendatud isikud, kes selle seaduse järgi on õigustatud pensioni saama. Eraraudteedel teenijaid ja nende perekonnaliikmeid ei ole nende isikute hulka arvatud. Eelnimetatud seaduse § 17 järgi võetakse Eesti kodanikkudel, kes vabariigis vähemalt üks aasta niisuguses ametis olnud, mis selle seaduse järgi pensioniõiguse annab, teenistusaja väljaarvamisel arvesse ka aeg, mis nad Vene riigi teenistuses olnud, kui see teenistus andis õiguse pensioni saamiseks või selle asemel ühekordse toetusraha saamiseks erikapitalidest või kassadest, mis olid Vene riigi asutiste käsutada. Sama seaduse muutmise seaduse (RT 149 — 1924) § 19 järgi võetakse § 17 ette nähtud tingimustel teenistusaja väljaarvamisel arvesse ka teenistus eraraudteedel, kuigi see teenistus õigust ei andnud pensioni saamiseks § 17 nimetatud kassadest. Ettetoodud Riigi- ja omavalitsuseteenijate pensioniseaduse määrustest selgub: 1) et teenistus eraraudteedel iseenesest ei õigusta pensionisaamist selle seaduse alusel; 2) et teenistus eraraudteedel võetakse arvesse ainult teenistusaja väljaarvamisel, kui selles teenistuses seisnud isik on Eesti Vabariigis vähemalt ühe aasta niisuguses teenistuses olnud, mis temale just Riigi- ja omavalitsuseteenijate pensioniseaduse järgi annab pensioniõiguse. Kaebaja mees ei ole Eesti Vabariigi ajal niisuguses teenistuses olnud, mis teda ülalmainitud seaduse § 1 järgi oleks õigustanud sama seaduse järgi pensioni saama ja seepärast ei ole käesolevas asjas üldse kohaldatavad selle seaduse §§ 17 ja 19. Kuna riigi- ja omavalitsuseteenijate pensioniõiguse küsimus on lahendatud vastava eriseaduse põhjal, siis ei ole enam alust selle küsimuse lahendamisel ko-

haldada endisi sellekohaseid seadusi, mis uue seaduse maksmahakkamisel oma jõu kaotanud. Eraraudteede teenijate ja nende perekondade pensioniõigus on lahendatud Riigi- ja omavalit-
suseteenijate pensioni seaduse §§ 1, 17 ja 19 määrustega ja nende järgi kaebajal ei ole õigust
selle seaduse alusel pensioni saada.

Ettetoodud põhjustel AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus otsustas: Ludmilla
Pokrovski' kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 33.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. mail 1930. a.

*Marie Hiir'e kaebus Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsuse abi-
direktori otsuse peale 2. oktoobrist 1929. a. vaimuhaige Kristiine Velka riiklikule hoolekandele
mittevõtmise pärast.*

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Klaassen; prokuröri abi A. Luiga.

Valga Maavalitsuse Töö-, Hoolekande- ja Tervishoiuosakond esines Haridus- ja Sot-
siaalministeeriumi Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsusele palvega paigutada vaimuhaige Kris-
tiine Velka vaimuhaigete varjupaika või perekonda ülalpidamisele. Selle palve peale teatas
Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsus abidirektori 2. oktoobri 1929. a. otsuse alusel Valga Maa-
valitsuse Töö- ja Hoolekandeosakonnale, et ruumipuudusel varjupaikades pole võimalik
Kristiine Velka't riiklikule hoolekandele võtta.

Riigikohtule antud kaebuses palub Kristiine Velka' tütar Marie Hiir tühistada Tervis-
hoiu- ja Hoolekandevalitsuse abidirektori otsuse 2. okt. 1929. a. ja ette kirjutada Haridus- ja
Sotsiaalministeeriumile võtta vaimuhaige Kristiine Velka riiklikule hoolekandele, arvates
palve avaldamise päevast, seletades: Kristiine Velka'l puuduvat omaksed, kes suudaksid
teda ülal pidada. Hoolekande seaduse §§ 124 p. 1 ja 125 põhjal olevat Haridus- ja Sotsiaal-
ministeerium kohustatud vaimuhaigete eest hoolitsema ja selleks kulused kandma. Ministee-
riumi põhjendus ruumipuudusega varjupaikades olevat alusetu, sest sama seaduse § 123 ja
teised nägevat ette ka vaimuhaigete paigutamist perekondadesse. Asjatoimetusest olevat näha,
et kod. Jakob Johanson avaldanud nõusolekut vaimuhaiget Velka't oma juurde tasu eest ülal-
pidamisele võtma.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Hoolekande seaduse
§ 123 on tähendatud, et vaimuhaigete jaoks, kelle eest hoolitsemist teostada ei saa nende kodus
või perekonda andmise teel küllalt otstarbekohaselt, asutatakse Töö- ja Hoolekandeministee-
riumi (nüüd Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi) poolt ja tema kulul sellekohased ravimis-
asutised ja varjupaigad. Sama seaduse §§ 124 ja 125 selgub, et kui vaimuhaigel enesel ei ole
sissetulekut ega varandust, millest katta tema ülalpidamise ja ravitsemise kulud, samuti ka,
kui tema omaksed või sugulased, kes tema eest on kohustatud hoolt kandma, ei suuda neid
kulusid katta, siis katab kõik vaimuhaige eest hoolitsemise kulud Töö- ja Hoolekande-, nüüd
Haridus- ja Sotsiaalministeerium, sõltumata sellest, kas vaimuhaige on paigutatud asutisse
või perekonda. Sellepärast ei vabasta Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi vaimuhaige Kristiine
Velka' ülalpidamise ja tarbekorral ravimiskulude kandmise kohusest see asiolu, et praegu ole-
mas olevates varjupaikades või ravimisasutistes ei jätku ruumi Velka' paigutamiseks. Riigi-
kohtule esitatud seletuses põhjendab Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsus oma eitavat seisu-
kohta vaimuhaige Velka' hoolekandekulude kandmise suhtes veel sellega, et Velka'l olevat
6 tööjulist last, kes seaduse järgi on kohustatud oma ema eest hoolitsema. Kuid asjatoime-

tusest ei nähtu, et Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsus oleks selgitanud, kas Velka' lapsed suudavad oma ema eest hoolt kanda, s.o. tema ülalpidamise ja ravimise kulud katta ja kas nende kulude katmise tagajärjel ei kaota võimalust eneste või oma perekondade ülalpidamiseks (Hoolek. sead. § 125 teine lõige).

Eestoodud põhjendustel AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi Tervishoiu- ja Hoolekande valitsuse abidirektori otsus 2. okt. 1929. a. tühistada ja asi Haridus- ja Sotsiaalministeeriumile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 34.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. mail 1930. a.

Kabala vallavanema Aleksander Leppik'u kaebus Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsuse peale vaimuhaige Jaan Lepik'u ülalpidamise kulude asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

8. augustil 1929. a. paigutas Kabala vallavalitsus vaimuhaige Jaan Lepik'u Võisiku nõdrameelsete varjupaika. Sellest teatas Kabala Vallavalitsus kirjaga 22. augustist 1929. a. nr. 646 Haridus- ja Sotsiaalministeeriumile ja palus Lepik'u ülalpidamiskulud ministeeriumi kanda võtta, arvates varjupaika paigutamise ajast. Kirjaga 23. sept. 1929. a. nr. 13578 palus Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsus Kabala Vallavalitsust esitada täielikud andmed Jaan Lepik'u ja ta lähemate omaste perekondliku, varandusliku ja teenistusliku seisukorra kohta. Pärast tarviliste andmete saamist teatas Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsus kirjaga 25. I. 1930. a. nr. 13578 Kabala Vallavalitsusele, et Jaan Lepiku ülalpidamiskulud Võisiku varjupaigas on ministeeriumi kanda võetud, arvates 1. veebruarist 1930. a. Selle järel palus Kabala Vallavalitsus Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsust saata ärakiri motiveeritud otsusest, mille põhjal Jaan Lepik'u ülalpidamise kulud varjupaigas on otsustatud riigi kanda võtta, alates 1. II. 1930. a., mitte aga varjupaika paigutamise päevast. Kirjaga 13. II. 1930. a. nr. 13578 teatas Haridus- ja Sotsiaalministeerium Kabala Vallavalitsusele, et ta jääb oma endise otsuse juurde, mis teatatud kirjaga 25. I. 1930. a. Ühtlasi seletas ministeerium, et Hoolekande seaduse § 210 p. 3 järgi kutsub ministeerium hoolekandeesutisi ellu ja teostab hoolekande ülesannete ülevõtmist omavalitsuseasutistelt vastavate määruste ja Riigikogu poolt lubatud krediitide ulatuses 10 a. jooksul, arvates 1. I. 1926. a., ja et krediidi puudusel ei saa ministeerium tasuda kulusid tagantjärele. Pealegi on vallavalitsus Lepik'u varjupaika paigutanud Tervishoiu- ja Hoolekandevalitsuse korralduseta ja nõusolekuta. Riigikohtule antud kaebuses palub Kabala vallavanem Aleksander Lepik tühistada Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsuse, mis teatatud kirjaga 13. II. 1930. a. nr. 13578 ja asi ministeeriumile uueks otsustamiseks saata, seletades, et Hoolekande seaduse §§ 124 ja 125 järgi olevat Haridus- ja Sotsiaalministeerium kohustatud vaimuhaige hoolekandekulud kandma.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Hoolekande seaduse § 127 järgi esitatakse sooviavaldused vaimuhaige ravimisasutisse, varjupaika või perekonda paigutamise üle täielikul või osalisel Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi kulul vaimuhaige elukoha valla-, alevi- või linnavalitsusele. Valla-, alevi või linnavalitsus kogub vaimuhaige kohta selles paragrahvis ette nähtud andmed ja esitab kogu materjali ühes oma arvamusega otsustamiseks Haridus- ja Sotsiaalministeeriumile, kes teatab tehtud otsusest vastavale omavalitsuseasutisele ja teeb tarvilikud korraldused. Sellest selgub, et vallavalitsus ei või vaimuhaiget paigutada varjupaika, ravimisasutisse või perekonda riigi täielikul või osalisel kulul Haridus- ja

Sotsiaalministeeriumi vastava otsuseta ja korralduseta. Kuna Kabala Vallavalitsus on paigutanud vaimuhaige Jaan Lepik'u varjupaika Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsuseta ja korralduseta, siis puudub temal seaduslik alus nõuda, et ministeerium peaks vaimuhaige ülalpidamiskulud varjupaigas enda peale võtma juba sellest ajast, millal vallavalitsus vaimuhaige varjupaika paigutas.

Eeltoodud põhjendustel AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus otsustas: Kabala vallavanema Aleksander Lepik'u kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 35.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. mail 1930. a.

Oskar Viren'i kaebus Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsuse peale 9. novembrist 1929. a. pensioni asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsusega 9. nov. 1929. a. on Oskar Viren'ile määratud pensioni 897,60 krooni aastas, alates 1. augustist 1929. a. Pensionisumma on arvatud Pensioniseaduse § 15 p. a põhjal, aluseks võttes aastapalka, mis O. Viren sai teenistusest vabastamise ajal vastavalt antud tundide arvule (17 nädalatundi) põhjendusel, et O. Viren seisnud kahel viimasel aastal ühel ja samal palgaastmel (haridusejärk 1. a., palgaaste VIII), s. o. ühel ja samal ametikohal.

Riigikohtule antud kaebuses palub Oskar Viren tühistada Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsuse ja määrata temale pensioni Pensioniseaduse § 15 p. b põhjal, seletades: 1) et kui õpetaja on seisnud järgemööda ühel ja samal palgaastmel, see ei tähendavat veel, et õpetaja on seisnud ühel ja samal ametikohal; õpetaja suhtes tulevat ametikoha all mõista tegelikult saadud palka; 2) et õpetajale järgneval teenistusaastal vähema tundidearvu määramine kui eelmisel aastal tähendavat väiksema palgamääraga teenistuskohale ümberpaigutamist Pensioniseaduse § 15 eelviimase lõike mõttes, mis eriti olevat selge juhul, kui keskkooliõpetajale määratakse tunde vähem normaalarvust (25 nädalatundi), mille tagajärjel Avalikkude keskkoolide seaduse § 56 põhjal õpetaja degradeeruvat määralisest õpetajast tunniandjaks, 3) et 1928./1929. kooliaastaks määratud kaebajale 17 tundi nädalas, eelnevatel kooliaastatel olnud aga kaebajal alati vähemalt normaalarv tunde nädalas, mispärast kaebajale tulevat Pensioniseaduse § 15 p. b järgi määrata pensioni eelneva aasta palgamäära alusel.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Viljandi linna koolivalitsuse vahikirja järgi 6. sept. 1929. a. nr. 285 seisis õpetaja O. Viren kahel viimasel teenistusaastal ühel ja samal palgaastmel. O. Viren'i teenistuskirja järgi oli O. Viren'il 1928./1929. õppeaastal nädalatundide arv 17, 1927./28. õppeaastal — 28, 1926./27. õppeaastal — 29, s. o. O. Viren'il oli viimasel teenistusaastal tunde alla normaalarvu ja kahel eelviimasel aastal üle normaalarvu. Riigi- ja omavalitsuste teenijate pensioniseaduse § 6 järgi määratakse pension aastase palgamäära alusel, mille juures § 3 järgi õpetajatele ei arvata palgasummasse tasu, mis saadud üle normi antud tundide eest. Sama seaduse § 15 p. a järgi arvatakse pension neile, kes ametikohal, millest nad lahkunud, kaks aastat või enam on teeninud, selle ameti palgamäära järgi ja p. b järgi neile, kes lahkumispäevaks alla kahe aasta ametikohal on teeninud, eelviimase ametikoha palgamäära järgi, mille juures aset leidnud ümberpaigutamise korral väiksema palgamääraga teenistuskohale arvatakse pension teenistusest vabastamise puhul eelviimase teenistuskoha järgi § 15 eelviimase lõike alusel

ainult siis, kui ametist lahkuja on eelviimasel kohal vähemalt kaks aastat teeninud. Riigikohtu seletuse järgi (Riigikohtu otsused 1926. a. nr. 51) tuleb õpetajate suhtes „ametikoha palgamäära“ all mõista palka, mis nad tegelikult aastas saavad, sest õpetajate palgamäär ei ole seotud üksnes mõne „ametikohaga“, vaid see oleneb mitmest tingimusest, nagu haridusest, teenistusvanusest ja antud tundide arvust. Ühel ja samal palgaastmel seismine ei tähenda veel seda, et õpetaja samal palgaastmel olles aastas ka sama palka saab. O. Viren, olles samas palgaastmes, on kahel eelviimasel aastal palka saanud üle normaalarvu tundide eest, viimasel aastal aga alla normaalarvu antud tundide eest. Pensioniseaduse § 6,3 ja Riigikohtu eeltoodud seletuse kohaselt tuleks niisugusel juhul pensioni arvata § 15 eelviimase lõike kohaselt palgamäära järgi, mis O. Viren sai kahel eelviimasel aastal normaalarvu tundide andmise eest, sest tema paigutamine alla normaalarvu tundide peale tegelikult tähendab ümberpaigutamist väiksema palgamääraga teenistuskohale.

Ettetoodud põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsus 9. novembrist 1929. a. tühistada ja asi Haridus- ja Sotsiaalministeeriumile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 36.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. mail 1930. a.

Kolonel Georg Leets'i kaebus kaitseministri otsuse peale 21. veebr. 1930. a. ümberpaigutamiskulude tasumatajätmise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Riigikohtule antud kaebuses seletab kolonel Georg Leets, et kaitseministri käsuga paigutatud teda ümber Narvast Tallinnasse kõrgemasse sõjakooli komandeerimise puhul sõjalise hariduse täiendamiseks. 1. suurtükiväegrupi poolt makstud temale sel puhul avansina välja poole kuu palk, majakraami veokulud ja laste ja teenija sõidukulud. 1. suurtükiväegrupi rahanõudmine temale avansina väljamakstud kulude katteks jäetud Kaitsem. Var. Val. arveosakonna poolt tasumata põhjusel, et temal ei olewat õigust ümberpaigutamise kulusid saada. Selle otsusega mitte rahule jäädes, esinenud ta kaebusega, mille aga kaitseminister otsusega 21. veebruarist 1930. a. tagajärjeta jätnud. Selle tagajärjel tulevat tal temale avansina makstud ümberpaigutamiskulud riigile tagasi maksta. Riigiteenijate ametisõitude tasu seaduse (RT 113 — 1921) § 5—7 põhjal olewat tal aga õigus ümberpaigutamiskulusid saada, sest teda määratud sõjakooli kaitseministri käsul (temalt nõusolekut küsimata) sõjalise hariduse täiendamiseks (seega teenistuse huvides), mille tagajärjel ta olewat faktiliselt ümber paigutatud Narvast Tallinna kaheks aastaks. Ümberpaigutamise all ei tulevat mitte mõista ainult uuele ametikohale määramist, nagu kaitseminister arvavat, vaid ka väeosa või asutise ümberpaigutamist ühest kohast (linnast) teise, samuti ka pikaajalist komandeerimist, mille eest päevarahade maksmist ei olewat ette nähtud. Tema sõjakooli komandeerimise peale tulevat vaadata ka kui ametis ümberpaigutamise peale, sest ta ei täitvat enam endisi ametikohuseid. Sellepärast palub ära muuta kaitseministri otsuse 21. II 1930. a. temale ümberpaigutamiskulude tasumata jätmise kohta ja asi kaitseministrile uueks otsustamiseks saata.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, Riigikohus leiab: Riigiteenijate ametisõitude tasu seaduse (RT 113 — 1921) II peatüki (§§ 5—8) alusel tasutakse tsiviil- ja sõjaväeametnikkudele, ohvitseridele, sõjaväearstidele ja vabapalgalistele-teenijatele ümberpaigutamise puhul peale nende eneste sõidukulude ka perekonnaliikmete ja ühe majateenija sõidu-

kulud ning majapidamisasjade veokulud selles seaduses ette nähtud määral. Ühtlasi maks- takse ümberpaigutatavaile erakorraliste kulude katmiseks tasu nende senise ameti poole kuupalga suuruses. Ei ole kahtlust, et ümberpaigutamise all selle seaduse järgi tuleb mõista ümberpaigutamist ühelt ametikohalt (või ametist) teisele ametikohale (või ametisse). See selgub § 5, milles räägitakse „ametisse ümberpaigutatavaile“, samuti ka §§ 7 ja 8, kus räägi- takse „senisest ametist“, „vanast ametikohast“ ja „uuest ametikohast“. Ümberpaigutamine eelnimetatud seaduse järgi on tegelikult sama, mis üleviimine Kaitseväe ohvitseride teenistus- käigu seadluse järgi (RT 37/38 — 1924). Viimane seadlus teeb aga vahet üleviimise ja koman- deerimise vahel. Asja arutusel Riigikohtus Kaitseministeeriumi esindaja poolt esitatud kaitse- ministri käskkirjadest 14. VI 1929. a. nr. 259 ja 30. IX 1929. a. nr. 395 nähtub, et kaebaja kolonel Georg Leets ei ole mitte üle viidud, vaid on komandeeritud kõrgemasse sõjakooli ilma katseteta (eksamiteta) sõjalise hariduse täiendamiseks. Sama esindaja poolt esitatud sõjainistri käskkirjast 16. X 1925. a. nr. 535 nähtub, et ohvitseridele, kes kõrgemasse sõja- kooli on komandeeritud sisseastumiskatsete sooritamisetä, makstakse palka edasi nende senise koha järgi ja viimaseid ei loeta mitte vakantseteks. Sama nähtub ka eelnimetatud käskkirja nr. 395 § 6-st. Eeltoodust selgub, et kaebaja kolonel Georg Leets ei ole mitte ümber paigu- tatud või üle viidud seniselt teenistuskohalt uuele teenistuskohale, vaid komandeeritud kõrgemasse sõjakooli sõjalise hariduse täiendamiseks, mispärast temal puudub õigus ümber- paigutamiskulude saamiseks Riigiteenijate ametisõitute tasu seaduse alusel, nagu Kaitse- minister õieti on seletanud.

Eeltoodud põhjendustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus otsustas: kolonel Georg Leets'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 37.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. mail 1930. a.

Henriette Solnson'i kaebus Maksudevalitsuse vastu riigiteenistusest vabastamise puhul palga edasimaksmise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Riigikohtule antud kaebuses palub Henriette Solnson, endine maksuinspektori kantselei- ametnik, tühistada Majandusministeeriumi Maksudevalitsuse korralduse, mille järgi temale ametist vabastamisel, arvates 24. märtsist 1930. a., on tasumata jäetud RT nr. 100 — 1926. a. avaldatud seaduse nr. 117 põhjal 3 kuu eest täis palk ja järgmise kolme kuu eest pool palka, kui koosseisude vähendamise puhul vallandatud ametnikule.

Asja arutanud ja prokuröri arvamus kuulunud, Riigikohus leiab:

Nagu asja algoimetusest nähtub, on kaebajale, kui vabateenijale, koht üles öeldud 12. II 1930. a. kinnitatud Vabariigi Valitsusele alluvate asutiste koosseisude määruse muut- mise määruse põhjal Majandusministeeriumi Maksudevalitsuse direktori vahekirjaga 22. II 1930. a. ja kaebaja on lõplikult teenistusest vabastatuks loetud arvates 24. III 1930. a. Maksude- valitsuse direktori käsuga 17. III 1930. a. Riigiteenistusest vabastamise puhul palga edasi- maksmise seadus (RT 100 — 1926) korraldas riigiteenijate seisukorda koosseisude vähen- damise tõttu teenistusest vabastamise korral ajal, kui ei olnud maksev Riigiteenistuse seadus, ja samuti ei olnud olemas Riigiasutuste koosseisu seadust. 1927. aasta 1. aprillist hakkasid maksuma Riigiasutuste koosseisude seadus ja Riigiteenistuse seadus. Alates 1. aprillist 1927. a. ei toimu riigiteenijatele tasu maksmine ametist vabastamisel ametikoha kaotamise puhul

enam RT nr. 100 — 1926. a. avaldatud seaduse põhjal, vaid Riigiteenistuse seaduse põhjal, nimelt selle seaduse §§ 13, 17 ja 18 põhjal. Riigiteenistuse seadus (RT 149 — 1924) näeb aga ette tasumaksmise ainult neile riigiteenijatele, keda loetakse ametnikkudeks ja kes koha kaotamise puhul ametnikkude reservi arvatud. Teenistusvahekorra lõpetamine vabateenijatega toimub Riigiteen. sead. § 2 põhjal teenistuslepingute kohta käivate tsiviilseaduste määruste järgi. Kaebaja oli vabateenija ja kui tema arvab omal mingisuguseid nõudmisi olevat Majandusministeeriumi vastu, siis võib tema nende rahuldamist taotada tsiviilseaduste vastavate määruste alusel ja tsiviilkohtu korras.

Ettetoodud põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal Riigikohus **otsustas**: Henriette Solnson'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 38.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

16. mail/3. juunil 1930. a.

Tallinna Linnavalitsuse kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 7. nov. 1928. a. Tallinna linnaelektrijaama 1928. a. puhaskasumaksu asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; prokuröri abi K. Luud.

Otsekoheste Maksude Peakomiteele antud kaebuses palus Tallinna Linnavalitsus Tallinna I jsk. ärimaksu komitee otsuse 26. juulist 1928. a. tühistada ja Tallinna Linnaomavalitsust 1928. a. eest määratud puhaskasumaksust vabastada põhjusel, et Tallinna linna elektrikeskjaam, kui seltskondliku heaolu ettevõtte valgustuse alal, ei kuulu üldse Otsekoh. maks. sead. § 453 p. 6 põhjal puhtakasumaksu alla.

Otsekoheste Maksude Peakomitee 7. nov. 1928. a. leides, et linna elektrijaam, kui ärilise sihiga teotsev ettevõtte, kuulub üldisel alusel maksustamisele, otsustas: maksualune kasu kindlaks määrata kr. 533 569.78 peale.

Riigikohtule antud kaebuses palub Tallinna Linnavalitsus tühistada Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse 7. nov. 1928. a. ja tunnustada, et Tallinna linna elektrijaam ei kuulu puhtakasumaksu alla Ärimaksu seaduse § 453 p. 6 põhjal järgmistel põhjustel:

Kaebaja ei ole kunagi ega kuskil tõestanud, et tema elektrijaam ei ole äriline ettevõtte ja täiesti asjatud on olnud kõik väited, mis käesolevas asjas esitatud selleks, et näidata, et Tallinna linna elektrijaam on siiski äriline ettevõtte. Mitte seepärast ei vaidlevat kaebaja maksustamise vastu, et elektrijaam ei ole äriline ettevõtte, vaid seepärast, et linna äriline ettevõtte — elektrijaam — on vabastatud puhtakasumaksust Ärimaksusead. § 453 p. 6 (3) põhjal. Kui mõnel ettevõttel puudub äriline iseloom ja kui tema ei vasta Ärimaksu sead. § 447 kolmele punktile, siis on ta vaba maksust mitte § 453, vaid § 447 põhjal. § 453 omas suuremas osas loendab just ärilisi ettevõtteid, ja nimelt söögi- ja teemaju, kauplusi ja tööstusi mitmesugustel aladel. Kõik need ettevõtted on ilmtingimata kas kaubanduslikud või töönduslikud, s. o. ärilised ettevõtted, ja ometi on nad § 453 põhjal maksust vabastatud — vabastatud nende üldkasuliku sihtide taotlemise pärast, mis iga kord seaduses eriti nimetatud. Seadus (§ 453) näeb ette rea ärilisi ettevõtteid, mis maksu alla ei kuulu, ükskõik kas tema omanik on riik, omavalitsus või eraisik; nii p. 24 ja 26 (17 ja 19) — põllumajandusproduktide ümbertöötus, p. 27 (20) turbatööndus j.n.e. Sama seadus teeb aga mõnel juhul vahet ka omaniku vahel — mitmesuguste seltside ärilised ettevõtted on maksust vabad — teiste omanikkude omad mitte. Omavalitsuste pandimajad on maksust vabad — teiste omad mitte, olgugi et nii omavalitsuste kui eraisikute pandimajad võrreldes üksteisega töötavad täpsalt ühesugustel tingimustel ja alusel. Seesugune on seaduseandja tahtmine. Omavalitsuste poolt ülal peetavad leiva-

küpsetamisärid, lihapoed, piiritus- ja viinapoed j.n.e. käivad maksu alla seepärast, et seaduseandja § 453-s ei ole tahet avaldanud neid ettevõtteid maksust vabastada, kuid sellest järeldada, et üldse kõik kommertsiseloomu kandvad ettevõtted käivad ärimaksu alla, oleks otsene § 453 rikkumine juba seepärast, näiteks, et kommertsiseloomu kandev pandimaja, tapamaja j.n.e. on kahtlemata maksust vabad. Seepärast tuleb kõrvale jätta kõik kaalutlused ja väited selle kohta, kas on Tallinna linna elektriyaam äriiline ettevõtte või mitte, ja asuda § 453 p. 6 (3) tõlgendamisele sellest vaatepunktist, kas omavalitsuse äriiline ettevõtte — elektriyaam — on vabastatud puhaskasumaksust või mitte. Sellele küsimusele ei olevat kaebaja veel vastust saanud, vaatamata sellele, et see küsimus on juba korduvalt üles seatud. Käesolevas asjas loodab kaebaja saada vastuse ka selle küsimusele, millega siis asja lõplikult otsustatuks peab. Ainult ärilise iseloomu konstateerimine, nagu ülaltoodust nähtub, seda küsimust ei otsusta. Omalt poolt peab kaebaja tarvilikuks selle küsimuse kohta veel täiendavalt järgmist seletada: § 453 p. 6 (3) vabastab maksust ainult omavalitsusi. Peab ettevõtet omavalitsus, on tema maksumat vaba, peab aga just samasugust ettevõtet eraisik — peab tema maksu maksma. Vabad on maksust omavalitsuste ettevõtted, mis teotsevad: a) kogukondliku heaolu, b) kogukondliku tervishoiu, d) rahvatoitluse ja e) põllumajanduse ja kodutöönduse aladel. Iga ala juures on seaduseandja ära näidanud rea ettevõtteid, mis tema loeb teotsevateks nimetatud aladel ja et kõiki ettevõtteid võimatu on loendada, lõpeb iga punkt „j.n.e.“-iga. Sellest tuleb paratamata järeldada, et juba nimetatud ettevõtted loeb seadus teotsevateks nõutud alal, kuna loendatud ettevõtete nimekirja võivad vastavald võimud täiendada, tunnistades ka muid ettevõtteid teotsevateks nõutud aladel. Vabastatud maksust muu seas on kogukondliku heaolu alal — omavalitsuste poolt rendile andmata ülal peetav valgustamisetevõtte, kuna samasugune ettevõtte, mis ülal peetakse eraisiku või seltsingu poolt, käib maksu alla. Tallinna linna elektriyaam on aga kahtlemata säärane, mis maksu alla ei kuulu. Seda seadust piirata selles mõttes, et valgustamine tähendab uulitsate ja kogukondlikkude majade valgustamist, ei ole millegagi põhjendatud. Samuti on põhjendamata arvamus, et vähemalt pool (miks just pool?) valgustamist peab minema tähendatud otstarbeks. Seesugust asutist ei leidu vist terves ilmas. Seesugune asutis oleks omavalitsuse majanduse lõhkuja ja raiskaja ning ühtlasi kogukonna heaolule vastutõtav asutis. Seesuguse asutise jaoks § 453 p. 6 seadusse asetada oleks mõttetu. Tulevat vahet teha ainult selles, kas elektriyaam annab peajasjalikult voolu valgustamiseks või töönduseks. Seadus vabastavat vastuvaidlematult valgustamisetevõtteid, kuid kas vabad on jaamad, mis annavad voolu peajasjalikult töönduseks — see küsimus on lahtine ja selle küsimuse otsustamine sõltub sellest, kas kompetentsed võimud ja asutised tunnistavad seesugust jaama kogukondliku heaolu alal seaduses ettenähtud „j.n.e.“ all teotsevaks või mitte. Kuid on selge ja vastuvaidlematu, et Tallinna linna elektriyaam on rendile andmata omavalitsuse valgustamisetevõtte ja seega vabastatud puhaskasumaksust Ärim. sead. § 453 p. 6-ga.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse küülanud, leiab Riigikohus, et kaevatud Otsekoheste Maksude Peakomitee otsus tuleb tühistada ja asi samale peakomiteele uueks otsustamiseks tagasi saata järgmistel põhjustel:

Tallinna linna elektriyaama puhtakasumaksu alla kuuluvuse küsimus on küll varemmini Riigikohtu poolt jaatavas mõttes otsustatud (Riigik. adm. osak. toim. nr. 502 — II — 1927. a. jt.), kuid arvesse võttes käesolevas Tallinna Linnavalitsuse kaebuses esitatud kaaluvaid väiteid, on Riigikohus järgmistel kaalutlustel otsusele jõudnud, et Otsek. maks. sead. § 453 p. 6 mõiste kohaselt kuulub Tallinna elektriyaam puhtakasumaksu alt vabastamisele.

Ärimaksu seaduse § 453 p. 6 (3) põhjal ei käi ärimaksu alla maakonna- ja linnaomavalitsuste poolt rendile andmata peetavad ettevõtted: a) kogukondliku heaolu, b) kogukondliku tervishoiu, d) rahvatoitluse ja e) põllumajanduse ja kodutöönduse aladel. Iga ala juures

on ära näidatud rida ettevõtteid, mis loetakse teotsevateks tähendatud aladel, kusjuures iga punkt lõpeb „j.n.e.“-iga, millest järeldada tuleb, et peale loendatud ettevõtete võivad ka teised ettevõtted samadel aladel ärimaksu alt vabastamisele kuuluda. Muu seas kogukondliku heaolu alal on ärimaksuvabaks tunnistatud omavalitsuse poolt rendile andmata ülal peetav valgustamisettevõte. Kui käesoleval korral Tallinna linna poolt rendile andmata peetav valgustamisettevõte — elektri jaam — teotseb kogukondliku heaolu alal, s. o. valgustab tänavaid, linnaasutisi, kergendab liikumist linnapiirides j.n.e., siis vaatamata sellele, kui palju ta muudeks otstarveteks voolu annab, s. o. tööstustele j.n.e., tuleb teda ülalesitatud seaduse mõtte järgi lugeda ikkagi ettevõtteks, mis teotseb kogukonna heaolu alal ja mis seepärast ei kuulu riigiärimaksu alla. Kas säärane ettevõte töötab kasuga või kahjuga, kas ettevõttel tuleb kogukonna heaolu tarvete rahuldamiseks rohkem või vähem voolu anda kui tööstustele j.n.e., kes tema käest voolu võtavad, neile asjaoludele ei ole seaduseandja mingit tähtsust andnud, vaid on ilma kitsendusteta ärimaksu alt vabastanud kogukonna heaolu teenivad valgustuse alal teotsevad linnaomavalitsuse poolt rendile andmata ettevõtted.

On seaduseandjal mõne omavalitsuse poolt peetava ettevõtte kohta tahe olnud mingit muudatust või kitsendust teha tema maksu alla kuuluvuse küsimuses, siis on ta seda ka vastavas seadusemääruses otseselt väljendanud, näit. pandimajade kohta (vt. RT 30 — 1929, sead. nr. 211), kuid ülaltähendatud Ärimaksu sead. § 453 p. 6 (3) püsib seni muutmata kujul. Et seda tõsitada, et omavalitsuse valgustamisettevõtte maksuvaba on ainult siis, kui vähemalt pool voolu läheb kogukondliku heaolu otstarvete rahuldamiseks, siis oleks pidanud see nõue ka vastavas seadusemääruses kindlakujulist väljendust leidma.

Neil põhjustel ja AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus otsustas: Otsekoheste Maksude Peakomitee otsus 7. novembrist 1928. a. tühistada ja asi samale peakomiteele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 39.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

3. juunil 1930. a.

Andres Purri' kaebus Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsuse peale pensioni asjas.

Esisituja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

14. aprillil 1928. a. vaatas Töö-hoolekandeministeerium läbi Andres Purri' pensioninõudmise asja ja on leidnud, et Purri on teenistusest lahkunud haiguse tõttu, mis on tingitud ametikohuste täitmisest, kuid kõrvalabi ei nõua, ning õiguse annab pensioni saada Pensioniseaduse § 12 ja 14 põhjal 100% tööjõu kaotuse tõttu 85% aastapalgast ning ühekordset toetusraha $\frac{1}{4}$ aastapalga suuruses, et Purri' aastapalk oli kr. 2538, millest 85% annab kr. 2157.30 aastas. Kuid et see norm tõuseb üle riigiteenija 3. astme palga, siis Pens. seaduse §§ 14 ja 6 põhjal tuleb aastaseks pensioniks määrata kr. 1755, otsustas: määrata Andres Purri'le pensioni kr. 1755 aastas, alates 24. III 1928. a., ja ühekordset toetusraha kr. 634.50. 1930. a. veebruarikuul esines Andres Purri Haridus- ja Sotsiaalministeeriumile palvega parandada temale pensioni määramise otsuses juhtunud viga ja temale pensioni määrata 85% suuruses tema aastasest palgamäärast, mida ta enne pensionileminekut saanud, selle summa vähendamiseta riigiteenija 3. astme palgamäärani, ja vähem saadud pensionisummad temale tagantjärele välja maksta, alates 24. III 1928. a. seletades: Temale määratud pension Pensioniseaduse § 12 ja 14 põhjal, mille juures arvestatud asjaolu, et ta on teenistuskohuste täitmisel saanud vigastuste tõttu 100% tööjõust jäädavalt kaotanud, kuid seejuures võetud ekslikult arvesse

Pensioniseaduse § 6 teine lõige. § 12 ette nähtud tingimustel teenistusest vabastatud isikutele määratavat pensioni töövõime täieliku kaotuse korral 85% suuruses aastapalgast (§ 14) teenistuse kestusele vaatamata. Nii Sugusel korral ei olevat veneaegsel teenistusel, millest kõnelevat Pens. seaduse § 6 teine lõige, üldse mingisugust tähtsust ega tulevat seda arvestada. Kirjaga 22. III 1930. a. nr. 26138 teatas Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse Osakond Andres Purri'le, et ministeerium jääb oma 1928. a. 14. aprilli otsuse juurde tema pensioni asjas, kuna isikute pensionimäär, kes pensioni saavad Pensioniseaduse § 13 või 14 põhjal, ei või tõusta üle § 6 ette nähtud pensionimäära, s. o. üle riigiteenija 3. astme palga, mille all tuleb mõista palganormi 1923. a. palgakõrgenduse kohaselt.

Riigikohtule antud kaebuses palub Andres Purri tühistada Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsus, mis temale teatatud kirjaga 22. III 1930. a. nr. 26138 all, ja ministeeriumile ette kirjutada määrata temale pensioni vastavalt Pensioniseadusele 85% suuruses summas tema viimasest aastapalgast, seda summat vähendamata riigiteenija 3. astme palgamäärani ja asi ministeeriumile uueks otsustamiseks saata, ning ministeeriumi kohustada temale tagantjärele välja maksma vähem-saadud pensionisummad, alates 24. III 1928. a. seletades sama, mis palves Haridus- ja Sotsiaalministeeriumilegi.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Asja algoimetusest nähtub, et Andres Purri on teenistusest vabastatud haiguse pärast, mis on tingitud ametikohuste täitmisest, kuid kõrvalabi ei nõua. Purri' tööjõu kaotuse protsent on 100, ning teenistuse jätkamine võimatu. Neil asjaoludel on kaebajal Purri'l Riigi- ja omavalitsuse teenijate pens. seaduse §§ 12 ja 14 põhjal õigus pensioni saada 85% suuruses aastasest palgamäärast. Sellel seisukohal asub ka Töö-hoolekandeministeerium, nüüd Haridus- ja Sotsiaalministeerium. Kuid ühtlasi asub Haridus- ja Sotsiaalministeerium seisukohal, et Andres Purri'le pensioni määramisel tuleb arvestada eelnimetatud seaduse § 6 teist lõiget, s. o. et kui pensioni määramisel arvesse võetakse ka veneaegne teenistus, siis ei või pension tõusta üle riigiteenija 3. astme palga. See viimane Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi seisukoht on ekslik. Riigi- ja omavalitsuse teenijate pensioniseaduse § 12 ette nähtud tingimustel teenistusest vabastatud isikutele määratakse pensioni teenistusaja kestusele vaatamata. Kui teenistusaja kestust üldse ei tule arvestada, siis loomulikult ei või arvestada ka veneaegset teenistust. Ministeeriumi seisukohta ei õigusta ka eelnimetatud seaduse § 14 lõpposa, sest see käib osalise töövõime kaotuse kohta. Kaebaja Purri on aga töövõime täielikult kaotanud.

Eeltoodud põhjendustel ja AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas**: Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi otsus, mis sama Ministeeriumi Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse Osakonna poolt kirjaga 22. märtsist 1930. a. nr. 26138 all Andres Purri'le teada antud, tühistada ja asi Haridus- ja Sotsiaalministeeriumile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 40.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

27. mail/6. juunil 1930 a.

Villem Klaar'i, Nikolai Lahke', Karl Grünthal'i, Anna Toompuu', Matvei Vorms'i, Raissa Vaga' ja Feodor Armas'e kaebus Maakorralduse Peakomisjoni otsuse peale 17. dets. 1929. a. Viira küla väikemaapidamistele maa juurdeandmise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Saaremaa maakorralduse komisjoni ülesandel ette võetud Muhu-Suure valla Viira küla lapimaade korralduspiirkonna väikemaa- ja majapidamistele maa juurdeandmise küsimuse lahendamisel selgus, et maa juurdenõudmise õigust ei ole järgmistel väikemaa- ja maja-

pidajail: Villem Klaar'il, Nikolai Lahke'l, Karl Grünthal'il, Anna Toompuu'l ja Theodor Armas'el — neljal esimesel seepärast, et neil ei ole korralduspiirkonnas maakasutamisi ei ainukasutuse ega karjatamise näol, viimasel seepärast, et temal ei ole pärijaid ega maakasutamisi korralduspiirkonnas. Matvei Vormsi'le ja Raissa Vaga'le leiti olevat võimalik maad juurde anda. Sellekohane kava esitati 19. aprillil 1929. a. Selle kavaga ei olnud eelnimetatud isikud rahul ja esitasid Saaremaa maakorralduse komisjonile vastulause, milles seletasid, et neil olevat igäühel üks lehm ja Armas'el peale selle veel üks hobune, kelle talviseks ülalpidamiseks neil juurdelõigeteta võimalust ei olevat. Seepärast palusid kava tühistada kaevatud osas ja neile maad juurde anda eramaadest niipalju, kui seda vaja on nende seniste majapidamiste ülalhoidmiseks, vähemalt aga 5 ha igäühele, kuid mitte üle 8 ha igäühele. Saaremaa maakorralduse komisjon kinnitas kava ja jättis Villem Klaar'i ja teiste vastulause tagajärjeta. Samuti jättis ka Maakorralduse Peakomisjon otsusega 17. detsembrist 1929. a. Villem Klaar'i ja teiste kaebuse tagajärjeta.

Riigikohtule antud kaebuses paluvad Villem Klaar, Nikolai Lahke, Karl Grünthal, Anna Toompuu, Matvei Vorms, Raissa Vaga ja Theodor Armas tühistada Maakorralduse Peakomisjoni otsuse ja asi peakomisjonile uueks otsustamiseks saata, seletades: Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse § 20 põhjal olevat neil õigus saada juurdelõikeks kuni 8 ha rohumaad, sest nende omanduses olevad maatükid ei võimaldavat endise majapidamise alalhoidmist. Sama seaduse § 20¹ võivad juurdelõigete andmiseks kasutada ka eraomanduses olevaid maid; ja kuna riigimaid läheduses ei olevat, siis olevat neil õigus saada juurdelõikeid Viira küla taluomanikkude maadest. Asjaolu, et nende loomad karjatatud riigimetsas, ei võtvat neilt talumaadest juurdelõike saamise õigust. Eelnimetatud seaduse § 20 järgi kaotavat maa juurdesaamise õiguse ainult need, kes ise või kelle otsesed pärijad omavad kõlblikku maad üle 5 ha või kes Maaseaduse § 15 lit. a alusel maad saanud. Maakorralduse peakomisjoni arvamus, et eelnimetatud seaduse elluviimise määruse § 19 p. 2 lit. a ja b põhjal võib eramaadest juurdelõikeid anda ainult siis, kui neid maid tegelikult kasutatud, olevat ekslik. Kui määrus annaks võimaluse sääraseks tõlgendamiseks, siis oleks määrus vastuolus seadusega. Kuid määruse § 19 kolmas lõige nõudvat, et juurdelõike suurus kõigil võimalikudel juhtudel sääraselt tuleb määrata, et võimalus jääks loomi senise majapidamise ulatuses ülal pidada aasta läbi. Neilt olevat see võimalus võetud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamus kuulanud, leiab Riigikohus:

§ Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse (RT 46 — 1928) § 20 järgi antakse Saaremaal väikemaa- ja majapidamistele, mille omanikud või kasutajad või nende otsesed pärijad Maaseaduse § 15 lit. a alusel ei ole saanud maad või mujal ei oma kõlblikku maad üle 5 ha, maakasutaja soovil ülesharimiseks või rohumaana kasutamiseks kõlblikku maad juurde, kuid mitte üle 8 ha. Sama seaduse järgmises paragrahvis (§ 20¹) on ette nähtud, kust juurde antav maa võetakse; nimelt on tähendatud, et juurdeantav maa võetakse korralduspiirkonda kuuluvatest — 1) riigi-, kogukonna- ja asutuste maadest, 2) teistest maaomandustest, s. o. eraomanduses olevatest maadest. Seaduses ei ole kuski ette nähtud, et eramaadest võib väikemaa- ja majapidamistele maad juurde anda ainult siis, kui eramaid on tegelikult kasutatud. Maakorralduse peakomisjoni tuginemine Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse elluviimise määruse (RT 25 — 1929) § 19 p. 2 lit. a ja b peale on alusetu. Kui elluviimise määruse § 19 p. 2 lit. a ja b nii mõista, nagu mõistab Maakorralduse Peakomisjon, s. o., et eramaadest võib juurdelõikeid ainult siis anda, kui neid maid on tegelikult kasutatud, siis oleks see artikkel vastuolus seadusega ja seepärast ei oleks maksev. Kuid seda artiklit ei tule nii mõista, nagu mõistab Maakorralduse Peakomisjon. Selles on tähendatud, et eramaadest juurdelõigete määramisel võetakse aluseks: a) ainukasutamisel olevad maatükid ja b) ühiselt kasutada olevatest maadest maa-alad senise kasutamise ulatuses. See tähendab, et juurdelõigete määramisel tuleb kõige pealt arvesse võtta p.p. a ja b

tähendatud maad. Kui aga neist maadest juurdelõigete andmiseks tarvilisel määral ei jätku, siis tuleb juurdelõikeid anda ka teistest eramaadest (mida väikemaa- ja majapidamised seni kasutanud ei ole), sest samas artiklis on tähendatud, et juurdelõike suurust tuleb kõigil võimalikkudel juhtudel nii määrata, et maakasutajal või -omanikul võimalus jääks loomi senise majapidamise ulatuses ülal pidada aasta läbi. Eeltoodust järgneb, et Maakorralduse Peakomisjon on Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seadust ja selle elluviimise määrust ebaõigelt tõlgendanud. Mis puutub Theodor Armas'e kaebusse, siis tuleb see tagajärjeta jätta, kuna tal ei ole päriajaid ja seepärast ka maa juurdesaamise õigust (eelnimet. seaduse § 20¹ viimane lõige.)

Eeltoodud põhjendustel ja AKK § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Maakorralduse Peakomisjoni otsus 17. detsembrist 1929. a. tühistada Villem Klaar'ile, Nikolai Lahke'le, Karl Grünthal'ile, Anna Toompuu'le, Matvei Vorms'ile ja Raissa Vaga'le maaeraldamise kohta käivas osas ja selles osas asi Maakorralduse Peakomisjonile uueks otsustamiseks saata. Theodor Armas'e kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 41.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

3./6. juunil 1930. a.

Viljandi I surmakassa juhatus kaebus Kohtu- ja Siseministri kt. otsuse peale 1. apr. 1930 a. põhikirja muudatuse asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

1. aprillil 1930. a. Kohtu- ja Siseministri kt. vaatas läbi Fellinsche I Sterbekasse põhikirja muudatuse registreerimise avalduse ning tähele pannes, et põhikirja muudatuse tekst on esitatud saksa keeles, kuna aga ajut. administratiiv-seaduste, sead. nr. 2, alusel ametlikuks keeleks ametiasutistes on eesti keel (RT 1 — 1918) ja et põhikirja § 25 muudatuse järgi rahasumma, mida juhatus ilma peakoosoleku nõusolekuta võib kasutada, on 500 eesti marga peale kindlaks määratud, kuna maksva Rahaseaduse alusel rahahühikuna on ette nähtud kroonid, otsustas Ühingu, seltside ja nende liitude registreerimise seaduse § 10 põhjal Fellinsche I Sterbekasse põhikirja muudatuse registreerimisavalduse tagasi lükata.

Riigikohtule antud kaebuses paluvad Viljandi I surmakassa (Fellinsche I Sterbekasse) juhatus esimees Eugen Gernhardt ja liikmed — Robert Natus ja Bruno Sellheim ja asjaajaja Valter Petersen tühistada Kohtu- ja Siseministri kt. otsuse 1. IV 1930. a. ja asi Kohtu- ja Siseministrile uueks otsustamiseks saata, seletades: 1) Põhikirja muudatused esitatud saksa keeles seepärast, et Viljandi I surmakassa põhikiri olevat omal ajal Viljandi-Pärnu rahukogu poolt registreeritud saksa keeles, samuti olevat ka kassa asjaajamine saksa keeles, mis esitatud põhikirja muudatustes § 1b all pidanud veel seaduslikult kindlustatud saama. Ei võidavat nõuda, et saksakeelsesse põhikirja muudatused sisse kantaks eesti keeles; 2) teine Kohtu- ja Siseministri kt. motiiv olevat eksitus, sest § 25-s olevat muudetud ainult viimane lause, milles rahanimetust ei olevat. Rahasumma nimetus — 500 Emk. — olevat § 25 tekstis, mis juba enne registreeritud ja mida muudetud ei olevat.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Ühingu, seltside ja nende liitude registreerimise seaduse § 10 põhjal võib Siseminister, nüüd Kohtu- ja Siseminister, registreerimisavaldise tagasi lükata, kui põhikiri ei vasta maksvatele seadustele. Ajutise Valitsuse poolt 19. nov. 1918. a. vastu võetud seaduse nr. 2 (Ajutised administratiiv-seadused — RT 1 — 1918) järgi on ametlikuks keeleks ametiasutistes eesti keel. Seda sea-

dust ei ole seni muudetud, ka mitte Põhiseadusega. Põhiseaduse § 23 lubab küll saksa, rootsi ja vene rahvusest kodanikkudel pöörduda riiklikkusesse keskasutistesse kirjalikult oma keeli, kuid sellest ei järgne, et riiklikud keskasutised kohustatud oleksid kokku seadma üldtähtsusega avalikke akte või ette võtma mingisuguseid kirjalikke toiminguid selles vähemusrahvuse keeles, milles nende poole on pöördutud. Registreeritud põhikiri, samuti ka selle muudatused tuleb aga avalikku akti, s. o. registrisse sisse kanda ja kuulutada „Riigi Teatajas“. See asjaolu, et rahukogu on omal ajal registreerinud saksakeelse põhikirja, ei õigusta ega kohusta Kohtu- ja Siseministrit selle põhikirja muudatusi saksa keeles registreerima. Mis puutub Kohtu- ja Siseministri teise põhjendusse, siis seda ei saa õigeks pidada, sest registreerida tuli põhikirja § 25 muudatus, mitte terve § 25. Muudatuses aga rahaühiku nimetust ei sisaldu. Kuna põhikirja muudatused olid esitatud registreerimiseks saksa keeles ja kuna Kohtu- ja Siseminister kohustatud ei ole põhikirja muudatusi saksa keeles registreerima, siis puudub Riigikohtul seaduslik alus Kohtu- ja Siseministri kaevatud otsuse tühistamiseks.

Eeltoodud põhjendustel Ühingute, seltside ja nende liitude registreerimise seaduse (RT 37 — 1926) § 14 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Viljandi I surmakassa juhatause kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 42.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

6. juunil 1930. a.

Narva linna omavalitsuse voliniku vann. adv. Nikolai Kruuse revisjonkaebus Põltsamaa jsk. rahukohtuniku otsuse peale 30. detsembrist 1929. a. kaebuse asjas Vana-Põltsamaa vallavolikogu 1929. a. 12. märtsi otsuse vastu Heinrich Kaaderi hoolekandekulude tasumisest keeldumise kohta.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Otsusega 12. märtsist 1929. a. keeldus Vana-Põltsamaa vallavolikogu tasumast Narva linnaomavalitsusele 463 krooni 82 senti alaealise Heinrich Kaader'i ülalpidamiskulude katteks Narva linna kasvatusmajas 14. maist 1926. a. 24. juulini 1927. a. põhjendusel, et Heinrich Kaader on endine Narva linna elanik, kes varemini linna poolt lastekodus ülal peetud ja Vana-Põltsamaa vallas ainult ajutiselt elanud. Põltsamaa jsk. rahukohtuniku otsusega 30. detsembrist 1929. a. on Narva Linnaomavalitsuse kaebus Vana-Põltsamaa vallavolikogu otsuse vastu 12. III. 1929. a. tagajärjeta jäetud põhjendustel, et Heinrich Kaader on Narvas sündinud ja varemini olnud Narva Punase Risti varjupaigas 3 aastat, et tema isa Johannes Kaader on Vana-Põltsamaa vallas surnud 20. jaanuaril 1926. a., kuna tema ema juba varemini surnud oli ja et peale Johannes Kaader'i surma on Heinrich Kaader'i võõrasema veebruarikuul 1926. a. toonud Heinrich Kaader'i Narva viimase vanaisa ja vanaema juurde BES § 288 alusel, kus tema aga maikuul, kui vanemateta vaenelaps, paigutatud linna varjupaika, mispärast Hoolekande seaduse III peatüki nõuete kohaselt ja selle seaduse § 51 järgi pidavat kandma Kaader'i ülalpidamiskulud kasvatusmajas mitte vallaomavalitsus, vaid vastav linna- või maaomavalitsus lapse vanemate viimase elukoha järgi riiklikest hoolekandesummadest Hoolekande sead. §§ 9, 178 p. 13, 191 p. 3, 197 p. 3 ja 210 p. 7 põhjal. Hoolekande seadus üldse ja selle seaduse § 202 eriti ei nägevat ette, et Kaader'i ülalpidamiskulude kandmine kasvatusmajas lasuks vallaomavalitsusel.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Narva Linnaomavalitsuse volinik vann. adv. Nikolai Kruuse tühistada Põltsamaa jsk. rahukohtuniku otsus, seletades, et Hoolekande seaduse III peatükis olevat ette nähtud laste ülalpidamiskulude kandmine kasvatusmajas, mis peetakse ülal riiklikkude summadega; Kaader olevat aga viibinud kasvatusmajas, mis ülal

peetakse Narva linna omavalitsuse poolt, ja niisugusel korral tulevat aga kulude kandmise kohustuse üle otsustada Hoolekande seaduse üldiste põhimõtete järgi ja nimelt, et ülalpidamiskulud on kohustatud tasuma omavalitsus, mille piirides Kaader enne hoolekandele võtmist kõige rohkem aega viimase kolme aasta jooksul on elanud, s.o. Vana-Põltsamaa valla-omavalitsus.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Hoolekande seaduse § 50 järgi hoolitsetakse täielikkude ja pool-vaestelaste eest nende paigutamise teel lastekodusse või perekonda. Sama seaduse § 51 põhjal on lastekodusse või perekonda paigutatud täieliku vaeslapse hoolekandmiskulud kanda sellel linna- või maaomavalitsusel, mille piirkonnas elas viimati see vanematest, kelle juures laps oli. Hoolekande seaduse VII peatüki §§ 63 ja 64 näevad otseselt ette lastekodude avamise ja ülalpidamise omavalitsuste poolt ja § 51 esitatud määruse kohaselt tuleb lahendada ka neis kodudes ülal peetavate laste hoolekandmise kulude kandmise küsimust. Heinrich Kaader oli Narva linna kasvatusmajja paigutamise ajal täielik vaenelaps ja § 51 kohaselt ei lasu tema hoolekandekulud mitte vallaomavalitsusel, mille piirkonnas elas viimati see vanematest, kelle juures laps oli, nagu rahukohtuniku kaevatud otsuses öieti seletatud. Rahukohtuniku seletus selles osas, et need kulud tuleb tasuda just riiklikest hoolekande summadest, ei leia toetust § 51 määrukses.

Ettetoodud põhjustel ja AKK § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Narva linna omavalitsuse voliniku vann. adv. Nikolai Kruuse revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 43.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

6. juunil 1930. a.

Luiste valla voliniku vann. adv. Theodor Rõugu revisjonkaebus Lihula jsk. rahukohtuniku otsuse peale 9. jaanuarist 1930. a. kaebe asjas Vigala Vallavalitsuse korralduse peale Linda Hamm'i ravimiskulude tasumise kohta.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Lihula jsk. rahukohtuniku otsusega 9. I. 1930. a. on Luiste vallavanema kaebus Vigala Vallavalitsuse korralduse peale 26. juulist 1929. a. Linda Hamm'i ravimiskulude tasumise asjas tagajärjeta jäetud põhjendusel, et arstiabi andmise korraldamine toimuvat Hoolekande sead. §§ 90—95 alusel ja et § 90 põhjal jäävad ravimiskulud selle valla kanda, mille piirkonnas oli arstiabi saaja alaline elukoht abisaamise ajal. Hamm'i alaline elukoht olnud Luiste vallas, kui ta sunnitud olnud 25. sept. 1927. a. haigemajasse ravimisele minema, ja Luiste vald jäänud Hamm'i le alaliseks elukohaks haigemajast väljatulekuni ja uue elukoha valikuni, mispärast ka Hamm'i ravimiskulud tulevat kanda Luiste vallal.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Luiste valla volinik vann. adv. Theodor Rõuk tühistada Lihula jsk. rahukohtuniku otsuse, seletades: 1) et Hoolekande seaduse § 90 põhjal tulevat korraldada arstiabi andmist isikutele, kes oma töövõime on ajutiselt kaotanud. On aga hoolealune töövõime täielikult kaotanud, siis langevat kõik hoolealusele abiandmisest tingitud kulud Hool. sead. §§ 19 ja 21 põhjal sellele omavalitsusele, mille piirkonnas hoolealune viimase kolme aasta jooksul vähemalt 1 aasta vahetpidamatult elanud; 2) et Linda Hamm olevat arstide otsuse järgi täieliselt töövõimetu ja asjas olevast R. Laubach'i seletustest nähtvat, et Hamm olnud töövõimetu juba Vigala vallast Luiste valda tulles; 3) et L. Hamm olnud

Vigala vallas 15. aprillist 1925. a. 1. oktoobrini 1926. a. ja Luiste vallas 1. oktoobrist 1926. a. 25. septembrini 1927. a.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Rahukohtuniku seletus, et hoolekannet tarvitavatele isikutele arstiabi andmine toimub üldiselt Hoolekande sead. §§ 90—95 alusel ja et arstiabi andmise kulude kandmise küsimus tuleb üldiselt lahendada § 90 põhjal, ei ole õige. Hoolealusele abiandmise kulud igasugusel kujul üldreeglina kuuluvad tasumisele Hoolek. sead. §§ 19 ja 21 alusel, nagu revisjonkaebuses öieti seletatud, ja sellest üldreeglist on välja arvatud ainult Hoolekande seaduses eriti ette nähtud juhud. Hoolekande seaduse §§ 90—95 (V peatükk) ei ole ette nähtud üksnes arstiabi andmine haigetele, vaid ka muu abi, mis haige või tema perekonna ülalpidamiseks taryilik, ja selle peatüki §§ 90—93 alusel antud toetus loetakse § 94 alusel üldreeglina laenuks abitarvitajale, mille tasumisest viimane vabastatud ainult § 95 ette nähtud tingimustel. § 90 põhjal tuleb hoolekandekulude, siia hulka arvatud ka arstiabi andmise kulud, kandmise kohustust lahendada ainult juhul, kui abi, nii arstiabi kui muu toetuse kujul, on antud isikutele, kes § 90 loendatud, või nende perekondadele. Käesolevas asjas oleks võinud kohaldada Hoolek. sead. § 90 ainult juhul, kui rahukohtunik oleks kindlaks teinud, et Linda Hamm kuulus isikute hulka, kes § 90 ette nähtud. Viimane asjaolu on aga rahukohtuniku poolt hoopis selgitamata jäetud.

Eeltoodud põhjustel ja AKK § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Lihula jaoskonna rahukohtuniku otsus 9. jaanuarist 1930. a. tühistada ja asi saata uueks otsustamiseks Haapsalu jaoskonna rahukohtunikule.

Nr. 44.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

6. juunil 1930. a.

Jäärja vallavolikogu revisjonkaebus Mõisaküla jaoskonna rahukohtuniku otsuse peale 13. veebruarist 1930. a. Pärnu Maavalitsuse protesti asjas Jäärja vallavolikogu 20. XII. 1929. a. otsuse nr. IX p. 52 vastu kolmelt koosolekult järgemööda puudunud voliniku A. Lillenblatt'i volikogusse edasi jätmise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Pärnu Maavalitsuse voliniku Jüri Markson'i protesti põhjal 13. II. 1930. a. Mõisaküla jsk. rahukohtunik otsustas Jäärja vallavolikogu otsuse 20. dets. 1929. a. nr. IX p. 52 tühistada kõigi järeldustega ja vallavolikogule ette kirjutada asja uuesti seadusõuete kohaselt arutada ja otsustada järgmistel põhjustel:

Vallavolikogude valim. ja vallavol. ning vallaval. korrald. sead. (RT 97 — 1926) § 74 järgi arvatakse vallavolinik, kes puudunud mõjuvate põhjusteta kolmelt koosolekult järgemööda, volikogu otsusega volikogust lahkunuks. Jäärja vallavolikogu 20. dets. 1929. a. koosoleku protokoll nr. IX ärakirjast p. 52 nähtuvat, et vallavolikogu on otsustanud kolmelt koosolekult järgemööda puudunud vallavolikogu liikme A. Lillienblatt'i volikogusse edasi jätta, millega rikutud ülalnimetatud seaduse § 74. Vallavolikogu oma otsuses, kui ka volikoguliige A. Lillienblatt ei olevat ette toonud, et tema, Lillienblatt'i, puudumine oleks sündinud mõjuvatel põhjustel, vaid protokollis seisvat „põhjusi selleks ette toomata“ ja vallavolikogu olevat pidanud nimetatud seaduse § 74 mõiste järgi Lillienblatt'i volikogust lahkunuks arvama. Et Jäärja vallavolikogu nimetatud § 74 ekslikult ja laiendavalt on tõlgendanud, siis ei võivat kaevatud otsus jõusse jääda.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Jäärja vallavolikogu volinik Vassili Kao ülalesitatud rahukohtuniku otsuse tühistada, sest Vallavalitsuse korralduse seaduse (RT 97 — 1926) § 74 ei nõudvat, et volikogu peab volikoguliikme, kes mõjuvate põhjusteta kolmelt koosolekult järgemööda puudub, ilmtingimata välja heitma, vaid volikogu otsusest olenevat, kas ta seda oma liiget volikogust lahkunuks arvab või mitte, sest seaduse määrus ütleb, et volikogu otsusega loetakse volikogust lahkunuks.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Jäärja vallavolikogu revisjonkaebus tuleb tagajärjeta jätta, sest Vallavalitsuse korralduse seaduse (RT 97 — 1926) § 74 nõue volikoguliikmete kohta, kes puudunud mõjuvate põhjusteta kolmelt volikogu koosolekult järgemööda, on täiesti kategooriline ja ainult juhul, kui säärane volikogu koosolekult puudumine osutub sündinuks mõjuvatel põhjustel, ei arvata volikoguliiget volikogust lahkunuks. See asjaolu, et seaduses on öeldud, et volikogu otsusega loetakse volikogust lahkunuks, ei tähenda seda, et volikogule on piiramata õigus jätud ka seda vallavolikogu liiget, kes mõjuvate põhjusteta on kolmelt volikogu koosolekult järgemööda puudunud, mittelahkunuks tunnistada, vaid vallavolikogu otsus on tarvilik selleks, et konstateerida, et teatav volikoguliige oma faktilise puudumisega volikogu koosolekutelt mõjuvate põhjusteta on volikoguliikme õigused kaotanud ja et tema asemele tuleb volikokku uus volinik kutsuda. Seepärast revisjonkaebuse rahuldamiseks puudub alus.

Neil põhjustel ja AKK § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Jäärja vallavolikogu revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 45.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

6./13. juunil 1930. a.

Tartu Linnavalitsuse voliniku vann. adv. abi Teodor Kanemägi' revisjonkaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 11. novembrist 1929. a. Arnold Puusik'u kaebuse asjas autojuhiloa ümbervahetamise kohta.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Taevere; prokuröri abi K. Luud.

10. okt. 1929. a. Tartu-Võru rahukogus saadud kaebuses Arnold Puusik seletab, et Tartu Linnavalitsuse otsusega 14. septembrist 1929. a., millega linnavalitsus tema palve autojuhiloa ümbervahetamise asjas tagajärjeta jätnud, ei saavat tema mitte rahule jääda järgmistel põhjustel:

Tema olevat elukutseliselt autojuht ja seadusenõuete kohaselt muretsenud vastava loa-tunnistuse. Kogu teenistuse kestusel autojuhtimisel ei olevat tema veel kordagi karistatud sõidumääruste rikkumise pärast, mispärast linnavalitsusel puudunud igasugune alus temale jõuvankriluba mitte ümber vahetada. Asjaolu, et tema on kohtu poolt RNS § 173 järgi karistatud, ei andvat vähematki alust loa mitte ümbervahetamiseks, sest Jõuvankrite seaduse otsese mõtte kohaselt, eriti § 14 järgi ei antavat juhtimislubasid neile isikutele, kelle suhtes on tõestatud, et nende elukombed võivad olla hädaohtlikud jõuvankrite juhtimisel, mis andmed ja eeldused kaebaja kohta puuduvad. Pealegi olevat tema pikemat aega autojuhina teotsenud ning nüüd ise veoauto „Chevrolet“ omanik, millise auto juhtimiseks tema kõnesolevat luba palunudki. Palub Tartu Linnavalitsuse otsuse käesolevas asjas temale, kaebajale, jõuvankri loa mitteümbervahetamise asjas tühistada ja Tartu Linnavalitsusele ette kirjutada temale jõuvankri juhtimise luba sellekohaselt uuendada.

Rahukogu, ära kuulunud poolte seletused ja arvestanud asjatoimetuses leiduvaid andmeid, leidis, et kaebus on põhjendatud ja väärib rahuldamist järgmistel kaalutlustel.

Nagu nähtub asjatoimetuses leiduvatest dokumentidest: Tartu 3. jaoskonna politseikomissari tunnistusest 27. juunist 1929. a. nr. 1357 ja „J. Puhk ja Pojad“ firma tunnistusest 13. juunist 1929. a., on kaebaja Arnold Puusik karistatud RNS §§ 154, 169 ja 173 põhjal varguste ja petmise eest, ning temal on ühisomanduseks ühes Leopold Hein'iga „Chevrolet“ veoauto, mootori nr. 518646, šassii nr. 1137.

Tartu Linnavalitsus on oma otsusega 14. septembrist 1929. a. Arnold Puusik'u palve tagajärjeta jätnud Jõuvankrite seaduse § 14 p. 2 ja § 15 alusel, leides paluja elukombed halvad olevat, kuna tema kelmuse eest korduvalt karistatud. On küll õige, et vargusi ja petmisi toime pannud isiku elukombed tuleb lugeda halbadeks, kuid Jõuvankrite seaduse § 14 p. 2 (RT 30 — 1929) räägib halbade elukommetest, mis võivad olla hädaohtlikud jõuvankrite juhtimisel, ja sellest tuleb nii aru saada, et hädaohtlikud juhtimisel just tehnilises mõttes, nimelt, et võivad sõiduõnnetusi esile kutsuda, nagu näiteks suur alkoholitartvitamine, räpakas, kergemeelselt hädaohtlikke seisukordi ignoreeriv käitumine jne. Et halbu elukombeid sellest seisukohast tuleb hinnata, selgub sama paragrahvi lõpposast: „või kelle tervislik või vaimlik seisukord ei kindlusta jõuvankri juhi ülesannete täitmist“ ja võrdlusest punkt I-ga. § 14 p. 1 järgi ei anta juhtimislubasid: a) paragrahv 10. p. 1 tähendatud tarbeks isikutele, kes alla 20 a. vanad; b) paragrahv 10. p. 2 tähendatud tarbeks isikutele, kes alla 18 a. vanad. § 10 p. 1-ses räägitakse jõuvankri juhtimisest üldtarbeks ja p. 2-ses isiklikuks tarbeks. Jõuvankri juhtimisel üldtarbeks on võimaliku õnnetuse tagajärjed suuremad, kuna õnnetus ähvardab ka teisi isikuid, isiklikuks tarbeks juhtimisel on juhil tegemist ainult oma isikuga ning õnnetus tabab eeskätt teda. 20-aastane isik on harilikult kindlama käe ja tähelepanuga kui 18-aastane, mille tõttu tema juhtimine rohkem kindlustab õnnetuste vastu, kui 18-aastase isiku oma. Sellest liigitamisest nähtub seaduseandja tahe kindlustada sõitjate elu autoõnnetuste vastu. Halb elukomme mittevahetegemises oma ja võõra omanduse vahel on üksikõikne autosõidu juhtimisel, ei suurenda ega vähenda sõidu hädaohtu. § 14 p. 2 ei liigita loasoovijaid isikuid ja käib nähtavasti mõlema liigi autojuhtide kohta, ja kui nüüd selles peaks arvestama ka niisuguseid halbu elukombeid, mis väljenduvad varguses, petmises jne. ja võivad olla hädaohtlikud jõuvankrite juhtimisel teiste isikute varandusele, siis jääks arusaamatuks, miks peab see takistuseks olema loa väljaandmisel jõuvankri juhtimiseks isiklikuks tarbeks, sest enda varandust ei saa ju varastada ega pettuse teel omandada.

Kõigest eeltoodust nähtub, et Tartu Linnavalitsus on Jõuvankrite seaduse § 14 p. 2 ses tähendatud halva elukombe mõistet ekslikult liiga laialdaselt võtnud, mis seadusega enam kokkukõlas ei ole. Kaebaja suhtes pole midagi ette toodud, mis õigustaksid tema elukombeid tähendatud seaduse mõtte järgi halbadeks tunnustama ja selle põhjal temale jõuvankri juhtimisloa väljaandmisest keelduma. Ka politseiprefekti arvamus ei või iseenesest veel loa mitteandmise põhjuseks olla.

Seepärast rahukogu AKK §§ 21 ja 22 p. 2 ja 3 juhatusel otsustas: Arnold Puusik'u käesoleva kaebuse rahuldamiseks ära muuta Tartu Linnavalitsuse otsus 14. septembrist 1929. a. Arnold Puusik'ule jõuvankri juhtimisloa uuendamise asjas ja Tartu Linnavalitsusele ette kirjutada kaebajale Arnold Puusik'ule jõuvankri juhtimise luba, vastavalt tema poolt. 3. septembril s. a. linnavalitsusele esitatud palvele uuendada.

Rügiikohtule antud revisjonkaebuses palub Tartu Linnavalitsuse volinik vann. adv. abi T. Kanemägi ülalesitatud rahukogu otsuse tühistada, sest Jõuvankrite seaduse § 14 p. 2 tähendatud halva elukombe mõiste ei olevat nii kitsas, nagu seda rahukogu arvab. Selle mõiste alla käivat ka seesugune autojuhi tegevus, nagu petmine sõiduhinna võtmise juures, rikutud taksomeetriga sõitmine, enda peremehe petmine taksomeetri näitajate ümbersead-

misega jne. Just seesuguste tegude eest, nagu rikutud taksomeetriga sõitmine, ja numbrite ümberseadmine olevat A. Puusik karistada saanud RNS § 173 põhjal, seesugused elukombed tulevat halbadeks ja autojuhikutsel mittevastavaks pidada, mispärast Tartu Linnavalitsus olevat täiesti seaduspäraselt loa andmisest Puusik'ule keeldunud.

Ei olevat ka õige rahukogu seisukoht, et veoauto juhtimiseks tuleks ikkagi luba välja anda, sest siin olevat tegemist jõuvankri juhtimisega isiklikuks otstarbeks. Veoautot ei os- tetavat lõbusõitudeks, vaid teiste kodanikkude varanduste veoks. On aga autojuht korduvalt varguse ja petmise pärast karistatud, siis ei võivat tema kätte võõrast vara usaldada. Linna- valitsus olevat kohustatud selle järgi valvama, et ainult ausad isikud autojuhtideks oleksid, mispärast ka sellest seisukohast lähtudes Linnavalitsuse otsus olevat õige.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Tartu Linnavalitsuse voliniku vann. adv. abi T. Kanemäe revisjonkaebus tuleb tagajärjeta jätta, sest kaevatud rahukogu otsuses väljendatud seisukohta Jõuvankrite seaduse § 14 p. 2 tõlgendamisel tuleb õigeks pidada, mispärast kaevatud otsuse tühistamiseks puudub alus.

Neil põhjustel ja AKK § 35 põhjal **otsustas** Riigikohus: Tartu Linnavalitsuse voliniku vann. adv. abi Teodor Kanemäe revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 46.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

6./13. juunil 1930. a.

Viljandi Linnavalitsuse erakaebus Planeerimise Peakomisjoni alalise liikme määruse peale 7. maist 1930. a. Riigikohtule esitamiseks antud kaebuse tagasisaatmise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Planeerimise Peakomisjoni alaline liige 7. mail 1930. a., läbi vaadanud Viljandi Linna- valitsuse voliniku kaebuse Planeerimise Peakomisjoni otsuse peale 3. aprillist 1930. a. Viljandi mõisa end. omanikule tagasi antava maa planeerimise asjus ja silmas pidades, et kaebus on esi- tatud pärast edasikaebamise tähtaja möödumist, AKK § 11² põhjal määras kaebuse tagasi saata.

Riigikohtule antud erakaebuses palub Viljandi Linnavalitsus tühistada Planeerimise Pea- komisjoni alalise liikme ülalesitatud määruse järgmistel põhjustel:

1) Arvesse võttes MTM. § 60 nõudeid, oleks Viljandi linna administratiivkaebusele käigu andmise küsimust pidanud otsustama Planeerimise Peakomisjon, aga mitte selle alaline liige, sest ei AKK ega MTM. säärast õigust alalisele liikmele ei anna. Seega tuleks kaevatud määrus puht-vormilistel põhjustel tühistada. 2) Sisulisest küljest olevat kaevatud määrus veel vähem põhjendatud. MTM. § 62 kohaselt arutab Planeerimise Peakomisjoni asja ava- likul koosolekul ja kuulutab otsuse asjaosalistele. § 63 järgi on Pl. Peakomisjoni otsused lõp- likud ja nende peale võib kaevata Riigikohtule Adm. k. korras. Kaebuse tähtaega omavalit- suste ja teiste ametiasutiste kohta ei tulevat aga lugeda mitte koosolekupäevast, vaid otsuse kuulutamisest omavalitsusele, mis sündivat otsuse väljasaatmisega. Käesoleval korral olevat ärakiri Viljandi Linnavalitsuses saadud 5. aprillil ja sellest ajast tulevat ka lugeda edasikaeba- mise aega, mitte aga 3. aprillist. Viimast väidet kinnitavat MTM § 62, 63, AKK § 44 ja TKS § 1285, 1292, 1293.

MTM. § 62 järgi peab asjaosalistel olema võimalus asja arutamisel esineda ja kogu asjaajamine peab toimuma ilmunud asjaosaliste juures avalikult, s. o., ka otsus tuleb neile kuulutada. TKS § 1285 järgi omavalitsus, kui juriidiline isik, ei saa üldse ise asja arutamisel esineda. Sellepärast, kui MTM. § 63 määrab, et kaebused tuleb esitada Adm. k. korras,

siis ei aegu Adm. k. korrale allumine kaebaja asutise kohta mitte kaebuse väljasaatmisel Adm. k.k. § 11¹ kohaselt, vaid kõige pealt peab kaebajal asutisel olema teada kaevatav lõplik otsus, s. o. Pl. Peakomisjon oleks oma lõpliku otsuse pidanud Viljandi linnale kuulutama ja alles selle otsuse kuulutamise päev tuleb Viljandi linna kohta lugeda § 63 ette nähtud koosoleku päevaks, millest edasikaebamise aeg algab. Otsuse kuulutamine asutisele toimuvat aga ära- kirja saatmisega (TKS § 1292, 1293).

Kaebekord § 63 järgi erinevat kaebekorrast, mis ette nähtud §§ 54-a ja 59. Sellepärast ei saavat esimese kohta lugeda maksvaks § 54-a ja 59 kohta antud seletusi.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Viljandi Linnavalitsuse erakaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

AKK § 11¹ ette nähtud kaebuste või protestide andmise kui ka sama korra § 11² ette nähtud kaebuste või protestide tagasisaatmise kord on maksma pandud alles 8. II 1929. a. Riigikogu poolt vastu võetud AKK muutmise ja täiendamise seadusega (RT 16 — 1929), mispärast varemini ilmunud Maaref. teost. määrustes, mis maksivad Planeerimise Peakomisjoni kohta, puuduvad veel vastavad määrused selle kohta, kelle ülesannete hulka kuulub AKK § 11² ette nähtud kaebuste või protestide tagasisaatmine ja § 11⁴ ette nähtud sellekohase määruse tegemine.

Silmas pidades, et Planeerimise Peakomisjon MTM § 60 ette nähtud koosseisus arutab ainult temale alluvaid kaebusi, et Peakomisjoni poolt tehtud otsuse täideviimine, nagu Planeerimise tehniliste juhtn. (RT 46 — 1927) § 76 nähtub, on pandud Peakomisjoni alalisele liikmele, kes seega, olles alaliselt kohal, moodustab endast peakomisjoni suhtes tema täidesaatva organi ja et linna-, maa-, alevi- ja vallavolikogude otsuste peale antavate kaebuste vastuvõtmine, edasi- kui ka tagasisaatmine kuulub linna-, maa-, alevi- ja vallavalitsuste, kui täidesaatvate organite ülesannete hulka, sest säärase tehnilise toiminguga ei ole tarvidust volikogu iga kord kokku kutsuda, mis ka tegelikult täiesti võimatu, tuleb järeldada, et Planeerimise Peakomisjoni otsuste peale antavate kaebuste vastuvõtjaks, nende edasi- kui ka tagasisaatjaks seaduses ette nähtud korras ja viisil on peakomisjoni alaline liige, aga mitte Pl. Peakomisjon oma seaduslikus koosseisus, nagu seda kaebaja ekslikult arvab.

Ekslikuks tuleb pidada ka kaebaja arvamust, et MTM § 63 ettenähtud ühekuuline tähtaeg kaebamiseks Planeerimise Peakomisjoni otsuse peale tuleb arvata sellest ajast, mil peakomisjoni otsus omavalitsusasutisele teatavaks tehakse (TKS § 1285, 1292, 1293) ja nagu see administratiivkohtu otsuste kohta maksev on (AKK § 26), vaid tuleb arvata Planeerimise Peakomisjoni koosoleku päevast, mil kaevatud otsus tehtud, sest tähendatud § 63 määrab eranditult kõigile edasikaebamise tähtaja alguse koosoleku päevast arvates.

Neil põhjustel tuleb antud kaebus sisuliselt rahuldamata jätta.

Sellepärast ja AKK § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Viljandi Linnavalitsuse erakaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 47.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

13. juunil 1930. a.

Villem Raudsepa kaebus' Kohtu- ja Siseministri otsuse peale 1. aprillist 1930. a. teenistustasu suurendamise ja määraliseks riigiteenijaks mittearvamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Petseri ja Narva-taguste maade kinnisvarade kinnistuskomisjoni liige Villem Raudsepp esitas Kohtu- ja Siseministrile järgmise palve: 1) lugeda teda määraliseks riigiametnikuks

ja teenistuskiri kokkukõlastada ametimäärustega; 2) revideerida Kohtu- ja Siseministri käskkirjad 5. sept. 1927. a. nr. 28 ja 26. apr. 1928. a. nr. 3 tema teenistustasu kohta ja teenistustasu ühtlustada kaasliikmete omaga, arvates ametisse astumise päevast, kuna teised liikmed — juristid — saavat 290 kr. kuus, tema aga — maamõõtjatest liige — 220 kr. kuus; ja 3) teenistusvanuse tasu välja maksta 1929./30. eelarveaasta eest.

Otsusega 1. aprillist 1930. a. jättis Kohtu- ja Siseminister Villem Raudsepa palve rahuldamata.

Riigikohtule antud kaebuses palub Villem Raudsepp Kohtu- ja Siseministri otsuse tühistada järgmistel põhjustel: Riigi Teatajas nr. 2 — 1927. a. ja nr. 16 — 1929. a. välja kuulutatud seadustega on asutatud Kohtuministeeriumi ametkonnas kinnistuskomisjonid ja ette nähtud komisjoni esimehe ja liikmete ametid, samuti ka nende ülesanded, ja kuna komisjoniliikmete kohad on seaduses määratud ning ei ole kinnitatud koosseisude ja tasude seadusega (RT 27 — 1927 ja RT 26 — 1929) § 1-b korras, siis ei saa teda vabateenijaks lugeda ja ministri määrus ei või seadusega kindlaks määratud korda muuta ega oma seaduslikku jõudu määrus komisjoniliikmete koosseisu kohta, mis avaldatud RT 48 — 1929 ning ei saa komisjoniliikmeid vabateenijateks arvata, sest kinnistuskomisjon on seadusandlikul teel asutatud riiklik organ. Kinnistusseaduse § 12 järgi ei erine komisjoniliikmete kohused üksteisest ja seepärast puudub alus vahetegemiseks õigusteadlastest ja maamõõtjatest liikmete vahel tasu suhtes, kuna ka maamõõtjatest liikmed peavad komisjoni koosseisus olema; ka on tema teeninud 6 a. 5 kuud 12 päeva, aga mitte 5 a. 11 kuud ja 12 päeva, nagu arvestas ministeerium, välja jättes teenistuseaja arvestamisel aja, mis kaebaja teeninud komisjoniliikmena 1. okt. 1927. a. 1. aprillini 1929. a., seega 1 aasta 6 kuud ja peaks teenistusvanuse tasu saama.

Asja arutanud, kaebaja Raudsepa seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Villem Raudsepa kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Riigiteenistuse seaduse § 1 järgi (RT 149 — 1924) loetakse riigiteenijad vastavalt kohale, millel nad teenivad — ametnikkudeks ja vabateenijateks; ameti- ja vabateenistuskohad määratakse kindlaks koosseisude seadusega, kuni selle seaduse maksimahakkamiseni aga eelarve korras ja ainult nende riigiteenijate õigused ja kohused, kes neil ameti- või teenistuskohadel teenivad, on ette nähtud Riigiteenistuse seaduses. Petseri- ja Narva-taguste maade kinnisvarade kinnistamise seaduse §§ 1, 2, 44, 46, 47, 50, 78, 83, 89 ja 90 muutmise seaduse (RT 16 — 1929) § 2 nähtub, et selle komisjoni liikmete arv seadusega kindlaks määratud ei ole, vaid on lubatud Kohtuministril määrata neid tarbekorral; seega on komisjoniliikmete koosseisu suurus ja mõne uue liikme teenistuskoha kinnitamine Kohtu- ja Siseministri otsustada. Kuna aga Riigiasutiste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse § 1 lit. b (RT 27 — 1927) järgi loetakse ülemäärasteks neid riigiteenijaid, kes on teenistusse määratud riigi keskasutiste juhatajate (Riigikogu esimees, Riigivanem, ministrid, Riigikontrolör ja Riigisekretär) poolt kinnitatud teenistuskohadel ja säärased ülemäärased riigiteenijad loetakse vabateenijateks sama seaduse § 1 lit. b II lõike alusel ja selle seaduse § 4 järgi määrab nende koosseisud lubatud krediitide piirides asjaomase riigikeskasutise juhataja Vabariigi Valitsuse poolt antud juhtnõõride alusel, siis tuleb lugeda ülemäärasteks riigiteenijateks, seega ka vabateenijateks, ka Petseri ja Narva-taguste maade kinnistuskomisjoni liikmeid, kelle koosseisud, nagu eespool tähendatud, määratakse Kohtu- ja Siseministri poolt.

Neil põhjustel ei ole kaaluvad kaebaja poolt toodu väited selle kohta, et komisjoniliikmed on määralsed riigiametnikud kõigi õigustega, mis on teistel riigiametnikkudel ja kaebaja palve, lugeda teda määraliseks riigiametnikuks, ei vääri rahuldamist.

Kuna aga kaebaja, nagu eespool tähendatud, on vabateenija ja tema tasu ei ole seadusega normitud, vaid põhineb vabal kokkuleppel ametisse määrava ministriga, siis ei kuulu administratiivkohtu korras lahendamisele temale määratud tasu, samuti teenistusvanuse tasu

maksmise küsimus, ja kui kaebaja leiab, et temal on õigus suurema tasu ja vanusetasu peale, siis tuleb temal taotada oma õiguste jaluleseadmist tsiviilkohtu korras.

Seepärast ja AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Villem Raudsepa kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 48.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

13. juunil 1930. a.

Laius-Tähkvere vallavolikogu kaebus Aktsiisivalitsuse ja Politseivalitsuse vastu Otto Anslang'ile 29. detsembril 1929. a. välja antud alkoholiste jookide müügi loa pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Laius-Tähkvere vallavolikogu tühistada Aktsiisivalitsuse ja Politseivalitsuse korraldus 29. dets. 1929. a. Otto Anslang'ile alkoholiste jookide müügi loa väljaandmise kohta ja tunnustada, et Aktsiisivalitsusel ei ole õigust kuni 31. XII 1930. a. Laius-Tähkvere valla piirides alkoholiste jookide müüki lubada, sest volikogu poolt vastu võetud alkoholimüügi keeluotsus on seadusejõu omandanud. Vallavolikogu põhistab oma kaebust järgmiselt: Laius-Tähkvere vallavolikogu oma otsusega 30. dets. 1927. a. ja 5. aprillist 1929. a., mis tehtud Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 12 põhjal, keelanud ära valla piirides alkoholiste jookide müügi ja neist otsustest teatanud Aktsiisivalitsusele enne 1. juulit ja Aktsiisivalitsus ei olevat nõudnud nende otsuste tühistamist, vaid ainult teatanud, et neid otsuseid tuleb teha kokkukõlas Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 12-ga; Aktsiisivalitsuse arvamus, nagu tuleks § 12 järgi keeluotsuseid teha enne ajajärku, mis ette nähtud selle seaduse § 7, ja 1. juuliks 1927. a. teatada Aktsiisivalitsusele, olevat ekslik, ja säärane tegevus võtaks omavalitsustelt Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 3 ette nähtud soodustuse; ka olevat loa väljaandmisel rikutud Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 39 nõudeid, kuna luba välja antud 29. dets. 1929. a., hooned aga järele vaadatud alles 19. märtsil 1930. a.

Asja arutanud, vallavolikogu voliniku seletused ja prokuröri arvamus kuulunud, leiab Riigikohus, et Laius-Tähkvere vallavolikogu kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 12 alusel (RT 50 — 1927) on linna-, maa-, alevi- ja vallavolikogudel õigus keelata vastava omavalitsuse piirkonnas alkoholiste jookide müüki ja keeluotsus astub jõusse kokkukõlas § 7 ette nähtud ajajärgudega 1. jaanuarist, kui sellest kuni 1. juulini eelmisel aastal on teatatud Maksudevalitsusele, ja kestab vähemalt 3 aastat, arvates keeluotsuse jõusseastumisest. Selle seaduse § 7 on ette nähtud, et load antakse välja kolmeaastasteks ajajärgudeks, arvates 1. jaanuarist 1928. a., ja et ajajärgu kestel välja antud load on maksvad selle ajajärgu lõpuni. Sellest nähtub, et keeluotsused peavad tehtud olema enne 1. VII kolmeaastasele ajajärgule eelkäival aastal ja teatatud Maksudevalitsusele (enne Aktsiisivalitsusele) kuni 1. VII aastal, mis käib enne kolmeaastast ajajärku. Samuti nähtub eeltoodust, et esimene selles seaduses § 7 ette nähtud kolmeaastane ajajärk algab 1. jaan. 1928. a. ja kestab seega kuni 31. dets. 1930. a., nii et järgmine kolmeaastane ajajärk algab 1. jaanuaril 1931. a. Kuna aga Laius-Tähkvere vallavolikogu on oma keeluotsused teinud pärast 1. juulit 1927. a. ja seepärast vastavalt Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 12 nõuetele astuvad need keeluotsused jõusse alles 1. jaanuarist 1931. a., mispärast on ekslik kaebaja arvamus, et viimane keeluotsus, mis tehtud 5. apr. 1929. a.

ja teatatud Aktsiisivalitsusele enne 1. juulit 1929. a., pidi jõusse astuma 1. jaanuarist 1930. a. Neil põhjustel puudus ka Aktsiisivalitsusel alus vallavolikogu eelnimetatud otsuste tühistamist nõuda. Kaebaja arvamus, et Aktsiisivalitsus on rikkunud Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 39 nõudeid, on samuti ekslik, sest nagu nähtub algoimetusest, on ruumide ülevaatus, milles Anslang kavatses müügi avada, toime pandud 19. märtsil 1930. a., kuna luba on Anslang'ile kätte antud alles 12. apr. 1930. a. (alg. lt. 23), kuigi loal tähendatud, et see antud 29. dets. 1929. a. Kõigil neil põhjustel puudub alus Laius-Tähkvere vallavolikogu kaebuse rahuldamiseks.

Seepärast ja AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal **otsustas** Riigikohus: Laius-Tähkvere vallavolikogu voliniku kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 49.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

13. juunil 1930. a.

Erich Vilberg'i kaebus Kohtu- ja Siseministri resolutsiooni peale 5. aprillist 1930. a. teenistusvanuse tasu maksmisest keeldumise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Kohtupalati prokuröri noorem abi Tallinna Haapsalu Rahukogu juures Erich Vilberg sai teenistusvanuse tasu 14,40 kr. kuus vanema kohtuametikandidaadi ameti XIII palgaastme järgi.

31. märtsil 1930. a. esines Vilberg Kohtu- ja Siseministrile palvega maksta temale Teenistusvanuse tasu seaduse § 7 alusel IV astme palga järgi 26,10 kr. kuus, see on 11,70 kr. rohkem kuus kui seni makstud, alates 1. apr. 1929. a., kokku 140,40 kr., põhjusel, et enne abi-prokuröriks määramist, s. o. enne 14. XI 1928. a., saanud juba 1. veebr. 1927. a. alates abi-prokuröri palka, sest täitnud vanema kohtuametikandidaadina kohtupalati prokuröri noorema abi kohuseid ja saanud prokuröri abi täie palga.

Kohtu- ja Siseminister jättis Vilberg'i palve rahuldamata selle rahuldamiseks seadusliku aluse puudumisel.

Riigikohtule antud kaebuses palub Erich Vilberg Kohtu- ja Siseministri otsuse tühistada ja asja uueks otsustamiseks saata järgmistel põhjustel: Riigiteenistuses olnud tema üle 10 aasta, kuid abiprokuröri ametis vähem kui 3 aastat, ja seepärast Riigiteenijate teenistusvanuse tasu seaduse (RT 20 — 1929) § 7 järgi olevat temal õigus saada vanusetasu endise viimase palga alusel, milleks tulevat lugeda palka, mida temale maksti enne prokuröriabi ametisse määramist, see on 280 kr. kuus, mida saanud, täites vanema kohtuametikandidaadina kohtupalati prokuröri noorema abi kohuseid, nii et tema oleks pidanud Riigiteenijate teenistusvanuse tasu saama 10—12 a. teenistuse eest 26,10 kr. kuus, kuna saanud ainult 14,40 kr. kuus. Ka olevat Kohtu- ja Siseministerium teistele, kes samades tingimustes teeninud, teenistusvanuse tasu teisiti arvestanud, näiteks Rakvere-Paide Rahukogu prokuröri abile Elmar Tambek'ile, kes enne olnud sõjaprokuröri abi kohustetäitja, kuid vanusetasu väljaarvamisel määratud vanusetasu sõjaprokuröri abi palga 280 kr. järgi, mida Tambek saanud selle ameti kohuste täitmisel.

Asja arutanud, kaebaja Vilberg'i seletused ja prokuröri arvamus kuulunud, leiab Riigikohus, et Erich Vilberg'i kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Riigiteenijate teenistusvanuse tasu seaduse (RT 20 — 1929) § 7 järgi saavad riigiteenijad, kes üle läinud ametisse, kus makstakse palka kohtunikude palgaastmete järgi, teenistus-

vanuse tasu endise viimase palga alusel seni, kui nad hakkavad saama kohtunikude kõrgendatud palka. Kaebaja on enne kohtupalati prokuröri noorema abi ametisse määramist olnud vanema kohtuametikandidaadi teenistuskohal ja tema palgaks selle teenistuskoha järgi oli vanema kohtuametikandidaadi palk, mis vastas riigiteenijate XIII palgaastme palgale, mitte aga abiprokuröri palk, mida tema sai abiprokuröri kohuste täitmisele komandeerimisel ainult sellepärast, et abiprokuröri koht, mille kohuste täitmisele tema oli saadetud, oli vakantne, kuna abiprokuröri haiguse korral selle ameti kohuste täitmisel vanem kohtuametikandidaat oli õigustatud saama ainult oma teenistuskoha järgi ette nähtud palka.

Kuna aga, nagu eespool tähendatud seaduse § 7 nähtub, selles paragrahvis tähendatud juhul arvestatakse just ametniku endist viimast palka, see on tasu, mis tema sai oma endise ameti- või teenistuskoha järgi, mitte aga seda tasu, mis riigiteenistuses seisev isik võis saada või sai komandeerimise puhul või mõnel muul põhjusel, milline tasu ei kujunda enesest selle isiku palka ametikoha järgi, millel teenis, siis talitas Kohtu- ja Siseminister õieti, arvates Vilberg'i teenistusvanuse tasu Vilberg'i palga järgi, mis tema sai vanema kohtuametikandidaadi teenistuskoha järgi. Asjaolu, et teistele on see tasu teisiti välja arvatud, ei õigusta Vilberg'i tasu saama suuremal määral, kui seaduses ette nähtud.

Seepärast ja AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Erich Vilberg'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 50.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

30. septembril 1930. a.

Ursula von der Lancken'i, Konstantin, Elisabeth, Brigitte, Frank ja Leopold Korff'i ning Helene Stael-Holstein'i kaebus Majandusministri otsuse peale 22. maist 1931. a. täiendava kinnistustõivu nõudmise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaasen; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

16. aprillil 1930. a. otsustas Maksudevalitsus nõuda Ursula von der Lancken'ilt ja Konstantin, Elisabeth, Brigitte ja Frank Korff'ilt kr. 1093,50 kinnistumaksu ühes 1% viivitusraha kuus, arvates otsuse ära kirja kättesaamise päevast, ja neilt solidaarselt Leopold Korff'iga ning Helene Stael-Holstein'iga kr. 182,25 tempelmaksu. Selle nõudmise põhjus oli järgmine: 30. VIII 1928. a. sõlmiti Tallinna-Haapsalu Kinnistusjaoskonna sekretäri juures reg. nr. 1398 all kinkeleping, mille järgi Ursula von der Lancken ja Konstantin, Elisabeth, Brigitte ja Frank Korff omandasid L. Korff'ilt ja H. Stael-Holstein'ilt viimastele kuuluva $\frac{1}{2}$ mõttelise osa kinnisvarast, mis asub Tallinna I hüp. ring., Kiriku t. nr. 2/1, kinn. nr. 22 all ühes ehitiste ja päraldistega. Nimetatud kinnisvara oli lepingu tegemise päeval linnavalitsuse poolt linnamaksude võtmiseks hindamata. Selle lepingu pealt tasuti kr. 90 tempelmaksu ja kr. 540 kinnistumaksu aktisumma kr. 9000 pealt, kuna aga maksvate seaduste põhjal oleks tulnud tasuda kr. 272,25 tempelmaksu ja kr. 1633,50 kinnistumaksu, arvates 1% ja 6% ülemineva kinnisvara kõrgemast seaduslikust hindamisest kr. 27,225 (s. o. lepingu objekti kasutoovus (tulukus), mille alusel linnaomavalitsus kinnisvaramaksu määrab, $kr. 3267 \times 16\frac{2}{3} = kr. 54.450$; $kr. 54.450 : 2 = kr. 27.225$). Seega on vähem tasutud tempelmaksu kr. 182,25 ja kinnistumaksu kr. 1093,50 suuruses. Selle otsuse vastu andis Ursula von der Lancken ja Konstantin, Elisabeth, Brigitte ja Frank Korff'i volinik vann. adv. Heinrich Sivers vastulause Majandusministrile, paludes Maksudevalitsuse otsuse tema volitajalt täiendava kinnistumaksu nõudmise asjas ära muuta, seletades: Kinnisvara nr. 22 olnud

Tallinna Linnavalitsuse poolt linnamaksu võtmiseks hinnatud 17.830 kr. peale. See hindamine olnud maksev kuni 31. III 1928. a. Pärast seda ei olevat kinnisvara olnud hinnatud. Seepärast tulevat arvestada seda hindamist. Pärandusmaksu seaduse § 31 p. 5 alusel kasutoovuse järgi hindamine olevat ekslik, sest selle punkti alusel hinnatavat varandus kinnisvarade maksu määramise otstarbel. Otsusega 22. V 1930. a. jättis Majandusminister vann. adv. H. Sivers'i vastulause rahuldamata.

Riigikohtule antud kaebuses palub Ursula von der Lancken'i ja Konstantin, Elisabeth, Brigitte, Frank ja Leopold Korff'i ja Helene Stael-Holstein'i volinik vann. adv. Heinrich Sivers tühistada Majandusministri otsuse ja tunnustada, et täiendavat kinnistuslõivu ei tule võtta.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Kinnistusmaksu seaduse (RT 67/68 — 1920) § 256 põhjal arvatakse kinnistusmaks välja aktis tähendatud varanduse hinna pealt või varanduse seadusliku hinna pealt, kui viimane on suurem. Seaduslik hind arvatakse välja Pärandusmaksu seaduse §§ 30—36 põhjal. Pärandusmaksu seaduse § 31 põhjal loetakse linnades asetsevate kinnisvarade seaduslikuks hinnaks: 1) hindamist maksude võtmiseks riigi või omavalitsuse heaks; 2) viimast ostuhinda; 3) tulekindlustuse hindamist; 4) panga hindamist ja 5) hinda, mis saadakse kasvatamise teel $16\frac{2}{3}$ peale varanduse kasutoovust hindamise järgi kinnisvara maksu määramisel linnades, selle järgi, misugune neist hindamistest on kõrgem. Eeltoodust selgub, et kinnistusmaksu väljaarvamisel tuleb aluseks võtta Pärandusmaksu seaduse § 31 ette nähtud seaduslikust hinnast see, misugune on kõrgem. Asja algotimetuses olevast Tallinna Linnavalitsuse tunnistusest 24. augustist 1928. a. nr. 10116 nähtub, et Tallinnas Kiriku tän. nr. 2/1, kinnistu nr. 22 all asuv kinnisvara oli 1925. a. hinnatud linnamaksu määramiseks kr. 17.830 peale. See hindamine on maksev olnud 31. märtsini 1928. a. Pärast seda aga tähendatud kinnisvara hinnatud ei ole. Sama linnavalitsuse rahandusosakonna 21. III 1930. a. nr. 1389 teate järgi Maksudevallitsusele on eeltähendatud kinnisvara üldtuluks linnamaksu määramiseks arvatud kr. 7260, ning selle summa pealt on kinnisvara korrastamise kuludeks arvestatud 55%, vastavalt linnavolikogu otsusele 28. III 1928. a. Tähendab, alates 1. aprillist 1928. a. maksustab linnavalitsus Kinnisvarasid kasutoovuse alusel, mitte aga hindamise alusel. Kõnesoleva kinnisvara $\frac{1}{2}$ mõttelise osa kinkleping sõlmiti 30. augustil 1928. a., s. o. ajal, millal 1925. a. hindamine enam maksev ei olnud. Sellepärast pole ka alust kinnistusmaksu väljaarvamisel arvestada 1925. a. hindamist, vaid tuli kohaldada Pärandusmaksu seaduse § 31 p. 5 ette nähtud hinda, s. o. kinnisvara kasutoovust kasvatatud $16\frac{2}{3}$ peale, nagu Majandusminister õieti on seletanud. Kaebaja arvamus, et § 31 p. 5 tuleb kohaldada ainult riigimaksude määramisel, on põhjendamata, sest selles punktis ei räägita „riigi“ maksust, ega saa seda ka seadusemõttest välja lugeda.

Eeltoodud põhjustel ja AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Ursula von der Lancken'i ja Konstantin, Elisabeth, Brigitte, Frank ja Leopold Korff'i ning Helene Stael-Holstein'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 51.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

3. oktoobril 1930. a.

Meier Judeikin'i kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 21. maist 1930. a. põhiarimaksu ja trahvi nõudmise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Maksude Vallitsuse otsusega 27. II 1930. a. on Meyer Judeikin'it kohustatud tasuma 1929. aasta jaoks VIII j. tööst. äritunnistuse hinda ja trahvitud 15 krooniga põhjusel, et

tema pidas 1929. a. novembrikuust detsembrikuuni Saare vallas Küti talu maal metsatööstust äriliseks otstarbeks, milleks oli palgatud 14 täisealist töölisi. Mets olnud ostetud Friedrich Ein'ilt ja August Reibach'ilt 1000 krooni eest, ning selle ettevõtte jaoks oleks tarvis olnud Ots. Maks. sead. §§ 447 p. 2, 449, 455 ja 449 lisa III nimek. VIII järgukava p. 4 järgi lunastada 1929. a. jaoks VIII j. äritunnistus.

Otsek. Maks. Peakomitee otsusega 21. V 1930. a. on Meyer Judeikin'i edasikaebus selle otsuse vastu tagajärjeta jäetud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Meier Judeikin tühistada Ots. Maks. Peakomitee otsuse, seletades:

1) et käesolevas asjas olevat maksuinspektori poolt koha peal protokollile kokkuseadmisel rikutud Ots. Maks. sead. § 500. Protokollist nähtuvat, et kaebaja volinikuks ja asemikuks koha peal olnud J. Mitt ja sellepärast ei olevat õige olnud lasta protokollile alla kirjutada vanemal töölisel Jaan Bergmann'il kaebaja asemikuna, vaid protokollile olevat tarvis olnud kokku seada kahe tunnistaja juuresolekul;

2) et ei olevat alust Ots. maks. sead. § 479 põhjal nõuda iga metsatüki jaoks, mis ühe valla piires ostetud mitmelt omanikult ja mis raiutakse ühe ja sama praakeri juhatusel ning ühtede ja samade töolistega eraldi terve aasta ette äritunnistuse lunastamist, kui metsatükkide raiumine on sündinud aasta teisel poolel;

3) et kaebajale olevat trahvi määratud kõrgemal määral, ilma et see oleks motiveeritud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Meier Judeikin'i kaebuse rahuldamiseks ei ole seaduslikku alust. Maksuinspektori poolt on protokoll koostatud tööstusettevõtte asukohal, kus sel korral ei olnud ei M. Judeikin'it ega J. Mitt'i, vaid M. Judeikin'i asemikuna on protokollile alla kirjutanud praaker Jaan Bergmann, kui tööstusettevõtte juhataja. Et protokollile oleksid mõned ekslikud andmed kantud, mis edaspidises asjakäigus asja otsustamisele oleks mõjunud kaebaja kahjuks, seda kaebaja ei väidagi. Kaebaja seletused, et metsatööstusettevõtete jaoks võib Otsek. Maks. sead. § 479 alusel lunastada äritunnistusi ka poole aasta peale ja et ei ole tarvis ühe valla piires mitme lepingu põhjal ja isekohas asuva metsatööstusettevõtte jaoks eraldi äritunnistust lunastada, on põhjendamatud ja ekslikud. Otsek. maks. sead. § 449 lisa III ja § 480 nähtub, et metsatööstusettevõtete jaoks äritunnistuse lunastamine oleneb ainult ülestöötatava metsa ostuhinnast, aga mitte metsa ülestöötamise kestusest, kuna metsa ülestöötamise mittelõpetamise korral aasta lõpuks, milleks äritunnistus lunastatud, on ettevõtte järgmiseks aastaks kohustatud lunastama hinnata äritunnistuse. Ots. maks. sead. § 455 põhjal peab iga üksiku tööstusettevõtte jaoks äritunnistuse lunastama. Kui ettevõtja omandab ülestöötamiseks metsa mitmelt isikult eri lepingute põhjal ja iga lepingu põhjal metsa ülestöötamine toimub territoriaalselt eri piirides, siis ei ole Otsek. maks. sead. mõttes tegemist ühe ettevõttega, vaid mitme ettevõttega, ning iga üksiku lepingu põhjal eripiirides sündiva metsaülestöötamise jaoks on tarvis lunastada eri äritunnistus vastavalt metsaostuhinnale. Valla piiridel ei ole selle juures mingisugust tähtsust. Kaebajale on trahv määratud Ots. maks. sead. § 579 piirides ning seejuures on arvesse võetud asjaolu, et kaebaja on vilunud ärimees, kes peaks ärimaksuseadustega tuttav olema ja kes sellepärast ei võiks nende seaduste rikkumise korral end vabandada seadusemääruste mittetundmisega.

Kõigil ettetoodud põhjustel ja AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Meier Judeikin'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 52.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

3. oktoobril 1930. a.

*Aleksander Pett'i kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 21. maist 1930. a. põhi-
ärimaksu nõudmise ja trahvi määramise asjas.*

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Maksude Valitsuse otsusega 10. II. 1930. a. on Otsek. maks. sead. §§ 447 p. 1, 449, 455 ja 449 lisa II nim. II j. p. 8 põhjal kohustatud Aleksander Pett'i tasuma 1929. aasta eest II j. kaub. äritunnistuse hinda ja teda trahvitud 10 krooniga põhjusel, et tema on 1929. aastal oma elukorteris sirmiga eraldatud ruumis teadaannete ja vahetalituse bürood pidanud ilma äritunnistusega. Aleksander Pett'i edasikaebusel on Otsek. maks. Peakomitee 21. mail 1930. a. otsustanud nõuda A. Pett'ilt II järgu äritunnistuse asemel III järgu äritunnistust, leides, et kaebusest ja selle juurde lisatud tõendustest selgub, et kaebaja on teotsenud üksikudel juhtudel kinnistute müügi asjus vaid asjaomaste volituste alusel ega ole pidanud vahetalitusbürood, kuid on teotsenud isikliku agendina.

Riigikohtule antud kaebuses palub Aleksander Pett tühistada Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse, seletades, et tema ei olevat kunagi seletanud, et tema oleks teotsenud isikliku agendina, vaid tema olevat kogu aeg seletanud, et tema on teotsenud kinnisvarade müügi juures kui palgatud ja volitatud isik. Oma riisikol ja ettevõttel ei olevat temal varanduste müügi juures mingisugust äriajamist olnud.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Otsek. maks. sead. § 449 lisa II nimek. III j. p. 6 järgi peavad III j. kauband. äritunnistuse lunastama isiklikud agendid, vaatamata, kas neil agentidel on ladusid või büroosid. Selle põhjal on ka Otsek. Maks. Peakomitee kohustanud kaebajat lunastama III j. kaub. äritunnistuse. Kaebaja seletuste järgi on tema teotsenud kinnisvarade müügi juures kui palgatud ja volitatud isik, muretsedes teateid ja olles tehingute sobitajaks. Kaebaja enese poolt Ots. Maks. Peakomiteele esitatud notariaalselt tõestatud tunnistuses tõendavad K. Pahkel, R. Siilbek, V. Martinson ja teised, et kaebajal on „paljundamise ja kirjatööde büroo, kusjuures kõrvaltööna juhuslikult ka agendi tööd teeb.“ Põhiärimaksu lunastamise tingimuseks Ots. maks. sead. § 449 lisa II nimek. III j. p. 6 järgi ei ole sugugi vajalik, et isiklik agent peaks omal nimel ja riisikol kinnisvarasid ostma ja edasi müüma, nagu kaebaja seda arvab, vaid selle järgi peab äritunnistuse lunastama see isik, kes elukutseliselt äriilmas üldse vahemehena teotseb.

Kõigil ettetoodud põhjustel ja AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Aleksander Pett'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 53.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

10. oktoobril 1930. a.

*Mart Laos'e voliniku vann. adv. Jüri Kalm'i revisjonkaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu ot-
suse peale 27. märtsist 1929. a. (lõpvormis 10. aprillil) kaebe asjas Tallinna linnavolikogu
otsuse vastu 28. detsembrist 1928. a. võõrastemaja „Unioni“ trahterimaksu alla panemise pärast.*

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Tallinna-Haapsalu rahukogule antud kaebuses seletas Mart Laos, et tema pidavat Tallinnas, Väike-Kompassi tän. nr. 21, võõrastemaja „Union“. Temale määratud 1929. a.

eest 300 kr. trahterimaksu. Maksu määramise vastu andnud ta Tallinna Linnavalitsusele protesti, kuid otsusega 28. XII 1928. a. jätnud linnavolikogu tema protesti tagajärjeta. Seda linnavolikogu otsust ei saavat ta õigeks pidada, sest tal ei olevat trahteriasutist. Tema üürivat võõrastemajas „Union“ ainult tube välja, mida olevat 11, kuid võõrastele ei müüvat ta midagi ega olevat tal ka puhvetiruumi. Trahteriasut. sead. § 2 järgi loetavat trahteriasutiseks niisugust asutist, kus koha peal tarvitamiseks sööke ja jooke müüakse. Sama seaduse § 6 järgi tegevat ruumide üürimine ühes ülalpidamisega võõrastemaja trahteriasutiseks, kui üle 6 toa välja üüritakse. Sellepärast palus tühistada Tallinna linnavolikogu otsuse 28. XII 1928. a., tunnustades, et tema võõrastemaja „Union“ ei ole trahteriasutis ega kuulu trahterimaksu alla. Otsusega 27. III 1929. a. jättis Tallinna-Haapsalu Rahukogu Mart Laos'e kaebuse tagajärjeta.

Riigikohtule antud kaebuses palub Mart Laos'e volinik vann. adv. Jüri Kalm tühistada Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse ja asi samale rahukogule uueks otsustamiseks anda.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Tallinna-Haapsalu Rahukogu on Mart Laos'e kaebuse tagajärjeta jätnud järgmistel kaalutlustel: Tallinna Linnavalitsuse poolt esitatud algtoimetusest nähtub, et kaebaja M. Laos on 1921. a. palunud luba võõrastemaja „Union“ avamiseks Tallinnas, V. Kompassi tän. nr. 21, ja on selle loa ka saanud. Võõrastemajad aga kuuluvad Tr. as. S. § 6 järgi igal juhul trahteriasutiste hulka, vaatamata seal välja üüritavate tubade arvule. Sama §-i lõpus ette nähtud tingimus kuue (6) toa väljüürimise kohta käib ainult möbleeritud tubade ja peatuskohtade (подворы) kohta. Kuna kaebaja palus luba võõrastemaja, mitte möbleeritud tubade avamiseks, mille ka sai, ja on aastate jooksul selle võõrastemaja pealt määratud trahterimaksud maksnud ega pole saanud loast ja sellega seotud õigustest loobunud, siis oli Tallinna linnavolikogu õigustatud kaebaja protesti 29. XI 1928. a. jätma tagajärjeta. See asjaolu, et kaebaja võõrastemajas pole einelauda ega kaubelda söökidega ega jookidega, on tähtsusetu, sest saadud luba annab talle selle õiguse ja trahteriasutisi maksustatakse antud lubade alusel, vaatamata, kas loa omanik sellega seotud kõiki õigusi kasutab või mitte. Kaebaja ei ole ka soovi avaldanud antud loast loobuda. Need rahukogu otsuse põhised on kokkukõlas Trahteri as. seadusega ja asjatoimetuses leiduvate andmetega, mispärast Riigikohus nendega täielikult ühineb. Kaebaja arvamus, et võõrastemaja tuleb ainult siis trahterimaksu alla arvata, kui selles müüakse sööke ja jooke, on ekslik ja vastuolus eelnimetatud seaduse § 6 mõistega. Samuti aluseta on kaebaja väide, nagu oleks Mart Laos'el ainult möbleeritud toad võõrastemaja nime all, sest Rahukogule antud kaebuses seletab Mart Laos ise, et tal on võõrastemaja „Union“, milles 11 tuba väljüürimiseks.

Eeltoodud põhjustel ja AKK § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Mart Laos'e voliniku vann. adv. Jüri Kalm'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 54.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

7./17. oktoobril 1930. a.

Karl Maydell'i, Hildegard Maydell'i, Katarina Beck'i ja Margarete Schmidt-Imbreck'i voliniku vann. adv. Hermann Kromel'i kaebus Maaseadusega võõrandatud maade eest tasumaksmise peakom. otsuse peale 13./21. novembrist 1929. a. võõrandatud Nehatu rüütlimõisa maade eest tasu määramisel kuuendikumaade hinna tasusunnmast mahaarvamise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik

*D. Verhoustinski; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Läänemaal asuva võõrandatud Nehatu rüütlimõisa, kinnist. nr. 177, maade eest Maaseadusega võõrandatud maade eest tasumaksmise Lääne maakonna komisjoni poolt 23. sep-

tembril 1929. a. kindlaks määratud tasusuuruse vastu on esitanud peakomisjonile seletuse 22. okt. 1929. a. ja avalduse tasusaajate Karl Maydell'i, Hildegard Maydell'i, Katharina Beck'i ja Margarethe Schmidt-Imbreck'i volinik v. adv. H. Kromel.

Maaseadusega võõrandatud maade eest tasu maksmise peakomisjon 13. novembril 1929. a. otsustas Läänemaa komisjoni otsuse muuta ja võõrandatud Nehatu mõisa maade eest määrata tasu ühes % 16630 kr. 58 senti.

Tasusumma arvutamisel on peakomisjon maha arvanud kinnisvarale määratud puhaskasurubla arvest kuuendikumaa peale 247,13 ha. suuruses langevad 536,27 puhaskasurubla, mille tõttu komisjoni poolt välja arvatud tasusumma vähenes 4782,88 kr. võrra, nimelt kapitaliseerides 536,27 puhaskasurbl. 2,66-ga, juurde arvates % 7 a. eest (2,66% a. p.) ja ümber arvestades summa kroonidesse 1 Vene rbl. = 20 senti.

Tasusaajate volinik v. adv. H. Kromel esitas Riigikohtule kaebuse Peakomisjoni otsuse peale osas, mis puutub tasusumma 4782,88 kr. vähendamisesse. Oma kaebuses väidab ta, et otsus selles osas ei olevat õige järgmistel põhjustel nii vormiliselt kui ka sisuliselt: 1) Riikliku maatagavara loomiseks võõrandatud maade eest tasu maksmise seaduse (RT 26 — 1926, sead. nr. 23) § 9 alusel määrab kindlaks tasu suuruse iga omandusühiku kohta maakonnakomisjon, kuna peakomisjon ainult kinnitab maakonnakomisjoni otsuseid (Tasuseadus § 10).

Käesoleval juhul määras seaduses ette nähtud korras tasu kindlaks Nehatu rüütlimõisa eest Lääne maakonnakomisjon oma istungil 23. sept. 1929. a. ja saatis otsuse kinnitamiseks peakomisjonile. Tasumääramist Maaseadusega võõrandatud kinnisvarade eest toimetab, nagu eespool tähendatud, maakonnakomisjon ja selle toimetuse kohta maakonnakomisjonis on Tasuseaduse elluviimiseks Vabariigi Valitsuse poolt antud määruses (RT 56 — 1928) ette nähtud kindel kord (§§ 5—8), kuna peakomisjoni tegevus on ära määratud ainult Tasuseaduse § 10-das ja see piirdub ainult maakonnakomisjoni otsuste kinnitamisega ja maakonnakomisjoni otsuste peale antud seletuste läbivaatamisega.

Nehatu rüütlimõisa eest tasumääramise asjus ei ole peakomisjon piirdunud ainult nende ülesannetega, vaid on oma tegevust tunduvalt laiendanud ning ise hakanud Maaseadusega võõrandatud Nehatu rüütlimõisa eest tasu kindlaks määrama.

Peakomisjonis on peakomisjoni sekretär ette kandnud uusi asjaolusid, — end. Vene talurahvakomissaride nimekirju kuuendikumaade kohta, — missugused asjaolud Lääne maakonnakomisjonis üldse arutusel ei olnud, mille kohta kaebajale midagi ei ole enne teatatud Tasumaksmise seaduse elluviimise määruse § 3 korras (RT 56 — 1928). Sellega oli võetud võimalus tema volitajatel seisukohta avaldada nende asjaolude kohta või esitada küllalt veenvaid tarvilikke tõendusid ja vann. adv. Valter Margk'i protest oli jäetud tagajärjeta.

Säärane asjaarutuse kord Tasumaksu Peakomisjoni poolt ei ole aga kokkukõlas Tasumaksu seaduse ja selle seaduse elluviimiseks antud määruse nõuetega:

a) Riikliku maatagavara loomiseks võõrandatud maade eest tasumaksmise seaduse elluviimise määruse (RT 56 — 1928) § 1 määrab, et võõrandatud maade tulukuse kindlaksmääramiseks tarvilikud andmed kogub Maakorralduse ja Metsade Peavalitsus ja saadab need riigimaade ülematele, aga mitte peakomisjoni sekretärile ettekandmiseks peakomisjonis.

b) Maakorralduse ja Metsade Peavalitsuse poolt saadud andmete alusel (Elluviimise määruse § 2) seab riigimaade ülem kokku ettepaneku tasu määramiseks ja see ettepanek peab sisaldama kõik elemendid, mis komisjonile tarvis, et tasu kindlaks määrata. Nehatu rüütlimõisa suhtes ei saanud aga komisjon kõiki asjaolusid arvestada, kuna andmed kuuendikumaade suhtes on esitatud ainult peakomisjonile.

c) Et võimalust anda asjaosalistel maakonnakomisjonis arutusele tuleva asja ja dokumentide kohta oma seisukohta võtta, selleks näeb Elluviimise määrus § 3 ette komisjoni istungist teatamise korra ja ettepanekust ärakirja saatmist, kuna peakomisjoni suhtes säärast korda ette ei ole nähtud. Seega on selgelt väljendatud nõue, et peakomisjonis võib ainult neid asju

arutada, mille suhtes maakonnakomisjon on sisuliselt oma seisukoha võtnud, aga mitte ette tuua uusi asjaolusid, millest asjaosalistele varemini ei ole teatatud. Vann. adv. V. Margk'i avaldus asja läbi vaadata peakomisjonis, puutus küsimustesse, mida oli juba kaalutud Lääne maakonnakomisjonis.

Peakomisjoni otsusega on ka rikutud materiaalnorm:

a) Tasuseaduse elluviimise määruse § 2 p. 4 määrab, et kinnisvara suurust ja tulukust liigitatud mõisa kvoote- ehk kuuendiku- ja talumaa järgi tuleb arvestada ainult katastri andmetel. Mingisugust teiste andmete tarvitamist seaduses ette ei ole nähtud. Lääne maakonna komisjon on Nehatu rüütlimõisa suuruse ja tulukuse arvestamise aluseks võtnud Riigi kinnisvarade maksuameti ametliku tunnistuse, nii kuidas seda seadus ette näeb. Tasumaksmise Peakomisjon ei ole aga Nehatu rüütlimõisa tulukuse ja suuruse arvestuse aluseks võtnud katastri andmeid, vaid end. Vene talurahvakomissaride nimekirjad.

Kui elluviimise määruse § 2 p. 4 täpsalt ette näeb dokumendi, mille alusel mõisa suuruse ja tulukuse arvestamisel tasumääramisel toimetatakse, ei või toimuda tasumääramine maakonnakomisjonile esitamata dokumendi alusel, ja peakomisjon, kui administratiivkohtu kontrolliv organ, ei või üle minna arutamise piiridest, mis tekivad ühelt poolt maakonnakomisjoni otsusega ja teiselt poolt asjaosaliste seletustega. Kui Põllutöoministeeriumi esindaja ei olnud maakonnakomisjoni otsusega rahul, oleks ta pidanud seletuse esitama ettenähtud tähtajal (Tasuseaduse elluviimise määruse § 7). Peale selle tähtaja möödumist ei olnud komisjoni sekretäril õigus omal algatusel uusi asjaolusid ette kanda.

b) Peakomisjon, kui tasusummat kinnitav, aga mitte kindlaks määrav organ, ei või oma algatusel maakonnakomisjoni andmeid muuta inkvisitsiooni korras. Nõudmised andmete muutmise kohta peavad olema esitatud tähtajaks, mis ette nähtud Tasuseaduse elluviimise määruse § 7 ja peakomisjon ei või neid rahuldada ise oma istungil.

Kui katastri andmed Põllutöoministeeriumi arvamisel lahku lähevad tegelikkudest andmetest, siis peaks seda Põllutöoministeerium selgitama enne dokumentide väljasaatmist riigimaade ülematele, aga mitte Tasumaksu peakomisjon. Leiab peakomisjon, et maakonnakomisjoni tasumääramise otsus ei vasta seaduslikkudele nõuetele, siis peab peakomisjon maakonnakomisjoni otsuse jätmata kinnitamata ja saatma asja tagasi maakonnakomisjonile uueks otsustamiseks, aga mitte hakkama maakonnakomisjonile teadmata dokumentide alusel tasu määrama võõrandatud mõisade eest.

Riigikohtu istungil tasusaajate volinik täiendas oma kaebust järgmiste seletustega: Maaseadusega võõrandatud maade eest tasumaksmise peakomisjon on kassatsiooniinstants ja tema ülesandeks on kas kinnitada maakonnakomisjoni otsus või saata asi viimasele tagasi uueks otsustamiseks. Ise aga tasu kindlaks määrata, võttes selle juures aluseks uued asjaolud, mille kohta maakomisjon oma seisukohta ei ole võtnud, peakomisjon ei või. Oma ülesannete poolest sarnaneb peakomisjon Planeerimise Peakomisjoniga. Planeerimise Peakomisjoni kohta aga on Riigikohus seletanud, et ta ei võinud enda sisulisele arutusele võtta küsimust, mida korralduskomisjon sisuliselt ei olnud arutanud, vaid oleks pidanud asja korralduskomisjonile saatma sisuliseks läbiivaatamiseks (Adm. os. otsus 18. XI 1927. a., toim. nr. 580¹). Kuna käesolev asi vormiliselt sarnaneb ülaltähendatud asjaga, siis tuleb seda otsust käsitada ka käesoleval juhul.

Peakomisjoni esindaja A. Vodja, paludes kaebuse nii vormiliselt kui ka sisuliselt tagajärjeta jätta, seletas: 1. Riikliku maatagavara loomiseks võõrandatud maade eest tasumaksmise seadus näeb tasu määramise asjade lahendamiseks ette kolm instantsi: a) maakonnakomisjon (§ 9), b) peakomisjon (§ 10) ja c) Riigikohus (§ 11). Ei või olla mingit kahtlust, et esimesed kaks on asju sisuliselt arutavad instantsid, kuna kolmas instants — Riigikohus — arutab asju kassatsioonikorras. Kui asuda kaebaja vastupidisele seisukohale ja oletada, et peakomisjon võib ainult kassatsiooni korras asju otsustada, siis kujuneks tasumääramise asjade otsus-

tamiseks kaks kassatsiooniinstantsi — Peakomisjon ja Riigikohus, kuna aga sisuliselt otsustavaks instantsiks jääks ainult üks — maakonnakomisjon. Niisugune kord oleks aga ebaloomulik ja mittelubatav. Järelikult peab jõudma otsusele, et Peakomisjonile võib ette tuua uusi asjaolusid ja et niisugustel juhtudel on Peakomisjon õigustatud ise asja sisuliselt arutama ja tasu kindlaks määrama, ilma et tarvis oleks asja maakonnakomisjonile tagasi saata. Kaebajate voliniku väide, et temal võimalus puudus uute asjaoludega tutvuda, on täiesti alusetu, sest üldkohtupidamise reeglite järgi oleks tema võinud uute asjaoludega tutvumiseks asjaarutamise edasilükkamist paluda. Asjatoimetusest aga ei nähtu, et kaebaja oleks peakomisjoni istungil säärast palvet avaldanud ja et peakomisjon oleks selle palve rahuldamata jätnud. Seepärast on hilja seletada, et peakomisjon ei võimaldanud temal peakomisjoni istungil esitatud asjaoludega tutvuda.

Samuti on ekslik kaebajate voliniku seletus, et pärast Tasuseaduse elluviimise määruse § 7 ette nähtud tähtaja möödumist ei olnud peakomisjoni sekretäril õigust omal algatusel uusi asjaolusid ette kanda ja et selle tähtaja kestusel oleks pidanud Põllutööministeeriumi esindaja seletuse esitama, kui ta maakonnakomisjoni otsusega rahul ei olnud. Arvamus, nagu kuuluks Põllutööministeeriumi esindaja Tasuseaduse elluviimise määruste § 7 ette nähtud asjaosaliste poolte hulka, ei ole õige, sest seaduses ei ole üldse pooli ette nähtud, vaid on ainult asjaosalised. Ei ole kahtlust, et asjaosaliste all on mõeldud ainult tasunõudjaid. Maakorralduse komisjoni alaline liige aga ei esine asjas asjaosalise poolena, vaid ta võtab maakonnakomisjoni istungitest osa Põllutööministeeriumi esindajana kui komisjoni liige, mitte aga kui asjaosaline. Järelikult ei ole tema suhtes kohaldatavad poolte kohta käivad Tsiviilkohtupidamise seaduse üldreeglid. Tasumaksimise asjades on tõendite kogumine pandud komisjonide eneste peale, kes vastavalt AKK § 20-le ise on õigustatud tõendusid koguma. Et see nii on, selgub Maakorralduse seaduse §§ 63 ja 67, mis paragrahvid on kohaldatavad ka Tasumaksimise Peakomisjoni kohta, sest asjade arutamine Tasumaksimise Peakomisjonis toimub sama korra järgi nagu see kohalikkude maakorraldusekomisjonide ja Maakorralduse Peakomisjoni kohta ette nähtud.

Eespooltoodud kaalutlustega on ümber lükatud kaebajate voliniku väited asja vormilise külje kohta, mispärast kaebuse rahuldamiseks vormilistel põhjustel puudub alus.

2. Samuti ei vääri kaebus rahuldamist ka sisuliselt. Riikliku maatagavara loomiseks võõrandatud maade eest tasumaksimise seaduse elluviimise määruste § 2 p. 4 näeb küll ette, et kinnisvara suurus ja tulukus määratakse kindlaks katastri andmetel. Kuid Põhja-Eestis katastriandmeid kuuendikumaade kohta üldse ei leidu; need andmed on olemas ainult kvoote-maade kohta Lõuna-Eestis. Seepärast peab komisjon need andmed koguma teistest allikatest, sest Tasumaksimise seaduse § 2 lit. c põhjal kuuluvad kuuendikumaad tasuta võõrandamisele ja need tuleb tasumaksu alla kuuluvast maa-alast maha arvata. Seepärast katastriandmete puudumisel oli peakomisjon õigustatud arvesse võtma talurahvakomissari poolt koostatud andmed kuuendikumaade kohta. Nagu näha selle nimekirja esimesest lahtrist, on vaidluse alla olevad kuuendikumaad Eestimaa Talurahva seaduse § 17 ja 18-le vastavalt endise omaniku poolt 1859. aastal sellistena kihelkonnakohtu läbi üles antud, ja seepärast tuleb need andmed täiesti õigeteks lugeda. Edasi nähtub end. Eestimaa kub. talurahva asjade komisjoni õiendusest 5. juulist 1913. a., mille ära kirja kohtule esitas, et mõisaomanikkudel oli vaba voli talitada kuuendikumaadega oma äranägemise järgi ja et need maad olid liidetud mõisamaade külge „uue mõisamaa maa-ala“ nimetuse all.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamus kuulunud, leiab Riigikohus:

Kaebuses tõstetakse üles küsimus, missuguses korras peab toimuma asja arutamine ja otsustamine võõrandatud maade eest tasu suuruse väljaarvamisel. Selle kohta loeme Riikliku maatagavara loomiseks võõrandatud maade eest tasumaksimise seaduse (RT 26 — 1926) § 9: „tasu suuruse iga omandusüksuse kohta määrab kindlaks maakonna komisjon...“, § 10 „maakonnakomisjoni otsuseid kinnitab peakomisjon...“ ja § 11 „peakomisjoni otsused on

lõplikud ja nende peale võib kaevata harilikus administratiivkohtu korras“. Nende seadusemääruste arendamiseks Vabariigi Valitsuse poolt seaduse § 13 põhjal Riigi Teataja nr. 56 — 1928. a. avaldatud elluviimise määruses leiduvad järgmised eeskirjad (kuivõrt nad tähtsad tõstetud küsimuse lahendamiseks): § 1 „võõrandatud kinnisvarade tulukuse kindlakstegemiseks kogub tarvilikud andmed Maakorralduse ja Metsade Peavalitsus“; § 2 „saadud andmetel seab riigimaade ülem kokku tasumääramise ettepaneku“; § 3 „ärakirja ettepanekust saadab riigimaade ülem vähemalt 2 nädalat enne komisjoni istungit kinnisvara endisele omanikule või tema õigusjärglasele, ... komisjoni istungid on avalikud ...“; § 5 „ettepandud dokumentide põhjal teeb komisjon kindlaks tegelikult tasumaksu alla kuuluva maa-ala ja nende päraldiste peale langeva puhtakasurublade arvu ...“; § 7 „ärakirjad või väljavõtted maakonnakomisjoni otsusest antakse asjaosalistele nende sellekohasel palvel. Maakonnakomisjoni otsuse kohta võivad asjaosalised seletusi anda peakomisjonile ühe kuu jooksul, otsusetegemise päevast arvates“.

Eespoolestatud seadusemäärustest nähtub, et kõik maakonnakomisjoni toimingud tasu kindlaksmääramise kohta peab ilma erandita peakomisjonile kinnitamiseks esitatama. Kokkõlas sellega on ka selle seaduse määruste elluviimise eeskirjades tähendatud, et maakonnakomisjoni otsuse kohta võivad asjaosalised seletusi anda peakomisjonile. Sellest kõigest järeldub ilmtingimata, et eeltööd tasu väljaarvamisel ei ole seadusega pandud mitte ainult riigimaade ülema, vaid ka maakonnakomisjoni peale; et maakonnakomisjoni otsusel ei ole otsuse iseloomu, mis seadusejõu võiks omandada, et niisuguse otsuse peale ei ole edasikaebusi üldse ette nähtud, vaid ainult seletused. Seega puudub maakonnakomisjoni, kui alama instantsi ja peakomisjoni, kui kõrgema instantsi vahel neis asjus tarvilik vahekord, edasikaebamise mõttes, see tähendab asja otsustav asutis nendes asjades on ainult üksi peakomisjon. On ta aga seda, siis peab temal õigus olema asja sisuliseks arutamiseks, kusjuures tal arusaadavalt ei või keelatud olla uusi tõendeid arvesse võtta ja komisjoni „otsustest“ lahkuminevaid otsuseid teha. Selle järgi ei tule seaduses tarvitatud lauset „maakonna komisjoni otsuseid kinnitab peakomisjon“ selles mõttes mõista, nagu oleks peakomisjonil ainult õigus komisjoni otsuseid kinnitada ilma mingisuguste muutusteta (seaduses ei ole ka öeldud, et komisjoni otsuste mittekinnitamise korral peakomisjon peab asja komisjonile uueks otsustamiseks saatma), vaid, et komisjoni otsustel ilma peakomisjoni sanktsioonita mingit tähtsust ei ole. Selle vastu seaduse § 11 määrab, et peakomisjoni otsused on lõplikud, kusjuures seadus ei keela, et viimased komisjoni otsustest lahkuminevad ei või olla. Olgu siin ka tähendatud, et määrustes tehakse vahet asjaosaliste ja Põllutöoministeeriumi esindajate vahel (määr. § 9; v. MTM § 59), nii et määruste § 7 asjaosalistele antud ühekuuline tähtaeg sama seletuste esitamiseks peakomisjonile ei halva Põllutöoministeeriumi esindaja õigust tarvilikke tõendeid esitada, kuni asja lõpliku otsustamiseni.

Kaebaja poolt oma seisukoha kaitseks esitatud võrdlus asja arutamise ja otsustamise korra kohta Riigimaade Korralduskomisjonis ja Planeerimise Peakomisjonis on täiesti ebaõnnestunud, sest MTM § 59 järgi astuvad Riigimaade Korralduskomisjoni otsused seadusejõusse ja viiakse täide, kui nende peale teatava aja kestel asjaosaliste poolt kaebusi või Maakorralduse või Riigimaade Valitsuse poolt protesti ei ole esitatud.

Iseloomustav on, et tasusajate volinik v. adv. H. Kromel oma avalduses 12. nov. 1929. a. Paatsalu mõisamaade tasu väljaarvamise asjus on ise arvamisel olnud, et „tasusumma määratakse lõplikult kindlaks peakomisjonis“ ja nii Paatsalu kui ka Illuste ja Nehatu mõisa maade eest tasu kindlaksmääramise asjades antavates seletustes peakomisjonile 22. oktoobrist 1929. a. on ta palunud, et peakomisjon maakonnakomisjoni poolt välja arvatud tasusummades mitte ainult parandusi ette ei võtaks, vaid et ta ka suurendaks tasusummat.

Kas peakomisjoni istungid peetakse samas korras nagu komisjoni istungid, ei ole 1928. a. 26. juuni määruses ära tähendatud, kuid see küsimus ei nõua lahendamist käesolevas asjas,

kuna tasusaajate volinik oli peakomisjoni istungile ilmunud ja temale oli võimalus antud oma seletusi enne asja otsustamist esitada.

Tasusaajate voliniku väidet, et kinnisvara suurus ja tulukust liigitatud mõisa kvote- ehk kuuendiku- ja talumaa järgi tuleb arvestada ainult katastriandmetel, ei saa õigeks tunnistada. Tema toetub selle juures Tasuseaduse elluviimise määruse § 2 p. 4-le, kuid see ei ole veenev, sest Tasumaksmise seadus ise ei tunne mingisuguseid kitsendusi selle kohta, missuguste tõendite abil tuleb kindlaks teha kinnisvarast tasuta võõrandamisele kuuluva maa-ala suurus ja tulukus ja tõepoolest ei ole ka määruste § 2 p. 7 niisugust kitsendust ette nähtud.

Kaebaja poolt tsiteeritud määruste § 5 võib käsitamist leida, kui seaduse § 2 lit. c ja e all tähendatud maatükkide suurus on teada, ja käesoleval juhul on see paragrahv sellele vastavalt käsitamist leidnud.

Kaebaja ei ole peakomisjoni istungil talurahvakomissari andmete vastu vaielnud (võõrandatud Nehatu mõisa maade tasu määramise asjas tasusaajate volinik v. adv. Margk on koguni palunud toimetust koha peale tagasi mitte saata, vaid peakomisjonis otsustada) ja on ka Riigikohtu istungil arvamust avaldanud, et need andmed võivad ka ehk õiged olla, vaieldes ainult oma seisukohast, et neid kui hiljemesitatuid ei võinud arvesse võtta peakomisjon. Kuid see arvamus, nagu eespool seletatud, ei tule õigeks tunnistada.

Kõige sellepärast AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal **otsustas** Riigikohus: Karl Maydell'i, Hildegard Maydell'i, Katharina Beck'i ja Margarete Schmidt-Imbreck'i voliniku kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 55.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

17. oktoobril 1930. a.

Jaan Ots'a kaebus Põllutööministri otsuse peale 20. märtsist 1930. a. piirimärkide ümberpaigutamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

10. nov. 1928. a. oli esinenud Sürgavere asundustalu Lohu nr. 2 pidaja Jaan Ots palvega Maakorralduse Valitsusele, milles selätas, et 1922. aastal olevat ristikivi, mis asub krundi nr. 2 kokkupuutumise nurgas kruntide nr. 1 ja 5a-ga, krundi nr. 1 kasutaja huvides kellegi maamõõtja poolt esialgselt koha piiritlemisel kindlaks määratud punktist piirijoont mööda krundi sisse tõstetud umbes 5,8 sülda, mille tagajärjel krundi nr. 2 suurus umbes 0,35 tiinu võrra vähenenud. Jaan Ots palus Maakorralduse Valitsust korraldust teha, et ristikivi asetataks endisele kohale. Katastriameti vahekirjaga 28. nov. 1929. a. nr. 2452 on teatatud Jaan Ots'ale, et viimase palvet ei saa rahuldada, sest ristikivi ümberpaigutamisaegsed kruntide nr. 2 ja 5a kasutajad ei ole selle vastu protesti tõstnud, Jaan Ots on aga asunud krundi nr. 2 kasutamisele 1926. aastal looduses märgitud piirides, nagu 1927. a. sõlmitud rendilepingus tähendatud, ja et 10. nov. 1928. a. sõlminud Põllutööministeerium asundustalu nr. 1 rentnikuga ostu-müügi lepingu „looduses tähistatud piirides“. Vahekirjaga 22. III 1930, a. nr. 6315 on katastri ja maakorralduse osakond teatanud Jaan Ots'ale, et viimase avaldused 27. dets. 1929. a. ja 8. III 1930. a. krundi nr. 2 piirimärkide ümberpaigutamise asjas on Põllutööministri otsusega 20. III 1930. a. rahuldamata jäetud. ,

Riigikohtule antud kaebuses palub Jaan Ots tühistada Põllutööministri otsuse 20. III 1930. a., seletades: 1) et Põllutööministri otsusega 12./13. I 1926. a. olevat Sürgavere asunduse krunt nr. 2 kaebajale kasutada antud kõigi selle talu esimesele rentnikule kuuluvate

õigustega ja neis piirides, mis Planeerimise Peakomisjoni poolt kinnitatud kaardil märgitud; 2) et piirimärkide ümberpaigutamisel vähenenud kr. nr. 2 pindala umbes 0,5 ha; 3) et Planeerimise Peakomisjoni otsus kruntide nr. nr. 1, 5 ja 2 kaartide kinnitamise kohta olevat seadusejõusse astunud ja kellelgi ei olewat õigust olnud piire muuta.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

MTM § 63 järgi on Planeerimise Peakomisjoni otsused lõplikud ning sellepärast ei või selle otsuse kohaselt valmistatud koha plaani muuta ja välja pandud kohapiirimärke teisale asetada ilma Planeerimise Peakomisjoni otsuse muutmiseta või koha ümberplaneerimiseta seaduslikus korras. Juhul, kui looduses märgitud piirid ei vasta Planeerimise Peakomisjoni otsusele ja selle otsuse kohaselt valmistatud plaanile, siis ei tule plaani parandada vastavalt kruntide piiridele looduses, vaid ümberpöörduvalt, kruntide looduses märgitud piirid tuleb kokkukõlastada plaaniga. Asja algoimetusest ei nähtu, et Sürgavere asundustalu „Lohu“ nr. 2 ümberplaneerimiseks oleks seaduslikus korras vastav korraldus tehtud ja ümberplaneerimine seaduslikus korras läbi viidud, või et Planeerimise Peakomisjoni otsus selle koha planeerimise kohta oleks seaduslikus korras muudetud. Nii tuleb selle koha piiride küsimust otsustada jõusoleva Planeerimise Peakomisjoni otsuse ja Peakomisjoni poolt kinnitatud plaani kohaselt, aga mitte looduses märgitud piiride järgi, kui need ei vasta ei Planeerimise Peakomisjoni otsusele ega Peakomisjoni poolt kinnitatud plaanile. Käesoleva asja otsustamisel ei ole Põllutööminister seda arvesse võtnud ja sellepärast AKK § 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Põllutööministri otsus 20. märtsist 1930. a. tühistada ja asi Põllutööministeeriumile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 56.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

17. oktoobril 1930.

Jüri Kortmann'i kaebus Põllutööministri otsuse peale 14. märtsist 1930. a. rendivõla sissenõudmise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Jüri Kortmann'i volinik vann. adv. abi Artur Sirk tühistada Põllutööministri otsuse 14. märtsist 1930. a., millega tagajärjeta jäetud Jüri Kortmann'i palve temalt Riidaku asunduse kr. 14 eest rendivõla sissenõudmine ära muuta, ja Põllutööministrile ette kirjutada korraldus teha Jüri Kortmann'ilt sisse nõutud summa 597 kr. 85 senti viimasele tagasi maksta. Kaebaja seletab: 1) et 1927. aasta 1. maist andnud Jüri Kortmann rendiõigused Riidaku asunduse kr. 14 koha peale üle Jaan Siiberg'ile ja lõpuarve tegemisel Põllutööministeeriumiga selgunud, et Jüri Kortmann'il ei jäänud Põllutööministeeriumile võlgu ei renti ega muid makse, nagu seda ka kohalik ringkonnavalitseja olevat märkinud sooviavalduse lehele rendiõiguse üleandmise kohta; 2) et Põllutööministeerium olevat ligi kolm aastat pärast krundi üleandmist J. Siiberg'ile J. Kortmann'ilt hakanud nõudma veel renti 1921. a. — 1927. aastani ühes viivitusprotsentidega, hoolimata sellest, et J. Kortmann ei ole enam riigirentnik ja et temale on teatatud, et rendilepingu üleandmisel tema vabanes kui riigirentnik oma kohustustest.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

MTM § 91¹ järgi maksab rentnik tähtjaks tasumata jäänud rendi pealt 1% kuus viivitusraha, poolikud kuud terveks lugedes; ning kahe ja rohkem üksteisele järgnevate maksutähtaegade eest tasumata jäänud rendid nõutakse sisse riigi vastuvaidlemata nõud-

miste korras. Rendilepingu üleandmine teisele isikule vabastab endise rentniku edaspidistest kohustest, mis tekivad rendilepingu üleandmise ajast arvates, kuid enne rendilepingu üleandmist tekkinud kohustiste eest, mis lepingu alusel otseselt uuele rentnikule ei ole üle läinud, jääb vastutus endisele rentnikule. Nagu asja algoimetisest nähtub, on Riidaku asunduse kr. 14 koha rendiks olnud 1205 kg rukki hind aastas, kuid tegelikult on Jüri Kortmann'ilt aja eest, millal tema rentnikuks olnud, renti vähem sisse nõutud kui lepingu järgi tasuda oleks tulnud, 353 krooni 59 senti. Asja algoimetuse andmete järgi koosneb J. Kortmann'ilt sisse nõutud summa 597 kr. 85 senti rendirahast 353 kr. 59 s. ja viivitusprotsentidest 244 kr. 26 senti. Asja algoimetusest ühtlasi nähtub, et ajal, mil J. Kortmann rentnikuks olnud, on temalt vähem renti sisse nõutud, et rendi tasumine tähtjaks vähemal määral ei olnud tingitud rentniku viivitusest rendi maksmisel, sest temale üldse ei arvestatud tähtjaks tasumata jäetud renti, vaid alles hiljemini selgus, et temalt on renti vähem sisse nõutud, kui tema kohustatud oli maksma. Niisugustel tingimustel ei ole õige MTM § 91¹ põhjal viivitusraha nõuda arvates maksu tähtaegadest. MTM § 91¹ ja selle märkusest nähtub, et viivitusraha tuleb maksta juhul, kui viivitus renditasumises oleneb üksnes rentnikust ja et viivitusraha ei pruugi maksta igal tingimusel. On renditasumine § 91¹ märkuse põhjal, näiteks, pikendatud, langeb ära ka selle aja eest viivitusraha maksmise kohustus. Kuna aga käesoleval juhul Jüri Kortmann tasus renti tähtaegadel sel määral, nagu temalt nõuti, siis oleks tulnud viivitusraha arvestada ainult ajast, milleks nõuti temalt puudujäänud rendisumma tasumist, kui tema määratud ajaks seda ära ei tasunud.

Ettetoodud põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 ja 2 põhjal **otsustas** Riigikohus: Põllutööministri otsus 14. märtsist 1930. a. tühistada viivitusraha sissenõudmise kohta käivas osas ja selles osas asi Põllutööministeeriumile uueks otsustamiseks saata; rendiraha sissenõudmise kohta käivas osas Jüri Kortmann'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 57.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

17. oktoobril 1930. a.

Jaan Lindrop'i kaebus Põllutööministri otsuse peale 26. aprillist 1930. a. Kose-Uuemõisa as. „Heinaaru“ talu nr. 128 rendiõiguste üleandmise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Jaan Lindrop tühistada Põllutööministri otsuse 26. apr. 1930. a., millega temale ei ole lubatud Kose-Uuemõisa asundustalu nr. 128 rendiõigust üle anda oma abikaasale Aliide Lindrop'ile, põhjendustel: 1) et käesolev talu olevat kaebaja kasutada Maaseaduse § 15 p. a mõtte kohaselt, mispärast temal ka õigus olevat selle koha pidamise õigust MTM § 120 põhjal edas anda; 2) et kaebaja ja tema abikaasa varandus olevat lahutatud abieluvaranduse lahutuse lepinguga ja kaebaja abikaasa olevat õigustatud Maaseaduse §§ 16, 17 ja 18 järgi riigi maatagavarast maad saama; 3) et see asjaolu, et kaebajal on tasuda eravõlga Marie Veiner'ile, ei võivat olla aluseks keelata krundipidamise õigust üle anda.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Riigikohtu otsuses nr. 21 — 1927. a. (Riigikohtu otsused 1927. a.) on juba selektatud, et MTM § 120 on üldiselt ära tähendatud need alused, mis Põllutööministeerium

loa andmisel kohapidamise õiguse edasiandmiseks peab kaaluma ja et Põllutööministeerium võib keelduda nõusoleku andmisest kohapidamise õiguse üleandmiseks ainult põhjustel, mis tingitud Maaseaduse ja Maaref. teostamise määruste nõuetest. Kolmandate isikute nõudmised maapidaja vastu ei või olla Põllutööministeeriumile iseenesest põhjuseks keelata nõusolekut maapidajale koha edasiandmiseks. Kolmandate isikute nõudmised maapidajate vastu lahendatakse tsiviilkohtu poolt ja kohtu poolt välja mõistetud summade sissenõudmine toimub samuti TKS-s ette nähtud korras. Kui selles korras ei ole takistusi tehtud maapidajale rendiõiguse üleandmiseks, siis ei ole Põllutööministeeriumil seaduslikku alust keelata nõusolekut rendiõiguse üleandmiseks MTM § 120 põhjal põhjendusel, et maapidaja vastu on kellelgi nõudmisi, kuigi need nõudmised tsiviilkohtu poolt rahuldatud. Ettetoodud põhjustel ei olnud Põllutööministeeriumil seaduslikku alust üksnes Marie Veiner'i palvel, kellele Jaan Lindrop'ilt mõistetud alimendid, keelata MTM § 120 põhjal nõusolekut Jaan Lindrop'ile koha edasiandmiseks. Põllutööministeerium oleks võinud nõusoleku andmata jätta ainult juhul, kui isik, kellele Jaan Lindrop tahtis kohapidamise õigust üle anda, ei oleks Maaseaduse §§ 16, 17 ja 18 järgi õigustatud riigi maatagavarast maad saama, mille juures tuleb arvesse võtta, et Maaseaduse §§ 16, 17 ja 18 iseenesest ei kitsenda maata abielunaiaste maasaamise õigusi riigi maatagavarast.

Ettetoodud põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal otsustas Riigikohus: Põllutööministri otsus 26. aprillist 1930. a. tühistada ja asi Põllutööministeeriumile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 58.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

30. septembril/17. oktoobril 1930. a.

Semjon Poljakov'i kaebus Majandusministri resolutsiooni peale 1. veebruarist 1930. a. täiendava kinnistuslõivu asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; prokuröri abi A. Luiga.

18. novembril 1929. a. otsustas Otsekoheste Maksude Valitsus nõuda Semjon Poljakov'ilt kr. 94.80 kinnistuslõivu ühes 1% viivitusrahaga kuus, arvates otsuse ärakirja kättesaamise päevast, põhjusel, et 9. XI. 1928. a. Narva notar Meyer'i juures sõlmitud ostumüügi lepingu pealt, mille järgi Semjon Poljakov omandas Andres Timofejevsk'ilt ja Elisabeth Poljakov'ilt Narvas, Jaani linnajaos nr. 127, kinnistusnr. 312 all oleva kinnisvara ühes hoonete ja päraldistega, on tasutud kinnistuslõivu kr. 157.20, kuna oleks tulnud tasuda kr. 252.—, sest et lepinguobjekti kõrgemaks hinnaks tuleb arvata kr. 4.200.— (s. o. hoonete tulekindlustuse hindamine kr. 3.500.— + $\frac{1}{5}$ krundi ja vundamendi eest kr. 700.—). Selle otsuse vastu Semjon Poljakov'i poolt antud edasikaebuse jättis Majanduseminister otsusega 1. II. 1930. a. rahuldamata.

Riigikohtule antud kaebuses palub Semjon Poljakov tühistada Majanduseministri otsuse ja teda vabastada täiendavast kinnistuslõivu tasumisest, seletades, et ei olevat seaduslikku alust arvestada tulekindlustust, mis olnud enne kinnisvara ostmist.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Kinnistusmaksu seaduse (RT 67/68 — 1920) § 256 põhjal arvatakse kinnistusmaks välja aktis tähendatud varanduse hinna pealt või varanduse seadusliku hinna pealt, kui viimane on suurem. Seaduslik hind arvatakse välja Pärandusmaksu seaduse §§ 30—36 põhjal. Pärandusmaksu seaduse § 31 põhjal loetakse linnades olevate kinnisvarade seadus-

likuks hinnaks: 1) hindamist maksude võtmiseks riigi ehk omavalitsuse heaks; 2) viimast ostuhinda; 3) tulekindlustuse hindamist, juurde lisades sellele $\frac{1}{5}$ krundi ja vundamendi eest; 4) panga hindamist, kui varandus pikaajalise laenu vastu panditud ja 5) hinda, mis saadakse kasvatamise teel $16 \frac{2}{3}$ peale varanduse kasutoovust hindamise järgi liikumata varanduste maksu määramisel linnades, selle järgi, missugune neist hindamistest kõrgem. Käesolevas asjas on Otsekoheste Maksude Valitsus ja Majandusminister varanduse kõrgemaks seaduslikuks hinnaks arvanud tulekindlustuse hindamise, mis on toimunud 1925. a. (varandus oli viimast korda tule vastu kindlustatud 13. IX. 1925. a. kuni 13. IX. 1926 a.). Ostu-müügi leping selle varanduse kohta oli aga sõlmitud 9. oktoobril 1928. a., s. o. umbes 3 a. pärast viimast tulekindlustuse hindamist. Tekib küsimus, kui varandus ülemineku ajal tule vastu kindlustatud ei olnud, kas on siis seaduslikku alust kinnistumaksu väljaarvamisel arvestada tulekindlustuse hindamist, mis on olnud kunagi varemini. Seadus ei räägi viimasest tulekindlustuse hindamisest, ega ka kunagi enne olnud hindamisest, vaid lihtsalt tulekindlustuse hindamisest. Ei või kahtlust olla, et seaduses tähendatud tulekindlustuse hindamise all tuleb mõista seda hindamist, mis on maksev varanduse ülemineku ajal, selles mõttes viimast hindamist. Tuleb tähendada, et ükski seadus ei kohusta eraisikut oma varandust tule vastu kindlustama. Järelikult, kui varandus ei ole tule vastu kindlustatud, siis ei saa tulekindlustuse hindamine kinnistumaksu väljaarvamisel üldse kõne alla tulla. Kui tuleks arvestada ka enne olnud tulekindlustuse hindamist siis, kui kaua enne olnud hindamist. Seadus aja suhtes piiri ei määra. Järelikult tuleks arvestada ka 20 a. eest või veel varem olnud hindamist. Loomulikult ei vasta nii kaua aja eest olnud hindamine enam varanduse väärtusele; ja sellepärast oleks selle hindamise aluseks võtmine kinnistumaksu väljaarvamisel ebaõiglane. Edasi, kui tuleks arvestada enne olnud hindamist, siis missugust; kas viimast enne toimunud hindamist või mõnd veel varem toimunud hindamist, kui need ühesugused ei ole. Või kui varandus on ülemineku ajal tule vastu kindlustatud ja on ka enne olnud kindlustatud, kuid kõrgema summa eest kui ülemineku ajal, missugust hindamist siis arvestada, seda seadus ei määra. Eeltoodud kaalutlustel jõuab Riigikohus otsusele, et kinnistumaksu väljaarvamisel tuleb arvestada tulekindlustuse hindamist ainult siis, kui varandus ülemineku ajal on tule vastu kindlustatud. Kuna käesolevas asjas Majandusminister on kinnistumaksu väljaarvamisel aluseks võtnud tulekindlustuse hindamise, mis toimunud mitu aastat enne varanduse üleminekut, siis ei või tema kaevatud otsus jõusse jääda.

Eeltoodud põhjendustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal **otsustas** Riigikohus: Majandusministri otsus 1. veebruarist 1930. a. tühistada ja asi Majandusministrile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 59.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

30. septembril/17. oktoobril 1930. a.

Ivan Turk'i kaebus Maksudevalitsuse otsuse peale, mis teada antud k. 18. VI 1930. a. nr. 351; riigiteenistusest lõplikult vabastamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik.
M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Kirjaga 18. juunist 1930. a. nr. 351 teatas Maksudevalitsus Ivan Turk'ile järgmist: „Teie 13. juuni s. a. palvet teenistusest vabastamise asjus Riigiteenistuse seaduse § 39 p. 2 lit. „b“ põhjal ei ole Maksudevalitsusel võimalik rahuldada, sest et Teie teenis-

tuses ei seisa, kuna olete juba 17. jaanuarist 1930. a. arvates vabastatud Riigiteenistuse seaduse § 13 põhjal ametikoha kaotamise tõttu ja lõplikult teenistusekohuste täitmisest vabanenud ning ametnikkude reservi üle viidud, arvates 27. jaanuarist 1930. a.“

Riigikohtule antud kaebuses palub Ivan Turk: 1) tühistada Maksudevalitsuse korralduse, mis temale teatatud Maksudevalitsuse kirjaga 18. VI 1930. a. nr. 351 all; 2) Maksudevalitsusele ette panna tema palvele 13. VI 1930. a. seaduslik käik anda; 3) asi Maksudevalitsuse direktorile uueks otsustamiseks saata ja 4) Maksudevalitsuse direktorile ette kirjutada teda teenistusekohuste täitmisel saadud parandamata haiguste ja töövõime kaotamise tõttu lõplikult riigiteenistusest vabastada Riigiteenistuse seaduse § 39 p. 2 lit. „b“ põhjal, arvates 17. maist 1930. a.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Riigiteenistuse seaduse § 13 põhjal viiakse ametnik, kelle ametikoht kaotatakse, uuele kohale samas ametkonnas, vaba koha puudumisel aga ametnikkude reservi. Sellest järgneb, et ametnikkude reservis oleval isikul ei ole enam teenistus- või ametikohta, kuigi teda sama seaduse § 17 põhjal loetakse selles paragrahvis ette nähtud aja jooksul veel riigiteenistuses seisvaks. Asja algoimetusest nähtub, et kaebaja Ivan Turk on tema ametikoha kaotamise tõttu viidud ametnikkude reservi, arvates 27. jaanuarist 1930. a. Tähendab, arvates 27. I 1930. a. ei ole Ivan Turk enam mingisugusel teenistus- või ametikohal. 13. juunil 1930. a., s. o. reservis olemise ajal, on Ivan Turk esinenud Maksudevalitsuse direktorile palvega vabastada teda teenistusekohuste täitmisel saadud parandamata haiguste ja töövõime kaotamise tõttu riigiteenistusest Riigiteenistuse seaduse § 39 p. 2 lit. b põhjal. Riigiteenistuse seaduse § 39 p. 2 lit. b põhjal lõpeb ametivahekord riigi ja ametniku vahel ametisse määra ülemuse kirjaliku otsusega ametniku parandamata haiguse pärast, kui see ametikohuste täitmist takistab. Kaebajal Turk'il reservis olemise ajal ei ole mingisugust ametikohta, järelikult ei ole ka ametikohuseid, milliste täitmist haigus võiks takistada. Eeltoodust selgub, et ametnikkude reservis olevat isikut ei saa riigiteenistusest ega ka ametikohast (sest viimast ei ole enam) vabastada Riigiteenistuse seaduse § 39 p. 2 lit. b põhjal, nagu Maksudevalitsuse direktor öieti on seletanud. Mis puutub kaebaja Turk'i seletusse, nagu oleks tema palve 13. juunist 1930. a. otsustanud Maksudevalitsus, kellele küsimuse otsustamine ei alluvat, mitte aga Maksudevalitsuse direktor, kellele palve olnud adresseeritud, siis on see alusetu, sest kaebajale antud vastusele on Maksudevalitsuse direktor alla kirjutanud. Sellest nähtub, et tema palve on otsustanud Maksudevalitsuse direktor.

Eeltoodud põhjendustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Ivan Turk'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 60.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

23. septembril/17. oktoobril 1930. a.

Leena Sirgu (Sirk) kaebus Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi otsuse peale, mis teada antud Koolivalitsuse kirjaga 18. VII 1930. a. nr. 3469 — Võru õpetajateseminari algkooli määraliseks õpetajaks mitteregistreerimise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Kirjaga 5. juulist 1930. a. nr. 3469 teatas Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi Koolivalitsus Võru õpetajateseminari direktorile, et Võru õpetajate seminari ja seminari algkooli sulgemise puhul on nendest asutistest vabastatud ja lahti registreeritud 1. augustist

1930. a. arvates õpetajad, nendes seas ka Leena Sirk. Ühtlasi ministeerium palus esitada vastavad dokumendid ja teenistuskirjad nende õpetajate kohta, kes maksvate seaduste põhjal kuuluvad kohtade kaotamise puhul üleviimisele ametnikkude reservi. Vastava esitise peale teatas Hariduse- ja sotsiaalm. Koolivalitsus kirjaga 18. juulist 1930. a. nr. 3469 Võru õpetajate seminari direktorile, et kuna korraldused Leena Sirgu vabastamise kohta juba tehtud, siis puudub võimalus teda registreerida Võru õpet.-seminari algkooli õpetajaks 1. augustist 1925. a. arvates. Kui õpetaja kohustetäitjat ei saa L. Sirk'u arvata ametnikkude reservi.

Riigikohtule antud kaebuses palub Leena Sirk tühistada Hariduse- ja sotsiaalministri otsus 18. juulist 1930. a. ja ministrit kohustada: 1) registreerida teda Võru seminari algkooli määraliseks õpetajaks, arvates 1. augustist 1925. a., 2) Võru seminari sulgemise puhul 1. aug. 1930. a. teda arvata ametnikkude reservi ja 3) vastavad parandused tema teenistuskirja sisse kanda.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Asja algoimetusest nähtub, et Leena Sirk on Võru õpetajateseminari direktori poolt 19. I 1924. a. esitatud Hariduseministeeriumile registreerimiseks harjutuskooli ja seminari usuõpetaja kohustetäitjaks, ning Hariduseministeerium on ka L. Sirgu õpetaja k. t. registreerinud, arvates 1. jaanuarist 1924. a. Sellest ajast peale on Leena Sirk töötanud Võru õpetajateseminari algkoolis (harjutuskoolis) õpetaja kohustetäitjana lahtiregistreerimiseni. Kaebajal on küll, ja oli ka juba 1924. a. õpetaja kutse. Seepärast oli ta õigus- tatud nõudma, et teda oleks registreeritud määraliseks õpetajaks. Seda ei ole ta aga teinud. Ümberregistreerimine õpetaja kohustetäitjast määraliseks õpetajaks ei toimu iseene- sest, vaid selleks on tarvis vastav ettepanek registreerivale asutisele ja viimase vastav otsus, nagu see selgub Hariduseministeeriumi määrusest õpetajate registreerimise kohta (RT 149/150 — 1920 — §§ 3 ühes lisaga, 4 ja teised). Kaebaja seletus, nagu ei oleks ta tead- lik olnud selles, et ta on õpetaja kt., mitte aga määraline õpetaja, ei vääri lugupidamist, sest igatüks peab oma huvide kaitseks valvel olema. Mis puutub kaebaja arvamusesse, et Hariduse- ja sotsiaalministeerium oleks pidanud teda vähemalt siis määraliseks õpetajaks registreerima, kui Võru õpetajateseminari direktor 17. juulil 1930. a. esines sellekohase ettepanekuga, siis ka see arvamus ei ole lugupidamisväärne, sest see ettepanek oli hili- nenud, kuna Võru õpetajateseminari ja selle harjutuskooli sulgemise otsus ja kaebaja lahti- registreerimise määrus olid juba tehtud. Ministeeriumil puudus seaduslik alus oma endise otsuse kaebaja lahtiregistreerimise asjas tühistamiseks ja tema määraliseks õpetajaks regist- reerimiseks koolile, mis oli juba otsustatud sulgeda.

Eeltoodud põhjendustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Leena Sirgu (Sirk) kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 61.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

30. septembril/17. oktoobril 1930. a.

Ursula von der Lancken'i, Konstantin, Elisabeth, Brigitte, Frank ja Leopold Korff'i ning He- lene Stael-Holstein'i kaebus Maksudevalitsuse otsuse peale 19. maist 1930. a. täiendava tem- pelmaksu nõudmise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

16. aprillil 1930. a. otsustas Maksudevalitsus nõuda Ursula von der Lancken'ilt; Kons- tantin, Elisabeth, Brigitte ja Frank Korff'ilt solidaarselt Leopold Korff'iga ja Helene Stael-

Holstein'iga kr. 128.25 tempelmaksu. Selle otsuse vastu antud vastulause jättis Maksudevalitsus otsusega 19. maist 1930. a. tagajärjeta ja kuulatas, et selle otsuse peale võib edasi kaevata rahukogule 2 nädala jooksul, arvates otsuse ärakirja kättesaamise päevast.

Riigikohtule antud kaebuses palub Ursula von der Lancken'i, Konstantin, Elisabeth, Brigitte, Frank ja Leopold Korff'i ning Helene Stael-Holstein'i volinik vann. adv. Heinrich Sivers tühistada Maksudevalitsuse otsus ja tunnistada, et täiendavat tempelmaksu ei tule võtta.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Tempelmaksu seaduse § 21 p. 13 põhjal on tempeltrahvitul, kelle vastulause rahuldumata jäetud, õigus edasi kaevata Maksudevalitsuse kaudu rahukogule administratiivkohtu korras kahe nädala jooksul, arvates otsuse kuulutamise päevast. Käesolevas asjas ei ole kaebaja volitajatele küll mitte tempeltrahvi määratud, vaid neilt on nõutud täiendavat tempelmaksu puudulikult tempelmaksustatud dokumendi pealt; kuid silmas pidades: 1) et Tempelmaksu seaduse § 21 üldpealkirjaks on „Tempelmaksu seaduse rikkumisse puuduvate asjade ajamine“, 2) et täiendava tempelmaksu määramise põhjuseks on Tempelmaksu seaduse rikkumine, 3) et Tempelmaksu seaduses täiendava tempelmaksu määramise otsuste peale mingit erilist edasikaebamise korda ega tähtaega ei ole ette nähtud, tuleb tunnistada, et täiendava tempelmaksu määramise korral on sama edasikaebamise kord ja tähtaeg, mis tempeltrahvi määramise korralgi. Käesoleval korral oleks tulnud kaebusega esineda rahukogule, mitte aga Riigikohtule.

Eeltoodud põhjustel ja AKK § 6 põhjal otsustas Riigikohus: Ursula von der Lancken'i, Konstantin, Elisabeth, Brigitte, Frank ja Leopold Korff'i ning Helene Stael-Holstein'i kaebus läbi vaatamata jätta.

Nr. 62.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

24. oktoobril 1930. a.

Kaupmeeste ja Töösturite Ühingu kaebus Tulumaksu Peakomitee otsuse peale 1930. a. 10. aprillist 1929. a. tulumaksu ja trahvi asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Kaupmeeste ja Töösturite Ühingu volinik Victor Ungern-Sternberg tühistada Tulumaksu Peakomitee otsus 10. apr. 1930. a. nimetatud ühingu 1929. a. tulumaksu asjas ning selle otsusega kinnitatud tulumaksustamine täies ulatuses ja tunnistada, et Kaupmeeste ja Töösturite Ühingu, kui juriidiline isik, kuulub tulumaksustamisele Iseäralises Äri- ja Tulumaksukomitees. Kaebaja seletab, et Tulum. sead. § 41 ja Otsek. Maks. Peav. teadaande alusel nr. 451 — 1922. a. kuuluvat juriidilise isiku maksustamine Iseäralise Äri- ja Tulumaksukomitee võimkonda, hoolimata sellest, kas juriidiline isik on avalikult aruandev ettevõtte või mitte. Tulumaksukomitee olevat seganud Tulumaksu seadust Ärimaksu seadusega, sest viimase seaduse § 509 rääkivat avalikult aruandvatest ettevõtetest. Kaupmeeste ja Töösturite Ühingu olevat juriidiline isik, registreeritud Siseministeeriumis 7. dets. 1926. a., ja seepärast kuuluvat ka tema maksustamine Iseäralise Äri- ja Tulumaksukomitee võimkonda, nagu pärandustombugi maksustamine. Tulum. sead. § 43 põhjal ei olevat Kaupmeeste ja Töösturite Ühingu seepärast kohustatud olnud ka maksuinspektorile deklaratsiooni esitama, mispärast langevat ära ka ühingu trahvimise alus Tulum. sead. § 76 põhjal.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Tulumaksu seaduse § 24 tähendus 2 määrab, et juriidiliste isikute maksustamine kuulub Iseäralise Ärimaksu Komiteele, mis ümber nimetatakse Iraäraliseks Tulu- ja Ärimaksukomiteeks, ilma mingi lähema juhatuseta juriidiliste isikute maksustamise viisi üle. Tulum. sead. § 41 teeb vahet avaliku aruandmise korra alla käivate ettevõtete ja muude ettevõtete vahel. Iseäralise Ärimaksu Komitee võimkonda kuulub üksnes nende ettevõtete maksustamine, mis on tähendatud Ärimaks. sead. § 509, s. o., mis on kohustatud avalikult aru andma. Kuna Tulumaksu seadus samuti teeb vahet ettevõtete vahel aruandekohustuse järgi, nagu Ärimaksu seaduski, siis tulebki Tulum. sead. § 24 tähendus 2-st mõista koos Tulum. sead. § 41 ja Ärimaksu sead. § 509 ning selle järgi kuuluvad tulumaksustamisele Iseäralise Tulu- ja Ärimaksukomitee poolt ainult avalikult aru andvad juriidilised seltsid või viimaste ettevõtted. Kaupmeeste ja Tööstuste Ühing, samuti kui tema ettevõtte restoran, ei ole kohustatud avalikult aru andma ja seepärast on tulumaksustamine sündinud õieti üldkorras jsk. tulumaksu komitee poolt. Ettetoodud põhjustel ei ole alust kaebuse rahuldamiseks ja seepärast AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Kaupmeeste ja Töösturite Ühingu kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 63.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

17./28. oktoobril 1930. a.

Saksa Kultuuromavalitsuse voliniku vann. adv. Siegfried Bremen'i revisjonikaebus Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse peale 23. jaanuarist/16. veebruarist 1929. a. Saksa Kultuurnõukogu 1928. a. 21. ja 22. oktoobri otsuse nr. 13 p. 6 ja 1928. a. 9. ja 10. detsembri otsuse nr. 1 p. 18 vastu järelevalve teostamise kohta kasvatus- ja õppetöö üle Saksa Kultuuromavalitsusele alluvais kooles Siseministeeriumi administratiivosakonna poolt tõstetud protesti asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; prokuröri abi K. Luud.

Saksa Kultuurnõukogu korralisel koosolekul 21. ja 22. oktoobril 1928. a. on Vähemusrahvuste kultuuromav. sead. §§ 2 ja 3 (RT 31/32 — 1925) ja Vab. Val. poolt vähemusrahvuste kultuuromavalitsuse teostamise kohta antud määruse § 41 põhjal (RT 101/102 — 1925) vastu võetud määrus järelevalve teostamise kohta kasvatus- ja õpetustöö üle Saksa Kultuuromavalitsusele alluvates koolides. Vahekirjaga 3. dets. 1928. a. teatas Siseministeeriumi administratiivosakond Saksa Kultuurvalitsusele, et Vähemusr. kultuuromav. sead. § 2 ja Vab. Valitsuse määruse § 41 alusel on kultuurnõukogul õigus sundmäärusi välja anda, mis on kohustavad kõigile kultuuromavalitsuse liikmetele, et ametnikkude ja koolinõuniku ülesandeid tuleb korraldada vastava juhatuskirjaga ja et 21 ja 22. okt. vastu võetud määrus ongi sisuliselt juhatuskiri ning see tuleb maakonna- ja linna koolinõunikude kohta maksva määruse (RT 39/40 — 1920) § 1 põhjal esitada Haridusministeeriumile kinnitamiseks. Koosolekul 9. ja 10. dets. 1928. a. otsustas Saksa Kultuurnõukogu oma otsust 21. ja 22. okt. vastu võetud määruse kohta mitte muuta. Siseministeeriumi administratiivosakonna protesti põhjal otsustas Tallinna-Haapsalu rahukogu 23. I/16. II 1929. a. tühistada Saksa Kultuurnõukogu otsused 21. ja 22. oktoobrist ning 9. ja 10. dets. 1928. a., millega on otsustatud panna maksma määrus järelevalve teostamise kohta kasvatus- ja õpetustöö üle Saksa Kultuuromavalitsusele alluvates koolides. Rahukogu on leidnud, et eriseadusega (RT 39/40 — 1920) on ette nähtud, et juhatuskiri koolinõunikudele kinnitatakse Haridusministeeriumi poolt, et Saksa kultuurnõukogul ei olnud õigust iseseisvalt koolinõuniku tööd oma määrusega korraldada, kuna Vähemusrahv. kultuuromav. sead. § 1 põhjal

on koolinõunikkude kohta antud määruse (seaduse) eeskirjad maksvad ka vähemusrahvuste kultuuro-mavalitsustele ja et Vähemusrahv. kultuuro-mav. sead. §§ 2 ja 3 ning Vabariigi Valitsuse määruse § 41 ei õigusta kultuurnõukogu sundmäärusi välja andma koolinõuniku töö korraldamise üle.

Riigikohtule antud kaebuses palub Saksa Kultuuro-mavalitsuse volinik vann. adv. Siegfried Bremen tühistada Tallinna-Haapsalu rahukogu otsus, seletades: 1) et käesoleva asja otsustamisel tulevat arvesse võtta Vähemusrahv. kultuuro-mav. sead. § 2, mille järgi järelevalve vähemusrahvuse koolide üle kuulub „kultuuro-mavalitsuse võimupiiri“. Põhiseaduse § 21 ja Vähemusrahv. kultuuro-mavalit. seaduse motiivide järgi pidavat aga kultuuro-mavalitsused oma võimupiirides „autonoomsed“ olema ses mõttes, et kultuuro-mavalitsuse otsused oma võimupiirides ei vaja kellegi kinnitamist. Vähemusrahv. kultuuro-mav. sead. § 1 tulevat mõista just sama seaduse § 2 mõtte kohaselt ja siis ei olevat ka vastuolu selle seaduse §§ 1, 2 ja koolinõunikkude kohta maksva seaduse § 1 vahel; 2) et kultuuro-mavalitsusel, kelle ülesandeks on koolide järelevalve, olevat ka õigus instruksioone anda koolinõunikule, kes seda järelevalvet tegelikult teostab, sest igal asutisel olevat õigus oma ametnikkudele instruksioone anda; 3) et maksvad seadused ei tegevat vahet sundmääruste ja instruksioonide vahel ja et seepärast, kui kultuurnõukogu ehk vormivea on teinud, siis oleks rahukogu pidanud Kultuurnõukogu otsuse jõusse jätma osades, mis vormi ja sisu järgi ei ole vastuolus Vähemusrahv. kultuuro-mav. sead. § 2 ja asja kultuurnõukogule tagasi saata otsuse muutmiseks, mis rahukogu arvates ei olnud kokkukõlas nimetatud seaduse §§ 2 ja 3-ga.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Käesolevas asjas ei kuulu arutusele Saksa Kultuurnõukogu poolt vastu võetud määruse sisulise seadusepärasuse küsimus tema üksikutes osades ega üldküsimus kultuurnõukogu õigusest määrusi anda, vaid ainult küsimus, kas kultuurnõukogu oli õigustatud iseseisvalt koolinõuniku tööd korraldama või mitte. Kultuurnõukogu oli otsustanud seda teha, hoolimata Siseministeeriumi administratiivosakonna hoiatusest, ning rahukogu otsusega on kultuurnõukogu sellekohased otsused tühistatud kui seadusevastased. Seaduseandliku delegatsiooni poolt 5. III 1920. a. vastu võetud määruses maakonna- ja linnakoolinõunikkude kohta (RT 39/40 — 1920) on ette nähtud omavalitsuste ja Haridusministeeriumi õigused koolinõunikkude ametisse määramisel, ametist vabastamisel ja nende tööala korraldamisel. Selle määruse § 1 on otseselt ette nähtud, et koolinõuniku tööala määrab instruksioon, mis Haridusministeeriumi poolt kinnitatakse, ning § 3 järgi töötavad koolinõunikud Haridusministeeriumi üldise ülevalve all. Vähemusrahvuste koolide ülevalve alal teotseva koolinõuniku juriidiline seisukord ei ole ühegi seadusega erandiliselt korraldatud, vaid tema teotseb üksnes 5. III 1920. a. määruse alusel ja piirides. Vähemusrahvuste kultuuro-mavalitsuse seaduse § 2-st, mille järgi kultuuro-mavalitsuse asutiste võimupiiri kuulub emakeelsete koolide organiseerimine, valitsemine ja järelevalve, ei saa mõista nii, et sellega on ka koolinõunik arvatud kultuuro-mavalitsuse asutistele alluvaks ametnikuks, kes ei tööta enam Haridusministeeriumi ülevalve all, vaid kelle tööd võib kultuurnõukogu iseseisvalt normida. Koolinõuniku instituuti see paragrahv üldse ei puuduta. Vähemusrahvuste kultuuro-mavalitsuse seaduse § 1 alusel võivad kultuuro-mavalitsusel koolinõuniku suhtes seepärast olla ainult samad õigused, mis on ette nähtud territoriaalsetel omavalitsustel 5. III 1920. a. määruse järgi. Kui kultuurnõukogu soovib, et kultuuro-mavalitsuse koolinõuniku tööala oleks korraldatud teiste koolinõunikkude tööst erinevalt, siis ei või tema seda korraldada iseseisvalt, vaid tema peab vastava juhatuskirja eelnõu esitama Haridusministeeriumile kinnitamiseks.

Kõigil ettetoodud põhjustel ja AKK § 35 põhjal otsutas Riigikohus: Saksa Kultuuro-mavalitsuse voliniku vann. adv. Siegfried Bremen'i revisjonkaebus tagajärjeta jätta,

Nr. 64.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

31. oktoobril 1930. a.

Otto Ossul'i kaebus Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi otsuse peale 7. märtsist 1930. a. pensioni asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

7. aprillil 1930. a. vaatas Hariduse- ja sotsiaalministeerium läbi Otto Ossul'i pensioni nõudmise asja ja leides 1) et Ossul on pensioniõiguslikuks teenistuses olnud 25 a. ja vabastatud teenistusest selle tõttu, et ta ei soovinud vastu võtta vanema kantseleiametniku aj. k. t. kohta; 2) et 25 a. teenistuse eest on tal õigus pensioni saada tabel nr. 1 alusel; 3) et kuna tema haigus nähtavasti süvenes reservis oleku ajal niivõrt, et tema on töövõime kaotanud, mida tõendab ka Valga linna pensionikomisjoni otsus, siis tuleb temale hakata pensioni maksma 1. II 1930. a. alates, s. o. ametnikkude reservist lahkumise päevast, kuigi ta ei ole veel 60-aastaseks saanud, otsustas: määrata Otto Ossul'ile pensioni kr. 726.— aastas, alates 1. II 1930. a. Riigikohtule antud kaebuses palub Otto Ossul tühistada Hariduse- ja sotsiaalministeeriumi otsuse ja kohustada ministeeriumi temale määrata pensioni Pens. sead. § 9 p. b alusel tabel nr. 2 järgi, kui haiguse pärast teenistusest vabastatule.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Asja algoimetuses olevast teenistuskirjast nähtub, et kaebaja Ossul on Võru-Valga-Petseri aktsiisi inspeksiooni vanema kontrolöri kohalt vabastatud selle koha kaotamise tõttu ja viidud ametnikkude reservi, arvates 1. oktoobrist 1929. a., kuna ta ei soovinud vastu võtta riigi Tallinna viinatehase vanema kantseleiametniku aj. k. t. kohta. Reservis olemise ajal 20. jaanuaril 1930. a. on Otto Ossul esinenud Hariduse- ja sotsiaalministrile palvega määrata temale pensioni põhjusel, et ta on kaotanud jäädavalt tööjätkamise võimaluse, nagu seda on tunnistanud Valga linna hoolekande osakonna juures asuv pensionikomisjon oma otsusega 7. jaanuarist 1930. a. Otto Ossul'ile on ka pensioni määratud tabel nr. 1 järgi väljateenitud aja (25 a.) eest. Kaebaja Ossul aga arvab, et tal on õigus pensioni saada tabel nr. 2 järgi kui haiguse tagajärjel teenistusest vabastatud isikul, põhjendades oma arvamust seega, et teda on tööjätkamise võimaluse jäädavalt kaotanuks tunnistanud ametnikkude reservis olemise ajal, millist aega tulevat lugeda riigiteenistuses olemise ajaks Riigiteenistuse seaduse § 17 järgi. Tekib küsimus, kas reservi viidud ametnik on reservis olemise ajal (6 kuu jooksul) veel riigiteenija? Riigiteenistuse seaduse § 1 järgi loetakse riigiteenijateks ametnikkudeks need, kes teenivad riigiasutiste koosseisudes ette nähtud ametikohtadel. Ametnikkude reservis olev isik ei teeni mingisugusel ametikohal ega täida mingisuguseid ametikohuseid. Järelikult, kuigi Riigiteenistuse seaduse § 17 järgi loetakse reservi viidud ametnikud kuue kuu jooksul veel riigiteenistuses seisvateks, ei saa neid lugeda riigiteenijateks sama seaduse § 1 mõttes, sest neil ei ole ametikohta ega täida nad teenistusekohuseid. Ka ei saa neid riigiteenijateks lugeda Riigi ja omavalitsuste teenijate pensioni seaduse mõttes, sest see seadus eeldab samuti ametikohta ja teenistusekohuste täitmist, nagu see selgub §§ 1, 3, 4, 12 ja järgmistest, millistes räägitakse ametikohast ja ametikohuste täitmisest. Kui nüüd reservi üle viidud ametnik ei ole enam riigiteenija eeltähendatud pensioniseaduse mõttes, siis ei ole ta õigustatud reservis olemise ajal tööjätkamise võimaluse kaotamise puhul pensioni saama Pensioni seaduse §§ 9—15 alusel ja tabel nr. 2 järgi, sest tal ei ole mingisuguseid ameti- või teenistusekohuseid, millist täitmist haigus võiks takistada. Kuna kaebaja Ossul on ametist vabastatud ametikoha kaotamise tõttu, olles ühtlasi välja teeninud 25 a., mitte aga haiguse pärast, mis teenis-

tuse jätkamist takistab, ja kuna ta on teenistuse jätkamise võimaluse kaotanuks tunnistatud reservis olemise ajal, siis puudub tal õigus pensioni saada Pens. sead. § 9 p. b alusel tabel nr. 2 järgi.

Eeltoodud põhjendustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Otto Ossul'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 65.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

24./31. oktoobril 1930. a.

Ernst Paal'i kaebus Maksudevalitsuse direktori käsu nr. 37 peale 31. juulist 1930. a. ametist vabastamise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; prokuröri abi K. Luud.

Maksudevalitsuse direktori käsuga nr. 37 — 31. juulist 1930. a. on Tallinna-Harju maksuametis noor. aktsiisikontrolöri (ühtlasi maksuinspektori käsutusametniku) kohustetäitja Ernst Paal vabastatud ametist, arvates 21. augustist 1930. a.

Riigikohtule antud kaebuses palub Ernst Paal tühistada Maksudevalitsuse direktori otsuse ja temale lubada ametikohuste täitmisele asuda, seletades, et Maksudevalitsuse direktor on teda ametist vabastanud ajutiste ametnikkude kohustetäitjate ametist vabastamise korras, kuid kaebaja olevat olnud ametnik, aga mitte vabapalgaline riigiteenija. 21. veebruarist 1930. a. olevat teda küll nimetatud Tallinna-Harju maksuameti noorema aktsiisikontrolöri, ühtlasi maksuinspektori käsutusametniku kohustetäitjaks, kuid Riigiteenistuse seaduse järgi loetavat vabateenijateks üksnes neid riigiteenijaid, kes ajutiselt täidavad ametniku kohuseid. Kaebaja ei olevat aga ajutiselt ametniku kohustetäitjaks määratud. Pealegi leiab kaebaja, et kui teda olekski ametisse määratud ajutiselt, siis oleks tulnud teda Riigiteenistuse seaduse põhjal kuue kuu möödumisel lugeda „alaliseks ametnikuks“.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Asja algotimetusest nähtub, et Ernst Paal on Maksudevalitsuse direktori käsuga 21. veebr. 1930. a. nr. 28 määratud nooremaks aktsiisikontrolöri (ühtlasi maksuinspektori käsutusametniku) kohustetäitjaks. Sellest ametist on Ernst Paal vabastatud Maksudevalitsuse direktori käsuga nr. 37, arvates 21. augustist 1930. a. Ametniku kohustetäitmine on ajutise iseloomuga, sest ametniku kohustetäitmisele võib Riigiteenistuse seaduse § 2 kolmanda lõike järgi määrata kauemalt kuueks kuuks, ja Riigiteenistuse seaduse § 1 põhjal ei või isikut, kes on määratud ametniku kohustetäitjaks, lugeda ametnikuks, vaid teda tuleb lugeda vabateenijaks. Kuigi ametisse määramise käsus ei ole otseselt öeldud, et teatav isik on ajutiselt ametniku kohustetäitjaks nimetatud, seda tuleb siiski isenesest eeldada Riigiteenistuse seaduse §§ 1 ja 2 alusel. Ametniku kohustetäitjaks määratud riigiteenija ei muutu ka veel isenesest Riigiteenistuse seaduse § 2 kolmanda lõike põhjal kuue kuu möödumisel ametnikuks, vaid selleks on tarvis, et tema selleks kompetentse ülemuse poolt määrataks. Kuue kuu möödumisel võib ametniku kohustetäitjal üksnes õigus olla nõuda, et teda ametnikuks nimetataks või et vastasel korral temaga teenistuse vahekord lõpetataks. Asja algotimetuses oleva Ernst Paal'i teenistuskirja andmete järgi on Ernst Paal olnud ametniku kohustetäitjaks, teda ei ole ametnikuks üldse määratud ja seepärast on tema teenistusvahekorra lõpetamine riigiga õieti sündinud Riigiteenistuse seaduse nende eeskirjade kohaselt, mis ette näevad teenistusvahekorra lõpetamise vabateenijaga.

Ettetoodud põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Ernst Paal'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 66.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

4. novembril 1930. a.

Aleksander Sau' revisjonkaebus Rakvere-Paide rahukogu otsuse peale 16. septembrist 1929. a. kaebuse asjas Viru Maavalitsuse 1928. a. 23. mai otsuse vastu maasaajate kinnitamise kohta.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Vao vallavolikogu otsusega 30. IV 1928. a. oli Triigi-Avispea käsitöökrundi nr. 55 peale maasaajaks kandidaadiks määratud käsitööline rätsep Aleksander Sau. August Lepik'u kaebusel otsustas Viru maavalitsus 23. V 1928. a. selle krundi peale MTM § 77¹ p. 1 alusel kinnitada maasaajaks August Lepik'u. Maavalitsuse otsuse vastu on A. Sau andnud kaebuse Rakvere-Paide rahukogule ning rahukogu otsusega 16. IX 1929. a. on A. Sau' kaebus tagajärjeta jäetud põhjendustel: 1) et kohtu poolt üle kuulatud tunnistajate Kustas Nelson'i ja Aleksander Krahe' läbi on kindlaks tehtud, et krunt nr. 55 on August Lepik'u kasutus olnud üle 20 aasta; 2) et M. T. M. § 77¹ p. 1 alusel on õigustatud maad saada selle kasutajad 25. okt. 1919. a., mille juures seadus ei tegevat vahet, kas maa oli kasutada rendimaana või palgamaana; 3) et Viru kaitsevääringkonna ülema tunnistusega 18. II 1929. a. olevat tõendatud, et A. Lepik on vabatahtlikkude roodus teeninud vabadussõja ajal 8. I 1919. a. — 13 II 1919. a., võttes osa lahingutest, mis asjaolu teda samuti eesõigustab A. Sau' ees maad saada.

Riigikohtule antud revisjonikaebuses palub Aleksander Sau tühistada Rakvere-Paide rahukogu otsuse 16. IX 1929. a. seletades: 1) et A. Lepik'ut ei saavat tunnistada koha nr. 55 peale maasaajaks määramisel endiseks rentnikuks; 2) et kaebaja kasutanud Avispea kõrtsi hoonet ühes maaga 1918. aastast, planeerimisel liidetud see maa Läänemetsa ostutalu külge ja kaebaja jäänud eluasemeta, mispärast vallavolikogul olevat õigus olnud teda MTM § 78 p. 3 põhjal koha nr. 55 peale maasaajaks määrata; 3) et August Lepik'ut, kui kooliõpetajat, ei saavat lugeda käsitööliseks, temal olevat Rakveres kaks maja ja ka koolikoht olevat tema käes kasutada, ning käsitöölisekohast ei olevat tema üldse huvitatud, sest kaebuses maavalitsusele ta lubanud selle koha vallale kinkida.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Maaseaduse § 15 lit. a ja § 20 märkus 1 lit. e nähtub, et riigimaadest kuuluvad väljaandmisele eriuhikutena ka niinimetatud käsitöölisekohad. Riigimaade planeerimise tehniliste juhtnööride § 28 selgitab, missugustel tingimustel ja kellele just riigimaade planeerimisel käsitöölisekohad eraldatakse. Esitatud seaduse ja juhtnööride määrustest selgub, et käsitöölisekohad on mõeldud väljaandmiseks just käsitöölisele: rätsepatele, kingseppadele, seppadele, puuseppadele jne. Rahukogu asjatoimetusest nähtub, et Triigi Avispea koht nr. 55 oli planeeritud ja väljaandmisele määratud käsitöölisekohana. Vastavalt sellele oleks tulnud ka maasaajate kandidaatide määramisel sellele kohale Maasead. § 20 ja MTM § 66 ja järgmiste korras sellele kohale maasaajaks määrata käsitööline ning Maaseaduse § 20 ja MTM § 77¹ tähendatud maasaamise eesõigusi oleks tulnud arvesse võtta ainult maasoovijate käsitöölise suhtes. Vao vallavolikogu otsusega oligi sellele käsitöölisekohale maasaajaks kandidaadiks määratud Aleksander Sau, kui rätsep, s. o. käsitööline. Viru Maavalitsuse otsusega 23. V 1928. a. on aga A. Sau selle koha peale maasaajaks kinnitamata jäetud ning maasaajaks kinnitatud August Lepik, kes oli algkooliõpetaja, seega üldse mitte käsitööline. Rahukogu on A. Sau' kaebuse Viru Maavalitsuse otsuse vastu tagajärjeta jätnud, hoopis tähele panemata jättes Maaseaduse § 15 lit. a, § 20

märkus 1 lit. e ja Riigim. planeerim. teh. juhn. § 28, mille põhjal sellele kohale oleks tulnud maasaajaks määrata just käsitööline, kelleks A. Lepik'ut üldse ei saa pidada.

Ettetoodud põhjustel ja AKK § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Rakvere-Paide rahukogu otsus 16. septembrist 1929. a. tühistada, samuti tühistada Viru Maavalitsuse otsus 23. maist 1928. a. ja asi Viru Maavalitsusele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 67.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

4./7. novembril 1930. a.

Emilie Reefsläger'i revisjonkaebus Tartu-Võru rahukogu otsuse peale 25. novembrist 1929. a. kaebuse asjas Valga Maavalitsuse 1929. a. 13. mai otsuse vastu maasaajate kandidaatide kinnitamise kohta.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; prokuröri abi A. Luiga.

Tartu-Võru rahukogu arutas 25. novembril 1929. a. Emilie Reefsläger'i kaebust Valga Maavalitsuse otsuse vastu 13. maist 1929. a. Sangaste mõisast planeeritud kruntidele maasaajate kandidaatide kinnitamise asjas ja otsustas Emilie Reefsläger'i kaebuse jätta tagajärjeta, põhistades oma otsust järgmiselt:

„Maaseaduse § 22 põhjal antakse riigistatud maade saamiseks, mis seni väiketaludena rendil olid, eesõigus nende talude rentnikkudele ja selle paragrahvide lisatud märkuse põhjal käivad tähendatud paragrahvi alla ka likvideeritud ja likvideeritavad endise metsaametnikkude ja metsatööliste kohtade pidajad, kui nemad või nende perekonnad kohta ise kas palgamaana või rendi alusel pidanud kuni 11. novembrini 1918. a.

Sangaste mõisavalitsuse tunnistusest 26. aprillist 1929. a. nr. 3248, Riigimetsade valitsuse Sangaste metskonna tunnistustest 13. detsembrist 1927. a. nr. 945 ja 9. oktoobrist 1929. a. nr. 726 ning kaebaja ülesandel üle kuulatud tunnistaja Hans Vares'e ütlusest nähtub, et Sangaste mõisa järgi olevat metsaülema „Parve“ talukohta kasutas kaebaja mees Hermann Reefsläger palgamaana 23. aprillist 1905. a. oma surmani 23. jaanuarini 1927 a., ja pärast tema surma tema poeg Verner Reefsläger 1. maini 1927. a.; siis planeeriti see koht ümber ja temale kuulunud maa-alast moodustati kolm krunti: metsnikukoht, umbes 15 ha suuruses, nagu ette nähtud RT 85 — 1923. a. avaldatud Vabariigi Valitsuse määruses Põllutöoministeeriumi ametnikkude palgalisade kohta, ning kaks normaaltalu, kusjuures metsavalitsusele kuuluvad ja metsnikule kasutamiseks ette nähtud hooned jäid metsniku krundi piiridesse, ja metsnikukrunt, see on endise „Parve“ talu hoonetega osa, jäi kaebaja ja surnud Hermann Reefsläger'i poja Verner Reefsläger'i pidamisele palgamaana. Järelikult jäi endine metsaametniku koht püsima, olgugi vähendatud suuruses ja pealegi vana pidaja pärija kätte.

Selle järgi pole „Parve“ kui metsaametniku koht mitte likvideeritud, ei tule tema suhtes kohaldamisele Maasead. § 22 ja ei oma kaebaja kui surnud Hermann Reefsläger'i pärija sellest kohast eraldatud kruntide peale esimese järjekorra eesõigust. Asjaolu, et kaebaja, nagu ta ise oma kaebuses Valga maavalitsusele seletab, üht neist kruntidest, ja nimelt nr. 123, 1928. aasta kevadest saadik rendi alusel kasutab, et anna temale ka mingit eesõigust selle krundi suhtes.

Kõige eeltoodu tõttu tuleb kaebajat lugeda maasaajaks kandidaadiks Maareformi teostamise määruste § 77 p. 10 põhjal viimase, kümnenda, järjekorra õigusega, mille tagajärjel ta ei suuda võistelda kolmanda isiku Johan Vaher'iga, kes on Valga Maavalitsuse poolt maasaajaks kinnitatud kui haavatud liinisõdur VIII järjekorra õigusega“.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Emilie Reefsläger'i volinik v. adv. R. Jaska rahukogu otsuse tühistada põhjusel, et metsniku endine koht olevat likvideeritud, kuna ta on tükeldatud ja välja jagatud, ja seepärast olevat rahukogu seisukoht, mis väidab vastupidist, vastuolus MS § 22 ja MTM § 77¹ p. 1, ka olevat planeeritud uus metsnikukoht, mis olevat uus iseseisev ühik, endises suuruses olnud metsnikukoht olevat ikkagi likvideeritud.

Asja arutanud, kaebaja ja kolmanda isiku volinikkude seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Emilie Reefsläger'i revisjonkaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel: kaebaja arvamus, et käesolevas asjas on tegemist MS § 22 märkuses ette nähtud metsaametniku koha likvideerimisega, on ekslik, sest nagu nähtub asja algtoimetusest, on käesolevas asjas tegemist ainult metsniku palgamaa vähendamisega, mitte aga metsniku ametikoha kaotamise tagajärjel palgamaa planeerimisega, kuna metsnikukoht on endiselt alles jäetud ja ainult tema palgamaad vähendatud. Säärastel juhtudel aga puudub alus MS § 22 märkuse käsitamiseks ja säärane palgamaa vähendamine ei anna metsaametnikule või tema pärijatele nende maade suhtes, mis ümberplaneerimisel eraldatud peakohast, MS § 22 ja MTM § 77¹ p. 1 ette nähtud eesõigusi. Seepärast puudub alus rahukogu otsuse tühistamiseks, kuna rahukogu on õieti käsitanud MS § 22 märkuses ja MTM § 77¹ p. 1 tähendatud norme.

Neil põhjustel ja AKK § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Emilie Reefsläger'i revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 68.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

24. oktoobril/7. novembril 1930. a.

Gustav Mühlberg'i kaebus Kinnisvarade Hindamise Peakomitee otsuse peale 7. märtsist 1930. a. Peetri nr. 20 talu hindamise asjas.

Eesistuja osakonne esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
M. Taevere; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

1. Et Gustav Mühlberg'i kaebus osas, kus ta seletab, et tema Lehtse vallas asetseva talu põllumaast tulevat 6 dess. maad karjamaaks hinnata, sest talu ostulepingu järgi olevat sellel talul 6 dess. karjamaad ja ka tegelikult kasutatavat ta karjamaa puudusel osa põldu alaliselt karjamaana, on põhjendamata, kuna kaebaja küll alaliselt karjatab oma karja põllumaal, kuid ühtegi kindlat osa põllust ta karjamaaks ei ole jätnud, vaid vaheldumisi iga aasta kasutab põllumaad kord ühest, kord teisest kohast karjatamiseks, mis pärast kogu talu põllumaad tuli ikkagi klassifitseerida peaaesjaliku kasutamiseviisi järgi põlluna (Juhatusk. § 24), aga mitte (mõttelises) ühes osas karjamaana, nagu seda kaebaja ekslikult arvab.

2. Et Gustav Mühlberg'i kaebus maa-ala suhtes nr. 20-a, b, f all, mis maakonna komitee hinnanud karjamaana ja heinamaana, tuleb rahuldada ja asi peakomiteele uueks otsustamiseks tagasi saata järgmistel põhjustel: Rahaministri poolt 13. juunil 1923. a. väljaspool linnu ja aleveid asuvate kinnisvarade hindamiseks antud juhatuskirja (RT 90 — 1923) § 10 p. a järgi hindamisele ei kuulu kõlbmata maad, kui nad valdajatele tulu ei too. Sama punkti märkuses on tähendatud, et kõlbmata maade mõiste alla kuuluvad: teed, kraavid, sood, liivikud, nõmme tühjendikud, veed ja üldse kõik mittetulutoovad platsid. Viimane seletus kõlbmata maa mõiste kohta on kokkukõlas Maamõõdu seaduse

§ 718-ga (VSK X k. II j.), millise paragrahvi peale on viide ka Väljaspool linnu ja aleveid asuvate kinnisvarade hindamise seaduse (RT 27 — 1923) § 1 p. a tehtud. Ülalpool tähendatud Juhatuskirja § 24 nimetab osa kõlbmata maad, nimelt sood, liivikud ja nõmme tühjendikud tuluta maadeks. Sisuliselt tuleb nõndanimetatud „tuluta maad“, vastavalt Väljaspool linnu ja aleveid asuvate kinnisvarade hindamise seaduse § 1 p. a-le, ikkagi lugeda kõlbmata maadeks. Juhatuskirja § 25 järgi, kui kõlbmata maad (s. o. ka sood, liivikud ja nõmme tühjendikud) või veed tulu toovad (Juhatusk. § 10), on hindajad kohustatud kindlaks tegema keskmise tulumäära, mida valdajad nendest said 1921. aastast peale kuni andmete kogumise aastani, samuti ka 1910.—1913. a. eest, ja kui võimatu on kõige selle aja kohta kindlaid teateid saada, võetakse arvesse andmed lühema aja kohta. Käesoleval juhul kaebaja kogu aeg oma kaebustes seletab, et tema koha külge kuuluvate nr. 20-a, b, f all märgitud maa-alad, mis klassifitseeritud karja- ja heinamaana, tulevat lugeda kõlbmata maa liiki, kui soo ja raba, mille juurde vaevalt jalgsi pääseb, mis loomatoiduks kõlblikku rohtu ei käsivata, mis loomi peal ei kannu, mida tegelikult kunagi karjamaana ega muu maana ei ole kasutatud ja mis tarvitamata ja tuluta seisab, ning on palunud tähendatud maa-ala Juhatuskirja § 10 p. a, 24, 41, 49 ja 55 kohaselt kõlbmata (tuluta) maana klassifitseerida. Asjatoimetuses olevatest andmetest ei nähtu, millistel andmetel on see maa-ala karja- ja heinamaana hinnatud. Vanema hindaja kontrolör J. Lukats'i protokollist (lht. 20) ainult nähtub, et ta kaebaja talukoha „Peetri nr. 20“ maade klassitamist koha peal on revideerinud, kuid seda, mis ta koha peal revideerimisel leidnud, ei ole ta oma protokollis sisse kandnud, vaid ta oma protokollis on konstateerinud ainult seda, et ta tõesti augustikuul 1928. a. koha peal on olnud. Lõpuks tuleb tähendada, et kaevatud Kinnisvarade Hindamise Peakomisjoni otsusest 7. III 1930. a. (lht. 26) üldse ei nähtu, et peakomisjon Gustav Mühlberg'i kaebust tähendatud maa-ala kohta käivas osas oleks kaalunudki.

Neil põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal **otsustas Riigikohus**: Kinnisvarade Hindamise Peakomitee otsus 1930. a. 7. märtsist tühistada ja asi sama peakomiteele uueks otsustamiseks saata.

Nr. 69.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

21. oktoobril / 7. novembril 1930. a.

Karl Kingisepa, Konstantin Veiss'i ja teiste kaebus Kohtu- ja siseministri määruse peale 26. aprillist 1930 a. Eesti Tööliste Partei nimekirjade ja volinikkude asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
D. Verhoustinski, prokuröri abi A. Luiga.

Kohtu- ja siseministri otsusega nr. 1572 — 5. aprillist 1930. a. on Riigikorra kaitse-seaduse (RT 29/30 — 1925) §§ 1 ja 2 ja Ühingute ja nende liitude seaduse (RT 37 — 1926) § 11 põhjal suletud Eesti Tööliste Partei ühes Harju maakonna organisatsiooni ja kõigi osakondadega ja varandus võetud aresti alla kuni edaspidise korralduseni. 1930. a. aprillikuu 26. päeval Kohtu- ja siseminister, võttes aluseks oma 1930. a. 5. aprilli otsuse nr. 1572 (Kohtu- ja siseministeeriumi Politseivalitsuse toimetuse nr. 1572 — 1930. a.) Eesti Tööliste Partei tegevuse kohta, leidis, et nimetatud partei oma osakondadega on kestvalt olnud ühenduses Eestimaa Kommunistliku Partei (Kommunistliku Internatsionaali sektsioon) nimetuse all Eestis teotseva salaorganisatsiooniga, mille eesmärgiks on Eesti Vabariigis Põhiseadusega maksma pandud riigikorra ja olemasoleva ühiskondliku korra vägivaldne

muutmine, ja sellelt organisatsioonilt võtnud vastu juhtnööre ja korraldusi, mille järgi 1) järjekindlalt on arendanud Eesti Vabariigi iseseisvust eitavat propagandat ja ässitanud rahvast üles vaenule maksva riigi- ja ühiskondliku korra vastu, milleks Eestisse kommunistliku partei ainelisel toetusel on andnud välja partei häälekandjat ja levitanud brošüüre ja lendlehti, milles avaldanud kommunistliku salaorganisatsiooni kihutusartikleid ja üleskutseid, ja korraldanud rahvakoosolekuid, kus partei tegelased on esinenud riigivastaste kõnedega, mille eest nad on võetud kohtulikule vastutusele, 2) on organiseeritud rühmitisi vastavalt Eestimaa kommunistliku partei sihtidele, 3) on püüdnud organiseerida tänava-rahutusi 1. augustil 1929. a. ja 6. märtsil 1930. a. eesmärgiga kutsuda esile riigivõimule vastuhakkamisi ja tekitada rahutusi, milleks on korraldanud kihutuskoosolekuid ja levitanud üleskutseid, ja 4) on hoidnud partei ruumides ja võimaldanud seal levitada Eestimaa Kommunistliku Partei põrandaaluseid lendlehti, milles rahvast kutsutakse osa võtma keelatud tänavademonstratsioonist ja vastu hakkama valitsuse korraldustele. Kõige selle läbi Eesti Tööliste Partei oma osakondadega on ühinenud eelpoolnimetatud kommunistliku salaorganisatsiooniga tegevuseks, mis sihitud sellele, et arendada Eesti Vabariigi iseseisvust eitavat propagandat ja vägivaldselt muuta Põhiseadusega maksuma pandud riigi- ja olemasolevat ühiskondlikku korda, mis tegevus ähvardab riigi julgeolekut ja rahu, mispärast, käsitades Riigikorra kaitseseaduse § 3, määras: tunnistada maksvusetuks kõik linna-, maa-, alevi- ja vallavolikogude 1929. ja 1930. aastal esitatud „Eesti Tööliste Partei“ nime all või tema nimega ühendatud rühmitiste kandidaatide nimekirjad ning lõppenuks nende nimekirjade järgi valitud esindajate volitused, kes käesoleva määruse maksmahakkamisel volikogu koosseisu kuuluvad.

Selle nr. 86 all tähendatud päevast avaldatud otsuse põhjal on Tallinna tööliste ja kõigi palgateenijate ühine kandidaatide nimekirja maksvusetuks tunnistatud ja nimetatud nimekirja järgi linnavolikokku valitud esindajate volitused lõppenuteks tunnistatud. Karl Kingisepp, Konstantin Veiss, Johannes Vahtkerl, Aleksander Joll, Aleksander Poller, Gustav Tulper, Mihkel Ligi, Johannes Mägi, Priidik Kroos, Andres Leekar ja Aleksei Trummel, kes nimetatud nimekirja järgi Tallinna Linnavolikokku valitud ja kelle volitused selle tagajärjel lõppenuks tunnistatud, Riigikohtule antud kaebuses paluvad tühistada eeltoodud Kohtu- ja siseministri määruse 26. aprillist 1930. a. järgmistel põhjustel: 1) Riigikorra kaitseseaduse § 3, millel põhineb Kohtu- ja siseministri määrus nr. 86, on täielises vastuolus Põhiseaduse § 28 ja 76-ga. Põhiseaduses on maksuma pandud kindel põhimõte, mille järgi iga täisealine isik, välja arvatud ainult teatud erandid, on valimisõiguslik. Seda õigust ei ole, Põhiseaduse mõttest lähtudes, võimalik administratiiv-võimu poolt kitsendada. Riigikorra kaitseseadus oma § 3-ga rikub silmanähtavalt nii valitavate kui ka valijate valimisõigusi, ühtlasi ka Põhiseaduses ja Linnavolikogude valimisseaduses väljendatud proportsionaalsuse põhimõtet. Ministrile Kaitseseaduse läbi antud õigus tühistada nimekirja annab administratiiv-võimule vaba võimaluse määrata omavalitsuste esinduskogude koosseisu, rääkimata sellest, et selle seaduse läbi antav õigus võimaldab jätta tuhanded valijad hääleõiguseta, kuna nende hääled nimekirjade tühistamise tagajärjel lähevad kaotsi. II. Riigikorra kaitseseadus on ka vastuolus õiguse üldpõhimõtetega. Üldise reegli järgi jäetakse passiivsest valimisõigusest ilma isikud, kes karistatud kõige raskemate süütegude eest; selle seaduse läbi, nagu käesoleval korral, jäetakse passiivsest valimisõigusest ilma isikud, keda üldse ei ole vastutusele võetud või kelle kohta üksikult võttes ei ole isegi konkreetseid süüdistusi ette toodud. III. Kohtu- ja siseministri määrusel ei võiks mingisugust jõudu olla Tallinna tööliste ja kõigi palgateenijate ühise nimekirja ja selle nimekirja kaudu valitud esindajate volituste kohta, kuna tähendatud nimekirja järgi valitud rühmitis ei kujunda enesest mingisugust Eesti Tööliste Partei rühma ega ka tema nimega ühendatud rühmitist. Et see nii on, seda võib juba näha nimekirja nimetusest. Nimekirja seati kokku

üksikute tööliste algatusel, kusjuures võeti põhimõtteks, et nimekiri ei oleks ühenduses ühegi erakonnaga. Pidades silmas, et nimekirja poolehoidjate kontingendi kujundavad vaesemad kihid, kelle hulgas ka Eesti Tööliste Partei toetajaid, paigutati nimekirja alanimesse — klambritesse — ka Eesti tööliste partei nimetus selleks, et näidata, et nimekirjal mingisuguseid vastuolusid ei ole töölisteparteiga. Tegelikult aga need vastuolud olid olemas, kuna Eesti Tööliste Partei tegelased nõudsid, et nimekiri otsekohe esitataks E.T.P. poolt ja kannaks selle nime. Nimekirja kokkuseadjad ei olnud sellega aga nõus ja jäid endise nimetuse juurde. Hilisemas tegevuses ei olnud E.T.P. mingit sõna öelda rühma tegevuse kohta, kuna rühma liikmeskond oli peaaegu enamuses täiesti võõras E.T.P.-le ega kuulunud sellesse. Hiljemini, kui Kaaver ja Kirikal linnavolikogust lahkusid, teatas rühma juhatus 9. aprillil 1930. a., s. t. enne likvideerimisotsust, linnavolikogu juhatusel, et rühm oma nimetusest sõnad „Eesti tööliste partei“ kustutab ja et temal ei ole midagi ühist nimetatud erakonnaga. Peab tähendama, et Kohtu- ja siseministri otsus eriti ei võiks käia ühe kaebaja Johannes Vahtkerl'i kohta, kuna Vahtkerl 10. aprillil 1930. a. teatas, et tema rühmast täiesti lahku on läinud ja erapooletuna linnavolikokku jääb. Oma tegevusega ei ole rühm mingisuguseid riigikorravastaseid sihte näidanud. Seda tõendab muu seas kujukalt hääletamine linnavolikogus, kus rühma esindaja haridusosakonna juhataja kohale hääletamisel jäi ainult paarihäälelise vähemusse teise — kodanliku — kandidaadi kõrval. Hääletajate arv näitas, et rühm oma tegevuse ja isikutega oli võitnud poolehoidjaid ka teistest rühmadest.

Kohtu- ja Siseministeerium, paludes Karl Kingisep'a jt. kaebuse järelduseta jätta, seletab: Põhiseaduse § 1 järgi on Eesti iseseisev, rippumatu vabariik. Põhiseadus ei näe ette, missuguste abinõudega Vabariik võib oma iseseisvust ja rippumatust vaenlaste vastu kaitseada. Riigikorra kaitseadus (RT 29/30 — 1925., sead. nr. 7) on Riigikogu poolt vastu võetud Põhiseadusega maksuma pandud korra ja Vabariigi iseseisvuse kaitseks organisatsioonide rühmitiste või nende liitude tegevuse vastu, kes omale sihiks võtnud vägivaldselt Põhiseadusega maksuma pandud riigikorda muuta (§ 1). Kui nüüd Riigikorra kaitseaduse § 3 Kohtu- ja siseministrile õigus annab maksvusetuks tunnistada kandidaatide nimekirja, mis esitatud rühmitiste poolt, kes oma sihiks on võtnud Põhiseadusega maksuma pandud riigikorda vägivaldselt muuta ja ühtlasi õigustab nende nimekirjade järgi valitud esindajate volitusi lõppenuks tunnistada, siis ei ole see § 3 vastuolus Põhiseadusega, nagu ei ole vastuolus Põhiseadusega ka Riigikorra kaitseaduse §§ 1 ja 2, mis paragrahvide loogiliseks järelduseks tuleb lugeda seaduse § 3-dat. Mis puutub kaebajate väitesse, et Riigikorra kaitseadus oma § 3-ga rikkuvat ka Põhiseaduses ja Linnavolikogude valimiseaduses väljendatud proportsionaalsuse põhimõtet, siis tuleb ka seda väidet pidada mittekaaluvaks. Valimistega, mis proportsionaalsuse põhimõtte alusel toimetatakse, tahetakse kätte saada, et rahvaesindus ei osutuks ainult ühe poliitilise rühmitise esinduseks, kuigi selle ümber on koondatud valijate enamus, vaid et rahvaesinduskogus oleksid esindatud võimalikult kõik niisugused poliitilised koondised ehk ühesuguste ideede pooldajate rühmitised, millel proportsionaalselt nende suurusele ja rahvaesinduskogu liikmete arvule tähtsust võib olla. Selles suhtes on proportsionaal-valimissüsteemis kõige suurema tähtsusega see, missuguse meetodi järgi üksikute ühenduste ja koonduste vahel mandaatide jaotamine toimub. Nende meetodite arv on praegusel ajal juba väga suur ja võib veel suuremaks minna, ilma et seepärast öelda võiks, et ühe või teise meetodi tarvitamisel valimissüsteem ei seisaks proportsionaalsuse põhimõtete alusel. Mis puutub kaebajate kolmandasse väitesse, nagu ei võiks kohtu- ja siseministri määrusel mingisugust jõudu olla Tallinna tööliste ja kõigi palgateenijate ühise nimekirja ja selle nimekirja järgi valitud esindajate volituste kohta seepärast, et tähendatud nimekirja järgi valitud rühmitis ei kujundavat mingisugust Eesti Tööliste Partei rühma ega ka tema nimega ühendatud rühmitist,

mida võivad näha juba nimekirja nimetusest, siis see väide on vildak, samuti kui on vildakud selle väite alused. Just vastuoksa kaebajate väitele Tallinna tööliste ja kõigi palgategenijate (Eesti Tööliste Partei, töötatööliste, tööliste vanemate, ametiühisuste, riigi ja linna-teenijate ning tööliste) ühise nimekirja nimetus näitab, et selle nimekirja järgi valitud rühmitis kujundas enesest Eesti Tööliste Partei nimega ühendatud rühmitise, sest nimekirja nimetuses on esikohal öeldud, et see on Eesti Tööliste Partei jne. ühine kandidaatide nimekiri. Alamal kaebajad ka ise tunnustavad seda ja seletavad, et Eesti Tööliste Partei nimetus paigutati selleks nimekirja, et näidata, et nimekirjal mingisuguseid vastuolusid ei ole selle parteiga. Sellega kaebajad võtavad õigeks, et Tallinna tööliste ja kõigi palgategenijate (Eesti Tööliste Partei, töötatööliste, tööliste vanemate, ametiühisuste, riigi- ja linna-teenijate ning tööliste) ühises nimekirjas esinenud kandidaadid taotlesid samu sihte, mis oli seadnud üles Eesti Tööliste Partei. Teisiti see ei võinud ka olla, kuna enamus neist kandidaatidest olid Eesti Tööliste Partei juhtivad liikmed. Samuti oli see kõnesoleva nimekirja järgi Tallinna Linnavolikokku valitud rühmas, kus 14 rühmaliikmest 9 olid Eesti Tööliste Partei tegevliikmed ja ühtlasi ka Tööliste Klubi liikmed ning üks veel ainult Tööliste Klubi liige, mis organisatsioon samuti suleti Riigikorra kaitseseaduse §§ 1 ja 2 põhjal kohtu- ja siseministri otsusega nr. 114 26. aprillist 1930. a. Nii ei ole õige kaebajate seletus, et rühma liikmeskond oli peaaegu enamuses täiesti võõras Eesti Tööliste Parteile, ega kuulunud sellesse. Asja ei muuda ka see, et rühma juhatus teatas 9. aprillil 1930. a. Tallinna Linnavolikogu juhatusel, et rühm on nimetusest sõnad „Eesti Tööliste Partei“ kustutanud ja et temal midagi ühist ei ole nimetatud erakonnaga. See sündis küll enne kohtu- ja siseministri otsust rühma likvideerimise kohta, kuid siiski ajal, kus Eestis teotsenud kommunistliku salaorganisatsiooni paljastamise järel avalikult räägiti ja ajakirjanduses kirjutati Eesti Tööliste Partei esinduste likvideerimise võimalustest omavalitsuse volikogudes. Tallinna tööliste ja kõigi palgategenijate (Eesti Tööliste Partei, töötatööliste, tööliste vanemate, ametiühisuste, riigi- ja linna-teenijate ning tööliste) ühise kandidaatide nimekirja järgi Tallinna Linnavolikokku valitud rühm pidanud ennast selle ajani Eesti Tööliste Partei rühmaks, nägi ette likvideerimisvõimalust ja püüdis sellest pääseda oma eelmärgitud teadaandega. Lõpuks seletavad kaebajad, et nende rühm ei ole oma tegevusega mingisuguseid riigikorravastaseid sihte üles näidanud, mida tõendavat kujukalt hääletamine linnavolikogus, teiste rühmade poolehoid jne. See aga sugugi veel ei tõenda, et sel rühmal neid riigivastaseid sihte üldse ei olnud. Siin tuleb võtta arvesse, mis viisil, kelle korraldusel ja milleks see rühm tekkis, siis saavad selgeks ka rühma tõelised sihid. Algotimetuses leiduvad juurdlusandmed näitavad, et Tallinna tööliste ja kõigi palgategenijate (Eesti Tööliste Partei, töötatööliste, tööliste vanemate, ametiühisuste, riigi- ja linna-teenijate ning tööliste) ühise kandidaatide nimekirjaga Tallinna linnavolikogu valimistel esinemise korraldajaks ja organiseerijaks oli Eestimaa kommunistliku partei nimetuse all Eestis teotsev salaorganisatsioon, mis kandidaatide nimekirja kokkuseadmise ja valimise eelse kihutustöö kohta andis üksikasjalisi juhtnööre, kasutades asja legaalse teostajana Eesti Tööliste Partei organisatsiooni. Ühes juhtnööris, mis lisatud algotimetuse juurde, märgitakse, et kandidaatide nimekirja kokkuseadmisel „peab jääma peatingimuseks, et kandidaat olgu revolutsiooniline proletaarlane, kes klassivõitluse seisukohtadele igasugustes seisukordades truuks jääb“. Eestimaa Kommunistliku Partei revolutsiooniline klassivõitlus tähendab aga Eestis Põhiseadusega maksuma pandud riigikorra ja olemasoleva ühiskondliku korra vägi-valdset kukutamist, mis siht on avaldamist leidnud kõigis nimetatud partei poolt levitatud üleskutseis. Kui nüüd selle partei poolt või tema algatusel ja lähemal osavõtmisel organiseeritakse mõnesugused legaalsed rühmitised, siis peaks olema selge, et see sünnib partei sihtide taotlemise eesmärgil, ükskõik, kas need on kättesaadavad lähemal ajal või mitte. Kommunistlikule salaorganisatsioonile on legaalsed rühmitised, nende hulgas ka esindused

omavalitsustes, vajalikud kui abinõud oma lõppeesmärgi, Eesti riikliku iseseisvuse hävitamise teostamiseks. Kuidas neid rühmitisi ühel või teisel korral kasutatakse, ei olene neist rühmitistest enestest, vaid kommunistliku salaorganisatsiooni taktikast ja tegevuse iseloomust ning võimalustest ühel või teisel ajajärgul. Kui selle juures tekib periood, kus üks või teine rühmitis ei avalda kõigile nähtavat riigivastast aktiivset tegevust, siis see sugugi veel ei tähenda, et ta seda tõeliselt ei tee või et temast pole mingisugust abi kommunistliku salaorganisatsioonile ja sellega ühenduses hädaohtu riigile. Juba säärase rühmitiste tekkimine, mis on valmis täitma kommunistliku salaorganisatsiooni käskke ja korraldusi ning teotsema selle organisatsiooni ülesandel ja sihtidel, eeldab hädaohtu riigi rahule ja julgeolekule. Üheks sääraseks rühmitiseks oli Tallinna tööliste ja kõigi palgateenijate (Eesti Tööliste Partei, töötatööliste, tööliste vanemate, ametiühisuste, riigi- ja linnateenijate ning tööliste) ühise nimekirja järgi Tallinna Linnavolikogus tekkinud rühm, kuna ta organiseeriti kommunistliku salaorganisatsiooni juhtnööride järgi ja teotses ühiselt Eesti Tööliste Parteiga. Viimane suleti ühes osakondade ja rühmitistega põhjusel, et ta kestvalt seisis ühenduses Eestimaa Kommunistliku Partei nimetuse all Eestis teotseva kommunistliku salaorganisatsiooniga ja viimaselt saadud juhtnööride ja korralduste järele 1) esines IV Riigikogu valimistel, et saata Riigikokku oma esindajaid ja sellest tekkivaid võimalusi kasutada riigivastase kihutustöö tegemiseks, 2) järjekindlalt arendas Eesti Vabariigi iseseisvust eitavat propagandat ja ässitas rahvast üles vaenule maksva riigikorra vastu, milleks kommunistliku salaorganisatsiooni ainelisel toetusel andis välja ajalehti, levitas brošüüre ja lendlehti, milles avaldas kommunistliku salaorganisatsiooni kihutusartikleid ja üleskutseid, 3) organiseeris rühmitisi vastavalt Eestimaa Kommunistliku Partei sihtidele, 4) püüdis organiseerida tänavarahutusi 1. augustil 1929. a. ja 6. märtsil 1930. a., eesmärgiga kutsuda esile riigivõimule vastuhakkamisi ja tekitada rahutusi, milleks korraldas kihutuskoosolekuid ja levitas üleskutseid, ja 5) hoidis partei ruumides ja võimaldas seal levitada kommunistliku salaorganisatsiooni pörandakuseid lendlehti, milles rahvast kutsutakse osa võtma keelatud tänavademonstratsioonidest ja vastu hakkama valitsuse korraldustele. Kõike seda Eesti Tööliste Partei toimetas oma osakondade ja rühmitiste kaudu, mispärast tuli ka viimased sulgeda.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et kaebus ei vääri rahuldamist.

Kohtu- ja Siseministeeriumi seletusest selgub, et kaevatud määrus on täiesti kokkukõlas maksvate seadustega ja et kaebajate selle vastu sihitud arutlused on põhjendamata. Vabadus, kui õiguslik mõte eeldab õiguslikku korda, mille üks osa ta on. Vabaduse õiguslik mõte ei tohi ennast lahti öelda õiguslikust korrast, mis on tema alus ja tema tugi. Sellest seisukohast lähtudes tuleb tunnustada, et Riigikorra kaitseseadus (RT 29/30 — 1925), mille sihiks on kaitseda Põhiseaduse § 1 tunnustatud riigikorda, mille järgi Eesti on iseseisev, rippumata vabariik, kus riigivõim on rahva käes, ei käi Põhiseaduse vastu. On selle sihi saavutamiseks tarvilik takistada teatavate (Riigikorra kaitsesead. § 1) ühingute, seltside ja rühmitiste või nende liitude tegevust, siis ei ole põhjust proportsionaalsuse põhimõtte rikkumise üle kaevata, kui Riigikorra kaitsesead. § 3 siseministrile õiguse annab tunnustada maksvusetuks tähendatud ühingute, seltside, rühmitiste või nende liitude poolt valimistel esitatud kandidaatide nimekirjad ja lõppenuks nende nimekirjade järgi valitud esindajate volitused, sest niisuguses siseministri õiguses tuleb näha Riigikorra kaitsesead. §§ 1 ja 2 keelatud tegevuse tagajärgi. Proportsionaalsuse põhimõtte ise aga jääb seejuures puutumata. Valimine toimub nimekirjade järgi ja sellest on tingitud, et siis, kui mõned kandidaatide nimekirjad on tunnustatud maksvusetuks, tuleb nende nimekirjade järgi valitud esindajate volitused lõppenuks tunnustada, nii et ühe või teise niisuguste maksvusetuks tunnustatud nimekirjade järgi valitud kandidaadi rühmast väljaastumine pärast valimist

või ka tema teotsemine mitte-riigikorravastases sihis ei või mingit mõju avaldada nende volituste alalhoidmise küsimuse lahendamisel.

Kõige selle pärast ja ühinedes Kohtu- ja Siseministeeriumi põhjendustega AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: 1) Karl Kingisep'a, 2) Konstantin Veiss'i, 3) Johannes Vahtkerl'i, 4) Aleksander Joll'i, 5) Aleksander Poller'i, 6) Gustav Tulper'i, 7) Mihkel Ligi, 8) Johannes Mägi, 9) Priidik Kroos'i, 10) Andres Leekar'i ja 11) Aleksei Trummel'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 70.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

14. novembril 1930. a.

Jaan Sõrra voliniku vann. adv. abi A. Sõrra revisjonkaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 25. maist 1929. a. kaebe asjas Tartu Linnavolikogu 1928. a. 12. novembri otsuse vastu kinnisvaramaksu määramise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; prokuröri abi K. Luud.

Tartu-Võru Rahukogu otsusega 25. V. 1929. a. on Jaan Sõrra kaebus Tartu Linnavolikogu otsuse vastu 12. nov. 1928. a. kinnisvaramaksu määramise asjas tagajärjeta jäetud põhjendustel: 1) et Tartu Linnavalitsuse otsusega 18. sept. 1928. a., mis Linnavolikogu kaevatud otsusega jõusse jäetud, on Jaan Sõrra kinnisvarade pealt kinnisvaramaks määratud vastavalt kinnisvarade hindamise juhatuskirja § 9 antud tabelile (RT 71 — 1928), sest selle tabeli teksti järgi kuuluvat kinnisvara korrashoiu kulud mahaarvamisele ühe korraga kinnisvara üldsissetuleku pealt tabelis näidatud protsendi suuruses, aga mitte tabelis näidatud sissetuleku järkude pealt nendele järkudele vastava eriprotsendi alusel; 2) et juhatuskirja § 9 nähtuvat Linnavolikogu tahe lubada väiksemate sissetulekute pealt korrashoiukuludeks protsentuaalselt suuremaid mahaarvamisi, et neid vähem koormata. Juhatuskirja järjekindluse ja seaduspärasuse küsimusel ei olevat tähtsust, sest kaebus ei olevat sihitud juhatuskirja enese vastu ja kaebuses ei nõutavat juhatuskirja tühistamist.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Jaan Sõrra volinik vann. adv. abi August Sõrra tühistada Tartu-Võru Rahukogu otsus, seletades: 1) et kinnisvara hindamise juhatuskirjas § 9 tähendatud tabelit tulevat tõlgendada nii, et see ei oleks vastuolus Linnamaksu sead. §§ 6, 15 ja 16, sest juhatuskiri ei võivat ära muuta seadust. Rahukogu tõlgendamise järgi olevat aga juhatuskirja § 9 vastuolus Linnamaksu sead. §§ 6, 15 ja 16-ga ning selle järgi tuleks korrashoiukulud kinnisvara pealt sissetulekuga 8.000 kr. absoluutselt väiksemad, kui kinnisvara pealt, mille sissetulek on 7.000 krooni; 2) et rahukogu seisukoht, et käesolevas asjas ei tarvitsevat arutada juhatuskirja § 9 vastavust seadusele, kuna kaebus ei olnud sihitud juhatuskirja enese vastu, olevat ekslik. Seadusvastase määrase või juhatuskirja alusel ei saavat asju otsustada hoolimata sellest, kas seadusvastase määrase tühistamist on nõutud või mitte ja et rahukogu, leides määrase seadusvastase olevat, pidavat ära seletama, et selle määrase käsitlemine maksustamise juures on seadusvastane.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Kinnisvaramaksu määramisel Linnamaks. sead. § 6 põhjal kinnisvara keskmise puhastulukuse järgi, arvatakse sama seaduse §§ 15 ja 16 alusel kinnisvara üldtulust maha kinnisvara korrashoiu kulud, mis linnavolikogu poolt kindlaks määratud vastavates %%-es kinnisvara üldtulu kohaselt. Linnam. sead. §§ 6, 15 ja 16 ei näe ette, et korrashoiukulude mahaarvamine peaks tingimata toimuma üldtulust järkudekaupa vastavates prot-

sentides. Nüisugust mahaarvamise viisi ei ole ette nähtud ka juhatuskirjas kinnisvara hindamise kohta Tartu linnas (RT 71 — 1928). Nii eeltoodud seaduse määrustes kui ka juhatuskirja § 9 on ette nähtud ühekordne kulude mahaarvamine teatava protsendi määral kinnisvara aasta üldtulust. See asjaolu, et juhatuskirja § 9 toodud tabeli kohaldamisel tuleb teatava sissetuleku suuruse juures väiksema sissetuleku juures korrashoiukuludena maha arvata rohkem, kui suurema sissetuleku juures, ei õigusta toimetama mahaarvamist hoopis eriviisi järgi, mis ei ole seadusega ette kirjutatud ega juhatuskirjas ette nähtud. Linnam. sead. §§ 6, 15 ja 16 aluseks on, et kinnisvaramaks määratakse tulukuse järgi. Revisjonkaebuses näidatud vastuoksus juhatuskirja § 9 ette toodud tabelis ei tingi selle aluse rikkumist, sest sellest veel ei järgne, et väiksema keskmise tulukusega kinnisvarade pealt tuleb kinnisvaramaksu rohkem maksta kui suurema tulukusega kinnisvarade pealt.

Kõigil ettetoodud põhjustel ja AKK § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Jaan Sõrra voliniku vann. adv. abi A. Sõrra revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 71.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

17. oktoobril / 14. novembril 1930. a.

Pirita Kaunistamise Seltsi voliniku vann. adv. Rudolf Kuuskmann'i revisjonkaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 25. septembrist / 9. oktoobrist 1929. a. kaebuse asjas Tallinna Linnavalitsuse 1929. a. 14. juuni otsuse vastu autobuse seisukoha mitteavamise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
P. Välbe; prokuröri abi K. Luud.

31. V. 1929. a. Tallinna Linnavalitsusele avaldatud palves palus Pirita Kaunistamise Selts määrata temale Vene turul autobuse ootekoht, sest selts kavatses lähemal ajal luua autobuseühendust seltsiliikmetele Pirita ja Tallinna vahel.

Oma otsusega 14. VI. 1929. a. jättis Tallinna Linnavalitsus eelnimetatud palve järel-
duseta. Selle otsuse peale Tallinna-Haapsalu Rahukogule antud kaebuses palus Pirita Kau-
nistamise Seltsi juhatuse volinik v. a. R. Kuuskmann tühistada eelnimetatud Tallinna Lin-
navalitsuse otsus ja saata asi viimasele uueks otsustamiseks.

Saates nimetatud kaebuse rahukogule, palus Tallinna Linnavalitsus kaebus läbi vaa-
tamata jätta, kuna linnavalitsus andvat linna uulitsatel ja platsidel alalisi kohti ükskõik
mis otstarbeks, kui see ei takista otstarbekohast ja vaba liikumist, oma äranägemise järgi
eraõiguslikul rendilepingulisel alusel pärast vastavat kokkulepet linnavalitsuse ja soovija
vahel. Nõuda sellise koha andmist ei saavat keegi. Siin toimivat linnavalitsus varanduse
omanikuna, kellel on õigus oma vara teistele kasutamiseks anda või mitte. selle juures toe-
tub V. S. selet. 1897 nr. 7340; 1910. a. nr. nr. 3239 ja 4018.

Sisulisel asja arutamisel palus jätta kaebuse tagajärjeta.

25. sept./9. oktoobril 1929. a. Tallinna-Haapsalu rahukogu asja arutanud, leidis:

„Linna asunduse päralt olevad maad, mis määratud linnaplaani järgi platsideks ja
tänavateks, on Linnasead. § 8 järgi linna omandus, mis kõigile üldiselt tarvitada. Selle
linna platside ja tänavate üldise tarvitamise õiguse põhjal võib igaüks neid tarvitada käi-
miseks ja sõiduks, kuid mitte mõneks muuks otstarbeks. See kodanikkude õigus on ava-
lik-õigus ja linnavalitsus ei saa seda piirata muidu, kui seaduslikus korras üldhuvides
liikumise reguleerimise otstarbel antud sundmäärustega, mis on sunduslikud kõigile koha-
likkudele elanikkudele ja milles ei või teha erandeid üksikutele isikutele (Linnasead.

§ 108 p. p. 11, 12 ja 13, Vene Sen. selet. 1895. a. nr. 2786; 1910. a. nr. 5953). Nende sundmääruste piirides on linna platsid ja tänavad avatud kõikidele kodanikkudele liikumiseks vabalt ja luba küsimata. Tahab aga keegi veel peale selle enesele mingisuguseid erilisi õigusi linna platside või tänavate tarvitamise kohta, siis ei ole tal selle saamiseks ega nõudmiseks enam avalik-õiguslikku alust, vaid seda võib linnaomavalitsus, kui varanduste omanik, anda täiesti oma äranägemise järgi ainult vastava kokkuleppe põhjal soovijaga eraõiguslikul alusel. Sundida selleks linnaomavalitsust ei saa (BES § 871 jj.).

Kuna, nagu varemini öeldud, liikumine linna platsidel ja tänavatel on kõigile vaba vastavate sundmääruste piirides, siis võib kaebaja 31. V. 1929. a. palvest Tallinna Linnavalitsusele, temale Vene turul autobuse ootekohta määrata, järeldada ainult soovi saada sellel platsil teatavat kohta ainukasutamiseks. Kahtlemata, linn on õigustatud kas andma või mitte linna platse ja tänavaid, nii palju kui see nende kohtade üldist tarvitamist, s. o. vaba liikumist ei takista, soovijaile ajutiselt ainutarvitamiseks, kuid niisugusel korral toimib linnaomavalitsus, kui varanduse omanik, eraõiguslikul alusel. Seepärast, kui Tallinna Linnavalitsus jättis järelduseta kaebaja eelnimetatud palve 31. V. 1929. a., siis teotses linnavalitsus, mitte avalik-, vaid eraõiguslikul alusel ja kaebajal puudub õigus nõuda palve rahuldamist neil või teistel motiividel ja esineda kaebusega linnavalitsuse sellekohase otsuse vastu administratiivkohtu korras, kuna tema avalikõiguslikud huvid polnud sellega puudutatud (AKK § 3). Neil kaalutlustel tuleb arutuseleolev kaebus jätta läbi vaatamata.

Neil põhjustel ja AKK § 3 käsitusel rahukogu määras: Jätta läbi vaatamata „Pirita Kaunistamise Seltsi“ kaebus Tallinna Linnavalitsuse otsuse peale 14. VI. 1929. a.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Pirita Kaunistamise Seltsi volinik rahukogu otsus tühistada ja asi rahukogule uueks otsustamiseks tagasi saata. Seltsi volinik põhistab oma kaebust järgmiselt: „Linnaomavalitsus on sisse seatud üldhuvides. Nagu järgneb Linnaseaduse § 8 sisust, ei kuulu linnaasunduste päralt olevad maad, mis määratud platsideks, uulitsateks jne., linnale eraomanduse alusel BES § 871 jj. mõttes.

Ka Vene Senat on korduvalt seletanud (Vene Sen. ots. 6. veebr. 1897. a. nr. 1830, 4. okt. 1911. a. nr. 10634 jt.), et linnavalitsuste korraldused Linnaseaduse § 8 tähendatud varanduste suhtes on piiratud ainult sedavõrt, kui palju säärased korraldused nende varanduste üldist tarvitamist takistavad. Ilmne on, et rahukogu arvamuste vastu linnavalitsusel õigus puudub hariliku eravaranduse omanikuna linnaplatse, tänavaid jne. eraisikuile isiklikuks tarvitamiseks välja anda.

Prægusel korral ei ole Pirita Kaunistamise Selts talitanud isiklikes huvides, vaid seltskondliku ja heategelise organisatsioonina on üldhuvides soovinud korraldada ühendust linna piirides, linna tsentrumi ja tema äärel asetseva suvituskoha vahel.

Ka tuleb tähendada, et Tallinna Linnavalitsus ei lükanud kaebaja palvet tagasi mitte seepärast, et ta eraomanikuna teatud platsil omnibuse peatuspaika välja rentida ei soovi, vaid seepärast, et tema olevat seotud lepinguga ühe teise isikuga. Siin on ühe isiku (O.-ü. „Mootori“) huvid seatud kõrgemale kui kodanikkude üldhuvid.

Rahukogu on ekslikult kaebaja erakaebuse läbi vaatamata jätnud, rikkudes oluliselt AKK § 3 ja Linnasead. § 8^c.

Asja arutanud, Tallinna Linnavalitsuse voliniku seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Nagu nähtub Tallinna Linnavalitsuse protokollist 14. juunist 1929. a. nr. 77—81, on Pirita Kaunistamise Seltsi juhatus palunud lubada seltsiliikmete tarvis oma autobust liikuma panna linna ja Pirita vahel, määrates seisukoha Vene turule. Linnavalitsus arutas asja ja otsustas palve järelduseta jätta põhjusel, et linnavalitsus ei saa palutud luba anda

linnavalitsuse ja o.-ü. „Mootori“ vahel sõlmitud lepingu § 1 põhjal, mis näeb ette, et linnavalitsus keeldub autobusesõiduliini teisele ettevõtjale kasutada andmast. Rahukogu arvamus, et see otsus on linnavalitsuse poolt tehtud asjas, milles linnavalitsus teotseb eraõiguslikul alal ja et Pirita Kaunistamise Seltsi avalik-õiguslikud huvid selle otsusega ei olnud puudutatud, on ekslik, sest Linnaseaduse § 8 järgi linna asunduse päralt olevad maad, mis määratud linnaplaani järgi platsideks, uulitsateks, põik-uulitsateks, kõnniteedeks jne., jäädes linna omanduseks, on kõigile üldiselt tarvitada, see tähendab, seaduse alusel on kõigil kodanikel õigus neid tarvitada nendes piirides, mis linnavolikogu poolt Linna-seaduse § 108 p. 12 ja 13 põhjal antud sundmäärustes tähendatud. Kui Pirita Kaunistamise Selts pöördus linnavalitsuse poole palvega luba anda liikumis- ja peatuskohaks, siis kahtlemata teotseb tema teostades oma õigust, mis väljendatud Linnaseaduse § 8, ja linnavalitsusel tuli arutada seda palvet, kui tema võimkonda kuuluvat asja avalik-õiguslikul, mitte aga eraõiguslikul alusel, sest korralduste tegemine liikumise ja samuti sõidukite peatuskohtade kohta linnas on tehtud seadusega linnaomavalitsuse ülesandeks, nagu eespool tähendatud.

Neil põhjustel puudus rahukogul seaduslik alus Pirita Kaunistamise Seltsi kaebuse linnavalitsuse eeltähendatud otsuse peale läbi vaatamata jätmiseks, mis pärast rahukogu otsus ei või jõusse jääda ja kuulub tühistamisele ja kaebus sisulisele läbivaatamisele rahukogus.

Neil põhjustel ja AKK § 35 põhjal **otsustas** Riigikohus: Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus 25. septembrist/9. oktoobrist 1929. a. tühistada ja asi samale rahukogule sisuliseks otsustamiseks saata.

Nr. 72.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

14. novembril 1930. a.

Leonid Kahkra revisjonkaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 18. veebr. 1930. a. Leonid Kahkra ja Liis Pritsi kaebe asjas Valga Maavalitsuse otsuse vastu 13. maist 1929. a. prot. nr. 6 p. 11 Kuikatsi valla Sootaguse asund. kr. nr. 52 peale maasaaja kandidaadi määramise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere, prokuröri abi K. Luud.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamus kuulunud, leiab Riigikohus:

Nagu asjatoimetusest nähtub, on vaidluse all olev Sootaguse as. krunt nr. 52 planeerimise korras eraldatud „Mudsi“ nimelisest talust eluasemekohana. See eraldamine on toimunud Liis Pritsi palvel, kellel seal omad eluhooned peal (Rahuk. t. nr. 100, leht 3).

Krunt nr. 52 on Põllutööministeeriumi poolt Maaseaduse § 20 korras väljaandmisele määratud. Maaseaduse § 15 lit. a tähendatud kohtade hulgas sääraseid eluasemekohti ei ole ette nähtud. Ka Riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seadus (RT 109/110 — 1925, 85 — 1926 ja 54 — 1927) teeb vahet Maaseaduse § 20 korras määratud maasaajate ja eluasemekohtade pidajate vahel. Tähendatud seaduse § 2 järgi on põliseks tarvitamiseks või omanduseks õigus saada: 1) Maaseaduse § 20 korras määratud maasaajatel või nende õigusjärglastel neile tarvitada antud maakohti, kui nad neile maakohtadele ehitanud tarvilikud põllumajanduslikud hooned (elumaja ja laut) või oman-

danud samaks otstarbeks vastaval maakohal olemas olevaid hooneid; 2) eluasemekohtade (ehituskruntide) pidajatel — nende käes tarvitada olevaid krunte, kui nad ehitavad neile kruntidele elumaja või omandavad samaks otstarbeks krundil olemas oleva hoone. Eluasemekohtade ehituskruntide väljaandmise kohta on ette nähtud Ehituskruntide väljaandmise määruses (RT 53 — 1926 ja 83 — 1928) erikord. Selle määruse § 6 p. a järgi ehituskrundi väljaandmine isikule, kellel väljaantaval krundil omad hooned, toimub liisuta.

Nagu ülalpool juba tähendatud, sarnanevad eluasemekoha pidaja õigused ehituskrundi pidaja õigustega ja seadusandja nimetab ehituskrunte ka eluasemekohtadeks. Kui eluasemekohad, nagu käesoleval korral Sootaguse as. krunt nr. 52, määratakse Põllutöoministeeriumi poolt väljaandmisele Maaseaduse § 20 korras, siis tuleb nende väljaandmisel ka neid õigusi silmas pidada, mis tekkinud sellega, et krunt on planeeritud isiku palvel, kellel on krundil omad hooned ja nende hoonete juurde ja võib niisuguse krundi peale teist maasaajat määrata ainult juhul, kui see, kelle palvel krunt on planeeritud, krundi saamisest loobub.

Et käesoleval korral on kr. nr. 52 peale maasaajaks kandidaadiks kinnitatud Paul Tamm, mööda minnes Liis Prits'u õigusjärglase Leonid Kahkra õigustest sellele krundile, tuleb rahukogu otsus tühistada ja asi rahukogule uueks otsustamiseks saata teises kohtukoosseisus.

Neil põhjustel ja AKK § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Tartu-Võru rahukogu otsus 18. veebruarist 1930. a. tühistada ja asi samale rahukogule uueks otsustamiseks saata teises kohtukoosseisus.

Nr. 73.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

18. novembril 1930. a.

Harku Vallavalitsuse kaebus Maksudevalitsuse otsuse peale, mis teatatud kirjaga 26. aug. 1930. a. nr. 331 alkoholiliste jookide müügi keelu asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Harku Vallavalitsuse kaebus Maksudevalitsuse korralduse peale, millega Maksudevalitsus keeldus Harku Vallavolikogu poolt 13. juunil 1930. a. vastu võetud alkoholiliste jookide müügi keeluotsust 1. jaanuarist 1931. a. seadusjõusse astunuks tunnistamast põhjusel, et otsusest teatatud Maksudevalitsusele peale 1. juulit 1930. a., tuleb tagajärjeta jätta, sest Alkoholiliste jookide müügi seaduse § 12 järgi oli vallavolikogu kohustatud omast otsusest teatama Maksudevalitsusele enne 1. juulit 1930. a., kui soovis, et keeld oleks maksma hakanud uuest ajajärgust, mis ette nähtud selle seaduse § 7, s. o. 1. jaanuarist 1931. a. Asjaolu, et vallavolikogu otsuse vastu oli maavalitsuse poolt protest esitatud, ei võtnud vallaomavalitsuselt võimalust Alkoholiliste jookide müügi seaduse § 12 seatud nõuet täita ja Maksudevalitsusele otsusest teatada enne 1. juulit 1930. a. Kuna aga tähtpäev 1. VII on üles seatud selleks, et Maksudevalitsusel oleks võimalus keeluotsust arvestada korralduste tegemisel viinamüügi kohta, siis tuleb vallavolikogudel otsustest alkoholiliste jookide müügi keelu maksmapanemise kohta teatada Maksudevalitsusele eelmise aasta 1. juulini, vaatamata sellele, kas on vallavolikogu otsuste vastu protesti tõstetud või mitte.

Neil põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Harku Vallavalitsuse kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 74.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

25. novembril 1930. a.

Eesti Tarvitajateühisuste Keskühisuse juhatuse kaebus Maksudevalitsuse otsuse peale 4. sept. 1930. a. kr. 50,15 tempelmaksu tagasinõudmise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Pikalaenupank oli saatnud 1. II 1930. a. Eesti Tarvitajateühisuste Keskühisusele teadaande protsentide ja riigimaksude arvestamise üle Keskühisuse kontokorrent arve nr. 90 järgi, inkasseerides selle teadaande pealt Tempelmaksutariifi nr. 14 põhjal kr. 50,15 tempelmaksu. Eesti Tarvitajateühisuste Keskühisus pöördus Maksudevalitsuse poole palvega Tempelmaksuseaduse § 22 põhjal temalt inkasseeritud tempelmaks tagasi maksta põhjendusel, et Pikalaenupanga teadaannet käesoleval juhul ei saavat kuidagi pidada arveks, mis on ühenduses kaubandusliku läbikäimisega, vaid et seda teadaannet saaks ehk pidada väljakirjutuseks äriraamatutest. Maksudevalitsuse otsusega 4. sept. 1930. a. on Eesti Tarvitajateühisuste Keskühisuse palve tagajärjeta jäetud põhjendusel, et Pikalaenupanga poolt 1. veebruaril välja antud dokument, millega palutakse tasuta kontokorrent-võlale juurde arvatud %%, porto ja riigimaksud, sisaldab tegelikult nõudmise nende summade kohta ja on sisuliselt arve.

Riigikohtule antud kaebuses palub Eesti Tarvitajateühisuste Keskühisuse juhatus koosseisus: Johan Pitka, Juhan Nihtig ja Jaan Põdra, tühistada Maksudevalitsuse otsuse, seletades, et kontokorrent-arve pangas eeldab selle arve järk-järgulist debiteerimist ja krediteerimist ning sellest teatamist panga poolt, ja et vastavaid teadaandeid võiks kvalifitseerida ainult kui väljakirjutusi äriraamatutest, aga mitte kui arveid.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

1. Käesolevas asjas on Eesti Tarvitajateühisuste Keskühisuse nimel esitatud kaebus Johan Pitka, Juhan Nihtig'i ja Jaan Põdra poolt, ilma et seejuures AKK § 44 ja TKS § 262 ja 1804 kohaselt oleks esitatud tõendused selle kohta, et eelnimetatud isikud on õigustatud Eesti Tarvitajateühisuste Keskühisuse nimel kaebusega esinema; 2) Tempelm. sead. § 21 on ette nähtud, et dokumentide seaduspärase tempelmaksustamise üle otsustavad kohtud, dokumendi esitamisel kohtule ja Maksudevalitsus temale teatatud või tema poolt ilmsiks tehtud korrapäraselt tempelmaksustamata dokumentide suhtes. Kohtu määruste peale tempelmaksu asjas võib edasi kaevata üldises kohtupidamise korras, Maksudevalitsuse määruste vastu võib esineda vastulausega ja kaebusega rahukogule. Tempelm. sead. § 22 näeb ette ülemäära makstud tempelmaksu tagasimaksmise Maksudevalitsuse korraldusel, ilma et selles paragrahvis oleks ära tähendatud kaebamise kord Maksudevalitsuse vastavate määruste peale. Maksudevalitsus on sellest järeldanud, et Tempelm. sead. § 22 korras tehtud otsuste peale võib AKK § 6 põhjal esineda üldises korras kaebusega Riigikohtule. See seisukoht on õige üksnes säärastel juhtudel, kui Tempelm. sead. § 22 põhjal Maksudevalitsus teeb korraldusi tempelmaksu tagasimaksmiseks pärast seda, kui vastavas korras on juba jaatavalt otsustatud tempelmaksu ülemäära maksmine ja tegemist on üksnes selle tagasimaksmisega. Juhul aga, kui vaidlus tõuseb selle üle, missugusel määral dokumenti üldse tempelmaksustada, nagu käesolevas asjas, siis ei saa Maksudevalitsuse otsuste peale esineda kaebusega Riigikohtule, vaid säärasel korral tuleb toimida vastavalt Tempelm. sead. § 21 p. p. 11—13 määrustele, sest Tempelmaksuseaduse järgi on kaebused Maksude-

valitsuse otsuste vastu dokumentide seaduspärase tempelmaksustamise kohta erandina AKK § 6 tunnistatud alluvateks rahukogudele.

Ettetoodud põhjustel AKK § 44, TKS § 1804 ja TMS § 21 p. 13 põhjal otsustas Riigikohus: Eesti Tarvitajateühisuste Keskuhise juhatuse kaebus läbivaatamiselt kõrvaldada.

Nr. 75.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

25. novembril 1930. a.

Anna Paurson'i kaebus Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse peale 9. juul. 1930. a. põhiärimaksu nõudmise ja trahvi määramise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Otsekoheste Maksude Peakomitee arutas 9. juulil 1930. a. Anna Paurson'i kaebust Otsekoheste Maksude Valitsuse otsuse peale 25. apr. 1930. a. põhiärimaksu nõudmise ja trahvi määramise asjas ja otsustas Paurson'i kaebus rahuldamata jätta. Peakomitee põhistas oma otsust järgmiselt: „1) protokollil korras on kindlaks tehtud, et kaebaja pidas 1930. a. jaanuarikuust alates protokollil koostamiseni kudumistöökoda kahe täisealise töölisega; 2) ärimaksu kohta käivate seaduste muutmise seaduse I osa § 453 p. 34 (RT 44 — 1928) mõiste kohaselt ei saa politseiasutisi lugeda selles seaduses tähendatud asutiste hulka, kes peale töötuskooli oleksid õigustatud töökodade õpilasele õpilasetunnistusi välja andma; 3) ülaltoodud asjaoludel oli Maksudevalitsus õigustatud nõudma kaebajalt OMS § 449 lisa III nim. VIII järguk. p. 1 põhjal VIII j. tööst. äritunnistuse lunastamist 1930. a. eest; 4) OMS § 488 ja instruks. § 41 põhjal peab igal asutisel olema vastav silt; 5) trahvist vabastamiseks või selle määra vähendamiseks puudub seaduslik alus.“

Riigikohtule antud kaebuses palub Anna Paurson Otsekoheste Maksude Peakomitee otsuse tühistada järgmistel põhjustel: Juba protokollil koostamisel olevat tunnistajad tõendanud, et üks tööline on alles õpilane ja maksuinspektor oma seletuses ei olevat seda ümber lükanud, vaid märkinud ainult ära, et „suurel masinal õppiial õpilasetunnistust ette näidata ei olnud“. Peakomiteele olevat tema poolt esitatud politsei poolt antud tunnistus selle kohta, et üks tööline, Anna Karjus, kes sündinud 28. juulil 1904. a., on õpilane 1929. a. saadik, kuid Peakomitee ei olevat seda arvestanud. 25. mail 1928. a. vastu võetud Ärimaksu seaduse muutmise seaduse I osa § 453 p. 34 (RT 44 — 1928) järgi olevat seaduseandja tahtnud käsitöökodade pidajatele kergendust teha õpilaste pidamises ja seepärast pole ka nende vanadust piiranud tingimusel, et nendel, kes üle 18 a. vanad, oleksid õpilasetunnistused, ja et majandusministri poolt § 453 p. 34 seletuseks mingit juhatuskirja välja antud ei ole, siis ei peaks kahtlust olema, et politseiasutised, kes õigustatud üldse igasuguseid tunnistusi välja andma, oleksid piiratud õiguses käesolevas asjas nõutavat tunnistust välja anda. Töötuskool, mille juures ainult puu- ja rauatöö osakonnad, olevat keeldunud kudumistööstuse õpilasele tunnistuse väljaandmisest. OMS § 488 järgi peab igal kaubanduslikul või töönuduslikul ettevõttel vastav silt olema, kuna aga kaebaja ettevõttel protokollil koostamise puhul äritunnistust veel ei olnud, siis olevat enneaegne ka sildi nõudmine ja trahvi määramine selle puudumise pärast.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Anna Paurson'i kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel: Otsek. maks. sead. § 453 p. 34 järele (RT 44 — 1928) ei kuulu ärimaksu alla käsitöö ja igasugune muu tööndus oma perekonnaliikmete abil, kui seejuures ei kasutata üle ühe palgalise töölise ja üle kahe õpilase tingimusega,

et õpilased oleksid alla 18 a. vanad või et neil oleksid õpilasetunnistused, mis välja antud tööstuskooli või mõne teise selleks õigustatud asutise poolt. Sellest nähtub, et neil isikuil, kes üle 18 a. vanad, peab õpilasetunnistus olema, kui nemad töötavad tööstuses õpilastena, vastasel korral loetakse nad töölisteks, aga mitte õpilasteks. Mis puutub sellesse, kelle poolt peab õpilasetunnistus välja antud olema, siis määrab OMS § 453 p. 34, et tunnistused peavad välja antud olema tööstuskooli või mõne teise selleks õigustatud asutise poolt. Kaebaja arvamus, et ka politseiasutised kuuluvad asutiste hulka, kes õigustatud on sääraseid tunnistusi välja andma, on ekslik, sest seadusega ei ole tööstuste õpilastele õpilasetunnistuste andmine politsei ülesandeks tehtud, kuigi politseil õigus on igasuguseid tunnistusi välja anda. Kuna aga Anna Karjus, kes kaebaja ettevõttes töötas, on vanem kui 18 a. ja temal OMS § 453 p. 34 ette nähtud asutise poolt antud õpilasetunnistust ei olnud, siis olid maksuasutised õigustatud kaebajalt põhiärimaksu tasumist nõudma ja teda trahvima äritunnistuse mitte-lunastamise pärast.

Kaebaja arvamus, et sildi nõudmine ja trahvi määramine on enneaegsed, on samuti ekslik, sest protokollil koostamisel oli kindlaks tehtud ettevõtte kuuluvus põhiärimaksu alla, seega pidi ettevõttel ka silt olema sellele vaatamata, et veel äritunnistust lunastatud polnud.

Neil põhjustel ja AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Anna Paurson'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 76.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

25. novembril 1930. a.

Elise Lõhmus'e kaebus Kinnitusnõukogu I osakonna otsuse peale 29. aug. 1930. a., mis kinnitatud haridus- ja sotsiaalministri poolt 1. sept. 1930. a. kaebaja juukselõikamistöökoha Tööst. töö sead. IV jao 3 peat. alla arvamise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Riigikohtule antud kaebuses palub Elise Lõhmus tühistada haridus- ja sotsiaalministri poolt 1. sept. 1930. a. kinnitatud Kinnitusnõukogu I osakonna otsuse 29. aug. 1930. a. kaebaja juukselõikamistöökoha Tööst. töö seaduse IV j. 3. peat. alla arvamise asjas. Kaebaja seletab, et Kinnitusameti kompetents olevat ette nähtud Kinnitusameti sead. § 13 ja sellest ei nähtuvat, et Kinnitusametil oleks õigus ettevõtteid haigekassa alla arvata; vene seaduste järgi olevat seda teinud „Prisutstvija po delam strahovanija rabotših“, kuid Kinnitusametele see õigus ei olevat üle läinud ja seepärast TTS § 270 olevat maksvuse kaotanud. TTS § 281 järgi kuuluvat ettevõtted haigekassa alla, kui neis töötab mitte vähem kui 5 töolist. Et temal niipalju töölisi ei ole, siis olevat ka Kinnitusameti otsus alusetu. TTS § 257 alla arvatavat käsitöökohad, millel tööstuse iseloom. Juukselõikamistöökoda aga ei valmistavat mingisuguseid saadusi ja seepärast tööstust ei olevat. Kinnitusnõukogu seaduse § 22 järgi pidavat Kinnitusnõukogu otsused, millega seletatakse TTS-t, avalikult välja kuulutatud olema, kuna aga Kinnitusnõukogu otsus 20. okt. 1928. a., millega juukselõikamistöökohad on loetud TTS § 257 ette nähtud ettevõtete liiki kuuluvaks, avalikult ei ole välja kuulutatud, siis ei omavat ta kohustavat jõudu. Ka ei olevat tema ettevõttes üldse töölisi ja sääraseid isikuid, kes palgalepingu alusel palka oleksid saanud.

Asja arutanud, Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse osakonna direktori seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus, et Lõhmus'e kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Kaebaja arvamus, nagu oleks TTS § 270 maksvuse kaotanud ja ülesanded, mis kuulusid enne tööliste kindlustuskomisjonidele (Prisutstvijam po delam strahovaniija rabotših), ei ole Kinnitusametile üle läinud, on täiesti ekslik, kuna Kinnitusametid on loodud just eeltähendatud asutiste asemele ja neile on läinud üle kõik ülesanded ja kohused, mis olid endistel „prisutstvijatel“ (komisjonidel). Asjaolu, et Kinnitusameti seaduses on loendatud muu seas terve rida Kinnitusametite ülesandeid, ei tõesta veel, et Kinnitusametil teisi ülesandeid ei ole, sest selles seaduses on loendatud ainult need ülesanded, mis eriti Kinnitusameti ülesandeks on tehtud. Et Kinnitusametid on oma ülesannetelt samad asutised, mis endised komisjonid (prisutstvija), nähtub ka Vabariigi Valitsuse seletuskirjast, millega Kinnitusametite seadus Asutava Kogule esitatud (Asut. kogu prot. 4. ist. järk 1920. a. lisa nr. 9). Sellest seletuskirjast nähtub, et need on endised asutised, mis olid asutatud vene seaduste järgi ja ainsam suurem muudatus on ette võetud nende koosseisus. Samuti on ekslik kaebaja väide, et juukselõikamistöökodad ei ole tööstused, kuna nad ei valmista saadusi, sest tööstusteks ei loeta ainult neid ettevõtteid, milles valmistatakse saadusi, vaid ka neid, mis hävitavad ja muudavad aineid, nagu seda tehakse ka juukselõikamistöökodades. Seepärast on juukselõikamisärid õieti arvatud TTS § 257 ette nähtud ettevõtete liiki.

Mis puutub väitesse, et kaebaja juuksetööstuses ei ole töölisi, siis see väide on paljasõnaline ja kaebaja ei ole selle väite tõestamiseks mingisuguseid tõendeid esitanud, mispärast ka see väide ei või Kinnitusnõukogu otsuse tühistamise põhjuseks olla.

Neil põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Elise Lõhmus'e kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 77.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

25. novembril 1930. a.

Eugenia Kurson'i kaebus Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi Koolivalitsuse otsuse peale, mis teada antud kirjaga nr. 33005-a 15. sept. 1930. a. Rogosina algkooli juhataja k.t. kohalt lahtiregistreerimise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Riigikohtule antud kaebuses palub Eugenia Kurson tühistada Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi Koolivalitsuse otsus, millega tagajärjeta jäetud tema kaebus Petseri Maa-koolivalitsuse otsuse vastu Rogosina algkooli juhataja k.t. kohalt lahtiregistreerimise asjas. Kaebaja Kurson põhistab oma kaebust järgmiselt: Kirja 28. VI. 1930. a., millega temale lahtiregistreerimisest teatatud, ei olevat tema üldse kätte saanud ja Petseri Maa-koolivalitsus ja Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi Koolivalitsus peaksid tõestama, et tema kirja on kätte saanud. Ei olevat õige, et Õpetajate registreerimise määruse § 7 tähendus käiks ainult valitud õpetajate lahtiregistreerimise kohta, kuna see norm olevat üldine kõigile õpetajakohusetäitjatele; ka määratud õpetajad olevat õpetaja-kohusetäitjad. Ministeeriumi ringkirjades ei olevat ette nähtud erilist määratud õpetaja-kohusetäitjate lahtiregistreerimise korda ja nende lahtiregistreerimist tulevat ka ette teatada. Ei olevat võimalik ringkirjadega muuta registreerimiskorda, mis välja kuulutatud RT 149/150 — 1920.

Asja arutanud, Haridus- ja Sotsiaalministeeriumi esindaja seletused ja prokuröri arvamus kuulunud, leiab Riigikohus, et Eugenia Kurson'i kaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel põhjustel:

Kaebaja väide, et Haridusministeeriumi määrus õpetajate registreerimise kohta ja eriti selle määruse § 7 tähendus 1 näeb ette ka mittevalitud õpetajate registreerimist ja lahti-

registreerimist, on ekslik, sest sellest määrusest nähtub, et see on antud just valitud õpetajate registreerimise ja lahtiregistreerimise kohta, mis selgesti on väljendatud selle määruse § 2, 3 ja 5, milles ette nähtud valimine ja valitud õpetajate registreerimine, ja samuti § 7 tähendusest 1, millest on näha, et õpetaja kutseta isikuid võib ametisse registreerida õpetaja-kohustetäitjaks ainult üheks aastaks, kui seaduslikus korras toimetatud **õpetajavalimisele** ei olnud ilmunud või endid kirjalikult üles andnud kutseõigusega õpetajakandidaadid, see tähendab, kui õpetajaks valiti õpetajakutseta isik. Kaebaja õpetajaks ja juhatajaks-õpetajaks üldse ei olnud valitud, vaid oli määratud Rogosina algkooli juhataja-õpetaja kohustetäitjaks üheks aastaks 1. aug. 1929. a. kuni 1. aug. 1930. a. ja seepärast puudus alus tema lahtiregistreerimiseks. Õpetajate registreerimise määruse § 7 tähenduses 1 ette nähtud korras ja pealegi oli temale juba määramisel teada tähtpäev, millal tema teenistusaeg lõpeb. Neil põhjustel puudub alus kaebuse rahuldamiseks.

Seepärast ja AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Eugenia Kurson'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 78.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

26. septembril/28. novembril 1930. a.

Eestimaa Kinnitus a.-s. „EKA“ kaebus Kinnitusnõukogu I osakonna otsuse peale 26. maist 1930. a. a.-s. „EKA“ majaehituse tööliste Tööstusliku töö seaduse IV peatüki määruste alla arvamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik P. Välbe; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Asja arutanud, poolte seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Eestimaa kinnitus a.-s. „EKA“ volinik palub tühistada Kinnitusnõukogu otsuse 26. maist 1930. a. a.-s. „EKA“ majaehituse tööliste TTS IV peatüki määruste alla arvamise asjas. A.-s. „EKA“ volinik põhistab oma kaebust sellega, et a.-s. „EKA“ üldse mingit majaehitamise ettevõtet ei ole, kuna endale maja ehitamine ei moodusta enesest mingit ettevõtet ja veel enam säärast töönduslikku ettevõtet, mis ette nähtud TTS § 372 ja üldse TTS-s. Ka ei olevat a.-s. „EKA“ ühtegi alalist töönduslikku töolist, vaid need palgatud ainult majaehitamise ajaks. Need kaebaja väited on aga ekslikud. Nagu nähtub Vabariigi Valitsuse seletuskirjast, mis esitatud Riigikogule Tööliste õnnetusjuhtumuste korral kindlustamise seaduse muutmise seaduse juurde ja millega ühinenud ka komisjon (II Riigikogu protok. lisad I-ist 1923. a. lisa 33), on Vabariigi Valitsus seletanud: „Ühes sellega laieneb ka ettevõtete hulk, mille kohta kavatsetakse ellu viia kinnitamist, nimelt võetakse tarvitusele sama kindlaks määratud „tööstusettevõtte“ mõiste, mis rahvusvahelistel töökonverentsidel terve rea konventsioonide kohta kindlaks määratud.“ Sellest nähtub, et Tööliste õnnetusjuhtumuste korral kindlustamise seaduste muutmise seaduses, millega muudetud TTS § 372, on viidud tööstusettevõtete mõiste alla ja arvatud töönduslikeks ettevõtteks kõik need tööndustööd, mis rahvusvahelistel töökonverentsidel terve rea konventsioonidega töönduslikeks ettevõtteks arvatud. Nagu nähtub Riigikogu poolt 27. okt. 1922. a. vastu võetud Esimese rahvusvahelise töökonverentsi poolt Washingtonis vastu võetud konventsioonide eelnõu kinnitamise seadusest (RT 141/142 — 1922), on nii konventsioonis naiste öötöö kohta art. 1, kui ka konventsiooni eelnõus laste vanaduse alammäära kohta, millest peale neid tööndustööde juures tarvitada võib, art. 1 kui ka konventsiooni eelnõus laste öötöö kohta tööstuses art. 1, „tööstusettevõtteks“ arvatud muu seas ka igasugune hoonete ehitamine, uuendamine, korrashoid, parandamine, ümberehitamine ja mahakiskumine, niisamuti ka alusmüüride ning igasuguste

teiste eeltööde tegemine hoonete jaoks vaatamata sellele, kelle poolt ja mis sihiga need tööd ette võetud, s. o. kas ehitatakse hooneid oma jaoks, majanduslikul teel omapalgatud töölis- tega või teostavad seda ehitamist ärilise sihiga mõned isikud, ärid, kontorid, artellid, seltsid või teised säärased koondised ja asutised, kes oma eesmärgiks võtnud hoonete ehitamise, uuendamise, korraspidamise, parandamise, ümberehitamise ja mahakiskumise, samuti ka alusmüüride ning igasuguste teiste eeltööde tegemise hoonete jaoks. Neil põhjustel kuulub ka TTS § 372 normide alla ka a.-s. „EKA“ poolt ette võetud majaehitamine, kuna selle maja- ehitamise juures oli töös kaugelt üle 5 alalise töölise. Asjaolu, et need töölised olid a.-s. „EKA“ enese poolt kindlustatud, nagu nähtub Eestimaa kinn. a.-s. kollektiivse õnnetusjuhtumuste kindlustuse poliisist nr. 3326 — 1930. a., ei vabasta a.-seltsi TTS § 372 nõuete täitmisest, kuna a.-s. „EKA“ ei kuulu asutiste hulka, milles võib TTS järgi kindlustada töölisi, keda tuleb kindlustada TTS § 372 alusel.

Seejärest ja AKK § 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Eestimaa kinnitus a.-s. „EKA“ kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 79.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

21. novembril/5. detsembril 1930. a.

Kreenholmi puuvillasaaduste manufaktuur o.-ü. volinikkude vann. adv. Vald. ja Max Bock'i kaebus majandusministri otsuse peale 6. maist 1930. a. 1928. a. eest 5% riigimaksu nõudmise asjas ja sama o.-ü. voliniku vann. adv. Valdemar Bock'i kaebus Otsekoheste Maksude Valitsuse otsuse peale samas asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Kirjaga 26. novembrist 1929. a. nr. 557-E teatas Otsekoheste Maksude Valitsus Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri osaihisusele, et Otsekoheste Maksude Valitsuse andmete järgi on tähendatud osaihisus 1928. a. jooksul Otsekoheste maksude sead. § 614 p. 3 põhjal 5% riigimaksu alla kuuluvaid protsente maksnud 167.007.15 kr., misjärel palus selle summa pealt maksta tuleva 5% riigimaksu 8.350 kr. 36 sendi suuruses Eesti Panga osakonda ühes viivitusprotsendiga ära tasuda ja kviitung Maksudevalitsusele esitada. Osaihisus tasus selle summa ühes viivitusprotsentidega ära ja esitas kviitungi Otsekoheste Maksude Valitsusele. Otsekoheste Maksude Valitsuse nõudmise vastu esitas Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri osaihisuse volinik vann. adv. Max Bock kaebuse majandusministrile, kuna teine osaihisuse volinik vann. adv. Valdemar Bock andis kaebuse Riigikohtule. Majandusministrile antud kaebuses palus osaihisuse volinik tühistada Otsekoheste Maksude Valitsuse määrus 8.350 kr. 36 sendi 5% riigimaksu nõudmise kohta ja tema volitajat sellest maksust vabastada, seletades, et tema volitaja poolt 1928. a. jooksul makstud protsendid kr. 167.007.15 suuruses ei kuuluvat Otsekoheste maks. sead. § 614 p. 3 järgi maksustamisele 5% riigimaksuga. Otsusega 6. V. 1930. a. jättis majandusminister selle kaebuse tagajärjeta.

Riigikohtule antud kaebustes paluvad Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri osaihisuse volinikud — 1) vann. advokaadid Valdemar Bock ja Max Bock — tühistada Majanduseministri otsus 6. V. 1930. a. ja nende volitajat vabastada 5% riigimaksust 8.350 kr. 36 s. suuruses summas või asi tarbe korral Majandusministrile uueks otsustamiseks anda, 2) vann. adv. Valdemar Bock — tühistada Otsekoheste Maksude Valitsuse määrus 8.350 kr. 36 s. 5% riigimaksu nõudmise kohta ja tema volitajat sellest maksust vabastada või asi tarbe korral Otsekoheste Maksude Valitsusele uueks otsustamiseks anda, seletades mõlemas kaebuses, et nende volitaja poolt 1928. a. jooksul makstud protsendid kr. 167.007.15 suuruses summas ei kuuluvat Otsekoheste maks. sead. § 614 p. 3 järgi maksustamisele 5% riigimaksuga.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Et asja arutusel kaebaja volinik palus Otsekoheste Maksude Valitsuse otsuse vastu antud kaebus läbi vaatamata jätta ja et Majandusministeeriumi esindaja selle vastu ei väelnud, siis tuleb see palve rahuldada. Üle minnes Majandusministeeriumi otsuse vastu antud kaebuse arutusele, tuleb tähendada, et niihästi majanduseministrile antud kaebuses kui ka kaebuses Riigikohtule ütlevad Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuur osaiühisuse volinikud paljasõnaliselt, et nimetatud osaiühisuse poolt 1928. a. jooksul makstud protsendid kr. 167.007.15 suuruses summas ei kuuluvat mingil kombel Otsekoheste maks. sead. § 614 p. 3 järgi maksustamisele 5% riigimaksuga, kuid ei seleta ühegi sõnaga, mispärast ei kuulu. Otsekoheste maks. sead. § 614 p. 3 järgi kuuluvad 5% riigimaksu alla sissetulekud rahalistest kapitalidest, mis ükskõik missuguste nimetuste all on eraisikute või asutiste poolt (välja arvatud §§ 509 ja 574 ette nähtud ettevõtted) kasutamiseks antud, või laenatud (ссуженные) aruandvatele kaubandus-töõndusettevõtetele. Need kapitalid annavad nende omanikkudele sissetulekut protsentide näol ning riik on eelnimetatud seaduse § 614 p. 3 alusel õigustatud tähendatud sissetuleku või protsendi pealt 5% maksu võtma. Sama seaduse § 620 põhjal peavad selle maksu riigile ära maksma kaubandus-töõndusettevõtted, kes selle omakorda kinni peavad kapitalide omanikele makstavatest protsentidest. Nagu nähtub asjatoimetuses olevatest andmetest, on Kreenholmi Manufaktuuri o.-ü. 1928. a. jooksul maksnud diskonto-protsepte välismaa pankuritele kr. 167.007.15. Diskontoprotsentide maksmine näitab, et Kreenholmi Manufaktuuri osaiühisusel on välismaa kapitale kasutada olnud. Asja arutusel Riigikohtus seletas Kreenholmi Manufaktuuri o.-ü. volinik, et kauba saamiseks välismaa ettevõtetelt pidanud o.-ü. oma kanda võtma kulud, mis seotud kapitali muretsemisega välismaa ettevõtetele välismaa pankadest. Tähendab, selle asemel, et välismaa ettevõtetelt saadud kauba eest omast kassast sularaha välja maksta, andis Kreenholmi Manufaktuuri o.-ü. välja tratid, mille diskonteerimise teel saadud rahaga tasuti välismaa ettevõtetele kauba väärtus; teiste sõnadega, välismaa ettevõtetelt saadud kauba eest maksid Kreenholmi Manufaktuuri o.-ühisuse asemel välismaa pangad, s. o. andsid Kreenholmi Manufaktuuri o.-ühisusele krediiti. See on sama, nagu oleksid välismaa pangad andnud Kreenholmi Manufaktuuri o.-ü. raha laenuks ja viimane oleks selle rahaga ise välismaa ettevõtetele neilt saadud kauba väärtuse ära tasunud.

Eeltoodust selgub, et Kreenholmi Manufaktuuri o.-ü. poolt 1928. a. jooksul makstud protsendid kr. 167.007.15 suuruses summas kuulusid Otsekoheste maks. sead. § 614 p. 3 põhjal maksustamisele 5% riigimaksuga, nagu majandusminister õieti on seletanud.

Seepärast ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 ja AKK § 44 ja TKS § 4 põhjal Riigikohus otsustas: Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuur o.-ühingu volinikkude vann. adv. Vald. ja Max Bock'i kaebus tagajärjeta jätta. Kaebus Otsekoheste Maksude Valitsuse otsuse peale läbi vaatamata jätta.

Nr. 80.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

21. novembril/5. detsembril 1930. a.

Eesti Tööliste Kinnitusühisuse kaebus Kinnitusnõukogu I osakonna otsuse peale 29. aug. 1930. a. abirahade liigitamise pärast harilikkuide haiguste ja õnnetusjuhtumuste tagajärjel tekkinud haiguste puhul.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Taevere, Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Rakvere Ühise Haigekassa volinikkude peakoosolek 5. V. 1929. a., arutanud 1929. a. peale abiraha normide ja arstiabi määruste kindlaksmääramise küsimust (p. IV), muu

seas otsustas lit. a all määrata töölistele harilikkude haiguste puhul: kodus ravides kaks kolmandikku palgast, välja arvatud 2 esimest haiguspäeva, pühad, pühapäevad ja tööseisaku päevad; lit. b all: haigemajas ravides üks kolmandik palgast; lit. h all: tööasutise töö juures õnnetusjuhtumuse läbi viga saanutele makstakse haiguseraha kaks kolmandikku palgast kõikide haiguspäevade, ka pühapäevade, pühade ja tööseisaku päevade eest, kui need on haigusaja sees, vaatamata sellele, kas haiget kodus või haigemajas ravitakse.

III jsk. tööinspektori ringkonna Kinnitusametile 5. VI. 1929. a. antud kaebuses leiab Eesti Tööliste Kinnitusühing eespooltähendatud haigekassa volinikkude otsuse mittekooskõlas olevat Tööstusliku töö seaduse §§ 310 ja 311. Tähendatud paragrahvid ei lubavat esimese 13 nädala kestel vahet teha abirahade suuruse suhtes hariliku haiguse ja õnnetusjuhtumuste tagajärjel tekkinud haiguse vahel. Sama seisukord olevat väljendatud ka Riigikohtu otsuse motiivides 20. nov./4. dets. 1928. a. Kinnitusühisuse kaebuse asjas Balti puuvillavabriku ja a.-s. „Küttejõu“ haigekassade volinikkude peakoosoleku otsuse peale, kus olevat öeldud: „et § 311 ette nähtud tähtaegade kestel ei või abiraha suuruse suhtes vahet teha hariliku haiguse ja õnnetusjuhtumuse tagajärjel tekkinud haiguse vahel“. Rakvere Ühishaigekassa volinikkude peakoosolek olevat punkt IV lit. a, b ja h all otsustanud teisiti, nimelt, et hariliku haiguse puhul haigemajas ravimise puhul $\frac{1}{3}$ palgast maksta, kuna tööõnnetuste tagajärjel tekkinud haiguse puhul haigemajas ja kodus ravimise ajal $\frac{2}{3}$ palgast. Abiandmine õnnetusjuhtumuse puhul olevat Kinnitusühisuse kanda ja riivavat Kinnitusühisuse huve, mispärast palus Kinnitusametit kaevatud otsust mitte kinnitada, vaid tagasi saata muutmiseks nõnda, et esimese 13 nädala kestel abiraha suuruse suhtes vahet ei oleks üksikute haiguseliikide vahel.

See kaebus oli arutusel Kinnitusameti koosolekul 30. nov. 1929. a. ja Kinnitusamet leidis, et kaebuse otsustamisel tuleb aluseks võtta kaebuse juurde lisatud Riigikohtu 1928. a. 20. nov./4. detsembri otsuse ärakiri nr. 536-II — 1928. a., mis tehtud analoogilises asjas. Selles otsuses on öeldud, et Tööst. töö sead. § 311 ette nähtud tähtaegade kestel ei või abiraha suuruse suhtes vahet teha hariliku haiguse ja õnnetusjuhtumuse tagajärjel tekkinud haiguse vahel, mispärast kaebus rahuldada tuleks, kuid et sama Riigikohtu motiivides on edasi seletatud, et mäetööstuslike ettevõtete suhtes igal juhul peab õnnetusjuhtumuse puhul makstama kaks kolmandikku keskmisest päevapalgast ja pealegi on ettevõtte juhataja kohustatud selle summa haigekassale tagasi maksma, mitte aga kinnitusühisus, ning et kaevatud haigekassa alla kuuluvad ka mäetööstuslikud ettevõtted, kinnitusühisus aga peakoosoleku otsust täiest ulatuses tühistada palub, siis oleks kaebuse rahuldamise puhul vastuolu Riigikohtu otsuse motiividega, mispärast kaebust rahuldada ei saa, vaid vastuolude tõttu ja selgituse saamiseks, kuidas seda Riigikohtu otsust üldse mõista ja käsitada, otsustas asja anda läbivaatamiseks Kinnitusnõukogule.

17. I. 1930. a. Kinnitusnõukogu üldkoosolek leidis, et käesoleva juhu kohta on olemas Kinnitusnõukogu üldkoosoleku seletus 13. I. 1928. a., mis seni muutmata. Kinnitusametil tuleb Eesti Tööliste Kinnitusühisuse kaebuse läbivaatamisel silmas pidada seda seletust ja selle põhjal teha otsus. Et see seletus täiesti selge ja küsimust igast küljest valgustab, ei ole põhjust selgitamiseks appi võtta Riigikohtu otsuse motiive. Ülaloodud asjaoludel Kinnitusnõukogu üldkoosolek, käsitades Kinnitusnõukogu seadust ja kodukorda, otsustas: asjatoimetus tagasi saata III jsk. tööinspektori ringkonna kinnitusametile Eesti Tööliste Kinnitusühisuse kaebuse läbivaatamiseks, kusjuures asja otsustamisel käsitada Kinnitusnõukogu üldkoosoleku seletust 13. I. 1928. a.

30. aprillil 1930. a. III jsk. tööinspektori ringkonna Kinnitusameti koosolek eespooltoodud Kinnitusnõukogu otsuse põhjal teistkordselt asja arutanud ja arvesse võttes Kinnitusnõukogu üldkoosoleku seletust 13. I. 1928. a. selle kohta, et haigekassad võivad õnnetusjuhtumuste läbi vigastatud kassaliikmetele määrata suuremaid abirahasid, kui nad

maksavad haigetele kassaliikmetele, ja seda nimelt järgmistel kaalutlustel: Tööst. töö sead. § 310 tuleb aru saada nii, et tema lubab liigitamist ühesugustel juhtudel ainult perekonna seisukorra järgi, kuna mitmesugustel juhtudel ka mitmesugused normid võivad olla. Nii ei või ühele õnnetusjuhtumuse läbi vigastatule suuremat abiraha maksta kui teisele, kel sama suur perekond. Võib aga suuremat abiraha maksta, kui harilikule haigetele kassaliikmele. Seda väidet kinnitab kõige rohkem Tööst. töö sead. § 546 märkus, mis nõuab, et haigekassa tasuks õnnetusjuhtumuse läbi viga saanule, kes kindlustusühisuses kindlustatud ei ole, abiraha, kusjuures abiraha suurus on sama paragrahvis kindlaks määratud palga $\frac{2}{3}$ osale. Kui nüüd haigekassa otsuse teeb oma liikmetele abiraha anda palga $\frac{1}{2}$ suuruses, siis peab tema erandi tegema nende õnnetusjuhtumuste läbi vigastatute jaoks, kes kinnitatud ei ole, sest seda nõuab ülaltoodud paragrahv. Sellega on tunnustatud põhimõtet, et õnnetusjuhtumuse läbi tekkinud vigastuste ja haiguse korral abiraha ei pruugi olla ühesuurune. Kuid veel rohkem, seadus ise seab õnnetusjuhtumuse läbi vigastatud soodsamatesse tingimustesse kui harilikke haigeid. Nii näeb § 311 p. 2-b ette, et õnnetusjuhtumuste puhul makstakse abiraha õnnetusjuhtumuse päevast alates, kuna aga haiguse puhul alles neljandast haiguspäevast alates abiraha hakatakse maksma. Et seadus õnnetusjuhtumuste läbi vigastatuile tasumaksmist kõrgema määra järgi loomulikuks peab, seda näitab ka § 389, kus öeldud, et neljateistkümnendast nädalast alates, mil kinnitusühisus ise hakkab abiraha maksma, see võib toimuda ainult palga $\frac{2}{3}$ osa suurusel, s. o. kõrgemal määral. Ei ole järjekindel, kui 13 esimese nädala kestel makstakse vähem kui 13 järgmise nädala kestel ja ei ole sellel ka mingisugust alust; ennem võiks veel vastupidist õigeks tunnistada, sest õnnetusjuhtumuse esimestel päevadel, kui vigastus raske, on haigel rohkem lisaväljaminekuid, — otsustas: Eesti Tööliste Kinnitusühisuse kaebus Rakvere üldise haigekassa volinikkude peakoosolekul 5. mail 1929. a. vastu võetud otsuse peale abirahade liigitamise pärast harilikkude haiguste ja õnnetusjuhtumuste tagajärjel tekkinud haiguste puhul tagajärjeta jätta.

Selle otsuse peale tähtajal antud Eesti Tööliste Kinnitusühisuse kaebuse jättis 29. aug. 1930. a. Kinnitusnõukogu I osakond tagajärjeta põhjustel, et käesoleva küsimuse kohta olevat Kinnitusnõukogu üldkoosolek andnud seletuse 13. I. 1928. a., et see seletus ei olevat ebaõigeks tunnistatud ka Riigikohtu administratiivosakonna poolt, kus analoogiline asi arutusel olnud 20. nov. 1928. a. ja et seda seletust olevat täiesti õieti käsitanud III jsk. tööinspektori ringkonna Kinnitusamet oma koosolekul 30. aprillil, arutades Eesti Tööliste Kinnitusühisuse kaebust.

Riigikohtule antud kaebuses palub Eesti Tööliste Kinnitusühisuse volinik vann. adv. Siegfried Bremen ülalesitatud Kinnitusnõukogu I osakonna otsuse tühistada, sest abirahanormide kindlaksmääramisel olevat seadusevastaselt vahet tehtud abirahade vahel, mis makstakse harilikkude haiguste eest ja abirahade vahel, mis makstakse õnnetusjuhtumustest tekkinud haiguste eest.

Käesoleva asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Nagu asjatoimetusest nähtub, on Kinnitusnõukogu üldkoosolek 13. I 1928. a. seletanud, 1) et haigekassad võivad õnnetusjuhtumuste läbi vigastatud kassaliikmetele määrata suuremaid abirahasid kui nad maksavad haigetele kassaliikmetele, ja 2) et haigekassad võivad õnnetusjuhtumuste läbi vigastatud kassaliikmetele maksta abirahasid pühade ja puhkepäevade eest, kui nemad haigetele kassaliikmetele seda ei maksa. Selle seletuse põhistes on esitatud, et Tööstusliku töö seaduse § 310 tulevat nii mõista, et tema lubab liigitamist ühesugustel juhtudel ainult perekonnaseisu järgi, kuna mitmesugustel juhtudel ka mitmesugused normid võivad olla. Nii ei võivat ühele õnnetusjuhtumuse läbi vigastatule suuremat abiraha maksta kui teisele, kellel sama suur perekond. Võivat aga suuremat abiraha maksta kui harilikule haigetele kassaliikmele. Seda väidet kinnitavat kõige

rohkem TTS § 546 märkus, mis nõudvat, et haigekassa tasuks õnnetusjuhtumuse läbi vigastatule, kes kinnitusühisuses kinnitatud ei ole, abiraha, kusjuures abiraha suurus olevat samas paragrahvis kindlaks määratud palga $\frac{2}{3}$ osale. Kui nüüd haigekassa otsustab oma liikmetele abiraha anda palga $\frac{1}{2}$ suuruses, siis pidavat tema erandi tegema nende õnnetusjuhtumuste läbi vigastatute jaoks, kes kinnitatud ei ole, sest seda nõudvat ülaltoodud paragrahv. Edasi seadus ise seadvat õnnetusjuhtumuse läbi vigastatud soodsamatesse tingimustesse kui harilikke haigeid. Nii TTS § 311 p. 2-b nägevat ette, et õnnetusjuhtumuste puhul makstavat abiraha õnnetusjuhtumuse päevast peale, kuna aga haiguse puhul alles 4. haiguspäevast. Et seadus õnnetusjuhtumuste läbi vigastatuile tasumaksmist kõrgema määra järgi loomulikuks peab, näitavat ka § 389, kus öeldud, et 14. nädalast alates, millal kinnitusühisus ise hakkab abiraha maksuma, võivat see toimuda ainult $\frac{2}{3}$ palga osa suurusel. Ei olevat järjekindel, kui 13 esimese nädala kestel makstakse vähem kui pärast seda, sest haiguse alul võib haigel olla rohkem lisaväljaminekuid. Mis puutub abiraha maksmisse pühade ja pühapäevade eest õnnetusjuhtumuste läbi vigastatud kassaliikmetele, kui haigekassa seda ei tee harilikude haiguste puhul, siis ei olevat seaduses selle kohta kuski otsekohest keeldu. Põhimõtteliselt aga lubavat seadus § 311 eelviimases lõikes abiraha maksta nende päevade eest. Võivat isegi oletada, et nimeetatud lõige ei käi kogu § 318 kohta, vaid ainult punkt 2-b kohta, sest vastasel korral ei oleks § 318 p. 3-as juba § 311 eelviimases lõikes öeldud kordamine, mida aga kuidagi ei saavat oletada, sest TTS-s mujal kordamisi ei esinevat. Kui aga § 311 eelviimane lõige käib ainult sama paragrahvi punkt 2-b kohta, siis § 318 p. 3-da olemasolu olevat arusaadav.

Et III jsk. tööinspektori ringkonna Kinnitusamet on oma otsuse 30. aprillist 1930. a. käesolevas asjas rajanud ülalesitatud Kinnitusnõukogu üldkoosoleku seletusele Kinnitusnõukogu I osakonna ettekirjutusel ja et ka Kinnitusnõukogu I osakond ise kaevatud otsuses tugineb samale seletusele, siis tuleb Riigikohtul kaalumisele võtta küsimus, kuivõrt see seletus on TTS § 310 mõttega kooskõlas.

Tööst. töö seaduse § 310 ütleb: „Haiguse või vigastuse korral antava abiraha suurus määratakse kindlaks haigeksjäänud kassaliikme poole kuni kahe kolmandiku teenistuse (palga) piirides. Neis piirides on haigekassal õigus kassaliikmete perekondliku seisukorra järgi haiguse või vigastuse puhul antava abiraha suuruse kohta mitmesuguseid norme kindlaks määrata“. Selle paragrahvi algupärane venekeelne tekst on järgmine: „Размѣръ денежнаго пособія по случаю болѣзни или увѣчья устанавливается въ предѣлахъ отъ половины до двухъ третей заработка заболѣвшаго участника. Больничнымъ кассамъ предоставляется устанавливать въ указанныхъ выше предѣлахъ различные размѣры денежнаго пособія по случаю болѣзни или увѣчья въ зависимости отъ семейнаго положенія участниковъ кассы“ (VSKK 1917 a. nr. 208 art. 1313). Esitatud seaduse määrus on täiesti selge ega jäta mingisugust kahtlust, et haigekassad abirahanormide kindlaksmääramisel ei või vahet teha abirahade vahel, mis makstakse harilikude haiguste puhul, ja abirahade vahel, mis makstakse õnnetusjuhtumistest tekkinud haiguste puhul, vaid nii ühel kui teisel juhul võib haigekassa ainult kassaliikme perekonnaseisu järgi antava abiraha suuruse kohta mitmesuguseid norme kindlaks määrata, aga mitte muudel alustel abirahanorme kindlaks määrata. Säärasel viisil määratud abirahanormide alusel tuleb haigetele ja vigasaanutele abiraha maksta § 311 ette nähtud tähtaegade kestel. See asjaolu, et 14. nädalast peale antakse vigasaanutele abiraha kinnitusühisuste poolt juba palga $\frac{2}{3}$ suuruses (§ 389) ei anna põhjust § 310 nii aru saada, et haigekassad võivad abiraha normide kindlaksmääramisel vigasaanud kassaliikmetele suuremaid abirahasid määrata kui haigetele kassaliikmetele, sest TTS teeb vahet abirahade vahel, mis haigekassa § 310

alusel kindlaks määrab ja mida makstakse haigekassa poolt § 311 ette nähtud aja kestel kassaliikmetele, vahet tegemata, kas nad on vigastatud või harilikud haiged, ning abirahade vahel, mis makstakse peale § 311 ette nähtud tähtaega vigastatutele Kinnitusühisuse poolt. Esimeste abirahanormi määrab kindlaks § 310 ette nähtud alustel haigekassa, kuna teiste norm on juba seadusega kindlaks määratud (v. §§ 389, 546 jt.). Ka TTS § 546 märkus, millele 1928. a. 13. jaanuari seletuses toetutakse, ei õigusta säärast § 310 tõlgendamist. Selle paragrahvi märkusest nähtub just vastupidist ja nimelt, et juhul, kui vigasaanu on liige haigekassas, mis haiguse vastu kindlustamise seaduse põhjal (§§ 257—371) asutatud, siis maksab haigekassa abiraha vigasaanule välja alustel, mis sisalduvad Haiguse vastu kindlustamise seaduses, see tähendab, et haigekassa maksab abiraha välja § 310 ette nähtud alustel kindlaksmääratud normide alusel, kuna juhul, kui vigasaanu haigekassa liige ei ole, määratakse § 546 järgi abiraha palga $\frac{2}{3}$ suuruses.

Et TTS § 310 tuleb nii mõista, nagu eespool esitatud, on juba Riigikohus oma otsuses Eesti Töölise Kinnitusühisuse voliniku vann. adv. A. Peeti kaebuseasjas (Riigik. adm. t. nr. 536-II — 1928) väljendanud. Ainult tähendatud Riigikohtu otsuses esineb paar ebatäpsust, nimelt on otsuse motiivides öeldud, et 1) alates 14. nädalast, õnnetusjuhu päevast alates, võivad haigekassad abiraha $\frac{2}{3}$ töötasu suuruses määrata, kuna tõeliselt alates 14. nädalast peale abiraha ei maksa haigekassad vigasaanutele, vaid kinnitusühisused, ja 2) et § 546 märkuse põhjal on haigekassa õigustatud vigasaanule makstud abiraha tagasi nõudma ettevõtte pidajalt, aga mitte kinnitusühisuselt, kuna tõelikult see tagasinõudmine toimub kinnitusühisuselt aga mitte ettevõtjalt, sest Eesti Töölise Kinnitusühisuse põhikirja järgi (RT 111 — 1921 ja RT 111/112 — 1924) kõik ettevõtted, ka mäetöönduslikud, kuuluvad TTS 4. peatüki alla, kui neis töötavad alaliselt vähemalt viis töolist.

Mis puutub küsimusse, kas võivad haigekassad õnnetusjuhtude läbi vigastatud kassaliikmetele maksta abirahasid pühade ja puhkepäevade eest, kui nad haigetele kassaliikmetele seda ei maksa, siis tuleb ka sellele eitavalt vastata, sest TTS § 318 p. 3 säärast vahe-tegemist ette ei näe.

Kõike ülalesitatut arvesse võttes ja silmas pidades, et Kinnitusnõukogu üldkoosoleku seletust 13. I. 1928. a. ei saa õigeks pidada ja et sellele seletusele on rajatud kaevatud otsus, leiab Riigikohus, et kaevatud Kinnitusühisuse I osakonna otsus tuleb tühistada ja asi uueks otsustamiseks tagasi saata.

Seepärast ja AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas:** Kinnitusnõukogu I osakonna otsus 29. augustist 1930. a. tühistada ja asi Kinnitusnõukogule uueks otsustamiseks saata.

Nr. 81.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

5. detsembril 1930. a.

Harju Maavalitsuse revisjonprotest Keila jsk. rahukohtuniku otsuse peale 3. septembrist 1930. a. osalise alkohooliliste jookide müügi keelu kohta käiiva Kernu Vallavolikogu 1930. a. 12. juuni otsuse vastu tõstetud protesti asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre, prokuröri abi K. Luud.

Keila jsk. rahukohtuniku otsusega 3. sept. 1930. a. on Harju Maavalitsuse protest Kernu Vallavolikogu otsuse vastu 12. VI 1930. a., millega maksuma pandud vallas üksnes

piirituse ja viina müügi keeld, tagajärjeta jäetud põhjendusel, et Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse § 12 ei keela vallavolikogul maksuma panna vastava valla piirkonnas müügikeeldu ka alkoholiliste jookide mõne üksiku liigi kohta.

Riigikohtule antud revisjonprotestis palub Harju Maavalitsus tühistada Keila jsk. rahukohtuniku otsus ja Kernu Vallavolikogu otsus, seletades, et Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse §§ 3, 4, 12 ja 13 tulevat järeltada, et § 12 põhjal ei saa vallavolikogu maksuma panna müügikeeldu ainult osa alkoholiliste jookide kohta, vaid et vallavolikogu võib maksuma panna üksnes kõikide alkoholiliste jookide müügi keeldu.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seaduse (RT 50 — 1927) § 12 näeb ette vallavolikogu õiguse keelata valla piirkonnas alkoholiliste jookide müüki üldise alkoholiliste jookide keelu kujul, aga mitte vallavolikogu õigust korraldada alkoholiliste jookide müüki valla piirides ses mõttes, et vallavolikogul oleks õigus valla piirides lubada müüa ainult teatavat liiki alkoholilisi jooke, teist liiki jookide müüki keelates. § 12 räägitakse „alkoholiliste jookide müügi keelust“, „keeluotsusest“ ja „keeluõigusest“ ning selle all võib mõista üksnes üldist keeldu igat liiki alkoholiliste jookide müügi kohta, aga mitte osa alkoholiliste jookide müügi keeldu.

Neil põhjustel ja AKK § 35 põhjal Riigikohus **otsustas**: Keila jaoskonna rahukohtuniku otsus 3. septembrist 1930. a. tühistada, samuti tühistada Kernu Vallavolikogu otsus 12. juunist 1930. a. nr. 18.

Nr. 82.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

12. detsembril 1930. a.

Jüri Pärsoni revisjonkaebus Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse peale 26. märtsist 1930. a., kaebajas Harju Maavalitsuse otsuse vastu 31. V 1929. a. Kuusiku mõisast antavate kruntide peale maasaajaks kandidaadiks mitterääramise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; prokuröri abi K. Luud.

Tallinna-Haapsalu Rahukogule antud kaebuses seletas Jüri Pärson, et tema kandideerinud Kuusiku mõisa ääremaadest moodustatud kruntidele maasaajana, kuid tema palve jäetud tagajärjeta. Selgunud, et maasaajaks määratud sõdurid, kes temast vähem eesõigustatud. Tema andnud kaebuse Harju Maavalitsusele, kuid Maavalitsus jätnud kaebuse tagajärjeta põhjendusega, et tema olevat pärit väljastpoolt Rapla valda. See põhjendus ei olevat õige, sest tema alaline elukoht olevat Rapla vallas Rapla alevikus. See pärast palus tühistada Harju Maavalitsuse otsuse ja määrata teda Kuusiku mõisast antavale krundile maasaajaks või teha selleks vastav ettekirjutus Harju Maavalitsusele. Otsusega 26. märtsist 1930. a. jättis Tallinna-Haapsalu Rahukogu Jüri Pärsoni kaebuse tagajärjeta.

Riigikohtule antud revisjonkaebuses palub Jüri Pärson tühistada Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus ja asi rahukogule uueks otsustamiseks saata.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Käesolevas asjas on vaidluse all küsimus, kas tuleb kaebajat Jüri Pärsoni MTM § 77¹ märkus 1 mõttes lugeda päritolevaks Rapla vallast või mitte. Tallinna-Haapsalu Rahukogu on jõudnud otsusele, et kaebaja Pärson ei ole pärit Rapla vallast põhjusel, et tema perekonnakirju ei peeta Rapla vallas. Rahukogu selle põhjendusega ei saa Riigikohus ühineda, sest, nagu kaebaja õieti tähendab, perekonnakirjade pidamine ei määra isiku alalist elukohta. Pere-

konnaseisu seaduse § 1 esimeses lõikes on küll tähendatud, et iga Eesti Vabariigi kodaniku üle peetakse perekonnakirju kodaniku alalise elukoha linna-, alevi- või vallavalitsuses, kuid sama paragrahvi teises lõikes on tähendatud, et alalise elukoha muutmise puhul viiakse üle kodaniku sellekohasel soovil perekonnakirjad kodaniku uue alalise elukoha linna-, alevi- või vallavalitsusse. Sellest nähtub, et kui kodanik ei soovi perekonnakirju uude alalisse elukohta üle viia, jäävad need tema endisse alalisse elukohta. Kuid vaatamata rahukogu ekslikule põhjendusele, ei saa kaebajat Pärsoni siiski lugeda Rapla vallast pärit olevaks järgmistel kaalutlustel: Päritolu all MTM § 77¹ märkus 1 mõttes ei tule mõista isiku kuuluvust sellesse kogukonda, kus ta on sündinud, vaid nagu kaebaja õieti tähendab, isiku alalist elukohta. Alaliseks elukohaks loetakse BES § 3066 järgi see koht, mis osutub isiku kodanliku tegevuse ja tema ettevõtte asupaigaks. Kaebaja Pärson ei ole esitanud rahukogule tõendeid selle kohta, et tema alaline elukoht oleks Rapla vallas. Ta on küll esitanud Rapla Vallavalitsuse poolt 27. augustil 1929. a. nr. 2296 all antud tunnistuse, milles öeldud, et Jüri Pärson on Rapla valda elama asunud 30. jaanuaril 1929. a. ja et ta praegune elukoht on Rapla alevikus. Kuid sellest tunnistusest ei selgu, et Jüri Pärson oleks Rapla valda alaliselt elama asunud, s. o. et temal oleks Rapla vallas mingisugune tegevus või ettevõtte, et ta maksaks Rapla vallas oma maksud, et ta oleks sisse kantud Rapla vallavolikogu valijate nimekirjadesse j.n.e. Alles Riigikohtule antud täiendava seletuse juures on kaebaja Pärson esitanud Rapla Vallavalitsuse tunnistuse 9. XII 1930. a. nr. 3679, milles tähendatud, et ta elab alaliselt Rapla vallas, et tal on Rapla alevikus korter sisseseaduga ja maksab Rapla vallas maksud. Seda tunnistust ei saa aga Riigikohus, kus asi kuulub läbivaatamisele revisjoni korras, s. o. nende andmete põhjal, mis olid esitatud rahukogule, arvesse võtta.

Eeltoodud põhjendustel ja AKK § 35 põhjal Riigikohus otsustas: Jüri Pärsoni revisjonkaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 83.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

5./16. detsembril 1930. a.

Joosep Reinbergi kaebus Riigimaade- ja Metsadevalitsuse direktori otsuse peale 15. aprillist 1930. a. Jaagu nr. 11 talukoha omanduseks tagasiandmisest keeldumise pärast.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; prokuröri abi K. Luud.

Riigimaade- ja Metsadevalitsuse direktori otsusega 15. aprillist 1930. a. on Vohnja mõisast lahutatud „Jaagu nr. 11“ talukoht endisele Vohnja mõisa omanikule Joosep Reinbergile tagasi andmata jäetud põhjendusel, et see talukoht ei kuulu Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse § 3 p. 1 teise lõike lit. c alusel (RT 95/96 — 1925) tagasiandmisele, sest seda talu kasutatakse iseseisva väikemajapidamisena.

Riigikohtule antud kaebuses palub Joosep Reinbergi volinik vann. adv. August Peet tühistada Riigimaade- ja Metsadevalitsuse direktori otsus, seletades: 1) et „Jaagu nr. 11“ talukoht kuulub Maaseaduse täiend. ja muutm. sead. § 3 p. 1 lit. a põhjal tagasiandmisele, kui omandatu enne rüütlimõisa omandamist ja vastav BES § 597 p. 5 nõuetele; 2) et selle koha kasutamise viisil, kas oma käes või rendile andmise näol, ei ole tagasiandmise küsimuse otsustamisel tähtsust; 3) et sama seaduse § 3 p. 1 teise lõike lit. c all on ette nähtud juhul, kui talukohal asuvad veel erilised iseseisvad väikemajapidamised — popsi kohad, mis tagasiandvast talukohast kuuluvad eraldamisele. Niisuguseid väikemajapidamisi „Jaagu nr. 11“ talukoha maal ei olevat.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse (RT 95/96 — 1925) § 3 p. 1 lit. a järgi antakse Maaseadusega võõrandatud varandustest tagasi endistele omanikkudele rüütlimõisaomanikult võõrandatud maatükid, mis nimetatud BES § 597 p. 5, kui nad omandatud olid nende omaniku enda või viimase pärandijätja omanduseks enne rüütlimõisa omandamist. Seadus ei sea nende maatükkide tagasiandmise tingimuseks nõuet, et need maatükid oleksid olnud endiste rüütlimõisaomanikkude isiklikul pidamisel, vaid piirdub üksnes nõudega, et need maatükid oleksid omandatud enne rüütlimõisa omandamist. § 3 p. 1 lit. a tähendatud maatükkidest jääb sama paragrahvi 2 lõike lit. c järgi tagasi andmata see osa maad, mis kujundab iseseisva väikemajapidamise ja mille pidajaks ei ole endised rüütlimõisaomanikud. Käesoleva asja otsustamisel on Riigimaade- ja Metsadevalitsuse direktor eeltähendatud seaduse § 3 p. 1 teise lõike lit. c määrust mõistnud nii, et kui § 3 p. 1 lit. a tähendatud maatükk kujundab iseseisvat talu, mis ei ole endise rüütlimõisaomaniku pidamisel, siis see üldse tagasiandmisele ei kuulu. Kuid niisugune tõlgendamine ei ole õige ja asetab § 3 p. 1 teise lõike lit. c määruse vastuollu § 3 p. 1 lit. a ja b määrustega. § 3 p. 1 teise lõike lit. c määrust tuleb mõista nii, et kui § 3 p. 1 lit. a maatükil on kujunenud iseseisev väikemajapidamine väiksema rendiühikuna lahus tervest maatükist, siis selle maatüki tagasiandmisel jääb tagasi andmata sellel maatükil asetsev iseseisev väikemajapidamine, kui selle pidajaks ei ole endine rüütlimõisa omanik, s. o. isik, kel õigus on tervet maatükki tagasi saada. Kui aga § 3 p. 1 lit. a tähendatud maatükil eraldi ja lahus terve maatüki majapidamisest iseseisvat väikemajapidamist ei leidu, siis kuulub see maatükk tagasiandmisele, hoolimata sellest, kas selle maatüki pidajaks on endine rüütlimõisaomanik või keegi muu.

Ettetoodud põhjustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 2 põhjal Riigikohus **otsustas:** Riigimaade- ja Metsadevalitsuse direktori otsus 15. aprillist 1930. a. tühistada ja asi Põllutöoministeeriumile uueks otsustamiseks saata.

Nr. 84.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

16. detsembril 1930. a.

Raissa Läheb'i kaebus Maakorralduse Peakomisjoni otsuse peale 18. dets. 1929. a. Asva küla väikemaa- ja majapidamistele maa juurdeandmise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Maakorralduse Peakomisjoni otsusega 18. dets. 1929. a. on Raissa Läheb'i kaebus Saare Maakorraldusekomisjoni otsuse vastu 5. sept. 1929. a. tagajärjeta jäetud põhjendusel, et Raissa Läheb ei ole Saare Maakorralduse Komisjonile kaebusega esinenud 12. aprillil 1929. a. esitatud kava kohta väikemaa- ja majapidamistele maa juurdeandmine kohta ja Saare Maakorraldusekomisjon ei ole R. Läheb'i suhtes kava muutnud.

Riigikohtule antud kaebuses palub Raissa Läheb tühistada Maakorralduse Peakomisjoni otsus, seletades, et Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korrald. sead. § 20 kolmanda lõike põhjal otsustavat maa juurdeandmise Maakorralduse Komisjon ja seepärast ei võivat kaebuse esitamata jätmine maakorraldaja poolt koostatud kava vastu võtta asjaosaliselt kaebamisõigust selle komisjoni otsuse vastu.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

On õige, et Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduse § 20 kolmanda lõike alusel otsustab Saaremaal selles paragrahvis ette nähtud juhtudel juurde-

lõigete andmise väikemajapidamistele Maakorralduse Komisjon. Kuid selle seaduse elluviimise määruse (RT 25 — 1929) § 19 ja Maakorralduse sead. (RT 23 — 1926) §§ 44 ja 45 alusel on asjaosalistel õigus esineda vastulausega maakorraldajale viimase poolt koostatud kava vastu, mis maakorraldaja ise otsustab, ning ka vastulausega Maakorralduse Komisjonile kava vastu, mille maakorraldaja maakomisjonile kinnitamiseks saadab. Viimase vastulause esitamiseks on ette nähtud ühekuine tähtaeg ning Maakorralduse Komisjon asub asja otsustamisele alles vastulause tähtaja möödumisel. Käesolevas asjas ei ole Raissa Läheb maakorraldaja poolt valmistatud kava vastu vastulausega üldse esinenud, ning maakorraldaja poolt kava koostamisel aluseks võetud asjaolude vastu Maakorralduse Komisjonis vaidlust tõstnud, mispärast ka Maakorralduse Komisjon on maakorraldaja kava R. Lähebi suhtes kinnitanud. Kava muutmiseks ei olnud Maakorralduse Komisjonil alust. Kuna Maakorralduse Komisjon oli asja õieti otsustanud temale esitatud materjali põhjal, mille vastu asjaosaline ei vaieldnud, siis oli Maakorralduse Peakomisjon õigustatud esmakordselt peakomisjonile esitatud edasikaebust tagajärjeta jätmata põhjendusel, et R. Läheb kava vastu ei vaieldnud ja Maakorralduse Komisjon kinnitas just selle kava muutmata.

Ettetoodud põhjustel ja AKK § 35 põhjal Riigikohus otsustas: Raissa Läheb'i kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 85.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

16. detsembril 1930. a.

Jakob Raamatu, Aleksei Liiva, Ivan Matti, Kirill Lemberi, Anna Raamatu, Eduard Munga, Peeter Saianson, Theodor Saia, Melania Saia ja Kristiina Liiva kaebus Maakorralduse Peakomisjoni otsuse peale 17. dets. 1929. a. Saia küla väikema- ja majapidamistele maa juurdeandmise asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Maakorralduse Peakomisjoni otsusega 17. dets. 1929. a. on Jakob Raamatu, Aleksei Liiva, Ivan Matti, Kirill Lemberi, Anna Raamatu, Eduard Munga, Peeter Saianson, Theodor Saia, Melania Saia ja Kristiina Liiva kaebus Saare Maakorralduse komisjoni otsuse vastu tagajärjeta jäetud põhjendusel: 1) et Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduse muutmise seaduse §§ 20 ja 20¹ ning selle seaduse elluviimise määruse § 19 p. 2 lit. a ja b põhjal võib eramaadest väikemaapidajatele juurdelõikeid määrata ainult väikemaapidaja ainukasutamisel ja ühiselt kasutada olevatest maadest maade kasutamise ulatuses, kuna väikemaapidamiste täiendamine § 20 ette nähtud normini, peale eramaadest tegeliku kasutamise ulatuse, olevat võimalik ainult riigi-, kogukonna- ja asutistemaade arvel; 2) et Kristiina Liival, kellel ühes emaga ühine majapidamine ja kummalgi neist on 4,15 ha kõlblikku maad, puudub seaduse § 20 põhjal maa juurdesaamise õigus; 3) et Peeter Saianson on ise palunud 1 lehma ja 2 lamba karjatamise ulatuses maad juurde ja selles ulatuses on temale ka juurdelõige määratud.

Riigikohtule antud kaebuses paluvad Jakob Raamat, Aleksei Liiv, Ivan Matt, Kirill Lember, Anna Raamat, Eduard Munk, Peeter Saianson, Theodor Sai, Melania Sai ja Kristiina Liiv tühistada Maakorralduse Peakomisjoni otsus, seletades: 1) et Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise sead. §§ 20 ja 20¹ põhjal tulevat väikemaapidamistele juurdelõikeid anda eramaadest ühesugustel alustel riigi-, kogukonna- ja asutistemaadega üksnes selle kitsendusega, et eramaid, kus ei ole üle 20 ha kõlblikku maad, ei või vähendada ja et ükski eraomanduslik majapidamine ei või kaotada üle 30% kõlblikku maad; 2) et Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise seaduse elluviimise määruse § 19 kolmas lõige käivat juurdelõike andmise kohta kõigist maadest, mis seä-

duse §§ 20 ja 20¹ võimaldavad, seega ka eramaadest, aga mitte üksnes juurdelõike andmise kohta riigi-, kogukonna- ja asutistemaadest; 3) et vastupidisel § 19 mõistmisel oleks § 19 vastuolus seaduse §§ 20 ja 20¹ ettekirjutustega ja üldse mittemaksev.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korraldamise sead. muutmise sead. (RT 46 — 1928) § 20 näeb ette, et selles paragrahvis tähendatud tingimustel on Saaremaal väike- maa- ja majapidajatel õigus maad juurde saada, kuid mitte üle 8 ha. Samas paragrahvis on ühtlasi ära tähendatud alus juurdelõike saamiseks, nimelt kui maatükk ei võimalda senise majapidamise alalhoidmist. Sama seaduse § 20¹ näeb ette, et selleks otstarbeks võib eraldada riigi, kogukonna, asutiste ja eraomanduse maid, viimaseid ainult iseseisvatest majapidamistest, mida enne 8. III 1926. a. kasutati üle 20 ha kõlbliku maaga ja tingimusega, et ükski eraomandus või iseseisev majapidamine ei või kaotada üle 30% kõlblikku maad. § 20 tähendatud alus juurdelõike andmiseks on ühine nii riigi-, kogukonna- ja asutiste- kui eramaade suhtes, millest juurdelõikeid üldse anda võib, ning väike- maa- ja majapidajatel on §§ 20 ja 20¹ alusel õigus juurdelõikeid saada ühistel alustel kõi- gist § 20¹ tähendatud maadest. Eeltähendatud seaduse elluviimise määruse (RT 25 — 1929) § 19 p. 2 lit. a ja b osas näib olevat vastuolus seaduse enese §§ 20 ja 20¹, kui seda osa määrusest võtta iseseisva ja eraldi tervikuna. Kuid sellele otseselt järgnev lõige määrab, et „juurdelõike suurust tuleb kõigil võimalikkudel juhtudel sarnaselt määrata, et maa- kasutajal või omanikul võimalus jääks loomi senise majapidamise ulatuses ülal pidada aasta läbi“. Selles osas määrus kordab seaduse § 20-as sisalduvat nõuet ning samuti, kui seaduse § 20 nõue on ühesuguselt maksev kõikide maaliikide kohta, mis seaduse § 20¹ märgitud, nii tuleb ka selle määruse nõuet lugeda maksvaks mitte üksnes § 19 p. 1 ni- metatud maade kohta, vaid ka § 19 p. 2 nimetatud maade kohta. Määruse § 19 p. 2 lit. a ja b tähendatud aluste juurde võib juurdelõike andmisel jääda ainult juhul, kui sellega on võimalik rahuldada üldtähendatud seaduse § 20 ette nähtud väikemaapidajate õigust juurdelõikeid saada. Kaebaja seletus, et määrusi nende kohaldamisel võib mõista ainult kokkukõlas seadusega, on täiesti õige, ning käesoleval juhul on see seletus põhjendatud Kogukonna-, asutiste- ja erarendimaade korrald. sead. § 34, Põhiseaduse § 60 p. 7 ja § 3.

Nagu Maakorralduse Peakomisjoni otsusest nähtub, on Kristiina Liiva ja Peeter Saiasoni kaebused tagajärjeta jäetud eripõhjustel. Riigikohtule antud ühises kaebuses ei ole neid eripõhjusi ümber lükatud, samuti ei ole üldse seletatudki, et peakomisjoni otsuse põhjendus selles osas ei ole seadusepärase.

Kõigil ettetoodud põhjustel ja AKK § 35 põhjal otsustas Riigikohus: Jakob Raamatu, Aleksei Liiva, Ivan Matti, Kirill Lemberi, Anna Raamatu, Eduard Munga, Theodor Saia ja Melania Saia kaebuse rahuldamiseks Maakorralduse Peakomisjoni otsus 17. detsembrist 1929. a. tühistada ja asi Maakorralduse Peakomisjonile uueks otsustamiseks saata. Peeter Saiasoni ja Kristiina Liiva kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 86.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

16. detsembril 1930. a.

Eduard Arro kaebus Kohtu- ja siseministri otsuse peale 6. okt. 1930. a. vallasekretäri ametist tagandamise asjus.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik
A. Palvadre; Riigikohtu prokuröri abi A. Luiga.

Kohtu- ja siseministri otsusega 6. oktoobrist 1930. a. on Baltimaa vallakoguk. valitsem. sead. (VSK II k. üld. kub. sead. § 18 märk. lisa 1912. a.) § 30, Baltimaa talu-

rahva asut. juhtim. sead. (VSK II k. üld. kub. sead. § 21 märk. lisa 1912. a.) § 17 p. 3 ja Omaval. ajut. järelevalve sead. (RT 78 — 1919) § 12 põhjal ametist lõplikult tagandatud Nabala vallasekretär Eduard Arro põhjendusel, et E. Arro on oskamatu ja võimetu vallasekretäri kohuste korrallikuks täitmiseks, mis tõestatud Harju Maavalitsuse esindaja poolt 3. ja 4. juulil ning 18. augustil 1930. a. toimetatud Nabala Vallavalitsuse revideerimise protokollidega, Harju Maavalitsuse ettepanekuga ja E. Arro enese seletustega.

Riigikohtule antud kaebuses palub E. Arro tühistada Kohtu- ja siseministri otsus 6. oktoobrist 1930. a., seletades: 1) et 5. septembril 1930. a. esinenud tema palvega Harju Maavalitsusele teda haiglase tervise tõttu Navala valla sekretäri ametist vabastada, millest samal kuupäeval teatanud ka Nabala Vallavalitsusele. Kirjaga 3. okt. 1930. a. nr. 605 teatanud Harju Maavalitsus Nabala vallavalitsusele kaebaja ametist äraastumise kohta ja pannud vallavalitsusele ette uue vallasekretäri valimised toimetada hiljemalt 24. oktoobril. Seega olnud kaebaja omal palvel vallasekretäri ametist vabastatud. Kohtu- ja siseminister olevat otsusega 6. okt. Harju Maavalitsuse ettepanekul 3. oktoobrist kaebajat lõplikult tagandanud ametist, milles tema enam ei olnud; 2) et peale ametist vabastamist omal palvel võiks otsustada ametist tagandada üksnes kohus karistamise korras kohtu alla andmise puhul.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus:

Vallavolikogude valimise ja vallavolikogude ning vallavalitsuste korraldamise seaduse (RT 97 — 1926) § 78 järgi kuulub vallasekretäri valimine vallavolikogu võimkonda. Sama seaduse § 79 järgi kuulub teiste vallaomavalitsuse ametnikkude ametisse määramine ja ametist vabastamine vallavalitsuse võimkonda. Kui eriseadused asja ei ole teisiti korraldanud, siis kuulub üldise reegli järgi ametniku omal palvel ametist vabastamine selle asutise võimkonda, kelle võimkonda kuulub selle ametniku ametisse määramine. Maksimates seadustes ei ole ette nähtud, et vallasekretäri vabastaks ametist tema palvel vallavalitsus või maavalitsus. Seepärast tuleb üldnimetatud seaduse § 78 alusel tunnustada, et vallasekretäri vabastamine ametist peab toimuma vallavolikogu poolt. Asjatoimetusest ja Eduard Arro enese seletustest nähtub, et Eduard Arro ei olnud 6. oktoobrini 1930. a. Nabala vallavolikogu poolt Nabala vallasekretäri kohalt veel mitte vabastatud ja seepärast on aluseta Eduard Arro seletused, et Kohtu- ja siseministri kaevatud otsusega on ta ametist tagandatud pärast seda, kui tema juba seaduslikus korras oli ametist vabastatud omal palvel. 6. oktoobrini E. Arro ei olnud veel seaduslikus korras ametist vabastatud, kuigi tema selleks oli soovi avaldanud. Esitatud asjaoludel ei olnud seaduslikke takistusi E. Arro ametist tagandamiseks VSK II k. § 18 märkuse lisa § 30 ja VSK II k. § 21 märkuse lisa § 17 ning Omavalit. ajut. järelevalve sead. § 12 põhjal. Seepärast AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal otsustas Riigikohus: Eduard Arro kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 87.

ADMINISTRATIIV-OSAKOND.

19. detsembril 1930. a.

A.-s. Tallinna Krediitpanga voliniku vann. adv. August Peet'i kaebus Tulumaksu Peakomitee otsuse peale 18. aprillist 1929. a. 1928. a. tulumaksu asjas.

Eesistuja osakonna esimees P. Puusep, ettekandja riigikohtunik M. Klaassen; Riigikohtu prokuröri abi K. Luud.

Iseäraline Tulu- ja Ärimaksu Komitee määras Tallinna Krediitpanga 1927. a. maksualuse tulu kindlaks 192.944 kroonile ja 1928. a. tulumaksu 48.236 kroonile. Antud vastulauses palus Tallinna Krediitpang 1927. a. kasust maha arvata ka 1927. a. makstud kapi-

tali- ja kasuprotsendimaks 1926. a. kasu pealt, kogusummas kr. 24.252.67. Otsusega 27. novembrist 1928. a. jättis Iseäraline Tulu- ja Ärimaksu Komitee Tallinna Krediidipanga vastulause rahuldamata, põhjendades otsust sellega, et Riigikohtu 19. okt. 1922. a. otsuse nr. 330 järgi tuleb tulumaksu arvutamisel maha arvata sama maksuaasta maksud, mis käesolevas asjas ka tehtud. Samuti jättis ka Tulumaksu Peakomitee otsusega 18. aprillist 1929. a. Tallinna Krediidipanga edasikaebuse tagajärjeta. Riigikohtule antud kaebuses palub Tallinna Krediidipanga volinik vann. adv. August Peet tühistada Tulumaksu Peakomitee otsus ja rahuldada tema volitaja palve.

Asja arutanud ja prokuröri arvamuse kuulanud, leiab Riigikohus: Tulumaksu seaduse § 11 p. 6 põhjal kuuluvad tuludest liikumata varandustest, kaubandusliikudest, töösusliikudest ja muudest tulutoovaist ettevõtetest mahaarvamisele ka liikumata varanduste ja ettevõtete pealt võetavad riiklikud ja kogukondlikud maksud. Seaduses ei ole aga otsest kuski ette nähtud, mitme aasta ja missuguse aasta maksud kuuluvad teataval aastal ettevõtte tuludest mahaarvamisele. Kui aga silmas pidada seda, et Tulum. sead. § 3 järgi tulumaks arvatakse välja eelmise aasta kogutulude põhjal (s. o. ühe aasta kogutulude põhjal), ja et tulude hulka arvatakse ka need tulud, mis eelmisel aastal pidid sisse tulema, kuid sisse nõudmata jäid (§ 6 teine lõige), siis tuleb analoogiliselt järeldada, et tulust kuuluvad mahaarvamisele ka ainult ühe, s. o. eelmise aasta kulud. Üle minnes käesoleva asja juurde, nähtub, et maksuasutised on a.-s. Tallinna Krediidipanga 1928. a. tulumaksu arvutamisel panga 1927. a. tuludest maha arvanud nende tulude pealt maksta tuleva 1928. a. kapitali- ja kasuprotsendimaksu. Kaebaja nõudmine, et 1927. a. tuludest maha avataks ka 1927. aastal 1926. a. tulu pealt makstud kapitali- ja kasuprotsendimaks, on alusetu, sest säärasel korral tuleks ühe aasta tulude pealt maha arvata kahe aasta kulud. 1926. a. tulude pealt maksmisele kuuluv kapitali- ja kasuprotsendimaks tuli arvesse võtta 1927. a. tulumaksu määramisel. Kui a.-s. Tallinna Krediidipank leidis, et maksuasutised ei olnud 1927. a. tulumaksu arvutamisel kapitali- ja kasuprotsendimaksu 1926. a. tuludest maha arvanud, siis oli ta õigustatud kaebusega esinema ja selle mahaarvamist nõudma.

Eeltoodud põhjendustel ja AKK §§ 21 ja 22 p. 1 põhjal **otsustas** Riigikohus: a.-s. Tallinna Krediidipanga voliniku vann. adv. August Peeti kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 88.

TSIVIL-OSAKOND.

30. jaanuaril/14. veebruaril 1930. a.

Ida Tomson'i kassatsioomikaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu määruse peale 7. detsembrist 1928. a. surnud Marie-Elisabeth Perdijaaki pärijate pärandusõigustesse kinnitamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

5. novembril 1926. a. Pärnu 1. jaoskonna rahukohtunikule antud palvekirjas palus Ida Tomson teda seaduslikus osas pärijaks kinnitada tema 26. veebruaril 1926. a. surnud õe Marie-Elisabeth Perdijaagust järele jäänud varandusele.

Üleskutse tähtaja jooksul andsid üles oma pärimisõigused Hendrik (Adrian) Perdijaak, kui pärandusjätja lesk, ja alacalise Hilaria (Hilda) Perdijaagu nimel tema eestkostja, seletades, et Hilaria Perdijaak olevat Hendrik Perdijaagu tütar esimesest abielust, kes vastava, Hendrik ja Marie-Elisabeth Perdijaagu abiellumisel sõlmitud lepingu põhjal olevat pärimisõiguste suhtes ühtlustatud nende uuest abielust sündinud lastega.

Rahukohtuniku istungil 10. oktoobril 1928. a. vaidles Ida Tomson'i volinik Hilaria Perdijaagu pärimisõiguse vastu, kuna Hendrik ja Hilaria Perdijaagu volinik palus oma volitajaid kinnitada ainukesteks pärijateks,

Määrusega 11. oktoobrist 1928. a. otsustas rahukohtunik Marie-Elisabeth Perdijaagu pärimisõigustesse kinnitada: 1) tema leske Hendrik Perdijaaku kogu vallasvarale ja 2) tema kasulast Hilaria (Hilda) Perdijaaku kogu kinnisvarale inventariõigusega ning jättis tagajärjeta Ida Tomson'i palve teda pärimisõigustesse kinnitada.

Selle määruse peale Ida Tomson'i poolt antud erakaebuse on Viljandi-Pärnu Rahukogu oma määrusega 7. detsembrist 1928. a. tagajärjeta jätnud. Riigikohtule antud kassatsioonikaebuses taotleb Ida Tomson rahukogu määruse tühistamist.

Asja ettekande kuulanud, leiab Riigikohus selle kaebuse rahuldamisväärilise olevat.

Seaduslikud pärijad, kui nad päranduse on vastu võtnud (BES §§ 2621—2638), võivad paluda, et neid kinnitataks pärimisõigustesse. Sellekohased määrused leiduvad TKS §§ 2019—2023. Neist määrustest on näha, et kohus kinnitab pärijad siis, kui nende vahel vaidlust ei ole pärimisõiguse ja osade suuruse üle. Tõuseb pärijate vahel selline vaidlus, ei või kohus seda vaidlust lahendada pärijate kinnitamise korras, vaid jätab pärijate hooleks nõude korras oma vaidlusi ja väiteid tõestada. Pärijate kinnitamise toimetuse paneb aga kohus seni seisma või lõpetab selle asjaolude kohaselt hoopis ära (TKS §§ 2021 ja 2065). Käesoleval korral tekkis Ida Tomson'i ning Hendrik ja Hilaria Perdijaagu vahel rahukohtuniku istungil 10. oktoobril 1928. a. vaidlus nende pärimisõiguse üle. Ida Tomson vaidles Hilaria Perdijaagu pärimisõiguse vastu, kuna Hendrik ja Hilaria Perdijaagu volinik palus viimaseid kinnitada ainukes- teks pärijateks, seega eitades Ida Tomson'i õigusi terves ulatuses. Neil tingimustel ei võinud rahukogu pärijate kinnituse toimetust jätkata ega erakaebaja Ida Tomson'i vaidlusi sisuliselt arutada. Kui erakaebaja oma kaebusest rahukohtuniku määruse peale ei loobu, tuleb toime- tada TKS §§ 2021 ja 2065 ette nähtud korras. Seda mitte tehes, on rahukogu rikkunud neid seadusemäärusi, mispärast tema määrus eelolevas asjas jõusse jääda ei või. Neil põhjustel **otsustas Riigikohus**: Viljandi-Pärnu Rahukogu määrus TKS §§ 2021 ja 2065 rikkumise pä- rast tühistada ja asi samale rahukogule tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtukoos- seisus (toim. nr. 40/30. a.).

Nr. 89.

TSIVIL-OSAKOND.

6. veebruaril 1930. a.

Kristine Madisson'i voliniku vann. adv. Ernst Jürmann'i kassatsioonikaebus Kohtupalati otsuse peale 7. novembrist 1928. a. Kristine Madisson'i nõudes Pärnu Linnavalitsuse ja Johan Agart'i vastu, lepingu kinnitamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Asja ettekande kuulanud, leidis Riigikohus, et Kristine Madisson'i voliniku vann. adv. E. Jürmann'i kassatsioonikaebus tuleb rahuldada järgmisil kaalutlusil.

Asja sisulisel arutusel on Kohtupalat kindlaks teinud, et Pärnu Linnavalitsus otsustas 8. novembril 1890. a. vaidluse all oleva obrokikrundi nr. 224 anda Anna Tammer'ile, mehe järgi Agart, obrokile 1. oktoobrist 1891. a. ning sõlmida temaga sellekohane leping. Eel- lepinguga 19. maist 1903. a. müünud Anna Agart oma õigused selle maatüki kohta, mis kinnis- tusraamatuisse sisse kandmata, ja sellele krundile ehitatud hooned praegusele nõudjale Kris- tine Madisson'ile, kes kohe selle maatüki ning sellel asetsevate hoonete valdamisele asunud. 18. märtsil 1911. a. tõstnud Kristine Madisson Riia Ringkonnakohtus nõude vormilise ostu-

müügi lepingu allakirjutamise pärast Anna Agart'i vastu. Ringkonnakohus oma tagaselja kohtuotsusega 24. jaanuarist 1914. a. rahuldanud nõude ja kohustanud Anna Agart'i pärandustompu alla kirjutama ostu-müügi lepingu kavale, mis koostatud vastavalt eellepingule 19. maist 1903. a. ja kui kostja määratud tähtajal lepingule alla ei kirjuta, siis tunnistada leping vormiliseks ka kostja allkirjata. See kohtuotsus jäänud aga täide viimata. Praeguse 20. aprillil 1925. a. tõstetud nõude vastu vaieldud kostja, leides, et Riia Ringkonnakohtu otsus TKS § 735 alusel olevat oma jõu kaotanud, eellepingu põhjal tõstetud nõue olevat aga aegunud. Neid kostjate vastuväiteid pidas Kohtupalat kaaluvaks, leides, et käesolev nõue, kui isiklik nõue vormilise ostu-müügi lepingu sõlmimise üle (BES § 3014, 3015, 3030), ei olevat välja arvatud üldisest BES § 3620 ette nähtud aegumisest. Õigus vormilist ostu-müügi lepingu allakirjutamist nõuda tekkinud nõudjal 19. mail 1903. a., mis ajast aegumise tähtaeg ka alanud. Aegumine katkestatud vastava nõude avaldamisega 18. III. 1911. a., kuid Ringkonnakohtu otsus, mis tehtud 24. jaanuaril 1914. a., jäänud täide viimata, ja kui tõstetud käesolev nõue 20. aprillil 1925. a., olnud möödunud jällegi üle 10 aasta, mispärast nõude õigus vormilise ostu-müügi lepingu allakirjutamise kohta Kristine Madisson'il olevat kustunud. Kuna obroki-õigust igamise teel omandada ei saa (BES § 1309), siis olevat tähtsusetu asjaolu, et nõudja 1914. a. alates krunti olevat vallanud. Ka ei loovat obrokiraha maksmine Pärnu linna kassasse mingisugust õiguslikku vahekorda Pärnu linna ja nõudja vahel.

Nagu neist Kohtupalati põhjustest selgub, on asja otsustamisel hoopis läbi kaalumata jäänud üks nõudja voliniku poolt ette toodud väide, mis kantud Kohtupalati protokollis, nimelt, et nõudja suhtes polevat ostu-müügi eelleping 19. maist 1903. a. aegunud, kuna nõudja olevat selle lepingu põhjal kõik aeg krunti kasutanud, ja et kostja, s. o. Anna Agart'i pärandustomp ning tema ainuke pärija, s. o. praegune kostja Johan Agart, olevat ise vaidlusalusest krundist nõudja käest maid rentinud, millega ta tunnustanud nõudjaga sõlmitud eellepingut. Selle asjaolu tõenduseks on nõudja palunud tunn. August Jürgenson'i ja Jüri Kangur'i üle kuulata. August Jürgenson on muuseas seletanud (Pärnu l. jsk. rahukohtuniku akt. nr. 386, 1927. a., lehed 35 ja 36): „Vene sõjaajal andis Kristine Madisson oma maad kasutada Johan Agart'ile, muist maad ise pidades, Enne ilmasõda kasutas Kristine Madisson tervet maad ise, 1914. a. tean, et Kristine Madisson maad kasutas.“ Tunn. Jüri Kangur seletas: „Nägin, et Kristine Madisson sinna maa peale maja ehitas. 1924. a. töötas Kristine Madisson üksinda maa peal. Katariina Kaminski, Tõlp ja Laks kasutasid ühe või kahe aasta jooksul Madisson'i loaga maad, nad ise seletasid mulle, et Madisson neile maad kasutada annud.“

Kuna BES § 3634 järgi aegumine katkeb, kui selle jooksul võlgnik ükskõik mis viisil tunnustab krediitori õigusi, ning kuna selle § täpsuse mõtte järgi seal toodud üksikud juhud ei oma sugugi üldistavat, purgivat tähtsust, vaid on toodud ainult näidetena, siis pidi Kohtupalat sisulisel asjaarutusel läbi kaaluma, kuivõrra võis põhjendatud olla käesolevas asjas nõudja poolt esitatud väited, et kostja J. Agart temalt vaidluse all olevat maad kasutamiseks rentinud, ning kas selle läbi Johan Agart BES § 3634 mõttes ei katkestanud ostu-müügi lepingule rajatud nõudja õiguste aegumist. Jättes aga selle asjaolu, millel asja otsustamisel oluline tähtsus võib olla, ning selle kohta toodud tõendused läbi kaalumata ja arvesse võtmata, on Kohtupalat, kaebaja õige väite kohaselt, vastuollu sattunud TKS §§ 339 ja 711 reeglitega ega või seepärast ta otsus jõusse jääda, ning kuna teised kaebaja väited on toodud õieti lisapõhjenditena selle olulise kassatsiooniküsimuse põhistamiseks, pole vajadust Riigikohtul nende juures erilisel peatuda.

Kõigil neil kaalutlusil otsustas Riigikohus: Kohtupalati otsus selles asjas TKS §§ 339 ja 711 rikkumise pärast tühistada ja asi saata Kohtupalatile uueks otsustamiseks teises koosseisus. (Toim. nr. 69/30. a.).

Nr. 90.

TSIVIIL-OSAKOND.

13. veebruaril 1930. a.

Hugo Hirt'i voliniku vann. adv. abi V. Ever'i kassatsioonikaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 12. detsembrist 1928. a. Hugo Hirt'i nõudes Hans Sergo vastu, 197 krooni 25 senti suuruses.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Asjast nähtub, et nõudja on teeninud a.-l. „Vendlusel“, mis hukkunud Rootsi ranna läheduses 1927. a. 22. veebruaril. Pärast laeva hukkumist on nõudja töötanud olnud. Nõudja arvab, et RT 4/5 — 1923. a. avaldatud Genuas teise rahvusvahelise töökonverentsi poolt vastu võetud laevaõnnetuse korral tööpuuduse eest makstava kahjutasu kohta käiva konventsiooni art. 2 põhjal on tal õigus kostjalt, kui laevaomanikult tasu saada aja eest, mis ta pärast laevaõnnetust töötanud ja palub käesoleva nõudega need kahjud kostjalt välja mõista.

Kostja on nõude vastu väinud oma voliniku läbi, leides, et konventsioon, millele nõue rajatud, polevat Eestis siseriigi seadusena maksev. Eestis olevat alles vastav „Merimeeste seadus“ Riigikogu poolt 22. märtsil 1928. a. (RT 28 — 1928) vastu võetud, kus vastav merimeeste tasu töötanud oleku korral laevahukkumise puhul ette nähtud, kuid käesoleval korral seda seadust kohaldada ei saa, sest et laevaõnnetus juhtus enne selle seaduse maksmahakkamist.

Rahukogu leidis, et Teise rahvusvahelise töökonverentsi poolt vastu võetud Laevaõnnetuse korral tööpuuduse eest makstava kahjutasu kohta käiva konventsiooni art. 2 ei ole sama konventsiooni art. 8 põhjal Eesti siseriigis maksev seni, kuni vastav eriseadus pole vastu võetud. Kuna käesoleva laevaõnnetuse korral selline seadus oli alles vastu võtmata, siis puudus alus nõude rahuldamiseks, mispärast nõue tagasi lükati.

Asi tuli nõudja apellatsioonkaebuse põhjal arutusele Tallinna-Haapsalu Rahukogus. Rahukogu jättis apellatsioonkaebuse tagajärjeta samul kaalutlusil, mis rahukohtunik esitanud oma põhistes. Rahukogu otsuse peale antud kassatsioonkaebuses seletab nõudja volinik vann. adv. abi Valter Ever, et küsimus, kas rahvusvahelised konventsioonid peale nende vastuvõtmist seadusandlike kogude poolt (kinnitamise seaduse näol) omavad siseriiklikku jõudu, ilma et vastavaid siseriiklikke seadusi maksuma pandaks, olla teoreetiliselt väga vaieldav, ja teadusmeeste arvamused olevat selles küsimuses lahkuminevad, kuid siiski kalduvad arvamine sinna poole, et need konventsioonid omavad siseriiklike seaduste jõudu nende ratifitseerimisega, ja seda nimelt puhtpraktilistel kaalutlustel, et ära hoida rasket ja tülikat eriseaduste väljatöötamist ning vastuvõtmist, mis õieti kordaksid juba konventsioonis fikseeritud norme. Sellel seisukohal arvab kaebaja asuvat ka Eesti seadusandliku kogu, kes hulk konventsioone olevat küll vastu võtnud, kuid eriseadusi nende kohta polevat maksuma pannud. Asjaolust, et Merimeeste seaduses käsitlust leida kõnesoleva konventsiooni normid, ei või järeldust teha, et need normid ennem juba maksvad polnud, vaid need normid võetud seadusse ainult selleks, et kõiki merimeeste kohta käivaid norme paigutada ühte seadusse. Kuna Rahukogu seda kõike polevat arvesse võtnud, siis olevat ta rikkunud mainitud konventsiooni art. 2 ja teisi, selle konventsiooni kinnitamise seadust, Põhiseaduse § 4, TKS §§ 9 ja 29, mispärast palub rahukogu otsuse tühistada.

Asja ettekande kuulunud, leidis Riigikohus, et nõudja voliniku vann. adv. Ever'i kassatsioonikaebus tuleb tagajärjeta jätta järgmistel kaalutlustel.

Kuigi on õige, et RT 4/5 — 1923. a. avaldatud Teise rahvusvahelise töökonverentsi poolt Genuas vastu võetud laevaõnnetuse korral tööpuuduse eest makstava kahjutasu kohta käiv konventsioon Eesti vabariigi suhtes oli vastavalt selle konventsiooni art. 7 jõusse astunud

27. III. 1923. a., nagu seda tõendab toimetuses olev Välisministeeriumi tunnistus 18. oktoobrist 1928. a., ei järgne sellest veel, et nõudja kui merimees võiks kostjalt kui laevaomanikult selle konventsiooni määruste põhjal nõuda kahjutasu tööta oleku eest, mis tekkinud kostja päralt oleva laeva hukkumise läbi.

8. jaanuaril 1923. a. Riigi Teatajas nr. 4—5 välja kuulutatud Teise rahvusvahelise töökonverentsi poolt Genuas vastuvõetud laevaõnnetuse korral tööpuuduse eest makstava kahjutasu kohta käiva konventsiooni kinnitamise seadus määrab kindlaks rahvusvahelisse eraõigusse kuuluvad põhimõtted, mille järgi peavad talitama riigid, kes selle konventsiooni ratifitseerinud, nende õiguste ja kohustuste lahendamisel, mis tekivad rahvusvahelises läbikäimises laevaomanikkude ja nende isikute vahel, kes teenivad merel viibival laeval. Sel põhjusel võiksid need põhimõtted kohaldamist leida ainult siis, kui laevaomanikud ja isikud, kes laevas teenivad, kuuluvad mitme riigi kodakondsusse, kus nende isikute õigused ja kohustused on korraldatud mitmekesiste, üksteisest erinevate normide kohaselt. Ja vastupidiselt — ei tule neid põhimõtteid kohaldada juhtudel, kui laevaomanik ning laevas teeniv isik on ühe ja sama riigi kodanikud, kus nende isikute eraõiguslikud vahekorrad tuleb lahendada kodumaal maksvate eraseaduste põhjal, sest sellistel juhtudel pole esil õigussuhet, mis oleks tekkinud rahvusvahelises läbikäimises mitme riigi kodakondsusse kuuluvate isikute vahel ega saaks seepärast ka juttu olla sellisest õigussuhtest tekkinud vaidluste lahendamisel rahvusvahelise eraõiguse põhimõtete kohaldamisest.

Mis puutub kaebaja arvamisse, nagu oleks kõnesolev konventsioon Eesti Vabariigis siseseadusena maksuma hakkanud peale selle väljakuulutamist Riigi Teatajas, siis selline arvamine ei ole millegagi põhjendatud. Eriti ei järgne see selle konventsiooni enese sisust ja tekstist. Selles seisab ainult, et konventsiooni maksmahakkamine üksikute riikide vahel toimub pärast vastavate ratifikatsioonide vahetamist (art. 7), kusjuures pärast konventsiooni ratifitseerimist selle määruste makspanekuks ja elluviimiseks tarvilikkude abinõude tarvituselevõtmiseks üksikute riikide jaoks on ette nähtud vastavad tähtajad. Eesti seadusandliku võimu poolt ongi alles 22. märtsil 1928. a. vastu võetud Merimeeste seadus (RT 28 — 1928), mille § 41 täielikult kordab neid reegleid, mis väljendust leidnud kõnesoleva konventsiooni art. 2, ja mis sama seaduse § 75 põhjal Eesti vabariigis seadusena maksuma hakkas alles 1. maist 1928. a., kusjuures sellekohased reeglid merimeeste ja laevaomanikkude palga ning teenistusvahekorrad alal Kaubanduseseaduse (VSK XI k. 11. j.) §§ näol oma maksvuse kaotasid. Ühtlasi määrab Merimeeste seaduse § 42, et § 41 reeglid võib valitsus vastastikkuse alusel laiendada ka välismaa kodanikkude kohta. Kuna selles seaduses millegagi pole väljendatud, et kõnesolev konventsioon oleks Eestis siseseadusena maksnud, ja üldse arusaamatu ning üleaarne oleks Merimeeste seaduse § 75 ettekirjutus selle seaduse makspaneku kohta, siis järgneb sellest asjaolust ilma ühegi kahtluset, et „Teise Rahvusvahelise Töökonverentsi“ poolt Genuas vastu võetud laevaõnnetuse korral tööpuuduse eest makstava kahjutasu kohta käiv konventsioon“ Eestis siseseadusena pole maksnud, ning sellepärast ei saaks selle konventsiooni põhjal Eesti merimehed Eesti vabariigi kodakondsusse kuuluvailt laevaomanikelt mingit kahjutasu nõuda. Alles 1. maist 1928. a. peale on Eestis vastav seadus laevaõnnetuse korral tööta oleku eest laevameestele kahjutasu maksmise kohta jõus.

Kõigil neil põhjusil langevad ära kaebaja arutlused rahvusvahelisse eraõigusse kuuluvate konventsioonide maksvusest siseseadustena, sest käesoleva asja otsustamisel mingisugust kahtlust Riigikohtu arvates selles pole, et kõnesolev konventsioon Eestis siseseadusena maksev oleks olnud.

Kuna aga käesolevas asjas nõudja ei väidagi, et tema ise ning laevaomanik pole Eesti kodakondsusest, siis ei tulnud käesolev nõue lahendada, eespooltoodud kaalutlusist lähtudes, rahvusvahelisse eraõigusse kuuluva konventsiooni normide alusel, vaid Eesti vabariigis laevaõnnetuse momendil maksvate eraõiguslike normide järele. Oli aga käesolev nõue

siiski rajatud konventsioonile, mis Eesti kodanikkude eraõiguslikkudes vahekordades seadusena maksev pole, ja ei väitnudki nõudja, et tal mõne Eestis laevaõnnetuse momendil maksva seaduse põhjal õigus oli kostjalt, kui laevaomanikult kahjutasu nõuda, siis on õige ega seisa millegagi vastuolus Põhiseaduse § 4, TKS §§ 9 ja 29 Rahukogu lõppjäreltus käesoleva nõude tagajärjeta jätmises, ega vääri seetõttu nõudja kassatsioonikaebus rahuldamist.

Kõigil neil kaalutlusil **otsustas** Riigikohus: Hugo Hirt'i voliniku vann. adv. abi V. Ever'i kassatsioonikaebus jätta tagajärjeta (toim. nr. 94/30. a.).

Nr. 91.

TSIVIL-OSAKOND.

15./30. mail 1930. a.

Torma Laenu-Hoiu Ühisuse voliniku Vidrik Ormann'i kassatsioonikaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 10. aprillist 1929. a. Kõnnu Piimatalituse Ühisuse nõudes Torma Laenu-Hoiu Ühisuse vastu, 800 krooni suuruses.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees J. Lõo.

Mustvee jaosk. rahukohtunikule 19. X. 1927. a. antud nõudepalves seletas Kõnnu Piimatalituse Ühisuse volinik, et 19. VIII. 27. a. müünud kohtupristav Pikat Kõnnu Tarvitajate Ühisuse käest saada olevate võlgade katteks tähendatud ühisuse ja Kõnnu Piimatalituse Ühisuse ühisvaranduse, kummalegi kuuluva maja, äravedamiseks. Maja osta tahtvate pakkujate hulgas olnud tõsisem pakkuja kostja — Torma Laenu- ja Hoiu Ühisus. Enne enampakkumise algust maksnud nõudja esindajad kostja esindajatele 80.000 marka; mille eest raha makstud, jäänud poolte vahel kindlaks tegemata. Kostja lugevat seda raha nõudja poolt makstuks Kõnnu Tarvitajate Ühisuse võla tasuks, mis viimane võlgnenud kostjale, ja andnud pärastpoole nõudjale sellekohase kviitungi välja. Nõudja arvab aga, et raha on kostjale aluseta antud ja palub seda kostja käest välja mõista.

Kostja volinik ei tunnistanud nõuet õigeks ja seletas, et pooled leppinud enne oksjoni omavahel nii kokku, et nõudja maksab Tarvitajate Ühisuse võlgade tasuks kostjale, s. o. Torma Laenu ja Hoiu Ühisusele 80.000 marka; seejuures kohustanud kostja esindajad endid maja eest mitte palju pakkuma ja koguni saadud raha tagasi maksuma, kui teised pakkujad maja üle 350.000 marga kalliks ajavad. Kostja olevat oma leppest kinni pidanud. Nagu tunnistajate ütelustest selgub, on selline kokkulepe poolte vahel aset leidnud. Tunnistaja Säälik tõendab, et nõudja sai maja 195.000 marga eest omale, Johannes Soonein, et kostja esindajad tõepoolest lubasid raha tagasi maksta, kui maja eest peaks pakutama üle 350.000 marga. Et Torma Laenu ja Hoiu Ühisuse esindajatele makstud raha Tarvitajate Ühisuse võla tasuks pidi minema, näitab Johannes Kattel'i tunnistus (rahukohtuniku toim. 1. 26), et kostja esindaja Orman nõudis neilt 80.000 marka selleks, et võlga tasa teha. Viimaks näitab veel raha tagasi maksta lubamine, kui maja hind üle 350.000 marga tõuseb, et kostja esindajad mitte tasu omale ei nõudnud, vaid oma Ühisuse võlga kindlustada tahtsid. Maja eest saadav kõrgem hind oleks nähtavasti ka nende võla katnud ja seega oleks alus tekkinud võla tasuks ette saadud raha tagasimaksmiseks, mida kostja esindajad ka lubasid teha. Rahukohtunik leidis terve kokkuleppe BES §§ 2922 ja 3729 põhjal maksvuseta olevat ning rahuldab raha tagasinõude. Edasikaebes Rahukogule väitis kostja volinik, et kokkulepe eneses midagi seadusevastast ei sisalda, sest kostja sai tasutud ainult oma võla, mis üks müüdava maja omanik (Kõnnu Tarvitajate Ühisus) temale võlgnes ja mis maja teine kaasomanik (Kõnnu Piimatalituse Ühisus) kostjale maksis. — Tartu-Võru Rahukogu ühines seda asja otsustades rahukohtuniku otsuse põhistega ning leidis, et raha maksti kostjale selle sihiga, et viimane maja hinda

mitte kõrgeks ei ajaks ja et nõudja seetõttu maja pakkumisel omale saaks. Nõudja saanudki maja umbes poole hinna eest omale osta. Käesoleval juhul olevat tegemist seadusevastase kokkuleppega, mispärast kostja ei saavat end kaitsta BES § 3723 määrustega, mille järgi tagasinõude õigus ära langeb, kui mõlemad pooled on süüdi kõlblusetuses ehk, nagu Rahukogu seda nimetab, ebamoraalsuses. Edasi leiab Rahukogu, et Kõnnu Piimaühisuse esindajal Vasel polnud vaidluse all oleva summa maksmiseks ühtegi volitust. — Oma kassatsiooni-kaebuses palub kostja volinik Rahukogu otsust tühistada BES §§ 3959, 3724—3727 ning TKS § 29 rikkumise pärast.

Asja ettekande kuulanud, leiab Riigikohus:

1. Kui üks kaasomanik teise kaasomaniku võlgu maksab, siis pole selles asjaolud midagi seaduse- ega kõlblusevastast. Seadusevastaseks sai aga poolte kokkulepe võla tasumise üle selle läbi, et kostja nõudjat soodustas enampakkumise juures teise kaasomaniku ja selle kreditoride arvel. Sellise üleastumise karistus on ette nähtud NS § 1181 (vanemas väljaandes § 1688). Käesoleval korral pole aga need, kes selle seadusevastase teo läbi kannatada said, ei TKS § 1205 ette nähtud erakaebuse ega ka kriminaalkorras NS § 1181 põhjal enampakkumist palunud tühistada, vaid on, nagu esitatud tunnistusest näha, alles 9. I. 1929. a. tsiviilnõudega esinenud. Isegi nõudja ei nimeta omas nõudepalves, et nõutav raha oleks makstud mingi seadusevastase lepingu puhul, vaid ainult, et raha olevat makstud aluseta. Kohututes on aga täiesti selgunud pooltevaheline kokkulepe. olgugi seadusevastane. Mõlemad pooled, niihästi nõudja kui ka kostja, said sellest kasu: nõudja ostis maja odavalt, sest et kostja kohustus maja eest mitte pakkuma täit hinda, ja kostja sai oma võla ennemini kätte. Nõudja tahab seadusevastast lepingut kasutades makstud võlaraha tagasi saada, kuna nõudjale soodne avalik müük, mis võla maksmise läbi kostjale võimalikuks sai, ise jõusse jääks. Ometi näib, et mõlemad pooled, nõudja ja kostja, olid teadlikud selles, et nad teise kaasomaniku ja teiste kreditoride kahjuks oma kokkuleppe sõlmisid ja seda teostasid. Kui mõlemad pooled on süüdi kõlblusetuses, siis langeb ära kõlblusevastase lepingu täitmiseks antud tagasinõude õigus (BES § 3723). Kõlblusetuks, kõlblusevastaseks loeb sama õiguse § 3724 ka iga seadusevastast kohustust. Rahukogu on aga vahet teinud moraali-, s. o. kõlblusevastaste tehingute ja lepete põhjal antud tagasinõuete vahel. Ainult esimeste puhul langevat tagasinõude õigus ära, seadusevastaste puhul aga mitte. See väide on täitsa aluseta ja käib otse vastu sellekohastele õigusenormidele. BES § 3724 ühtlustab ja sarnastab moraalivastase lepingu täitjat seadusevastase lepingu täitjaga, nii et nende õigused tagasinõude suhtes on täitsa ühesarnased. Seda eitades on rahukogu oluliselt rikkunud BES §§ 3723 ja 3724.

2. Asja esitatud andmete järgi pole ka mitte õige rahukogu väide, et kostja volinikul Vasel polnud õigust raha maksta (õigemini küll lepingut sõlmida, kuna rahamaksmine juba lepingutäitmist tähendas). Siinjuures on rahukogu tähele panemata jätnud, et nõudja kaks juhatuseliiget raha maksmise juures ja sellega nõus olid, nimelt tolaeagne juhatuse esimees Johannes Kattel ja laekahoidja Vask. Pealegi tõendab seda nõudja ise oma nõudekirjas, „et nõudja esitajad maksid“, s. o. mitte ainult Vask üksi. Kuna ühisus oma juhatuse läbi tegutseb ja lepinguid sõlmib, siis võib tõusta ainult küsimus, kas nõudja ühisuse kaks liiget olid selleks õigustatud. Kui arvesse võtta, et asjas nõudja poolt esitatud volikiri (rahukoht. t. leht. 2, 3) on ainult kahe juhatuseliikme poolt välja antud, kusjuures notari kohus te täitja tõsitab, et nad ühisuse põhikirja § 29 järgi on selleks õigustatud, tuleb arvata, et ka Kattel ja Vask täisõiguslikult oma ühisust võisid esindada ja selle nimel lepinguid sõlmida. Seda mitte arvesse võttes on rahukogu rikkunud TKS § 129 ja BES § 2918.

Neil põhjustel otsustas Riigikohus: Tartu-Võru Rahukogu otsus selles asjas BES §§ 2918, 3723 ja 3724 ning TKS § 129 rikkumise pärast tühistada ja asi uueks otsustamiseks saata samale rahukogule teises kohtu koosseisus. (Toim. nr. 430/30. a.)

Nr. 92.

TSIVIIL-OSAKOND.

22. mail 1930. a.

Hans Kuuma voliniku vann. adv. Gustav Seenē kassatsioonikaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu määruse peale 12. aprillist 1929. a. Peeter Karpa ja Hans Kuuma vahel sõlmitud ostu-müügi lepingu kinnistamise asjas.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Asjast nähtub järgmist:

Viljandi-Pärnu Rahukogu kinnistusjaoskonnale saabus 10. jaanuaril 1929. a. Abja valla-valitsuselt järgmine telegramm: „Viljandi-Pärnu Rahukogu täitelehe nr. 8221 akt 666 teine aste 1927. aastal on Abja valla kasuks Peeter Karpa'lt sisse nõuda 500 krooni ühes protsentide ja kuludega palume Peeter Karpa maja müügi kreposteerimist seisma panna täitelehe saadame advokaat Jung'i läbi vastutame tagajärgede eest Abja vallavanem J. Nugis abi Kõdar abi Pajo sekretäär Timmermann. Allkirjad telegraafis tõestud.“

14. jaanuaril 1929. a. andis notar Gustav Talts samale kinnistusjaoskonnale kirjaliku palve, millele olid juurde lisatud vastavad dokumendid ja riigimaksud, milles palus ostu-müügi lepingu põhjal, mis 11. jaanuaril 1929. a. not. reg. nr. 226 all tema juures Peeter Mardi p. Karpa ja Hans Peetri p. Kuuma vahel sõlmitud, kinnistada Hans Peetri p. Kuuma omanduseks Pärnumaal Abja mõisa järgi oleva mõisa maatükk nr. XXVI-b, kinn. nr. 2101. — See palve on kinnistusjaoskonnas päevaraamatusse kantud 14. jaanuaril 1929 a. järjekorra nr. 68 all ja kinnistusjaoskonna ülema otsusega 19. jaanuarist 1929. a. on selle ostu-müügi lepingu põhjal omandusõigus mainitud kinnisvara kohta kinnistatud Hans Peetri p. Kuumale.

17. jaanuaril 1929. a. pöördus kirjaliku avaldusega samasse kinnistusjaoskonda Mõisaküla jsk. kohtupristav, esitades Viljandi-Pärnu Rahukogu täitelehe 18. oktoobrist 1927. a. nr. 8221, mille järgi Abja vallal on Peeter Karpa käest mõistetud 500 kr. ühes %%-ga ja kuludega, ja palus seda nõuet pöörata Peeter Karpa päralt oleva Abja mõisast eraldatud mõisamaatükile nr. XXVI-b, kinn. nr. 2101. — See avaldus on kinnistusjaoskonna päevaraamatusse kantud 17. jaanuaril 1929. a. järjekorra nr. 81 all.

19. jaanuaril 1929. a. on kinnistusjaoskonna ülem otsustanud selle kohtupristavi palve keelumärkuse sissekandmise üle kinnistusregistrisse jätta Not. sead. §§ 350 ja 352 alusel tagajärjeta, sest et Peeter Karpa oli oma kinnisvara ostu-müügi lepinguga 11. jaanuarist, mis esitatud kinnistamiseks 14. jaanuaril 1929. a., müünud Hans Kuumale, ja see kinnisvara olevat Hans Kuuma omanduseks kinnistatud 19. jaanuaril 1929. a. nr. 68 all.

18. jaanuaril 1929. a. andis kinnistusosakonnale Abja vallavanem kirjaliku avalduse (päevaraamatusse kantud sama päeval järje nr. 82 all), milles seletab, et vallavalitsus olevat oma nõudeasja Peeter Karpa vastu kinnistusjaoskonnale saatnud telegrammi 10. jaanuaril 1929. a. Hiljemini olla kohtupristav selle võla kohta kinnistusjaoskonnale täitelehe esitanud ja palunud Abja valla nõude pöörata Peeter Karpa päralt olevale kinnisvarale, mispärast palus: 1) tunnistada kohtupristavi poolt saadetud avaldusega Abja mõisamaatüki nr. XXVI-b kinn. nr. 2101 peale täitmine pööratuks vanusega 10. jaanuarist 1929. a., 2) kui Karpa ja tema kinnisvara ostja olevat esitanud ostu-müügi lepingu kinnistamiseks, siis seda muidu mitte kinnistada, kui ostja üle ei võta Abja valla võlga.

Selle avalduse kohta otsustas kinnistusjaoskonna ülem 19. jaanuaril 1929. a. Not. sead. § 352 alusel: Abja vallavanema Jaan Nugis'e palve tagajärjeta jätta, sest 1) Abja vallavanemal puuduvat volitus sellise palve avaldamiseks valla nimel; 2) olevat Peeter Karpa oma kinnisvara võõrandanud Hans Kuumale ja omandusõigus selle kinnisvara kohta olevat kinnistatud

viimase nimele; 3) ei ole Not. sead. § 338 ette nähtud telegraafilisel teel avaldusi kinnistusjaoskonnale ja peale selle ei kuuluvat selles telegrammis avaldatud palve — seisma panna Peeter Karpa maja kinnistamist uue omaniku nimele — üldse kinnistusjaoskonna kompetentsi.

31. jaanuaril 1929. a. Viljandi-Pärnu Rahukogule antud erakaebuses palus Abja valla volinik Jaak Kõdar tühistada Viljandi-Pärnu Rahukogu kinnistusjaoskonna ülema määrused 19. jaanuarist 1929. a. nr.nr. 81, 68 ja 82 ja ette kirjutada Abja valla avaldused ja kohtupristavi avaldus sisse kanda Abja mõisamaatüki nr. XXVI-b, kinn. nr. 2101 peale.

12. aprillil 1929. a. on Viljandi-Pärnu Rahukogu selles asjas määranud: „Kinnistusjaoskonna ülema otsused 19. jaanuarist 1929. a. tühistada ja Kinnistusjaoskonna ülemale ette kirjutada Abja valla avaldus ja kohtupristavi avaldus sisse kanda Abja mõisamaakoha nr. XXVI-b, kinn. nr. 2101 peale.“ Oma määruse põhistuseks esitab rahukogu, et juba 10. jaan. 1929. a. on saabunud kinnistusjaoskonnale ametlik Abja valla valitsuse telegramm, milles palutud kinnisvara kinnistamine seisma panna, samuti tulnud 17. jaan. 1929. a. kohtupristavilt vahekiri, kus palutud Abja valla kasuks Karpa kinnisvarale keelumärkus kanda, seega polnud kinnistusjaoskonnal tarvidust kinnisvara uuele ostjale kinnistada 19. jaanuaril 1929. a., vaid keelumärkus oleks tulnud enne kinnistamist sisse kanda.

Selle rahukogu määruse tühistamist taotleb Riigikohtule antud kassatsioonikaebuses Hans Kuuma volinik vann. adv. G. Seen, leides, et see määrus on tehtud TKS § 169, Not. sead. §§ 338, 350, 353 ja 365 rikkumisega.

Asja ettekande kuulanud, leidis Riigikohus, et Hans Kuuma voliniku vann. adv. G. Seene kassatsioonikaebus tuleb rahuldada.

1) Kaebuste andmise kord kinnistusjaoskonna ülema otsuste kohta on ette nähtud Not. sead. §§ 366 ja 300, kus öeldud, et kaebused antakse rahukogule, silmas pidades korda ja tähtaega, mis ette nähtud erakaebuste andmiseks, s. o. TKS §§ 167—169 korras. Kuna käesoleval korral Abja vallavalitsus palus tühistada õigusi, mis olid sisse kantud kinnistusregistrisse Abja mõisast eraldatud mõisamaatüki nr. XXVI-b, kinn. nr. 2101 kohta kinnistusjaoskonna ülema otsusega 19. jaanuarist 1929. a. nr. 68 kolmanda isiku Hans Kuuma kasuks, siis TKS § 169 täpsa ja selge ettekirjutuse järgi ei võinud rahukogu erakaebust arutada muidu, kui ei olnud seaduslikus korras sellele kolmandale isikule Hans Kuumale asja arutamisele ilmumiseks kohtuistungile kutse kätte toimetatud. Kaebaja õige seletuse järgi ei leidu toimetusest jälge, et Hans Kuumale üldse kutse oleks saadetud;

2) on Not. sead. § 365 ette nähtud kord, kuidas tuleb kolmandate isikute õiguste kustutamist kinnistusraamatuist taotleda; see võib sündida nõude korras. Selle vastu on rahukogu Abja valla voliniku erakaebuse põhjal tühistanud Viljandi-Pärnu Rahukogu kinnistusjaoskonna ülema otsuse 19. jaanuarist 1929. a. nr. 68, millega oli ostu-müügi lepingu põhjal kinnistatud Peeter Kuumale omandusõigus Abja mõisamaatüki nr. XXVI-b, kinn. nr. 2101 peale. Sellega rikkus rahukogu seadusega kindlaks määratud asjade otsustamise korda ja võttis oma arutusele asja, mis talle, kui apellatsioonistmele, oma liigi poolest ka nõude korras ei oleks allunud;

3) kord, kuidas kinnistusjaoskonnad kinnistusi toimetavad, on seadusega järgmiselt kindlaks määratud:

Not. sead. § 336 ja 338 järgi toimetatakse kinnistusi kinnisvarade omanikkude või isikute avalduste põhjal, kes nende suhtes võõrandavad või omandavad õigusi, või siis jälle kohtu- ja teiste valitsusasutuste ja ametnikkude nõudel. Need avaldused kinnistamiseks tehakse suuliselt või kirjaliselt. Kirjalisi avaldusi võib lähetada ka posti kaudu Not. sead. §§ 340 ja 341 põhjal peavad avalduse juures olema vastavad dokumendid. Eriti, kui palutakse kinnistada õigusi kohüotsuse põhjal, peab olema esitatud täiteleht. Not. sead. § 351 lubab küll puuduvaid dokumente ja lõive esitada selle momendini, millal kinnistusjaoskonna ülem

teeb kinnistamise otsuse (Not. sead. § 353). Not. sead. §§ 346, 348, 349 ja 350 järgi määratakse kinnistamise taotluste ja palvete järjekord ainuüksi nende sissekandmise järjekorra järgi kinnistusasjade päevaraamatusse. Ainult need avaldused ja taotlused, mis saabuvad ühel ja samal päeval, eeldatakse saabunuks ühel ajal.

Üle minnes käesolevale asjale, leiab Riigikohus kõige pealt, et rahukogu järeldus Abja vallavalitsuse telegrammist 10. jaanuarist 1929. a., nagu sisalduks seal mingisugune Not. sead. § 336 ette nähtud avaldus nõude pööramisest Peeter Karpa Abja mõisast eraldatud mõisamaatükile nr. XXVI-b, kinn. nr. 2101 Not. sead. § 316 p. 2 mõttes, osutub täieliseks selle dokumendi moonutuseks, sest ühtegi sõna sellisest nõude pööramisest seal ei leidu. Seal paluti küll Peeter Karpa maja müügi kreposteerimist seisma panna, kuid, nagu kinnistusjaoskonna ülem oma otsuses 19. jaanuarist 1929. a. nr. 82 õieti seletab, ei kuulu sellise palve rahuldamine üldse tema võimkonda ja Not. sead. § 353 keelab selle täiesti ära. Järelikult on täiesti ekslik ning tühisõnaline rahukogu põhistes esitatud arvamus, nagu oleks kohtupristavi avaldus, mis kinnistusjaoskonda saabus 17. jaanuaril 1929. a. ja mis kinnistus-päevaraamatusse kantud järjekorras nr. 81 all, Abja vallavalitsuse telegrammis 10. jaanuarist 1929. a. tehtud avalduse jätkamine, ning nagu poleks kinnistusjaoskonna ülemal tarvidust olnud 19. jaanuaril 1929. a. kinnistada omandusõigust Peeter Kuumale ostu-müügi lepingu põhjal 11. jaanuarist 1929. a., ja mis oli kinnistamiseks esitatud kinnistusjaoskonnale 14. jaanuaril 1929. a. sissetuleku järjekorras nr. 68 all. Oli aga see ostu-müügi lepingule rajatud kinnistuspalve saabunud enne, kui kohtupristavi avaldus Abja valla nõude pööramisest kinnisvarale, siis, vastupidiselt rahukogu põhistes väljendatud seisukohale, talitas kinnistusjaoskonna ülem täielises kooskõlas Not. sead. §§ 350, 352, kui ta omandusõiguse ostu-müügi lepingu põhjal kinnistas kinnisvara kohta Hans Kuumale ja Abja valla nõude pööramise kinnisvara peale, mis enam polnud Peeter Karpa omanduses, tagasi lükkas.

Asudes aga käesoleva asja lahendusel teisele seisukohale, on rahukogu oluliselt rikkunud Not. sead. §§ 350, 352 p. 2 ja 353.

Kõigil neil kaalutlusil **otsustas** Riigikohus: Viljandi-Pärnu Rahukogu otsus tühistada TKS § 169, Not. sead. §§ 350, 352 p. 2, 353 ja 365 rikkumise pärast ja asi saata uueks otsustamiseks Tartu-Võru Rahukogule. (Toim. nr. 443/30. a.)

Nr. 93.

TSIVIIL-OSAKOND.

22. mail 1930. a.

Tartu Eesti Laenu ja Hoiu Ühisuse voliniku vann. adv. H. Naaris'e ja Kristjan Morgen'i voliniku vann. adv. abi A. Oti kaebus Kohtupalati määruse peale 26. septembrist 1929. a. Kristjan Morgen'i talukoha „Noorlaisa“ nr. 10 sundmüügi asjas.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

31. jaanuaril 1928. a. Kristjan Morgen'i poolt Karl Taska'le välja antud 4000-kroonise obligatsiooni järgi oli sundtäide korras Kristjan Morgenilt Karl Taskale välja mõistetud 4.000 krooni ühes %%-ga ja kohtukuludega. Karl Taska voliniku palvel pöörati nõue selle sundtäite otsuse põhjal Kristjan Morgeni päralt olevale Tartumaal Raadi vallas, Marama mõisast eraldatud „Noorlaisa“ nr. 10, kinn. nr. 1793, talule. See kinnisvara müüdi avalikul sundmüügil 17. detsembril 1928. a., mille eest kõrgema hinna — 10.560 krooni — pakkus August Tamm, kes aga pakutud summat ja vastavaid makse TKS § 1874 ette nähtud tähtajal ära ei maksnud. 29. jaanuaril 1929. a. rahukogule antud palves palus Eduard Taska

volinik 17. detsembril 1928. a. peetud kinnisvara sundmüüki mittetoimunuks tunnistada ja Eduard Taskale õigus anda „Noorlaisa“ talu TKS § 1880 põhjal oma nimele kinnistada hinnaga, millest algas pakkumine kinnisvara sundmüügil 17. XII. 1928. a. ja talle tähtaeg anda tarvilikkude maksude õiendamiseks. Selle Eduard Taska voliniku palve määras rahukogu esimees 12. veebruaril 1929. a. avalikule kohtuistungile 11. märtsil 1929. a. Kohtuistungile ilmumiseks saadeti kutsed kõigile asjaosalistele, muu seas ka hüpoteegilistele kreditooridele, kelle aadressid olid teada. Säärase kutse sai ka Tartu Eesti Laenu ja Hoiu Ühisus 1. märtsil 1929. a. Mingisugust kirjalikku avaldust selle kinnisvara suhtes Tartu Eesti Laenu ja Hoiu Ühisus rahukogule saatnud ei olnud. Kohtuistungile ei saatnud tema ka oma esindajat. Ilmumata oli jäänud kohtuistungile ka Kristjan Morgen, olgugi, et kutse oli saanud, nagu seda konstateerinud rahukogu. Eduard Taska volinik kordas kohtuistungil 11. märtsil 1929. a. palvet, „Noorlaisa“ talu jätta võlgade katteks Eduard Taskale TKS § 1880 korras, Tartu-Võru Rahukogu määras 11. märtsil 1929. a.: Eduard Taskale õigus anda Raadi vallas asuvat talukohta „Noorlaisa nr. 10“, kinn. nr. 1793, omandada hinnaga, millest algas selle talukoha avalik müük 17. dets. 1928. a., ja temale üks kuu aega anda ostuhinna ja vajalikkude maksude tasumiseks.“

Selle rahukogu määruse peale andsid erakaebused Kristjan Morgen ja Tartu Eesti Laenu ja Hoiu Ühisuse volinik vann. adv. H. Naaris. Oma erakaebuses seletab Kristjan Morgen, et tema olevat andnud Eduard Taskale volikirja Maapangast raha saamiseks ja Eduard Taska olevat lubanud oma nõudest loobuda, lubades, et Kristjan Morgen oma võla tasub talle osakaupa, mispärast palub selle kokkuleppe põhjal rahukogu määruse tühistada.

Tartu Eesti Laenu ja Hoiu Ühisuse volinik oma erakaebuses seletas, et Ühisuse võlg, mis talule kinnistatud, olla noorem kui Eduard Taska võlg, ja sellepärast olevat tema volitaja õigustatud nõudma teistkordse oksjoni pidamist või jälle talu jätmata omale TKS § 1880 reeglite kohaselt.

Mõlemad erakaebused jättis Kohtupalat tagajärjeta, olles leidnud, et kui Kristjan Morgen ja Eduard Taska vahel oli sõlmitud mingisugune kokkulepe võla tasumise üle, siis seda tuleb kindlaks teha nõude korras, ega saa kohus oksjonitoimetuse ja selle tagajärgede lahendamiseks ette nähtud eratoimetuse korras hakata sellist küsimust lahendama ja selleks tunnistajaid üle kuulama. Ka Tartu Eesti Laenu ja Hoiu Ühisuse voliniku erakaebust ei pidanud Kohtupalat rahuldamisväärseks, sest Eduard Taskal, kui võla sissenõudjal, olnud õigus „Noorlaisa“ talu mittekordaläinud esimese sundmüügi järel TKS § 1880 korras omale jätta.

Omas ühises kaebuses paluvad Kristjan Morgen'i volinik vann. adv. abi A. Ott ja Tartu Eesti Laenu ja Hoiu Ühisuse volinik vann. adv. H. Naaris Kohtupalati määruse tühistada järgmistel põhjustel.

Rahukogu polevat teinud erimäärust sundmüügi toimumatuks tunnistamise kohta ja polevat määranud tähtaega, millal kreditorid oleksid võinud paluda teistkordse oksjoni pidamist või esineda kinnisvara omale jätmise sooviga. Kuigi Tartu Eesti Laenu ja Hoiu Ühisuse volinik oma erakaebuses seda asjaolu polevat ette toonud, siis pidanud Kohtupalat *ex officio* järele katsuma, kas rahukogu olla asja lahendamisel käinud TKS § 1880 täpsa mõtte järgi. Ka ei olevat seaduslik Kohtupalati seisukoht, millega Kristjan Morgen'i vaidlus kõrvaldatud ja talle polevat võimalust antud oma kokkulepet Ed. Taskaga tunnistajate läbi tõendada.

Asja ettekande kuulanud, leidis Riigikohus järgmist:

Kohtu otsuse täitetoiming koosneb reast üksteisele järgnevaist ja lahutamatus ühenduses seisvaist kohtupristavi ning kohtu, kui täiteorgani, tegudest. Algatus kohtuotsuse täitmisele pööramiseks on võla sissenõudjal (взыскатель), kes on kohustatud ühtlasi näitama täitmisviisi, ning kellele kuulub ka edaspidine korraldus otsuse täitmise materiaalsoigusliku külje suhtes. Nagu juba Vene Senat seda korduvalt on seletanud (otsused 1881. a.

nr. 147, 1883. a. nr. 39, 1885. a. nr. 88, 1884. a. nr. 104, 1911. a. nr. 55, 1916. a. nr. 37), ei nõua otsuse täitmise kord täies ulatuses TKS § 4 väljendatud põhimõtte kohaldamist, mille pärast silmapilgust, kui teade otsuse täitmise kohta (TKS §§ 942, 943) on võlgnikule kätte antud, seaduse enese eeldusel kõik otsuse täitmisega seotud toimingud loetakse teatavaks sissenõudjale ja võlgnikule. Otsuse täitetoimingu kõigi asjaolude teadmise kohustuse eeldusest järgneb muu seas, et, välja arvatud juhtudel, mil see seaduses *expressis verbis* väljendatud, asjaosalistele ei saadeta kutseid, ja et kõigi otsuse täitmisega ühenduses seisvate toimingute järgi peavad valvama nemad ise. Sel põhjusel ei asu kohus, kui järelevalveorgan, omal algatusel järele katsuma, kas üks või teine otsuse täitetoiming on kokkukõlas seadusega või ebaseaduslik (vt. Vene Senati ts. dep. otsused 1900. a. nr. 111, 1912. a. nr. 17). Alles mõne asjaosalise palvel astub kohus, kui järelevalveorgan (TKS §§ 962, 966) tegevusse ja lahendab kaevatud küsimuse, ette kutsudes asjaosalised. Teatud iseärasused tekivad otsuse täitmisel siis, kui ühele ning samale varale on pööranud mitu kreditori omad nõuded. Kõik säärased nõudjad teotsevad üheõigusluse ning iseseisvuse põhimõttele (vt. Vene Senati ts. dep. otsus 1908. a. nr. 26). Kreditor aga, ühinedes oma nõudega teoksil oleva sissesundimistoimetusega, ei või nõuda, et need toimingud, mis otsuse täitmiseks olid ette võetud ja toimunud lõplikult enne tema asjasse astumist, uuesti ette võetaks või muudetaks (vt. Vene Senati ts. dep. otsus 1899. a. nr. 79). Mitme kreditori põhimõtteline üheõiguslus võlgniku varast oma nõuete tasumise taotlemisel võib mõnel korral esile kutsuda nende kreditoride huvide kokkupõrke; näit. kui esimene vara sundmüük jäänud toimumata, kuidas toimetada siis edaspidist sissenõudmist, või kellele jätta vara, kui sellele pretendeerivad mitu kreditori (TKS § 1880). Ei ole esimene sundmüük toimunud (TKS § 1879), ja kui vara pole kinnistatud ühelegi kreditoridest, siis loetakse võlgniku suhtes otsuse täitetoiming edasikestvaks üldise aegumistähtaja jooksul (vt. Vene senati otsus 1909. a. nr. 71); igal sissenõudjal on aga õigus kinnisvara kinnistamist oma nimele nõuda, täiesti lahus teiste kreditoride soovidest, ning kohus, saades sellise sooviavalduse ühelt kreditorilt, peab kohe kinnisvara kinnistama tema nimele. Siis aga, kui sellist soovi on avaldanud mitu kreditori, on TKS § 1880 erilise korra ette näinud, kellele kreditoridest tuleb kinnisvara kinnistada. Olles kindlaks teinud need üldised kohtuotsuse täitmisega seotud põhialused ja üle minnes käesoleva asja lahendusele, leiab Riigikohus kõige pealt, et kaebajate eneste seletuse järgi Tartu Eesti Laenu ja Hoiu Ühisus oma erakaebuses Kohtupalatile sugugi ei taotlenud rahukogu 11. märtsil 1929. a. tehtud kohtumääruse tühistamist sel põhjusel, et rahukogu, andes õiguse „Noorlaisa“ talu kinnistada vastavate rahade tasumise korral kreditorile Ed. Taskale, polevat oma määruuses *expressis verbis* tunnistanud esimest sundmüüki toimumatuks. Et sellise rahukogu tegevuse üle kaebust asjaosaliste poolt seaduslikul tähtajal polnud antud, siis, vastupidiselt kaebaja arvamusele, polnud Kohtupalat õigustatud ega kohustatud „Noorlaisa“ talu oksjoniga seotud täitetoimetust läbi vaatama rohkem, kui see järgnes talle antud kaebusist. Kui TKS § 1880 normide rikkumist Kristjan Morgeni volinik taotles Kohtupalati istungil, leides, et Tartu Eesti Laenu ja Hoiu Ühisuse huvid olevat rahukogu määrusega rikutud, siis talitas Kohtupalat täiesti seaduslikult, kui ta neid seletusi, mis tulid isikult, kes ise kreditor polnud, ja kellele Tartu Eesti Laenu ja Hoiu Ühisus käesolevas asjas oma huvide kaitset polnud usaldanud, tähele panemata jättis. Ei olnud aga Tartu Eesti Laenu ja Hoiu Ühisus oma Kohtupalatile antud kaebuses ega ka hiljemini selle läbivaatamisel seal Tartu-Võru Rahukogu määruse vastu mingit vaidlust tõstnud sel alusel, et rahukogu, andes sissenõudjale Ed. Taskale õiguse „Noorlaisa“ talu omale saada, ei teinud erilist määrust kinnisvara oksjoni toimumatuks tunnistamise üle, siis on tal hilja oma voliniku läbi sellist asjaolu ette tuua esmakordselt kaebuses, ja see kass.kaebuse väide langeb Riigikohtu arutuselt ära. Niisama pole õigust selles suhtes Kohtupalati otsuse peale kaevata Kristjan Morgeni volinikul, sest Kristjan Morgeni polnud samuti oma erakaebuses Kohtupalatile seda küsimust

üldse puudutanud. Kuna rahukogu teotses TKS § 1880 ette nähtud juhtudel, kui otsuse-täitja organ, siis TKS § 963 põhjal võisid tema määruses ette nähtud korraldused asjaosa-liste poolt Kohtupalatile edasi kaevatud olla 2 nädala jooksul, arvates määruse kuulutamisest. Mis puutub lõppeks Tartu Eesti Laenu ja Hoiu Ühisuse voliniku väitesse, nagu oleks rahu-kogu tegevuse läbi tema volitajalt võimalus võetud paluda talu teistkordse oksjoni pidamist või jälle jätta see omale, siis need seletused on täiesti põhjendamatud. Nagu asjast nähtub, sai Tartu Eesti Laenu ja Hoiu Ühisus kohtuistungile, kus Ed. Taska, kui sissenõudja, palve „Noorlaisa“ talu TKS § 1880 põhjal temale kinnistamise üle arutusele tuli, aegsasti kutse, kuid kohtuistungile ei ilmunud ega mingisugust sooviavaldust TKS § 1880 põhjal ei teinud. Kuna seaduse presumptsiooni põhjal seega Tartu Eesti Laenu ja Hoiu Ühisusel sissenõudja Eduard Taska palve teada oli, tema aga ise kui hüpoteegiline kreditor täitetoimetusse ei astunud ega mingit soovi ei avaldanud täitetoimetuse edaspidise saatuse suhtes, siis TKS § 1880 põhjal pidi „Noorlaisa“ talu kinnistamine toimuma sissenõudjale Ed. Taskale, kes ainukesena soovi avaldanud kinnisvara esimeseks sundmüügiks hinnatud väärtuses vastu võtta. Astudes aga asja alles peale rahukogu määruse tegemist, pole Tartu Eesti Laenu ja Hoiu Ühisusel õigust nõuda selle täitetoimingu tühistamist või muutmist, mis oli toimunud rahukogu määrusega 11. märtsist 1929. a.

Täiesti õige oli Kohtupalati seisukoht ka Kristjan Morgeni kaebuse asjas. Kohtu-otsuse täitetoiminguga seotud küsimuses ei saa kohus hakata lahendama teisi sissenõudja ja võlgniku vahel olevaid vaidlusi tsiviilõiguse üle ning üle kuulata selleks tunnistajaid ja vastu võtta tõendeid. Selleks on asjaosalistel võimalus oma õigusi taotleda nõudeprotsessi korras (TKS §§ 1, 4). Kaebaja vastupidised arvamised osutuvad ekslikuks ega vääri seepärast tä-helepanu.

Kõigil neil kaalutlusil, leides, et Kohtupalati määrus kõigiti on seaduslik, ja et kaeba-jate poolt antud kass.kaebuses selle vastu esitatud väited ei vääri lugupidamist, Riigikohus **otsustas:** Tartu Eesti Laenu ja Hoiu Ühisuse voliniku vann. adv. H. Naarise ja Kristjan Morgeni voliniku vann. adv. abi A. Oti kaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 794/30. a.)

Nr. 94.

TSIVIL-OSAKOND.

5. juunil 1930. a.

Julie Sternfeldt'i abielumehe ja voliniku August Sternfeldt'i ja Georg Kalamehe voliniku vann. adv. A. Beek'i kaebused Kohtupalati otsuse peale 21. jaanuarist 1929. a. Julie Sternfeldt'i kin-nisvara sundmüügi asjas.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik
T. Grünthal.

Tartu Ühispanga volinik vann. adv. K. Sild esitas Tartu 1. jsk. kohtupristavile 24. no-vembril 1926. a. palve, millele oli juurde lisatud obligatsioon, mis kinnistatud Julie Hend-riku t. Sternfeldti kinnisvarale, Tartus, Puistee tn., kinnist. nr. 685 all, ning mis obligat-siooni järgi Julie Sternfeldtilt oli sundotsusega Tartu Ühispangale välja mõistetud kapitali 150.000 marka ühes %%-ga ja kohtu- ning asjaajamiskuludega. Sissenõudmise selle obli-gatsiooni järgi palus Tartu Ühispanga volinik pöörata Julie Sternfeldti kinnisvarale, millisele see obligatsioon oli kinnistatud. Kinnisvara oli sissenõudja poolt müügiks hinnatud 200.000 m. Hind, millest müük algas, oli 214.354 marka. Kinnisvara esimest oksjonit peeti Tartu-Võru Rahukogus 22. juunil 1927. a., kus kõrgema hinna — 350.100 marka — selle kinnis-vara eest pakkus Georg Kallamis. Et see ostja seaduslikul tähtajal (TKS § 1874) tema poolt

pakutud ostuhinda ega makse ära ei tasunud, siis esines 17. dets. 1927. a. Tartu Ühispanga volinik vann. adv. K. Sild järgmise palvega kohtupristavile: „Et esimene müük ei toimunud, sellepärast palun teistkordne müük toime panna; kui see ka ei peaks toimuma, siis jätab minu volitaja maja hindamissumma eest omale“. — 2. märtsil 1928. a. Tartu-Võru Rahukogu määras: 22. juunil 1927. a. toimetatud kinnisvara avalik müük mittetoimunuks tunnistada ja toimetus kohtupristavile tagasi saata uue avaliku müügi toimetamiseks“. — 5. juunil 1928. a. ilmus „Riigi Teatajas“ nr. 44 — 1928. a. Tartu 1. jsk. kohtupristavi teadaanne, et mainitud kinnisvara teistkordne oksjon peetakse Tartu-Võru Rahukogus 10. septembril 1928. a.

16. aug. 1928. a. andis Tartu Ühispanga volinik vann. adv. K. Sild Tartu-Võru Rahukogule avalduse, paludes teistkordset kinnisvara oksjonit mitte pidada, ja see TKS § 1171 alusel esimesel oksjonil pakutud alghinna 2.143,54 krooni eest jätta sissenõudjale Tartu Ühispangale.

See palve oli läbivaatamisel Tartu-Võru Rahukogus 3. septembril 1928. a., kus niihästi kinnisvara omanik Julie Sternfeldt kui ka Georg Kallamis sellele vastu vaidlesid. Muu seas on Georg Kallamis seletanud, et kinnisvara võiks Tartu Ühispank ainult siis omale jätta, kui väljakuulutatud teistkordne oksjon ei toimu, peale selle olevat temal, kui esimesel oksjonil kõige rohkem pakkunud ostjal BES § 3968 põhjal teistkordse oksjoni aega tema poolt pakutud hinda ja makse tasuda ning seega kinnisvara omale jätta. Kinnisvara teistkordse oksjoni pidamist on nõudnud veel Jaan Sternfeldt, kes oli ka üks kreditor.

Rahukogu leidis, et sissenõudjal Tartu Ühispangal on õigus TKS § 1880 põhjal kinnisvara omale jätta ning sellepärast rahuldab tema vastava palve ja muutis ära kohtupristavi poolt 10. sept. 1928. a. määratud teistkordse oksjoni.

Selle rahukogu määruse peale andsid erakaebused Kohtupalatile Georg Kallamis ning Julie Sternfeldt, kus nad kordasid rahukogus toodud väiteid ja muuseas ette tõid, et kinnisvara teistkordne oksjon määratud just sissenõudja Tartu Ühispanga enese palvel. Vastav rahukogu määras teistkordse oksjoni pidamise üle saadetud kohtupristavile täitmiseks, kes avalikult teistkordse oksjoni välja kuulutanud. Järelikult avanenud Georg Kallamisele õigus pärast teistkordse oksjoni väljakuulutamist õigus BES § 3968 korras teistkordse oksjoni pidamiseni tema poolt pakutud hinda ja makse tasuda ning kinnisvara seega omandada. Sissenõudja, olles kord palunud kinnisvara teistkordse oksjoni pidamist, ning kui vastava kohtumääruse täitmisele kohtupristavi poolt oli asutud, ei saavat enne teise oksjoni pidamist ükskõikselt oma palvest loobuda ja paluda kinnisvara TKS § 1880 korras talle jätta. — Hiljemini antud seletustes avaldas Julie Sternfeldt'i volinik, et vann. adv. K. Sild olevat seletanud Kohtupalatile antud paberis, et tal polevat käesolevas asjas Tartu Ühispangalt sellist volitust, mis teda õigustaks kinnisvara selle pangale omandama, peale selle ei võinud Tartu Ühispank, kui väike krediidasutus, kinnisvara, mis talle laenu vastu panditud, enne teistkordset oksjonit omandada.

Kohtupalat on mõlemad erakaebused tagajärjeta jätnud, olles leidnud, et Georg Kallamis polevat tema poolt oksjonil pakutud summat tasunud teistkordse oksjonipäevani 10. sept. 1928. a. ja sellepärast polevat erakaebajate kaebusel praeguses asja seisukorras enam alust, ning kuna sel põhjusel erakaebused tulevat jätta tagajärjeta, siis polevat põhjust kaalumisele võtta küsimust, kas vann. adv. K. Silla volikiri olnud küllaldane selleks, et kinnisvara Tartu Ühispangale omandada. Selle Kohtupalati määruse tühistamist paluvad oma kassakaebustes Julie Sternfeldti volinik August Sternfeldt ja Georg Kallamise volinik vann. adv. A. Beek.

Asja ettekande kuulunud, leidis Riigikohus järgmist:

TKS § 1880 annab õiguse kreditoridele sel korral, kui kinnisvara esimene oksjon kohtu poolt mittetoimunuks tunnistatakse, kas paluda, et see vara määrataks teistkordsele oksjonile, või jälle, et see vara jääks ühele kreditoridest. Seega on kreditoridel kaks võimalust, millest

nad loomulikult ühe võivad valida. On nad kord kinnisvara teistkordset oksjonit palunud määrata, on sellekohane kohtumäärus tehtud ning seadusejõusse astunud, siis pole kreditoridel enam õigust ükskõrgselt sellest sissenõudmisviisist loobuda ja paluda kinnisvara omale jätmist esimesel oksjonil pakkumise aluseks võetud summa eest. Teistkordse oksjoni, kui see kord on välja kuulutatud ning kreditorid oma nõudeist pole loobunud, võib ükskõrgselt kõrvaldada ainult see isik, kes esimesel oksjonil pakkus kõrgema hinna, kui ta teise oksjonini ära tasub tema poolt pakutud hinna, maksud ning teise oksjoniga ühenduses seisvad kulud (BES § 3968). Järelikult, kui käesolevas asjas sissenõudja Tartu Ühispank TKS § 1880 kohaselt oli pärast esimest toimumatuks tunnistatud oksjonit palunud kinnisvara teistkordset oksjonit pidada, ning rahukogu oli sellekohase määruse teinud ning selle seadusejõulise määruse põhjal kohtupristav teistkordse oksjoni välja kuulutanud, siis polnud Tartu Ühispangal enam õigust ükskõrgselt loobuda sellest täitmisviisist, mis tema enese palvel oli ette võetud, ja paluda kinnisvara omale jätta TKS § 1880 alusel hinna eest, millest hakkas pakkumine esimesel oksjonil, seda enam, et kinnisvara omanik kui ka Georg Kallamis olid selle tema viimase palve vastu protestinud, milleks neil tingimata majanduslik huvi võis olla: pakkujal Georg Kallamisil oli võimalus seda kinnisvara omandada teise oksjoni pidamiseni BES § 3968 korras, ja kinnisvara omanik võis huvitatud olla, et tema varanduse eest rohkem saaks, kui see summa, millest pakkumine oli peale hakanud esimesel oksjonil, sest summa, mis Georg Kallamis oli pakkunud, ületas tunduvalt selle hinna, millest pakkumine algas (TKS § 1879); ka võis omanik loota, et teistkordsel pakkumisel hind, mis maja eest saadakse, ületaks samuti summa, millest pakkumine algab. Sel põhjusel olid niihästi Georg Kallamis kui ka kinnisvara omanik mõlemad õigustatud nõudma, et Tartu Ühispanga palve — kinnisvara TKS § 1880 korras tema omanduseks tunnistada — tähele panemata jäetaks.

Kohtupalati arvamus, nagu poleks erakaebuses ette toodud asjaoludel enam tähtsust, kuna Georg Kallamis polevat BES § 3968 ette nähtud õigust kasutanud ega kinnisvara hinda ning makse 10. septembrini 1928. a. (mil teistkordne oksjon pidi toimuma), on täiesti ekslik, sest erakaebajad ju kaebasidki selle üle, et rahukogu oli väljakuulutatud teistkordse oksjoni määranud pidamata jätta ja kinnisvara jätnud TKS § 1880 korras sissenõudjale. Sellist rahukogu määrust pidasid Georg Kallamis ja kinnisvara omanik ebaseaduslikuks ja palusid selle tühistamist. Järelikult ei saanudki Georg Kallamis enne, kui see rahukogu määrus polnud tühistatud, kasutada BES § 3968 ette nähtud võimalust hinna ja maksude tasumiseks. Kõik küsimus olenes ju sellest, kas Tartu Ühispank, kui sissenõudja, oli õigustatud tema enese palvel välja kuulutatud teistkordse oksjoni pidamise määruse muutmist paluma ning kinnisvara TKS § 1880 korras omale jätma, või tuli välja kuulutatud teistkordne oksjon ära pidada. See küsimus oli erakaebajate poolt üles tõstetud ning Kohtupalat pidi selle läbi kaaluma. Nagu aga näha Kohtupalati põhjustest, on see oluline küsimus hoopis ekslikkude ettekäänete all läbi kaalumata jäänud. Puudulikud on samuti väited, mis Kohtupalat ette toob vann. adv. K. Silla volituste kohta, sest, nagu see nähtub otsuse põhjustest, vaidlus, mis erakaebajad nende volituste vastu ette tõid, on sisuliselt läbi kaalumata jäetud. Niisama on õige kaebaja Julie Sternfeldti voliniku August Sternfeldti väide, et Kohtupalat pole sugugi kaalunud tema vaidlust, et Tartu Ühispank, kui väike krediitiasutus, võib temale laenu vastu panditud kinnisvara omandada alles peale teistkordselt ebaõnnestunud oksjonit. — Kõigil neil kaalutlusil leiab Riigikohus, et Kohtupalati põhised on sedavõrt puudulikud, et nad ei õigusta nendele rajatud määrust, millega Julie Sternfeldti erakaebus oli tagajärjeta jäetud, ja sellepärast Kohtupalati määrus TKS § 339 ja 711 olulise rikkumise pärast tuleb tühistada ja asi talle uueks otsustamiseks saata.

Mis puutub Georg Kallamis'e (kass.kaebuses kirjeldatud Georg Kalama) voliniku vann. adv. Artur Beck'i kass.kaebusse, siis tuleb see, kui vastava volituseta (TKS §§ 250, 802 p. 1) antud, jätta läbi vaatamata.

Neil kaalutlusil **otsustas** Riigikohus: 1) Kohtupalati määrus tühistada TKS § 339, 711 rikkumise pärast ja asi saata Kohtupalatile uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. — 2) Georg Kallamis'e (Kalama) voliniku vann. adv. A. Beek'i kass.kaebus läbiyaatamiselt kõrvaldada. (Toim. nr. 495/30. a.)

Nr. 95.

TSIVIIL-OSAKOND.

16. oktoobril 1930. a.

Mihkel Kõrvits'a kaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 2. juulist 1929. a. Pärnu jaoskonna kohtupristavi tegevuse pärast, asundustalu hoonete arestimise asjas.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik T. Grünthal.

Pärnu 3. jsk. rahukohtunikule andis Põllutööministeeriumi volinik Mihkel Püss 23. jaan. 1929. a. kaebuse Pärnu jsk. kohtupristavi Ed. Oja tegevuse peale, milles seletab, et 19. jaanuaril 1929. a. saanud Põllutööministeeriumile teatavaks, et kohtupristav E. Oja poolt on Tori asunduses nr. 38 all oleva „Laaneoja“ talu riigi maa peale asuvad hooned, elumaja ning muud üles kirjutatud ja aresti alla pandud Mihkel Mihkli p. Kõrvitsa nõude rahuldamiseks Mart Reinhausi vastu. Need üleskirjutatud hooned asuvad riigi maal ja kujundavat BES § 771 põhjal selle maa-ala lahutamata osa, mille üleskirjutamine ning müügilemääramine ei või sündida maaomaniku, s. o. Põllutööministeeriumi, nõusolekuta, nagu see järgnevat TKS § 973 p. 9 ettekirjutusest. Sellepärast palus kohtupristavi tegevus tunnistada selles toimingus vildakuks ning tühistada tema poolt ettevõetud hoonete üleskirjutus ning aresti alla panek.

Kaebuse juures oli esitatud rendilepingu ärakiri, millest nähtub, et „Laaneoja“ talu on Põllutööministeeriumi poolt M. Reinhausile rendile antud 1. maist 1928. a. kuni 30. aprillini 1934. a., mis rendiaja lõppemisel rentnikul õigus on rendiobjekti saada põliseks tarvitamiseks või omanduseks (§ 24). Põllutööministeeriumi nõusolekul võib rentnik rendiõiguse edasi anda isikule, kes maaseaduse põhjal õigustatud maad saama (§ 25).

Rahukohtunik rahuldab selle kaebuse ning tühistas kohtupristavi toimetuse.

Selle rahukohtuniku määruse peale andis Mihkel Kõrvits erakaebuse Viljandi-Pärnu Rahukogule. Rahukogu leidis, et kohtupristav ei tohtinud Põllutööministeeriumi, kui maaomaniku, loata üles kirjutada „Lilleoja“ talu maal olevaid hooned, mis moodustavad selle maa päraldised (BES § 771, TKS § 793 p. 9), mispärast kohtupristavi toimetus nende hoonete üleskirjutamisel ning arestimisel polnud seaduslik. Mis puutub erakaebaja väidetes, nagu ei oleks Põllutööministeerium võinud esineda kaebusega kohtupristavi tegevuse peale, vaid TKS § 1197 põhjal vastava nõudega omandusõiguse alusel, siis leidis rahukogu selle põhjendamata olevat. Tähtaeg kaebuse andmiseks polnud aga aegunud, sest et millegagi pole tõestatud, et Põllutööministeerium oleks üleskirjutusest enne 19. jaanuari 1929. a. teada saanud. Neil põhjustel kinnistas rahukogu rahukohtuniku määruse ja jättis M. Kõrvitsa erakaebuse tagajärjeta.

Oma Riigikohtule antud kass.kaebuses taotleb selle rahukogu otsuse tühistamist Mihkel Kõrvits, pidades seda otsust ebaõigeks ja TKS §§ 963, 973 ja 1197 vastu käivaiks. Nimelt arvab ta, et TKS § 1197 järele peaks isik, kes leiab, et võlgniku valduses olev kinnisvara kuulub temale, esitama nõude oksjoni kõrvaldamiseks. Ka käesolevas asjas olnud asunikukrunt, millel üleskirjutatud hooned asuvad, võlgniku Reinhausi valduses. Kui ka oletada, et Põllutööministeerium oleks võinud kaebuse teel aresti mahavõtmist nõuda, siis olla käesolev kae-

bus ikkagi esitatud hiljem, kui seda TKS § 963 ette näeb, sest hooned pandud aresti alla 12. septembril 1928. a., kaebus on aga esitatud alles 23. I. 1929. a. Ka ei olevat Mart Reinhausi hooned asundustalu päraldis TKS § 973 p. 9 mõttes, mida ei võiks müüa maaomaniku loata.

Asja ettekande kuulunud, leidis Riigikohus, et M. Kõrvitsa kass.kaebus tuleb jätta tagajärjeta.

Peatudes küsimusel, mis viisil Põllutöoministeerium, kui maa omanik, millel asetsesid üleskirjutatud hooned, omi huve käesoleval korral võis kaitseda, kas pidi ta ilmtingimata esinema TKS § 1197 ette nähtud nõudega või oli ta õigustatud paluma TKS § 962 ja 963 korras vastava kaebuse läbi kohtupristavi toimetuse tühistamist, leiab Riigikohus järgmist: Käesolevas asjas on väljaspool vaidlust, et hooned, mis kohtupristav Mart Reinhausi võla rahuldamiseks üles kirjutas, asuvad riigi asundustalu maa-alal, mida Mart Reinhaus tarvitab vastava rendilepingu põhjal. Et rentnik BES §§ 626 ja 4053 järgi ei ole kinnisvara valdaja, vaid ainult pidaja (*detentor*), siis ei saa rentniku kasutada olevat kinnisvara ning selle päraldisi lugeda tema valduses olevaiks, ning et TKS § 1197 järgi kinnisvara omanik oma õigusi üleskirjutatud kinnisvara või selle osa kohta nõude teel peab maksma panema ilmtingimata siis, kui kinnisvara või selle osa oli võlgniku valduses, siis järgneb sellest, et kinnisvara omanik sel juhul, kui kinnisvara või mõni selle osa, mis on rentniku kasutusel, on rentniku võlgade pärast üles kirjutatud, ei pea ilmtingimata TKS § 1197 ette nähtud nõude teed tarvitama oma õiguste jaluleseadmiseks (vt. ka Vene Senati tsiviilkass. departemangu otsused 1880. a. nr. 28; 1882. a. nr. 87; 1886. a. nr. 64, analoogiliselt ka 1906. a. nr. 22). Järelikult võib sellisel juhul kinnisvara omanik kinnisvara või selle päraldisest üleskirjutamisest vabastamist paluda TKS §§ 963 ja 962 korras kaebusega kohtupristavi tegevuse üle. Neil kaalutusil on õige rahukogu seisukoht käesolevas asjas, mille järgi tähelepanemata jäeti Mihkel Kõrvitsa väide, nagu poleks käesolev kaebus olnud esitatud seaduslikult, ning mingit TKS §§ 963 ja 1197 rikkumist rahukogu otsuses ei leidu.

Ei saa kaaluvaks pidada ka seda kaebaja Kõrvitsa väidet, nagu oleks kaebus olnud avaldatud pärast TKS § 963 ette nähtud tähtaega, sest nagu juba Vene Senat seda on seletanud, ning mis seletus kõigiti õige ning kooskõlas on TKS §§ 962 ja 963 mõttega, tuleb lugeda TKS § 963 ette nähtud 2-nädalast kaebe-tähtaega kaevatud toiming tühistamiseks nende isikute jaoks, kes viibinud kaevatud toiming kordasaatmise juures või kes selle toiming kordasaatmise momenti pidid teadma, selle toiming kordasaatmise momendist (seletused 1876. a. nr. 411; 1885. a. nr. 88), neile isikuile aga, kes täitetoimetusest pole osa võtnud — päevast, millal neile teatavaks sai kaevatud toiming (1881. a. nr. 147; 1883. a. nr. 18). Kuna rahukogu asja olustikku kuuluva järelduse kohaselt millegagi pole tõestatud, et kohtupristavi toiming hoonete üleskirjutuse suhtes Põllutöoministeeriumile oleks varem, kui 2 nädalat enne kaebuse andmist teatavaks saanud, siis osutub õigeks rahukogu järeldus, millega põhjendamatuks peeti Mihkel Kõrvitsa väide käesoleva kaebuse arutuselt kõrvaldamise üle tähtaja möödalaskmise tõttu.

BES §§ 530 ja 771 järgi loetakse hoone, mis on kellegi maa-alal, ükskõik kelle poolt püstitatud ning selle maa-alaga lahutamatu ühendatud, selle maa lahutamatuks osaks. Sellest järgneb, et kohtupristav ei või maaomaniku loata üles kirjutada ja ära müüa mõne kolmanda isiku võla rahuldamiseks hoonet, mis lahutamatu otsuse täitmise momendil maa-alaga seotud, moodustades selle osa (TKS § 973 p. 9). Et käesolevas asjas väljaspool vaidlust oli, et üleskirjutatud hooned olid Põllutöoministeeriumi maaga lahutamata ühendatud ning nende üleskirjutamiseks ja äramüümiseks Põllutöoministeeriumi luba puudus, siis on rahukogu otsus, millega kohtupristavi üleskirjutuse toiming selles asjas ebaseaduslikuks tunnistati ja tühistati, kõigiti õige ja, vastupidiselt kaebaja arvamisele, millegagi TKS § 973 vastuolus ei seisa. Kaebaja viide Vene Senati ts. kass. dep. otsusele 1908. a. nr. 68 on täiesti

alusetä käesolevas asjas, sest see Senati seletus on antud asjas, mis oli otsustatud Venemaal maksvate tsiviilseaduste (X k. I j.) alusel, ega või sellepärast BES normide suhtes kohaldamisele tulla (vt. veel Vene Senati t. kass. dep. otsus 1911. a. nr. 3)

Kõigil neil kaalutlusil ei ole põhjust kass.kaebuses ettetoodud alustel rahukogu otsust muuta ning sellepärast **otsustas** Riigikohus: Mihkel Kõrvitsa kaebus jätta tagajärjeta. (Toim. nr. 684/30. a.)

Nr. 96.

TSIVIL-OSAKOND.

16./30. oktoobril 1931. a.

Hindrek, Jaan ja Eduard Tammjärve voliniku vann. adv. R. Paabo kassatsiooni kaebus Kohtupalati otsuse peale 6./13. maist 1929. a. Elfriede Tammjärve nõudes Hindrek, Jaan ja Eduard Tammjärve ning surnud Ernst Tammjärve pärandustombu vastu, 500 krooni suuruses.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees J. Lõo.

Rakvere-Paide Rahukogule 26. X. 1927. a. antud nõudepalves seletavad alaealise Elfriede Tammjärve eestkostjad, et 19. II. 1923. a. surnud Jakob Tammjärv on testamendi järele 26. VI. 1919. a. lubanud oma kinnisvara (Saksi mõisast eraldatud talukoha Liiva nr. 2) ja vallasvara oma poegadele ja jätnud oma alaealise tütre Elfriede (sünd. 30. I. 1917. a.) varandusest hoopis ilma. Rahukohtuniku otsusega 21. V. 1926. a. on Jakob Tammjärve testament tunnistatud seadusejõusseastunuks. Kohtu poolt tehtud üleskutse peale polevat Elfriede Tammjärv kui alaealine saanud oma õigusi üles anda, sest et temal eestkostjad puudunud ja need määratud temale Saksi Vallakohtu poolt alles 14. XII. 1926. a. Nõue on tõstetud testamendijärgsete pärijate Hindrek, Jaan ja Eduard Tammjärve ning Ernst Tammjärve pärandustombu vastu ja nõudes palutakse tühistada surnud Jakob Tammjärve testamenti selles osas, mis puutub Elfriede Tammjärve päranduseta jätmisse ja nimetatud testamenti seadusega kokkukõlastada, muutes vastavalt rahukohtuniku otsust 21. V. 1926. a. ning kinnitada Elfriede Tammjärve Jakob Tammjärvest järelejäänud varanduse ühe kuuenadiku ($\frac{1}{6}$) osa peale. Rakvere-Paide Rahukogu lükkas nõude tagasi leides, et tõestamata on jäänud nõudja kuuluvus Jakob Tammjärve pärijate hulka. Kohtupalatile antud apellatsioon kaebuses jäi nõudja eestkostjate volinik nõudepalve juurde ja esitas Kohtupalatile tõenduse selle üle, et nõudja on Jakob Tammjärve tütar. Kohtupalat leidis, et nõue ei ole aegunud, nagu seda väidavad kostjad. Nõudja olevat alaealine ja seepärast TKS § 2070 ette nähtud neljakuine tähtaeg ei olevat möödunud, vaid seisvat. Kuna rahukohtunik ühes testamendi seadusejõusse astunuks tunnistamisega (21. V. 1926. a.) oli teinud ka ühtlasi üleskutses määratud tähtajal mitte-ülesantud õiguste kustutamise (preklusiooni) määruse, leiab Kohtupalat, et Elfriede Tammjärve nõue eneses sisaldab niihästi ühe kui ka teise määruse tühistamise nõuet ja et nõue sisuliselt tuleb rahuldada. Seejuures leiab Kohtupalat, et käesoleval korral ei tule mitte kohaldada Eestimaa talurahvaseadust (§ 1165), vaid BES § 2001, mille järgi vanemad oma lastele peavad nii palju jätmata, kui palju vajalik on nende ülalpidamiseks ning kasvatamiseks. Neist põhimõtetest lähtudes määras Kohtupalat: 1) käesolevat Elfriede Tammjärve nõudmist hinnata 960 kroonile (nõudepalves oli nõudehinnaks üles antud 500 krooni), 2) Rakvere-Paide Rahukogu otsus 8. XII. 1927. a. muuta ja nõudja nõude rahuldamiseks tühistada Jakob Tammjärve testament selles osas, mis puutub Elfriede Tammjärve päranduseta jätmisse, ja tunnistada, et nõudjal on õigus saada isast Jakob Tammjärvest järele jäänud varandust oma ülalpidamiseks ja kasvatamiseks kümme (10) krooni kuus, arvates 19. II. 1923. a. kuni 30. I. 1931. a., mis summa välja mõista kostjatelt Hindrek, Jaan ja Eduard Tammjärvelt ja Ernst Tammjärve pärandustombult.

Riigikohtule antud kassatsiooni kaebuses palub kostjate Hindrek, Jaan ja Eduard Tammjärve volinik Kohtupalati otsust tühistada: 1) juhud, mil preklusioonimäärust tühistada võib, on seaduses ette nähtud; Kohtupalat toetub ainult nõudja alaeasusele, ilma et ta seda konkreetset alust, BES § nimetaks, mis õigustab nõudjat TKS §§ 2069 ja 2070 mainitud nõudeks; 2) Kohtupalat leidvat nõudepalves preklusioonimääruse tühistamise nõuet, ilma et see seal oleks väljendatud selgel sõnal; 3) Kohtupalat olevat rikkunud TKS § 706, mõistes nõudjale midagi muud, kui palutud.

Asja ettekande kuulanud, leiab Riigikohus järgmist: 1) Mis puutub kaebaja teisesse väitesse, siis kuulub küsimus, kas nõudja ühes testamendi osalise tühistamise taotlusega ka oma õiguste kustutamise (preklusiooni) määrust on palunud tühistada ja kas seda järeldada võib tema nõudepalvest, täitsa asja olustikku ega või enam arutusele tulla kassatsiooni kohtus. 2) Kaebaja esimese palvepunkti suhtes tuleb tähendada, et juba vanus Balti kohtutes üleskutse puhul tehtud määrused olid lõplikud ja mitte-ülesantud õigused kustusid jäädavalt (Gassmann ja Nolcken: Balti kohtute reformi määrused lk. 215—216). Ainult üksikutel, seaduses eriti ette nähtud juhtudel võis nende määruste vastu vaielda, nagu näiteks päranduse nõude juures (BES § 2619). Balti kohtute veneaegne reform jättis jõusse põhimõtte, et üleskutse toimetuste puhul tehtud määrused on lõplikud ja pehmendas ainult nende karmust seega, et lubas TKS §§ 2068, 2069 ja 2070 loendatud juhtudel nende tühistamist peasjalikult üleskutse toimetuses ettetulnud vigade ja üleskutse toimetust palunud isiku valelikkuse pärast. Seejuures jäid täiel määral maksma ka endised üleskutse toimetuse tühistamist taotlevad nõuded, mille tähtaeg on pikem kui TKS § 2070 ette nähtud neljakuuline. Eriti mainitud on BES §§ 2619 ja 2620 leiduv päranduse nõue (*hereditatis petitio*). Selle röstmise tähtaeg teatavatel juhtudel on pikem. Kui pärandusenõudja suudab tõestada, et teade üleskutsest temani ei jõudnud, või tuli mitte õigel ajal, ilma et tema oleks olnud selles süüdi, kustub tema nõue tähtaasta jooksul, arvates sellest ajast, kui tema teada sai päranduse avanemisest; kusjuures tähtaeg ei tohi ulatuda üle kümne aasta pärast päranduse avanemist (BES § 2620). Nõuded TKS §§ 2069 ja 2070 alusel on puhtformaalsed tühistamise nõuded üleskutse korras tehtud vigade pärast. Need nõuded võivad pärandusnõudega (BES § 2619) ühte langeda ja viimane nõue võib neid asendada preklusioonimäärust tühistavas osas (Vene Senati tsiv. dep. otsus nr. 28 — 1914. a.). TKS §§ 2068—2070 loendatud juhud võivad selle tõenduseks olla, et nõudja üleskutsest teadet ei saanud, ilma et ta ise oleks olnud selles süüdi. Käesoleval korral on Kohtupalat nõuet TKS § 2070 puhtformaalse tühistamise nõude seisukohalt vaadelnud, kui ta kirjutab seal äratähendatud neljakuulisest tähtajast. Kohtupalat oleks siis pidanud ette tooma ka ühe neist tühistamise põhjustest, mis mainitud TKS §§ 2068—2070. Ainult tähtaja allesolek ei anna alaealisele veel üksi õigust preklusioonimääruse vastu vaielda, vaid selleks peavad olema ka seaduses loendatud põhjused (Riigikohtu otsus nr. 58 — 1926. a.). Õigem, et tähtaega ei saa ollagi, kui pole ühtlasi selle tekkimist põhjustavaid asjaolusid. Kohtupalat on tähele panemata jätnud, et käesolev nõue ei ole mitte ainult preklusioonimääruse tühistamise nõue, vaid et sellega taotellakse ka pärandusõiguse tunnistamist testamendijärgsete pärijate vastu ja et nõue niiviisi põhineb veel BES § 2619 alusel. Rahuldades nõuet selles osas, oleks pidanud Kohtupalat järele katsuma, kas teade üleskutsest jäi saamata, nii nagu seletatakse nõudepalves, et puudusid eestkostjad, või olid need tol korral juba olemas, kuid ei saanud teadet, ilma et nad ise oleksid olnud selles süüdi (BES § 2619). Alaealise nõudja enese süüst ei või olla siin muidugi juttu, vaid tema eestkostjate süüst, kes üleskutse toimetuse ajal peavad ette võtma abinõusid selleks, et ei läheks kaduma nende eestkoste all olevate isikute õigused (BES §§ 353, 359, 362). Kõike seda arvesse mitte võttes on Kohtupalat oluliselt rikkunud TKS §§ 2069, 2070 ja viimase all leiduvat märkust. 3) Ka kolmas kaebaja kaebepunkt on lugupeetav. Nõudja eestkostjate volinik palub nõudja pärijaks kinnitamist $\frac{1}{6}$ Jakob Tammjärvest järelejäänud varandusele.

Kohtupalat on aga nõudjale selle asemel välja mõistnud ülalpidamise ja kasvatamisraha 10 krooni kuus nõudja 14-aastaseks saamiseni, mis on hoopis midagi muud kui nõudja nõude-
taotlus päranduse suhtes. Sellega on Kohtupalat rikkunud TKS § 706. Kõige selle pärast leiab Riigikohus, et Kohtupalati otsus kaebajate Hendrik, Jaan ja Eduard Tammjärvede suhtes tuleb tühistada.

Neil põhjustel Riigikohus **otsustas**: Kohtupalati otsus TKS §§ 706, 2069 ja 2070 rikkumise pärast tühistada ja asi Kohtupalatile tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtu-
koosseisus. (Toim. nr. 691/30. a.)

Nr. 97.

TSIVIL-OSAKOND.

23. oktoobril 1930. a.

*Emilie Pillau voliniku vann. adv. K. Baarsi kaebus Viljandi-Pärnu Rahukogu otsuse peale 9. augustist 1929. a. surnud Gustav-Theodor Palu suusõnalise testamendi avamise ja kinnit-
tamise asjas.*

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik
T. Grünthal.

23. septembril 1926. a. Viljandi 2. jsk. rahukohtunikule antud palves taotles Emilie Pillau 21. septembril 1926. a. surnud Gustav-Theodor Palu suulise testamendi avamist. — Peale tunnistajate ülekuulamist otsustas rahukohtunik oma määrusega 13. detsembrist 1926. a. surn. Gustav-Theodor Palu suuline testament, mis tehtud augustikuus 1926. a., tunnistada avatuks ja alata üleskutse toimetust. Vastav üleskutse ilmus Riigi Teatajas nr. 7 — 1927. a. 27. jaanuaril.

9. juulil 1927. a. esitas Mari Kurdi, sünd. Palu, volinik vann. adv. abi Juhan Sutt rahukohtunikule Viljandi-Pärnu Rahukogu tunnistuse 9. VII. 1927. a. nr. 501 tõenduseks, et Mari Kurt on tõstnud 8. juulil 1927. a. Rahukogus nõude Emilie Pillau vastu surn. Gustav-Theodor Palu suulise testamendi tühistamise pärast. Ühtlasi palus nimetatud volinik üles-
kutse toimetuse seismapanekut mainitud nõude lõpliku otsustamiseni.

Selle palve peale otsustas rahukohtunik 10. aug. 1927. a.: asjatoimetus seisma panna testamendi tühistamise nõude lahendamiseni.

19. detsembril 1927. a. rahukohtunikule antud avalduses seletasid Mari Kurt, selle abielumees Hans Kurt ja Emilie Pillau, et Gustav-Theodor Palu testamendi tühistamise nõue on Viljandi-Pärnu Rahukogu otsusega 14. detsembrist 1927. a. tagasi lükatud, ning et Mari Kurt selle otsusega rahule on jäänud ning loobub oma edasikaebe-õigustest, samuti kõigist teistest vastuvaidlustest surn. Gustav-Theodor Palu testamendi suhtes.

Hiljemini oli testamendi kinnituse asi rahukohtuniku juures arutusel 25. jaanuaril 1928. a., kusjuures rahukohtunik teatas, et otsuse kuulutab 28. jaanuaril 1928. a.

Vahepeal ja nimelt 27. jaanuaril 1928. a. esitas Hans Puskari volinik vann. adv. abi J. Sutt Viljandi-Pärnu Rahukogu tunnistuse 27. jaanuarist 1928. a. nr. 976 tõenduseks, et Hans Puskar ja Eva Jüris on 27. jaanuaril 1928. a. rahukogus tõstnud Emilie Pillau vastu nõudmise surn. Gustav-Theodor Palu suulise testamendi tühistamise pärast ja palus eeloleva testamendi kinnitamise asja seisma panna nõude lõpliku lahendamiseni.

Määrusega 25./28. jaanuarist 1928. a. otsustas rahukohtunik: asjatoimetus seisma panna testamendi tühistamise nõude lahendamiseni ja Emilie Pillau palve varanduse valdusele vii-
mise üle jätta tagajärjeta. — Selle määruse peale andis Emilie Pillau erakaebuse Viljandi-Pärnu Rahukogule, kes aga selle oma määrusega 22. III. 1928. a. on jätnud tagajärjeta.

Selle rahukogu määruse peale andis Emilie Pillau kass.kaebuse, mille Riigikohus oma otsusega 29. novembrist 1928. a. rahuldab, olles leidnud, et kui rahukohtunik kohtuistungil 25. jaanuaril 1928. a. oli määranud oma otsuse kuulutada 28. jaanuaril 1928. a. ning oli vahepeal, enne selle otsuse tegemist ja kuulutamist, avaldatud Hans Puskari voliniku poolt uus palve asjatoimetuse seismapaneku kohta, ühes tõendusega, et tema volitaja on vastava nõude tõstnud surn. Gustav-Theodor Palu testamendi tühistamise pärast, ning kui rahukohtunik leidis, et säärasel palvel võib oluline tähtsus olla asja otsustamisel, siis pidi ta kohtuistungil uuendama, palve kohtuistungil ette kandma ja asjaosalistele võimaldama selle kohta esineda seletustega. Et aga rahukohtunik toimis vastupidiselt ja Hans Puskari palvet arutas, ilma et asjatoimetust oleks uuendanud ja avalikul kohtuistungil asjaosalistel võimaldanud seletusi anda, siis oli rahukohtunik sellega rikkunud TKS §§ 13, 129 ja 2063. Seda kõike polnud aga rahukogu asja arutusel Emilie Pillau erakaebuse puhul arvesse võtnud, mispärast rahukogu määrus tühistati TKS §§ 13, 129, 142 ja 2063 rikkumise pärast.

4. märtsil 1929. a. vaatas Viljandi-Pärnu Rahukogu Emilie Pillau erakaebuse uuesti läbi ja määras: rahukohtuniku määrus 25./28. jaanuarist 1928. a. tühistada ja Emilie Pillau palve päranduse valdusele viimise üle jätta läbi vaatamata.

1929. a. 30. mail oli asi uuesti Viljandi-Pärnu 2. jsk. rahukohtuniku juures arutusel, kusjuures esinesid seletustega Emilie Pillau volinik vann. adv. abi Tikko ja Hans Puskari volinik vann. adv. abi J. Sutt. Rahukohtunik määras: asjatoimetuse seisma panna surn. Gustav-Theodor Palu testamendi tühistamise nõude lahendamiseni.

1929. a. 9. aug. arutas Viljandi-Pärnu Rahukogu käesolevat asja Emilie Pillau voliniku vann. adv. K. Baarsi erakaebuse põhjal ja määras: rahukohtuniku määrus kinnitada ja Emilie Pillau voliniku vann. adv. K. Baarsi erakaebus jätta tagajärjeta.

Riigikohtule antud kaebuses palub Emilie Pillau volinik vann. adv. K. Baars selle rahukogu määruse tühistamist, leides, et see olevat vastuolus TKS §§ 129, 2064 ja BES §§ 2451 ja 2452-ga.

Asja ettekande kuulunud, leidis Riigikohus, et Emilie Pillau voliniku vann. adv. K. Baarsi kass.kaebus tuleb jätta tagajärjeta.

Vastupidiselt kaebaja väidetele, pole Riigikohus tühistanud Viljandi-Pärnu Rahukogu otsust sellepärast, et rahukohtunik, olles otsuse kuulutamise 25. jaanuaril 1928. a. edasi lükanud 28. jaanuarile 1928. a., oli vahepeal 27. jaanuaril 1928. a. talle antud Hans Puskari voliniku avalduse üles tõendusega vaidluse tõstmise üle surn. Gustav-Theodor Palu testamendi vastu võtnud ning määruse tegemisel arvestanud, küll aga sellepärast, et rahukohtunik selliste uute asjaolude ilmsikstulekul enne otsuse tegemist polnud kohtuistungit uuendanud ning asjaosalistele võimaldanud nende uute asjaolude kohta seletusi anda. Nüüd on aga asi uuesti rahukohtuniku juures arutusel olnud, asjaosalised on kohtuistungile kutsutud, nende volinikud on esinenud seletustega ning pärast seda on rahukohtunik leidnud, et Hans Puskari vaidlus testamendi vastu on avaldatud TKS § 2064 ette nähtud tähtajal, s. o. enne määruse tegemist ja sellepärast testamendi toimetuse tuli seisma panna selle tüli lahendamiseni nõude korras.

Kaebaja väide, nagu ei võiks kohtunik selle vaheaja jooksul, kui ta otsuse kuulutamise on edasi lükanud, üldse enam mingisuguseid õiendusi ja tõendusi vastu võtta, eriti ka mitte TKS § 2064 ette nähtud õiguste üleandmisi tähele panna, olgugi et ta otsust veel valmistanud pole (до постановления рѣшения), nagu öeldud on TKS § 2064), on ekslik. Tähtis on ainult, et selline õiguste üleandmine oleks toimunud selle momendini, mil otsus pole veel tehtud. Et aga käesolevast asjast nähtub, et 27. jaanuaril 1928. a., millal Hans Puskari oma nõude tõstmisest Emilie Pillau vastu surn. Gustav-Theodor Palu testamendi tühistamise üle rahukohtunikule teatas ja selle testamendi kinnitamise seismapanekut hoiu korras palus, rahukohtunikul mingit otsust surn. Palu testamendi kinnitamise üle veel polnud tehtud, siis

võis rahukohtunik TKS § 2064 täpsa mõtte järgi leida, et Hans Puskar oli oma õigused üles andnud õigel ajal, ning et selle läbi uued olulised asjaolud olid ilmsiks tulnud, siis võis ta asjatoimetuse uuendada ning pärast asjaosaliste seletuste ärakuulamist testamendi kinnitamise toimetuse seisma panna TKS § 2065 põhjal.

Samuti osutub põhjendamatuks kaebaja väide, nagu ei võiks TKS § 2064 normid kohaldamisele tulla BES § 2452 ette nähtud testamendi tühistamise nõuete suhtes.

Nagu järgneb BES § 2451 ja 2452 ühisest mõttest, toimub testamendi kinnitamise toimetusega ühenduses olev väljakutsetoimetuse TKS ette nähtud reeglite kohaselt. BES § 2452 juures olev märkus juhatab otseselt TKS §§ 1956—1970 juurde. Viimaste hulgas olev § 1976 ütleb aga selge sõnaga: „BES § 2451 mainitud väljakutse toimetuse suhtes tuleb kohaldada väljakutsetoimetuse kohta käivaid üldreegleid.“ Need üldreeglid leiduvad TKS §§ 2054—2071. Järelikult tuleb BES § 2451 ette nähtud avalikus väljakutsetoimetuses, millega kutsutud kõiki huvitatud isikuid, kes arvavad omal õigusi olevat vaielda testamendi vastu või tema suhtes üldse mingisuguseid taotlusi avaldada, oma vaidlusi ja õigusi avaldama väljakutses ettenähtud tähtaja jooksul, kohaldada ka TKS § 2064 reegleid. Teiste sõnadega, TKS § 2064 väljendus — huvitatud isikute poolt nende õiguste ülesandmine (заявление заинтересованными лицами своих правъ) — hõlmab ka vaidluse tõstmise testamendi tühistamiseks. Sellepärast kui rahukogu järelduse kohaselt Hans Puskar, kui pärija, oma vaidluse surn. Gustav-Theodor Palu testamendi tühistamise üle oli rahukohtunikule avaldanud enne, kui see otsuse oli teinud surn. Gustav-Theodor Palu testamendi kinnitamise üle, olgugi peale üleskutses ettenähtud tähtaega, siis, vastupidiselt kaebaja arvamusele, rahukogu ning rahukohtunik millegagi BES § 2451 ja 2452 reegleid ei rikkunud, kui nad sellise vaidluse olid tunnistanud õigel ajal ülesantuks ning sellepärast testamendi kinnitamise hoiu korras seisma panid, kuna Hans Puskari nõude lahendusel on oluline tähendus ning mõju surn. Gustav-Theodor Palu testamendi kinnitamise asja suhtes (TKS § 2065).

Kõigil neil kaalutlusil ei saa kaaluvaks pidada käesolevas kass.kaebuses esitatud väiteid ning ei ole nende väidete põhjal seaduslikku alust rahukogu määruse tühistamiseks, mis pärast Riigikohus otsustas: Emilie Pillau voliniku vann. adv. K. Baarsi kaebus jätta tagajärjeta. Toim. nr. 720/30. (a.)

Nr. 98.

TSIVIL-OSAKOND.

20. novembril ja 4. detsembril 1930. a.

Anna Kononova kaebus Tartu-Võru Rahukogu määruse peale 19. märtsist / 1. aprillist 1930. a. Petseris Butõrka tänaval asetseva maatüki, ehitusõiguse ja hoonete kinnistamise asjas Anna Kononova nimele.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja Riigikohtunik V. Ditmar.

14. veebruaril 1930. a. pöördus Petseri notar Johan Piip Võru-Petseri Kinnistusjaoskonna ülema poole palvega kinnistada tema poolt esitatud lepingu põhjal hoonestusõigus Petseri linna Butõrka tänaval asuva linna maatüki peale Anna Kononova nimele ja sellel maatükil asuvad hooned sama Kononova omanduseks.

Määrusega 15. veebruarist 1930. a. jättis Kinnistusjaoskonna ülem selle palve tagajärjeta, silmas pidades: 1) et Lõivude seaduse § 235 ja Riigi Teatajas (RT 67/68 — 1920) kuulutatud seaduse järgi krepostimaksu kohta tuleb iga kinnistatud valdamise muutmisel tasuda riigile kinnistuslõivu 6%; ja 2) et kinnistamise alusena esitatud lepingult, mis sõlmitud Otto Stein-

hofi, Maria Sinelnikovi, Evdokia Saitsevi ja Maria Hermanni voliniku Arnold Hermanni poolt Anna Kononovaga Petseri notar Johan Piibu juures 10. veebruaril 1930. a., pole riigile üldse tasutud kinnistuslõivu.

Eeltoodud määruse peale Anna Kononova poolt antud erakaebuse jättis Tartu-Võru Rahukogu oma määrusega 19. märtsist ja 1. aprillist 1930. a. tagajärjeta.

Riigikohtule antud kass.kaebuses taotleb Anna Kononov rahukogu määruse tühistamist.

Asja ettekande kuulanud, leiab Riigikohus, et eeloleva asja otsustamine on tingitud küsimusest: kas lepingud, mille põhjal tekivad ja võõrandatakse hoonestuse õigused, kuuluvad maksustamisele kinnistuslõivuga.

Selle küsimuse lahendamisele asudes, leiab Riigikohus järgmist: 6. juulil 1912. a. ilmus Vene Seaduste Kogus (Собр. Узак. 1912 г. № 130, ст. 1147) 23. juunil 1912. a. Vene keisri poolt kinnitatud Seadus hoonestuse õiguse kohta (Законъ о правѣ застройки), mis maksuma pandi kogu Venemaal, välja arvatud Poola ja Baltimaa kubermangud, ning vastavalt sellele paigutati kodifikatsioonikorras Vene Tsiviilseadusse (Sead. Kogu X k. I j. §§ 542¹—542²⁷). Seega hakkas mainitud seadus maksuma ka nendel maa-aladel, mis 1920. a. Eesti-Vene rahulepingu põhjal Pihkva ja Petrogradi kubermangust liidetud Eesti Vabariigi külge. Siin ta jäeti ka maksuma 17. juunil 1930. a. Riigi Teatajas (RT 46 — 1930) kuulutatud Endisest Pihkva ja Petrogradi kubermangust Eesti Vabariigi külge liidetud maa-aladele Balti Eraseaduse asi- ja nõudeõiguse laiendamise seadusega.

Maatüki omanik, määrab Vene Tsiv. sead. § 542¹, võib selle hoonestusele (подъ застройку) anda teisele isikule lepingu järgi viimases kindlaks määratava tähtaja peale ja tasu eest. Selles paragrahvis mainitud õigus nimetatakse „hoonestusõiguseks“ (право застройки). Ta läheb edasi pärimise teel ja võib tema maksvuse ajaks (на время его дѣйствія) võõrandatud saada nii vabatahtlikult kui ka sunni teel, testamendi põhjal üle antud ja võlgadega koormatud saada, samuti ka servituutidega, kui selle viimase aine kohta lepingus sisaldub sellekohane eriluba. Hoonestusõigus on tähtajaline. Tema maksvuse tähtaeg määratakse kindlaks poolte kokkuleppel, kuid ei tohi olla alla 36 aasta ja üle 99 aasta (§§ 542² ja 542³). Ta kustub: 1) lepingus ette nähtud tähtaja kättejõudmisel ja 2) hoonestuse õiguse kokkusattumise korral omandusõigusega maatüki peale ühes ja samas isikus (§ 542¹⁸). Lepingud hoonestusõiguse kohta kuuluvad kinnistamisele vanema notari poolt. Kinnisturegistris avatakse iga hoonestusõiguse, kui iseseisva kinnisvara üksuse jaoks erileht ja tehakse vastavalt sellele märkus omandusõiguse kitsendamise kohta (§ 542²⁶, Not. sead. § 159).

Kõigest sellest järgneb, et hoonestusõigus osutub oma juriidiliselt iseloomult omapäraseks — Eestis maksvale tsiviilõigusele tundmatuks — tähtajaliseks asiõiguseks kinnisvara suhtes, mis ajutiselt kitsendab hoonestusele antud maatüki omaniku omandusõigust (Vene Tsiv. õig. § 432 p. 8).

6. juulil 1912. a. kuulutatud seaduses hoonestusõiguse kohta ei sisaldu määrust, mille järgi tuleks seda õigust loodavate aktide kinnistamisel kinnistuslõivu võtta. Säärast määrust ei sisaldu ka sama 1912. a. 24. detsembril Vene keisri poolt kinnitatud ja 1. jaanuaril 1913. a. Vene Seaduste Kogus (Собр. Узак. 1913 г. № 2, ст. 7) välja kuulutatud seaduses kinnistuslõivu võtmise kohta aktide pealt, mille põhjal tekivad ja võõrandatakse kinnisvarade tähtajata valdamise ja kasutamise õigused. Selle sead. § 1, mis pärastpoole kodifikatsiooni korras mahutatud Lõivudeseadusse § 237¹ all, määrab, et kinnistuslõivu võetakse kinnistamise (kreposti) või hüpoteegi korras tehtavatelt aktidelt, mille põhjal tekivad ja võõrandatakse tähtajata valdamise ja kasutamise õigused kinnisvarade suhtes, nagu igavese *tshinschi* valduse, pärandatava obroki pidamise, pärandatava rendi, kroonumaade põlise pidamise, *emphiteusi* ja sellesarnased („и т. д.“) õigused. Viia mainitud § 237¹ määruse alla akte, mille põhjal tekivad ja võõrandatakse hoonestusõigused, ei ole vähematki põhjust, kuna see käib

ainult tähtajata omandatavate asjaõiguste kohta ja hoonestuse õigusel, kui tähtajalisel, ei ole mingit sarnasust § 237¹ eriti loendatud õigustega, mille maksvus on ikka tähtajatu.

Oleks seadusandja 1912. a. 23. juuli seadusega hoonestusõiguse nime all loodud õigusliku instituudi alal tehtavaid lepinguid ja akte tahtnud tunnistada maksustamisele kuuluvaks kinnistuslõivuga, siis oleks ta seda oma tahet kahtlemata väljendanud kas samas seaduses või samal 1912. a. 24. detsembril antud seaduses, mille aineks oli kinnistuslõivu seaduse täiendamine praegumaksva § 237¹ määrusega. Seda ta teinud ei ole, vaatamata sellele, et hoonestusõiguse seaduses ei ole mööda mindud küsimusest, missuguste maksudega tuleb maksustada selle õiguse alal tehtavad lepingud, ja määratud, et nendelt tuleb võtta proportsionaalset tempelmaksu, ning isegi täpsalt ette nähtud selle maksu väljaarvamise viis (Vene Tsiiv. õig. § 542²⁷), 1912. a. 24. detsembri seaduses aga, milles eriti alla kriipsutatakse, et ainult igasuguste tähtajata asjaõiguste ülemineku korral võetakse kinnistuslõivu (Lõiv. sead. § 237¹), ei leidu mitte ühtegi määrust, mis lubaks järeldada, et hoonestusõiguse omandamise või võõrandamise korral, vaatamata tema tähtajalikkusele, tuleks erandina § 237¹ määrusest võtta kinnistuslõivu. Seega on väljaspool igasugust kahtlust, et seadusandjal tahet ei olnud hoonestusõiguse alal tehtavaid lepinguid tunnistada maksustamisele kuuluvaiks kinnistuslõivuga.

Ka rahukogu viide Lõiv. seaduse §§-dele 235 ja 236 ei õigusta tema arvamust, et kinnistuslõivu tulevat võtta aktidelt, mille aineks hoonestusõiguse loomine või võõrandamine. § 235 määrab, et kinnisvara ülemineku korral ühelt isikult teisele täielikuks omanduseks või üldse kinnistatud valduse muutmise korral (или вообще при перемѣнѣ крѣпостного владѣнія), võetakse riigi kasuks erilõivu kinnistuslõivu nime all, ja 236 järgi võetakse see lõiv ainult kinnisvara ja viimase päraldiste ülemineku kohta tehtavatelt aktidelt. Mida tuleb mõista § 235 tarvitatud sõnade all (или вообще при перемѣнѣ крѣпостного владѣнія), see selgub Vene Tsiiviõiguse § 420 märkusest. Viimane ütleb, et kinnisvara omandusõigus nimetatakse seadustes tihti kinnistatud valduse õiguseks (право крѣпостного владѣнія), ning et selles mõttes nimetatakse ka valdajaks isik, kellele kuulub omandusõigus. Et aga Lõiv. sead. § 235 räägib omandusõiguse üleminekust või üldse kinnistatud valduse muutmisest, siis ei jää enam mingit kahtlust, et termin „kinnistatud valdus“ on siin tarvitatud nimelt Vene Tsiiv. õig. § 420 määruse mõttes ja käib mitte omandusõigusest ajutiselt ja teatavaks tähtajaks eraldatud valdusõiguse kohta (Vene Tsiiv. õig. §§ 513 ja 514), vaid valduse muutmise kohta ühenduses omandusõiguse jäädavalt üleminekinga ühe isiku käest teise kätte.

Lõpuks ei saa siin tähendamata jätta, et BES, olgugi et 1912. a. antud hoonestusõiguse seadus temale alluvatel maa-aladel maksev ei ole, ei keela kinnisvara omanikule seda kasutamiseks anda teisele isikule 99 aastaks vastava lepingu põhjal ning et viimase kinnistamise korral kinnistuslõivu ei võeta, nagu seda Vene Senati tsiiv. kass. dep. juba seletanud oma otsuses 1912. a. nr. 114, lähtudes sellest, et seesuguse tähtajalise tehingu põhjal ei toimu kinnistatud valduse muutmist Lõiv. sead. § 235 mõttes.

Kõike seda arvesse võttes ja silmas pidades, et ka Eesti-aegne Seadus krepostimaksu kohta (RT 67/68 — 1920) ei sisalda reeglit, mille järgi hoonestusõiguse loomise ja võõrandamise kohta tehtavad lepingud ja aktid kuuluksid maksustamisele kinnistuslõivuga, leiab Riigikohus, et arutatavale küsimusele tuleb vastata eitavalt ning et rahukogu vastupidine seisukoht ei leia õigustamist maksvas seaduses.

Mis puutub aktidesse, mille põhjal hoonestusõiguse alal ehitatud hooned edasi müüakse hoonestaja (застройщикъ) poolt, siis ei tule ka nendelt kinnistuslõivu võtta, kuna see võetakse ainult kinnisvara ja tema päraldiste ülemineku korral (Lõiv. sead. §§ 235, 236, 255), hooned aga, mis ehitatud võõral maa-alal viimase ajutise valdaja või kasutaja poolt, ei loeta Vene Tsiiviõiguse järgi tähendatud maa-ala osaks ega päraldiseks (vt. Vene Senati ts. kass. dep. ots. 1896. a. nr. 102; 1914. a. nr. 25; Üldkogu ots. 1881. a. nr. 47).

Neil põhjustel otsustas Riigikohus: Tartu-Võru Rahukogu määrus Lõivude seaduse §§ 235, 236 ja 237¹ rikkumise pärast tühistada ja asi samale rahukogule tagasi saata uueks otsustamiseks teises kohtukoosseisus. (Toim. nr. 1377/30. a.)

Nr. 99.

TSIVIL-OSAKOND.

27. novembril 1930. a.

Tallinna Linnavalitsuse voliniku vann. adv. F. Rosenbergi kaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 18. oktoobrist 1929. a. Ara-Maria Kellamovi nõudes Tallinna linna omavalitsuse vastu, Linnavalitsuse näol, 100 krooni suuruses.

Eesistuja osakonna esimees J. Lõo, ettekandja riigikohtunik V. Ditmar.

Asja ettekande ära kuulanud, leiab Riigikohus järgmist. Nagu asjatoimetusest näha, võttis Tallinna linna pandimaja 11. juunil 1926. a. nimeta pileti nr. 268096 vastu 6 kuuks pandiks 3 kuldsõrmust ja 14 hõbelusikat, kusjuures mainitud asjad hinnati 2.667 margale ja panditi 2.000 m. eest.

9. detsembril 1926. a. saatis keegi Kellamovi nimeline isik Narvast pandimajale 225 m. järgmise posti rahakaardi lõigendil kirja pandud palvega: „Palun meie asjad, mis on hoiule pandud nr. 268096 all, alles hoida kuni Tallinna tulemiseni; — on pandud 11. juunil 1926. a., protsendiraha 225 m.“ — Sellele kirjale pandimaja saatjale mingit vastust ei andnud, vaid võttis saadetud raha ühes rahakaardi lõigendiga vastu ja kandis saadud 225 marka „üleminevate summade“ jaoks peetavasse raamatusse. 1927. a. veebruarikuus müüs pandimaja pileti nr. 268096 järgi panditud asjad oksjoni teel ära pandilepingu mitteuendamise pärast piletil ette nähtud tähtaja kätte jõudmisel.

31. jaanuaril 1929. a. tõstis Ara-Maria Kellamov Tallinna 2. jsk. rahukohtuniku juures nõudmise Tallinna linna omavalitsuse vastu, paludes kostjat kohustada temale, kui pileti nr. 268096 pidajale, välja andma viimase järgi panditud asjad, selle mittetäitmisel aga kostjalt sisse nõuda nende asjade väärtuse kohaselt 100 krooni.

Otsusega 31. jaanuarist 1929. a. lükkas rahukohtunik Ara-Maria Kellamovi nõudmise tagasi.

Nõudja edasikaebusel asja arutanud, rahuldas Tallinna-Haapsalu Rahukogu nõudmise oma otsusega 18. oktoobrist 1929. a., kuid mitte 100 krooni, vaid 92 kr. 75 sendi suuruses, ja selle otsuse tühistamist taotleb kostja volinik Riigikohtule antud kaebuses.

Mainitud kaebuse arutusele asudes, leiab Riigikohus selle mitterahuldamisväärse olevat.

Asjale juurde lisatud pileti nr. 268096 teisel küljel on väljavõttena Tallinna linna pandimaja põhikirjast ära trükitud pooltevahelised lepingutingimused. Viimaste § näeb ette, et „kviitungid on nimelised või nimetud“ ning et „ilma nimeta kviitungi omanikuks loetakse kviitungi ettenäitajat“. § 21 järgi võib pandimajja toodud asju tagasi saada ainult kviitungi esitamisel. § 15 määrab: „Laen pantide vastu antakse ja asju hoiule võetakse kuuekuulise tähtaja peale. Seda tähtaega võib kuue kuu võrra pikendada, kui laenu %%% pantide või hoiutasu hoiule antud asjade pealt ära makstakse. Peale selle tähtaja lõppu on pandimaja valitsusel õigus asjade väljalunastamist nõuda. Tähtaegadel mitteväljalunastatud asju on pandimaja valitsusel õigus oksjoni teel müüa.“ Need lepingutingimused olid kohuslikud nii pandimajale kui ka pandiandjale. Et aga nende järele nõutakse pileti (kviitungi) ettepanemist ainult panditud asjade väljalunastamisel, mitte aga ka pandilepingu tähtaja pikendamise palve avaldamisel, siis võis rahukogu, silmas pidades, et pileti nr. 268096 pidaja oli esialgse

6-kuulise tähtaja piirides palunud mainitud tähtaja pikendamist ja ühtlasi esitanud protsentide katteks 225 marka, kusjuures oma palves täpsalt tähendanud esialgse lepingu sõlmimise päeva ja temale väljaantud pileti numbri, ning et pandimaja oli mainitud palve ühes saadetud rahaga vaikides vastu võtnud — ilma mingi seaduse rikkumiseta järeldada, et pooltevaheline leping oli uuendatud uue kuuekuulise tähtaja peale ning et pandimajal puudus õigus panditud asjade müümiseks enne selle uue tähtaja lõpu kättejõudmist (BES §§ 3106, 3579, 3586 ja 1441). See asjaolu, et tunnistaja Kahni arvamuse järgi olnud esialgse lepingu tähtaja pikendamiseks, peale protsentide tasumise, tarvilik ka pileti esitamine, oli rahukogu õige järelduse järgi asja kohta tähtsusetu, sest vastavat tingimust ei leidu pooltevahelises lepingus, mis väljendatud pandiandjale antud piletil. Samuti tähtsusetu on kaebaja väide, et pandimaja ei olnud kohustatud nõudjale eri kirja saatmisega selgeks tegema, kuidas temal tuleks oma lepingut pikendada, kuna nõudja oli lepingus ette nähtud korras vastava palvega rahukogu järelduse järele õigel ajal esinenud ja täitnud kõike seda, mis lepingu põhjal nõutakse viimase tähtaja pikendamiseks, ning see tema palve ühes protsentide katteks tarvis mineva rahasummaga oli pandimaja poolt vaikides vastu võetud.

Lõpuks ei vääri lugupidamist kaebaja väide, et pandimaja põhikirja § 20 põhjal ei olnud rahukogul õigus nõudjale välja mõista rohkem kui 26 krooni 67 senti, mis summa peale olid panditud asjad nende pantimisel hinnatud. Mainitud § 20 määrab: „Pandimaja vastu võetud varanduste puutumatus ja alalhoidmise eest vastutab linnavalitsus mitte ainult pandimaja kapitalidega, vaid ka kõige linna varandusega. Vastutus iga üksiku kaotatud, rikutud või hukka saanud asja eest on kokkulepitud asja hinnaga piiratud“. Et aga käesoleval juhtumisel kõnesolevad asjad ei olnud kaotatud, rikutud ega hukka saanud, vaid olid pandimaja poolt pooltevahelise lepingu rikkumisega ja seega seadusevastaselt ära müüdüd, siis on rahukogu õigesti toiminud, välja mõistes nõudjale mitte pileti nr. 268096 äratähendatud asjade hindamise summa (2 667 m.), vaid nende asjade tegeliku väärtuse, 92 krooni 75 senti.

Kõike seda arvesse võttes otsustas Riigikohus: Tallinna Linnavalitsuse voliniku vann. adv. F. Rosenbergi kaebus tagajärjeta jätta. (Toim. nr. 868/30. a.)

Nr. 100.

KRIMINAAL-OSAKOND.

22. jaan. / 5. veebr. 1930 a.

Karl Nurme kaitsja vann. adv. N. Kruuse kass. kaebus Rakvere-Paide Rahukogu otsuse peale 19. nov. 1929 a. K. Nurme süüd. RNS § 153 järgi.

Eesistuja, osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Rakvere-Paide Rahukogu tühistas Jõhvi jsk. rahukohtuniku otsuse ning mõistis Karl Nurme süüdi RNS § 153 põhjal.

Riigikohtule antud kass. kaebuses palub Karl Nurme kaitsja vann. adv. N. Kruuse tühistada Rahukogu otsuse, tuues ette järgmist.

Rahukogu ei olevat arvesse võtnud ega kaalunud asjaolusid, et kaebelune Nurm on riigi metsavaht, sest koerad on lastud maha riigimetsas ja kaebelusele, kui riigimetsavahile, oli korraldus tehtud riigimetsas koeri maha lasta peale hagiijate. Selles näeb kassaator KKS § 119 ja RNS § 153 rikkumist.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulunud, leidis Riigikohus, et kass. kaebus tuleb rahuldada.

Vastab tõele kassaatori seletus, et rahukogu ei ole tähele pannud ja põhjalikult läbi kaalunud täies ulatuses tunnistajate Rihvki ja Harteni seletusi. Need tunnistajad on muu seas sele-

tanud, et erakaebaja koerad hulkusid ka ilma peremeheta riigimetsas ja et nad olid hulkujad koerad. Kord näinud Harten koeri 4 km ja teine kord 2—2¹/₂ km kaebaja elukohast eemal riigimetsas. Ka tunn. Rihvk on erakaebaja koeri ilma peremeheta riigimetsas ümber jooksmas näinud. On ekslik rahukogu seisukoht, et erakaebaja koerad ei võinud hulkujad olla, sest et tunnistajad Rihvk ja Harten tundsid neid metsas kui erakaebajale kuuluvaid. Ei ole tähtis, kas tunnistajad tundsid või ei tundnud riigimetsas ümberjooksvaid koeri, vaid tähtis koera hulkujaks arvamisel on asjaolu, et see peremehe valitsusest lahkunud ja võõras metsas ilma peremeheta ümber jookseb. Seda arvesse võttes ei või Rahukogu otsus KKS § 119 ja RNS § 153 rikkumise pärast jõusse jääda.

Seepärast ja KKS § 174 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Rakvere-Paide Rahukogu otsus tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale Rahukogule teises kohtukoosseisus.

Nr. 101.

KRIMINAAL-OSAKOND.

22. jaan. / 5. veebr. 1930 a.

Alfred Petersoni kass. kaebus Tartu-Võru Rahukogu otsuse peale 9. nov. 1929 a. A. Petersoni süüd. RNS § 142 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann ja ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Tartu-Võru Rahukogu kinnitas Mustvee jsk. rahukohtuniku otsuse Alfred Petersoni süüdimõistmise osas RNS § 142 järgi.

Riigikohtule antud kass. kaebuses palub Alfred Peterson tühistada rahukogu otsuse, sest kõik asjaolud ei olevat arvesse võetud ja ka seadust olla ebaõigelt tõlgendatud.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, leidis Riigikohus, et kass. kaebus tuleb rahuldada.

Teede rikkumise ja üleskündmise süüdistuse asjades peab kriminaalkohus vastavalt ametiasutiselt, kellele teede üle järelevalve kuulub, järele pärima, kas vaidluse all olev tee kuulub avalikkude teede hulka või on see eramajapidamise enese tarvituseks jäetud tee (Vene Sen. kr. dep. sel. 1871 a. nr. 382). Kui on tegemist avaliku tee rikkumisega või üleskündmisega, siis käib see tegu RNS § 70 ja 73 alla. On aga tegemist põlluvahelise teega, mis talu oma tarvituseks määratud, siis on omanikul õigus seda oma äranägemise järgi sulgeda ja kolmandatele isikutele keelata tee tarvitamist, kui neil pole servituudi või lepingu järgi õigusi selle tee suhtes. Rahukogu on kindlaks võtnud, et vaidluse all olev tee avalikkude teede hulka ei kuulu, seega siis on selle arvanud erateeks. Rahukogu otsuses ei ole selgesti väljendatud, missugusel seaduslikul alusel kaebajatel õigus oli tähendatud teed tarvitada, sest BES § 1261 järgi servituudiõigus aegumise läbi rajatud ei või saada.

Seda arvesse võttes ei või rahukogu otsus KKS §§ 119, 130 ning RNS § 142 rikkumise pärast jõusse jääda. Seepärast ja KKS § 174 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Tartu-Võru rahukogu otsus tühistada ning asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises kohtukoosseisus.

Nr. 102.

KRIMINAAL-OSAKOND.

29. jaan. 1930 a.

Aleksander Muti kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 12. nov. 1929 a. A. Muti süüd. RNS § 180² j. II järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jucum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse, Aleksander Muti voliniku vann. adv. Teemandi seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leidis Riigikohus, et Aleksander Muti kass. kaebus tuleb rahuldamata jätta.

Kohtupalati otsusega 12. XI. 1929 a. on muudetud Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus ja Aleksander Mutt on süüdi tunnistatud RNS § 180 p. 2 ette nähtud liigkasuvõtmises ja selle eest karistatud.

Kassaator palub Kohtupalati otsuse tühistada KKS §§ 878, 751 ja 892 ning RNS § 180² p. 2 rikkumise pärast, seletades oma kaebuses järgmist: 1) Palat ei olevat üksikasjaliselt esitanud, milles tema laenuandmisega teotsemine esines, kuna küsimuslehes räägitakse kolmest juhtumist ja öeldakse, et ta olla teotsenud „ärilise“, s.o. kasusaamise sihiga, milles aga ei väljendu vältavat, korduvat teotsemist ega peitu RNS § 180² p. 2 ette nähtud süüteo tunnuseid; 2) olla ekslik Kohtupalati väide, et liiga suure kindlustise võtmine iseenesest sisaldab üleliigsete %%% varjamist, kuna tegelikult kindlustussumma suurus iseenesest midagi ei tähenda, sest alles kindlustise realiseerimisel selgub, mis see tegelikult väärt on; 3) Kohtupalat olla endaga vastuollu sattunud, tähendades küsimuslehes Koppermanni laenu kohta, nagu oleks Mutt 500000-margase vekslit järgi sissenõudmisele asunud, kuna otsuse põhjustest nähtub, et sissenõudmine alustati kahe vekslit järgi 400000 marga suuruses.

Riigikohus leiab, et kassaatori vastuvaidlused on alusetud. NS § 1707 karistab süüdlast liigkasuvõtmises äri viisil (v vide promösla) ja liigkasuvõtmises peale karistuse ärakandmist samase kuriteo eest aegumis-aja piirides, kuna RNS § 180² karistab süüdlast laenuandmisest ülemääraseks juurdekasvuks või ülemäärase kindlustise vastu. RNS § 180² jaguneb kahte ossa: esimese punkti järgi oleneb karistatavus sellest, et laenuandja teadvalt kasustab teatud isikute majanduslikku kitsikust, mis sunnib laenuvõtjat end painutama laenuingimuste alla, olgugi et viimased osutuvad äärmiselt rasketeks oma tagajärgedelt. Teine punkt räägib isikuist, kes laenuandmisega tegemist teevad ja seejuures ülemäärast juurdekasvu varjavad mingisugusel viisil, kas näiteks ülemääraste protsentide kapitalisummasse mahutamise teel või hoiumaksu võtmise näol või ülemääraste tagatiste võtmisega kindlustuse ettekäändel. RNS § 180² järgi loetakse ülemääraseks juurdekasvuks üle 12% aastas, kuid käesoleval juhul on tegemist palju suurema juurdekasvuga, nimelt mitte vähem kui 6% kuus. Kohtulik uurimisel ilmsiks tulnud asjaolude põhjal konstateerib Kohtupalat, et „kohtualune Mutt rahalaenamistega äri ajas“, kõne all olevatel juhtudel laenude pealt ülemääraselt kõrgeid %%% võttis ja varjas neid seeläbi, et ta neid teatava aja eest kapitaalvõlast ette maha arvas või antud laenude tasumise kindlustuseks nõutud ülemäärast kõrgeid tagatise %%% mittetasumisel realiseeris. Kohtupalati poolt konstateeritud Muti teovisid käib RNS § 180² p. 2 mõiste alla. Koppermanni laenu kohta nähtub Kohtupalati otsuse motiivist, et 1924 a. juunikuus laenas Mutt Julius Koppermannile 300000 marka, võttes 6% kuus, kusjuures Mutt arvas 18000 m., s.o. ühe kuu %%% kapitaalsummast maha, nii et Koppermann kätte sai ainult 282000 m. Selle võla kindlustuseks võttis Mutt Koppermannilt Zvetkovi obligatsiooni 6000000 m. suuruses ja blankoveksli 500000 m peale Virro žiroga, mis veksli hiljemini ümber vahetati kahe 200000-margase vekslit

vastu. Need kaks vekslit Mutt protestis, kui Koppermann enam ei suutnud ülemääraselt kõrgeid %%% korralikult tasuda, ning pööras need sissenõudmisele. Mingit olulist vastuolu küsimuselehe ja otsuse motiivide vahel ei leidu.

Käsitades KKS § 912, Riigikohus **otsustas**: Aleksander Muti kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 103.

KRIMINAAL-OSAKOND.

12./26. veebruaril 1930 a.

1) *Emilie Pillau* ja 2) *Hermann Liivaku* kass. kaebused Kohtupalati otsuse peale 26. nov. 1929 a. nende süüid. NS § 13, 271 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kohtupalat kinnitas Viljandi-Päinu rahukogu otsuse, millega Emilie Pillau ja Hermann Liivak on NS §§ 13 ja 271 järgi süüdi mõistetud ettekavatsetult ja ühiselt ametivõimudele nende ametikohuste täitmisel jõuga vastuhakkamises. Karistuseks on süüdimõistetuile määratud NS §§ 13 ja 271 järgi Liivakule 1 a. 4 k. vangistust ühes õiguste ja eesõiguste võtmisega NS §§ 43¹ ja 43² järgi ja Pillaule 2 kuud vangistust.

Riigikohtule antud kass.-kaebustes paluvad Hermann Liivak ja Emilie Pillau tühistada Kohtupalati otsuse järgmistel põhjustel:

Käesoleval korral puudub NS § 271 ette nähtud kuriteo koosseis, sest ametnikkude tegevus ei olnud seadusega kokkukõlas. Pillau on pärija ja vaidluse all olevad asjad olid tema faktilisel valdamisel ja ametnikkudel ei olnud õigust neid ilma nõudekohtu täitelehetä vägivaldselt ära võtta. Seepärast olnud Pillaul õigus oma valdust jõuga kaitseda. KKS § 27 rikkumist näevad kassaatorid selles, et Kohtupalat ei pannud seisma asja arutamist, kuni tsiviilkohus ära otsustab tsiviilõigusliku küsimuse.

Kohtupalati poolt üles seatud küsimused kohtualuste süü kohta olla puudulikud ja mittekokkukõlas eeluurimisel ilmsiks tulnud materjaliga. Karistuse määramine Liivakule 1 a. ja 4 k. ja Pillaule 2 k. vangistust ei olevat õige ja kokkukõlas seadusega. Kassaatorid näevad selles NS §§ 13, 271, KKS §§ 27, 751 ja 892 rikkumist.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse ära kuulunud, leidis Riigikohus, et kass.-kaebused karistuse määramise osas väärivad rahuldamist, kuna muus osas tuleb tähele panemata jätta.

Asja toimetusest on näha, et 18. märtsil 1927 a. tegi Suure-Kõpu vallakohus otsuse, millega surnud Gustav Palu varanduse hooldajaks määratakse dr. D. Adams ning vallakohtu esimehele Tõnis Martinsonile ja kirjutajale Reinbachile kohuseks tehakse Gustav Palu varandus üles kirjutada ja hoiule võtta. Selle vallakohtu otsuse täitmiseks ilmusid Martinson ja Reinbach surnud G. Palu apteeki, et üles kirjutada Palust järele jäänud varandust ja seda hoiule võtta. Kui täidesaatja ametnik teotseb oma kompetentsi piires, siis eraisikud, kelle vastu on sihitud täidesaatev tegevus, on kohustatud täitma kõik neile esitatud nõudmised, olenemata sellest, kas see nõue sisuliselt täpsalt vastab seadusele või tuleb seda tulevikus ehk muuta. Korralduse muutmise võimalus tulevikus ei või täitja seaduslikkude nõuetele vastuseismise põhjuseks olla, sest vastasel korral päralüseeeruks ja raskeneks valitsusasutiste tegevus. Kui seadus ei luba omavoli tarvitamist eraisikute vahel, siis ei ole ka lubatud kodanikkude omavoli tarvitamine riigivõimu seaduslikkude korralduste vastu.

Ametnikkude sisuliselt ebaõigete korralduste vastu on eraisikutel võimalus oma huve seaduslikus korras kaebuste andmisega kaitseda.

Ei ole ühtki kahtlust, et Suure-Kõpu vallakohtu võimkonda kuulus surnud Palu varanduse üleskirjutamise ja hoiulevõtmise kohta korraldust teha ja kohtul oli õigus selle korralduse täitmist Martinsoni ja Reinbachi peale panna. Martinson ja Reinbach asusid kohtuotsuse täitmisele antud korralduse kohaselt. Kui Pillau ja Liivak leidsid, et vallakohtu otsuse täitjate ametnikkude tegevus sisuliselt õige ei ole, siis võisid nad selle tühistamist seaduses ette nähtud korras täotella, mitte aga jõuga ametnikkude korraldustele vastu panna. Kassaatorite tuginemine BES § 683-le ja NS § 101-le, silmas pidades käesoleva asja olusid, ei vääri tähelepanu ja on alusetu. Küsimuste kava kohta kohtualused sõna võtnud ei ole ega ole neid täiendada palunud, mispärast kaebus küsimuste puudulikkuse üle ei vääri tähelepanu. Samuti ei vääri tähelepanu kassaatorite seletus KKS § 27 rikkumise üle. Käesolevas asjas ei ole olemas neid asjaolusid, mis KKS § 27 täpsa mõtte järgi nõuavad prejuditsiaalküsimuse lahendamist ja õigustavad asja seismapanekut. Nii siis Kohtupalati otsus süüdimõistmise osas peab jõesse jääma ja kass.-kaebused selle vastu ei vääri tähelepanu.

Üle minnes karistuse määramisele kohtualustele leiab Riigikohus, et selles osas väärivad kass.-kaebused rahuldamist.

Kohtualused Liivak ja Pillau on süüdi tunnistanud NS § 271 ette nähtud süüteo, mis nende poolt toime pandud ühiselt ja ettekavatsetult. NS § 271 näeb ette kaks eriliiki karistust — vangistus 1 a. 4 k. — 2 a. ühes mõningate õiguste kaotusega (§ 30 IV) ja vangistuse 2 k. — 1 a. 4 kuuni. Et süütegu on mõlema kohtualuse poolt ühiselt ja kokkuleppel toime pandud, siis oleks Kohtupalat pidanud ühe NS § 271 ette nähtud karistuse liigist mõlemale kohtualusele ühise algaristusena valima ja peale seda juba neile eriti vastavalt asjaoludele kas karistust pehmemdama või kõrgendama (NS § 149 Ven. Sen. kr. dep. sel. 1890 nr. 12; 1892 nr. 58).

Kuid rahukogu ja Kohtupalat on kohtualustele igapähele eriliiki algaristuse valinud — Liivakule NS § 30 IV ja Pillaule § 30 V järgi, mis õige ei ole.

Seepärast ja KKS § 912 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Kohtupalati otsus Hermann Liivakule ning Emilie Pillaule karistuse määramise osas tühistada ning asi anda Kohtupalatile nendele vastava karistuse määramiseks. Muus osas Liivaku kui ka Pillau kassatsioonikaebused tagajärjeta jätta.

Nr. 104.

KRIMINAAL-OSAKOND.

veebruari 19. / aprilli 2. 1930 a.

Herbert Sachsendahli kaitsja advokaat Villem Jaurami kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 10. dets. 1929 a. Herbert Sachsendahli süüd. NS § 354 jao 2 ja 362 järgi.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, leidis Riigikohus, et kohtualuse Herbert Sachsendahli kaitsja adv. Villem Jaurami kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Kassaator palub Kohtupalati otsust 10. dets. 1929 a. tühistada järgmistel põhjustel:

1) Riigiteenistuse seaduse (RT 149 — 1924) järgi jagunevad riigiteenijad 1) ametnikkudeks ja 2) vabateenijateks. Ametnikkude hulka Sachsendahl ei kuuluvat seepärast, et riigimetsatöölise amet ei olevat riigiasutiste koosseisudes ette nähtud ja et Riigi Metsatööstus ei olevat riigiasutis, vaid riigi majanduslik ettevõte. Vabateenijate kategooriasse ei kuuluvat riigimetsatöölise seepärast, et vabateenija kas teenib riigiasutiste koosseisudes ette nähtud vabateenistuskohadel või ajutiselt täidab ametniku kohuseid. Riigiteenistuse seaduse § 1 järgi peab teenistuskohaks olema ette nähtud ka koosseisu seaduses või selle seaduse maksmapanemisenieelarve korras. Riigi Metsatööstuses olevat aga eelarve korras ette nähtud ainult kolm

teenistuskohata, kuna kõik teised teenijad olevat vabapalgalistes; 2) Kohtupalat olevat kohtualuse süüdi mõistnud 9 kr. omandamises ja tööle mittevastava akti koostamises, nagu oleks selle raha vastu võtnud H. Kirschenberg töötasuks detsembrikuus 1927 a. Olevat kindlaks tehtud tunn. Lidia Sachsendahli, Rumpe, Hobuse jt. seletustega, et selle töö on tegelikult teinud Lidia Sachsendahl ja et metsaülem Eckmann olevat lubanud teiste isikute nimel akte koostada ja alla kirjutada; 3) ei võivat juttu olla raha omandamisest kohtualuse poolt juhtudel, kui ta koostas akti Rumpe nimele 4 kr. maksmise üle ja Ferd. Pantaloni nimele 1 kr. 60 s. maksmise üle, sest Rumpe olevat raha tegelikult kätte saanud ja Ferd. Pantalon võtnud 1 kr. 60 s. vastu oma poja O. Pantaloni töö tasuna; 4) Kohtupalat ei olevat arvestanud tunn. Rumpe, asjatundja Kruuse jt. seletusi, et veotabelid raietabelite järgi koostati ja et seepärast kohtualune ei olevat saanud veoks rohkem välja anda kui tegelikult oli materjali üles töötatud ja välja veetud. Et veotabelid enne tegelikku vedu raietabelite järgi koostati, sellest olevat ka kahtlus tekkinud, nagu oleks kohtualune riigiraha omandanud; 5) tööle mittevastavate tabelite koostamine olevat toimunud Eckmanni teadmisel, nagu see olevat selgunud tunn. Rumpe, Hobuse, L. Sachsendahli jt. seletustest. See olevat aga Kohtupalati poolt hindamata jäänud.

Kassaatoril on õigus, et Riigiteenistuse seaduse järgi (RT 149 — 1924) jagunevad riigiteenijad ametnikkudeks, kes teenivad riigiasutiste koosseisudes ette nähtud ametikohtadel ja vabateenijateks, kes teenivad riigiasutiste koosseisudes ette nähtud vabateenistuskohadel või täidavad ajutiselt ametnikkukohuseid, et riigimetsatöölise amet ei ole Koosseisude seaduse § 3 esitatud riigiasutiste koosseisus ei ameti- ega ka vabateenistuskohana ette nähtud ja et kohtualune H. Sachsendahl ei ole ka ajutiselt ametniku kohuseid täitnud. Kuid riigiasutiste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse § 1 p. b ja § 4 (RT 27 — 1927) tunneb pale riigiteenijate, kes selle seaduse § 3 esitatud koosseisus on ametnikkudena ja vabateenijatena ette nähtud ja keda see seadus nimetab määralisteks riigiteenijateks, veel ülemääraseid riigiteenijaid, kes koosseisude seaduse § 3 ette nähtud ei ole, kuid kes teenivad riigikeskasutiste juhatajate poolt lubatud krediitide piirides kinnitatud koosseisus ette nähtud teenistuskohadel ja keda loetakse vabateenijaks.

Nende ülemääraste riigiteenijate hulka kuuluvad ka Riigi Metsatööstuse ametnikud ja teenijad.

Kuid viimased ei ole ette nähtud selles Põllutööministeeriumi ülemääraliste riigiteenijate koosseisus, mis on Põllutööministri poolt 14. apr. 1927 a. kindlaks määratud ja Vabariigi Valitsuse 1927 a. 9. aprilli juhtnõude kohaselt RT 42 — 1927 avaldatud, ja milles on esitatud need ülemääraste riigiteenijate teenistuskohad, mis on lubatud üldises eelarves ette nähtud krediitide piirides, vaid nende koosseis on Riigi Metsatööstuse põhimääruste § 16 põhjal (RT 197/198 — 1925) ette nähtud „riigi metsatööstuse eelarves ja Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud palganormide piirides“. Riigi Metsatööstuse 1927 a. eelarve ja palganormid on Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud 29. apr. 1927 a. Ses eelarves on ülemääraste riigiteenijate koosseisus ette nähtud 62 praakijat, kelle hulka kuulub ka Antsla metskonna praakija — kohtualune Herbert Sachsendahl.

Seega oli kohtualune Sachsendahl temale süüspannud kuriteo toimepanemisel riigiteenija.

Mis puutub aga Riigi metsatööstuse põhimääruste § 16, mille järgi metsatööstuse töötajad loetakse riigiteenistuses olevateks ainult metsatööstuse juhatajat, tema abi ja pearaamatupidajat, siis on see paragraaf oma maksvuse kaotanud Riigiasutiste koosseisude ja riigiteenijate palkade seaduse § 1 p. b ja § 4 maksmahakkamisega, mille järgi peale metsatööstuse juhataja, tema abi ja pearaamatupidaja loetakse riigiteenistuses olevateks ka veel teisi teenijaid nagu praakijad j.n.e.

Kassaatori väide, et L. Sachsendahl on tööl käinud, mis ka tõestatud tunn. L. Sachsendahli, Rumpe, Hobuse jt. seletustega, võtab Kohtupalat õigeks, kuid kohus leiab, et ei ole

tõestatud see asjaolu, nagu kuuluks see 9 krooni, mille omandamises ja äratarvitamises kohtualune on süüdi tunnistatud ja mille kättesaamise kohta on palgatabelile alla kirjutanud Hugo Kirsenberg, L. Sachsendahlile töö eest.

Asjaolu, et kohtualuse poolt on kuriteod metsaülema Eckmanni teadmises ja nõusolekul toime pandud, ei vabasta kohtualust kriminaalvastutusest.

Küsimused, kas Rumpe poolt kviteeritud 4 krooni ja Ferd. Pantaloni poolt kviteeritud 1 kr. 60 s. on omandatud kohtualuse poolt või on need summad tegelikult saanud allkirjade andjad, käivad asja sisu kohta, mis KS § 5 põhjal kass. korras arutusele ei tule. Seepärast ja KKS § 912 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Herbert Sachsendahli kaitsja advokaat Villem Jaurami kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 105.

KRIMINAAL-OSAKOND.

9. aprillil 1930 a.

Sigrid Ley kaitsja vann. adv. R. Birkenbergi kass. kaebus Tallinna-Haapsalu rahukogu määruse peale 20. veebr. 1930 a. S. Ley süüd. RNS § 123 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Rapla jsk. rahukohtunik tagaseljaotsusega 28. sept. 1929 a. tunnistas Sigrid Ley RNS § 123 põhjal süüdi ja karistas teda 15 kr. rahatrahviga. Selle tagaseljaotsuse peale andis Ley kaja, mille põhjal asi oli määratud uueks läbivaatamiseks 22. nov. 1929 a. Kaebalune Ley ei ilmunud ka sel päeval rahukohtusse, mille tõttu rahukohtunik KKS § 141 põhjal määras — Sigrid Ley'd trahvida 10 krooniga ja tagaseljaotsus 28. sept. 1929 a. jõusse jätta.

Viimase määruse peale andis S. Ley rahukogule edasikaebuse, milles asja sisuliselt selletades, palub rahukohtuniku otsus 22. nov. tühistada ja teda õigeks mõista ning tsiviilnõudmine tagasi lükata. Rahukogu leidis, et nagu selgub KKS § 141⁴ ja 152 p. 7, rahukohtuniku määruste peale, mis tehtud § 141 põhjal, ei ole ette nähtud edasikaebust sisuliselt — apellatsioon korras; määruste peale võib edasi kaevata ainult erakaebuse korras kontrollimiseks, kas tagaseljaotsuste kohta käivad reeglid on õigesti kohandatud. Toodud kaalutlustel jättis rahukogu Ley edasikaebuse (apellats. kaebuse) läbi vaatamata.

Riigikohtule antud kass. kaebuses palub S. Ley kaitsja vann. adv. R. Birkenberg tühistada rahuogu otsuse 20. veebr. 1930 a. järgmistel põhjustel: 22. nov. 1929 a. rahukohtuniku otsus pidanud kaebalusele KKS § 139¹ põhjal viibimata teatatama, mida aga tehtud ei ole. Teadaande kättesaamise päevast arvates olevat temal õigus kolme päeva jooksul tagaseljaotsuse peale apellatsioon korras edasi kaevata. Rahukogu olevat ebaõigelt käsitanud KKS § 141⁴ ja 152 p. 7. Mitteilumuse põhjuste ning ka KKS § 141 põhjal määratud trahvi peale ei olevat kaebalune edasi kaevanudki.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulunud, leidis Riigikohus, et kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Kassaatori väide, et rahukohtunik oleks pidanud määrusest 22. nov. 1929 a., mil asi kaja põhjal teist korda arutusel oli, ärakirja kaebalusele ilma sellekohase palveta saatma, ei leia kinnitust KKS-s. KKS § 141 lausub, kui kaebalune ka teist korda ilma vabandavate põhjusteta ilmumata jääb, siis langeb tema rahatrahvi alla ja tema kohta tagaselja tehtud otsus jäetakse jõusse. Selle kohtumääruse sundusliku teatavaks tegemist kaebalusele tähendatud paragraaf ette ei näe ja see loetakse tema väljakuulutamiseega kaebalusele teatavaks tehtuks. KKS § 139¹ järgi ärakirja saatmise kohustust § 141 ette nähtud juhule laiendada ei saa. Nagu

nähtub KKS § 141⁴ ja 152 p. 7, võib määruse peale, mis tehtud § 141 põhjal, ainult erakaebust, mitte kunagi aga apellatsioonkaebust rahukogule anda. Nii siis rahukohtuniku määruse peale 22. nov. ei olnud kaebalusel õigust apellatsioonkaebust anda, kuna tagaseljaotsuse peale 28. okt. on tema apellatsioonkaebuse andmata jätnud ja see on rahukohtuniku poolt kui edasi-kaebamatu jõusse jäetud. Rahukogu on käesolevas asjas öieti KKS § 141, 141⁴ ja 152 p. 7 käsitanud ja kohandanud. Samal seisukohal on ka püsinud endine Vene Sen. krim. dep. oma otsustes 1879 a. nr. 3, 1872 a. nr. 1379, 1890 nr. 1 ja teistes. Neid seaduste rikkumisi, mis kass. kaebuses esitatud, käesolevas asjas ei leidu.

Seepärast ja KKS § 174 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Sigrid Ley kaitsja va nn. adv. R. Birkenbergi kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 106.

KRIMINAAL-OSAKOND.

14. mail 1930 a.

Erich Vartbergi kass. kaebus Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse peale 18. märtsist 1930 a. E. Vartbergi süüd. RNS § 173 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jucum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse ära kuulanud, leidis Riigikohus, et Erich Vartbergi kass. kaebus tuleb rahuldamata jätta.

Tallinna-Haapsalu rahukogu tunnistas 18. III. 1930 a. Tõnis Tiku, Aleksander Bataškovi ja Erich Vartbergi süüdi autojuhi Valter Viidase petmises ning karistas neid RNS § 173 põhjal igäüht kolmekuise vangistusega.

Kassaator palub rahukogu otsust tühistada KKS §§ 119, 130, 168 ja RNS § 173 rikkumise pärast, seletades oma kaebuses järgmist: 1) rahukogu on arvesse võtmata jätnud Tiku seletuse, et ainult tema on süüdi, ning selle asjaolu, et Viidas on võtnud allkirja Tikult, et ta tasub temale lubatud tähtajaks 5 kr. 80 s., kuna kaebus tõsteti ainult selle tõttu, et tähtajal Tikk oma võlga ära ei tasunud; peale selle ei konstateeri rahukogu, et kõik kohtualused, autosse istudes, oleksid autojuhile lubanud sõidu eest maksta; 2) rahukogu näeb RNS § 173 ette nähtud kuriteo koosseisu selles, et kohtualused on kahjusaja taksiautoga sõidetud aja eest viimasele kuuluv raha 5 kr. 80 s. omandanud, viies kahjusaja eksitusse, et neil raha on ja lõpupunktis selle ära tasuvad, ning Laia tänava kõrvalist käiku kasutades kadusid, sõidu eest raha maksmata jättes, kuna tegelikult enne lepingu sõlmimist mingit pettust ei olnud: töö või tegevuse väljapetmine ei olevat analoogiline raha või varanduse väljapetmisega; 3) kahjusaja Viidase ülekuulamise protokollist ei leidu lauset, et kohtualused viinud eksitusse kahjusaja, et neil raha on.

Riigikohus leiab, et kassaator ei tähenda, nagu oleks tema oma kaaslastega 7. XI 1929 a. taksiauto juhi V. Viidasega lepingu sõlminud, neid tasuta sõidutada või sõiduraha maksmisega oodata; ega ütle kassaator, nagu oleksid nad kahjusajale enne lahkumist oma nime ja aadressi teatanud. Rahukogu konstateerib, et kassaator oma kaaslastega astusid taksiautosse ja käskisid autojuhil sõita Koidula tän., siis Hipodroomile j.n.e. Võttes taksiauto, kassaatoril ja tema kaaslastel ei olnud tarvidust sõiduhinna suhtes kokku leppida, sest et sõiduhinna näitab taksomeeter, ja sellepärast osutub käsk sõita Koidula tän. j.n.e. sõitjate nõusolekuks ja lubaduseks taksomeetri järgi autojuhile raha maksta. Kui käesoleval juhul rahapuudusel kassaatoril ja tema kaaslastel ei olnud võimalust autoga sõita, aga nad sellest hoolimata võtsid taksiauto, siis on nad sellega taksiauto juhi eksitusse viinud, mille tagajärjel ta neid sõidutas, kusjuures taksomeeter näitas sõitjatele sõiduhinna. Asjaolu, et Laia tän. peatuti maja juures, kus oli läbi-

käik teisele uulitsale, ning paluti autojuhti siin veidi oodata, vaikides oma eesmärgist salaja raha maksmata jättes kaduda, tõendab kassaatori ja tema kaaslaste kuritahtlust: autojuhti teenitud rahast ilma jätta. Rahukogu on õieti kassaatori Vartbergi tegevuse RNS § 173 alla viinud. Kassaatori tähendus kaaslase Tiku seletuse kohta ei vääri tähelepanu. Toodud põhjustel ei teeni kass. kaebus rahuldamist.

Käsitades KKS § 174 — Riigikohus **otsustas:** Erich Vartbergi kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 107.

KRIMINAAL-OSAKOND.

14. mail 1930 a.

Johannes Ohaka kaitsja vann. adv. Th. Rõugu kass. kaebus Kohtupalati otsuse peale 14. märtsist 1930 a. J. Ohaka süüd. NS § 372 p. 1 järgi.

Eesistuja ja ettekandja os. esimees P. Kann, Riigikohtu prokurör
R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse ära kuulanud, leidis Riigikohus, et kohtualuse Johannes Ohaka kass. kaebus tuleb tagajärjeta jätta.

Kassaator palub Kohtupalati otsust 14. märtsist 1930 a. tühistada järgmistel põhjustel: 1) NS § 372 uues redaktsioonis olevat maksuma pandud Vene põh. § 87 ette nähtud korras ja see seadus oleks pidanud kahe kuu jooksul peale riigiduuma kokkuastumist valitsuse poolt duumale esitatama, kuid seda ei olewat tehtud ja seega olevat NS § 372 oma maksvuse kaotanud; 2) Ohaka poolt Mirliebilt suvila müümisel saadud 500 kr. ei saavat altkäemaksuks lugeda, sest et see summa ei olewat ametialase toimingu kordasaatmise eest saadud ja suvila edasimüümist Mirliebile ei saavat Ohaka ametialaseks tegevuseks lugeda; 3) ei olewat õige Kohtupalati seisukoht, et Ohaka ja Veimarni vahel ei olewat üldse ostu-müügi lepingut sõlmitud. Et see leping olnud, seda olevat tõendanud Veimarn, Mirlieb ja Kromel.

Voldemar Eini asjas (Riigikohtu toim. nr. 58 — 1930 a.) on Riigikohus seisukohale asunud, et NS § 372 — 1916 a. redaktsioonis on küll maksuma pandud Vene riigi põh. § 87 kohaselt ja et selle paragraafi järgi oleks keisri poolt maksuma pandud NS § 372 oma jõu ja maksvuse kaotanud, kui see seadus oleks duuma poolt tagasi lükatud või kui see ei oleks olnud kahe kuu jooksul pärast duuma istungjärgu algust duumale esitatud, kuid nagu nähtub V. S.-kogust, ei ole ükski 31. jaan. 1916 a kuni 1917 a. oktoobri riigipöördeni duuma istungjärk kestnud 2 kuud, nii et NS § 372 võis seaduslikul alusel, ilma et oleks maksvust kaotanud, duumale esitamata jääda. Ei ole ka andmeid, et tähendatud seadus duuma poolt oleks tagasi lükatud. Seepärast jõuab Riigikohus otsusele, et NS § 372 — 1916 a. redaktsioonis on meil maksev.

Kohtupalat on seisukohale asunud, et kohtualune Ohaka võttis Veimarnilt 500 kr. kingitusena vastu võõrandatud suvilate tagasiandmise asjas Veimarnile, ja et see tagasiandmine kuulus Ohaka ametikohuste hulka.

Kassaatori vastuvaidlus, nagu oleks kohtualune 500 kr. saanud mitte Veimarnilt, vaid Mirliebilt, käib asja sisu kohta, mis Kohtute sead. § 5 põhjal kass. korras arutusele ei tule.

Samuti käib asja sisu kohta küsimus, kas Ohaka ja Veimarni vahel oli ostu-müügi leping sõlmitud või ei.

Neil põhjustel ja KKS § 912 juhatusel Riigikohus **otsustas:** Johannes Ohaka kaitsja vann. adv. Th. Rõugu kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 108.

KRIMINAAL-OSAKOND.

14. mail 1930 a.

Tallinna-Haapsalu rahukogu abiprokuröri E. Anderoni kass.-protest Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse peale 13. märtsist 1930 a. Abram Hurvici ja Bere Raichmanni süüd. NS § 977 järgi.

Eesistuja osakonna esimees ja ettekandja P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse ära kuulanud, leidis Riigikohus, et Tallinna-Haapsalu rahukogu abiprokuröri E. Andersoni kass.-protest tuleb rahuldada.

Kassatsioonprotestis tuuakse ette järgmist: ei olevat õige rahukogu seisukoht, nagu ei täidaks Eesti-Soome reisukaart isikutunnistuse aset ja et seepärast ei olevat karistatav NS § 977 järgi seesuguse dokumendi edasiandmine ja tarvitamine, sest NS § 977 ei rääkivat mitte mingisugusest kindlast elamise tunnistusest, nagu isikutunnistusest, vaid see rääkivat igasugusest elamistunnistusest üldse, mille alla kuuluvat ka (kui arvesse võtta NS § 975 teksti) igasugused tunnistused, mis on määratud kas elamiseks ühel kohal või liikumiseks ühest kohast teise. Seda väidet tõendavat ka selle jaotuse pealkiri, kuhu § 977 paigutatud ja nimelt: „Võltsitud elamistunnistuste kokkuseadmise ja elamine võltsitud tunnistusega“.

Eesti-Soome reisukaardid olevat sisse seatud välispassi asemel, nagu see selguvat RT 63 — 1929 avaldatud vastavast Vab. Valitsuse otsusest. Sellele otsusele lisatud välisministri kirjast selguvat, et see reisukaart olevat maksev võõraste riiki sissesõidu loana ja andvat ka ühtlasi õiguse peatumiseks kuni 3 kuuni ilma erilise peatusloata.

Neil põhjustel ei olevat mingit kahtlust, et Eesti-Soome reisukaart on elamisetunnistus ja et sellega elamine võõra isiku poolt olevat karistatav NS § 977 järgi.

Riigikohus ühineb kass.-protestis esitatud väidetega ja leiab, et NS § 977 tekstis tarvitatud sõna all „vid“ tuleb mõista, nagu see selgub NS § 975-st, mitte ainult isikutunnistust, nagu seda arvab rahukogu, vaid ka igasugust muud tunnistust (billet, passe-par-tout j.n.e.) elamiseks, läbisõiduks või läbipääsuks ühest kohast teise, mis ametiasutiste poolt välja antud.

Eesti-Soome vahel välispassi asemel maksuma pandud eriline Eesti-Soome reisukaart kuulub kahtlemata nende („vid“) paberite hulka, millest kõneleb NS § 977.

Seepärast ja KKS § 174 juhatusel otsustas Riigikohus: Tallinna-Haapsalu rahukogu otsus 13. märtsist 1930 a. tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus.

Nr. 109.

KRIMINAAL-OSAKOND.

21. mail/11. juunil 1930 a.

1) Tsiviilnõudja Majandusministeeriumi vol. vann. adv. J. Teemandi ning 2) kaebaluse Aleksander Puhki kaitsjate vann. adv. A. Maureri, A. Peedi ja Th. Rõugu kass.-kaebused Kohtupalati otsuse peale 25. nov. 1929 a. A. Puhki süüd. NS § 411 järgi.

Eesistuja ja ettekandja osakonna esimees P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Süüdistusakti järgi tõsteti Aleksander Puhki vastu süüdistus selles, et tema Eesti Vabariigi Londoni kaubaagendina 1920 a. teenistuses olles ja Väliskaubanduse Nõukogu ülesannet — riiklikuks otstarbeks 50000 komplekti kantud, kuid kõlblikke sõjaväeriideid — sineleid,

frentše ja pükse osta — täites ning sellekohast lepingut inglise firma Williams Co-ga sõlmi-des, vastu oma kohustusi ettevaatamatult talitades, 1920 a. sügisel võttis vastu nimetatud fir-malt Londonis proovidele mittevastavaid ja kandmiseks kõlbmatuid riideid, sünnitades sel-lega riigile kahju 26678752 marka. See kuritegu oli prokuratuuri esindajalt kvalifitseeritud NS § 492 järgi.

Oma otsusega 25. nov. 1929 a. mõistis Kohtupalat Aleksander Puhki süüdi selles, et ta olles Eesti Vabariigi kaubaduslikuks agendiks Londonis ja oma ametialal täites Väliskauban-duse Nõukogu ülesannet — osta riiklikuks otstarbeks 50000 komplekti kantud, kuid sõja-väelastele kõlblikke riideid — sineleid, frentše, pükse, selle ülesande täitmiseks 1920 a. lõpul sõlmis lepingu inglise firmaga Williams ja Co ja võttis viimaselt vastu eelnimetatud sõjaväe-pealisriideid, kuid oma ametikohuste vastaselt talitas ettevaatamatult, määrates tegelikuks vastuvõtjaks inglise firma Grainger ja Co ning ei teostanud selle tegeliku vastuvõtmise järgi tarvilikku valvet, mispärast tema hooletuse tõttu vastu võeti umbes 14000 komplekti sõja-väelastele kõlbmatuid pealisriideid.

Selle süüteo eest karistas Kohtupalat kohtualust Aleksander Puhki NS §§ 411 ja 149 järgi ametist tagandamisega ja tsiviilnõude rahuldamiseks mõistis Puhkilt välja Majanduse-ministeeriumi kasuks 207.363 krooni ja 48 senti ühes %/0 arvates 29. jaan. 1923 a. väljamaksu-päevani.

Selle Kohtupalati otsusega ei ole rahul ei tsiviilnõudja Majandusministeerium ega ka kohtualune Aleksander Puhk.

Majandusministeeriumi volinik vann. adv. J. Teemant palub Kohtupalati otsust tsi-viilnõude osas tühistada järgmistel põhjustel: 1) Ei olevat õige Kohtupalati seisukoht, nagu ei oleks tsiviilnõudjal õigust olnud 29. jaan. 1923 a. esitatud tsiviilnõude summat (21685 119 m.) pärast, 14. sept. 1928 a. suurendada 266 877 kr. 52 sendini, sest tsiviilnõudja ei olevat kohus-tatud täpsalt ära määrama kahjutasusummat oma nõudepalves, nagu seda olevat käesoleval juhul õigeks võtnud Kohtupalat ise ja nagu seda olevat seletanud ka end. Vene Senat. See-juures ei olevat Kohtupalat veel arvesse võtnud seda asjaolu, et tsiviilnõudja suurendanud oma nõuet ainult pärast asja täiendavat uurimist. Säärasel korral ei keelavat maksev seadus tsiviil-nõude summa suurendamist. 2) Kohtupalat polevat läbi kaalunud, kas kohtualune Puhk on kohustatud välja maksuma ka need kahjud, mis selle läbi tekkisid, et riik kaotas 30 000 komp-plekti pealt Londonis välja makstud kulud ja rahaprotsendid, mis välja tegevat 66 951 kr. 82 s., nagu see välja arvatud ekspert Veanase poolt.

Kohtualuse Aleksander Puhki kaitsjad vann. adv. A. Maurer, A. Peet ja Th. Rõuk palu-vad Kohtupalati otsust tühistada järgmistel põhjustel:

1) Ei olevat kahtlust selles, et süüdistusakti järgi esitatud süüdistuses ettetoodud sõna „proovide“ all tulevat mõista just neid proove, millest jutt 29. okt. 1920 a. lepingus ja mis antud firmale Grainger ja Co-le ja et sõnade all „kandmiseks kõlbmatud riided“ peab ja võib aru saada ainult vastuvõetud riiete mittevastavust lepingus ette nähtud kvaliteedile. Seepärast ei olevat kahtlust, et Puhkile olevat süüdistusakti järgi esitatud süüdistus selles, et tema on vastu võtnud lepingus tähendatud proovidele ja lepingus ette nähtud kvaliteedile mittevastavaid riideid, see on, süüdistus, mis võiks vastata NS § 492 tunnusele, kui oleks ole-mas veel teised selle paragraafi käsituselevõtmiseks vajalikud eeldused. Palati otsusest aga selguvat, et Puhk olevat süüdi mõistetud ses, et tema hooletult usaldas riiete vastuvõtmise mitte küllalt kohase inglise firma kätte ega teostanud selle firma poolt toimetatava vastuvõt-mise üle küllaldast järelevalvet. See Puhkile süükspandud tegu oma juriidilise kui ka faktilise koosseisu poolest minevat aga hoopis lahku sellest süüteo-st, millest kõnelevat Puhkile esitatud süüdistus süüdistusakti järgi. Seega olevat A. Puhk kohtu poolt süüdi mõistetud süüteo-s, milles ei olevat süüdistust tõstetudki ja mis olevat juba ammu aegunud.

Et Kohtupalati poolt üles seatud süüküsimuses olevat kohtualuse A. Puhki vastu tõstetud uus süüdistus (võrreldes süüdistusaktis kirjeldatud süüdistusega), see selgub ka neist kolmest parandusest, mis Kohtupalat olevat süüküsimuse ülesseadmisel süüdistusaktis kirjeldatud süüdistuses ette võtnud. Neid parandusi nimetatavat Kohtupalat ise küll redaktsioonilisteks parandusteks, kuid see ei olevat õige.

Kohtupalati tehtud esimene parandus ja nimelt süüküsimusse paigutatud lause — „määrates tegelikult vastuvõtjaks inglise firma Grainger ja Co ning ei teostanud selle tegeliku vastuvõtmise järgi tarilikku järelevalvet“ — ei olevat asendanud süüdistusakti järgi tõstetud süüdistuses sõnu „ettevaatamata talitades“, nagu seda olevat motiivitud Kohtupalat, sest esiteks olevat lause „ettevaatamata talitades“ alal hoitud ka Kohtupalati poolt üles seatud süüküsimuses, ja teiseks määravat sõnad „ettevaatamatult talitades“ kohtualuse süü iseloomu, vastavalt NS § 492 j. I, aga mitte kohtualuse tegevuse faktilise teo koosseisu. See Kohtupalati tehtud parandus asendavat ühe faktilise teo koosseisu teisega ja Puhki süüdistusest selles, et tema ise, aga mitte keegi teine võttis mittevastavad riided vastu, on saanud süüdistus selles, et tema määras vastuvõtjaks mittekohase inglise firma ega teostanud viimase üle küllaldast järelevalvet.

Teise parandusena olevat süüküsimusest välja jäetud süüdistuspunktis ära tähendatud riigile tekitatud kahju ja selle summa. Kui NS § 492 ette nähtud teo koosseis üldse süüteo moodustab, siis olevat kahju ja selle summa kahtlemata selle süüteo oluline tunnus. Seepärast olevat see Kohtupalati parandus (kahju ja selle summa väljajätmine) mitte redaktsiooniline parandus, vaid NS § 492 ette nähtud süüteo koosseisu muutmine.

Kolmas parandus seisvat selles, et Kohtupalat olevat välja jätnud sõnad „proovidele mittevastavad“ ja asendanud sõnad „kandmiseks kõlbmatuid“ sõnadega „sõjaväelastele kõlbmatuid“. Ka see parandus olevat süüdistusakti järgi tõstetud süüdistuse sisuline muutus.

Peale selle ei olevat Kohtupalatil õigust olnud süüküsimust seesugusel kujul, nagu see üles seatud, üles seada veel järgmistel kaalutlustel: süüdistusakti järgi olevat süüdistus formuleeritud NS § 492 järgi. See paragrahv rääkivat vastuvõtmisest. Vastuvõtmine § 492 mõttes tähendavat vastuvõtmist juba sõlmitud lepingu järgi. Seepärast olevat käesoleval juhul kohtualuse vastu tõstetud süüdistus selles, et ta vastu võttis riideid, mis ei vastanud sõlmitud lepingus ette nähtud proovidele. Kohtupalat olevat aga esialgses süüdistuses esitatud sõnad „proovidele mittevastavad“ maha kustutanud ja kohtualuse süüdi mõistnud seesuguste riiete vastuvõtmises, mis ei ole vastanud lepingu sõlmimiseks antud instruktsioonidele (see on „sõjaväelastele kõlbmatud“, Puhkile ministeeriumist saadetud spetsifikatsioonidele mittevastavuse mõttes). Et Puhk ei ole lepingut sõlminud vastavalt ministeeriumi spetsifikatsioonile, selles ei olevat Puhki vastu süüdistust tõstetud ja seda võtvat õigeks ka Kohtupalat ise. Kuid vaatamata sellele olevat Puhk ikkagi käsu-spetsifikatsiooni vastase lepingu sõlmimises süüdi mõistetud.

Süüküsimuses olevat üles seatud uued süüdistused, mis olevat rängemalt karistatavad kui esialgne süüdistus NS § 492 p. 1 järgi. See olevat KKS § 752 põhjal lubamatu. NS § 492 p. 1 ei sisaldavat sanktsiooni, vaid see nägevat ette ainult „deneznoe vsõskanie“, mida tulevat käesoleval juhul mõista kui tsiviilõiguslikku, rahalist sissenõudmist (vrd. ka NS §§ 1128, 1189, 1255, 1271 jt.), mitte aga kui karistust.

Ei väärivat tähelepanu ka Kohtupalati motiiv, et NS § 492 p. 2 nimetatavat ise sama paragrahvi esimese jao teo koosseisu süüteoaks, s.o. karistatavaks teoks, sest kui püüda asendada selle paragrahvi teise jao vastavaid sõnu „sije prestuplenije“ esimese jao teo koosseisuga, siis saaksime lause „kui ettevaatamata vastuvõtmine on korda saadetud meelega j.n.e.“, mis oleks täiesti absurdne. Seepärast tulevat järeldada, et sõnad „sije prestuplenije“ olevat ainult redaktsiooniline arusaamatus.

Et NS § 492 jagu I ei ole süütegu, seda tõendavat ka selle paragrahvi ajalugu. Kui aga NS § 492 j. I ei näe ette karistust ja kui veel arvesse võtta seda, et A. Puhkile süüdistusakti järgi inkrimineeritava teo koosseis vastab täielikult NS § 492 jao I sisule, siis ei olevat mingit kahtlust selles, et kohtualuse A. Puhki vastu tõstetud süüdistus tuleks KKS § 1 põhjal lõpetada.

II. Tsiiviilnõude küsimusele üle minnes seavad kassaatorid üles küsimuse selle kohta, millises ulatuses on tsiiviilnõude lahendamisel kriminaalprotsessis kohaldatavad tsiiviilseaduse normid nii materiaal- kui ka protsessuaalõiguse alalt. Kassaatorid arvavad, et KKS § 779 ja NS § 64 kui ka kohtupraktika (V. Senati sel. 1883 nr. 2, üldk. ots. 1892 nr. 45, üldk. ots. 1900 nr. 9) lubavat sellele küsimusele vastata, et tsiiviilõiguslikud materiaalseaduse normid, mis käsitlevad süüteost tekkinud kahjude tõestamist, hindamist ja tasumise küsimusi, peavad kriminaalprotsessis kitsendamatus ulatuses kohaldamist leidma. Kohtupalati vastupidine seisukoht, mille järgi tsiiviilõiguslikud materiaalnormid omavad ainult subsidiaarset jõudu, olevat KKS § 799 ja NS § 64 ilmne rikkumine.

Mis puutub tsiiviilprotsessi normide kohaldamisse kriminaalprotsessis, siis leiavad kassaatorid, et mitte kõik tsiiviilprotsessi normid ei leia täieulatuslikku kohaldamist kriminaalprotsessis. Kuid kriminaalprotsessis olevat ikkagi maksev algpõhimõte, et nõudjal peab õigus ja põhjus olema oma nõudega esineda, et nõudja peab oma nõuet ning kostja peab oma vastuväiteid tõestama nii aluses kui ka määras, sest kohus polevat õigustatud rahuldama nõuet ilma selle aluse ja määra tõendusteta, ainult kahjusaaaja seletusel rajanedes (S.s. 1874 a., nr. 445), ega kostjalt võtta õigust tõendada, et kahju on tasutud ühel või teisel kujul (S. s. 1892 a., nr. 40). Seepärast kuuluvat tsiiviilprotsessi normid käsitlemisele tsiiviilnõudmise arutamisel ka kriminaalprotsessis, kuid niivõrt, kuivõrt nad ei satu vastuollu viimase normidega ja kuni ei osutu võimatuks nende kohaldamine (S. s. 1896 a., nr. 4 ja 1889 a., nr. 43). Kohtupalati vastupidine seisukoht ei olevat õige.

Samasuguseks NS § 64 ja KKS § 779 kui ka BES §§ 3449 ja 3450 rikkumiseks osutuvat ka Kohtupalati väide selle kohta, et vahekordade lahendamine kahjude arvutamise ja nende tasumise küsimuses ei või leida aset tsiiviilõiguslike normide alusel seepärast, et Puhki ja tsiiviilnõudja vahekord polnud eraõiguslikku laadi, vaid oli avalikõiguslik, kuna Puhk oli ministri ametnik, sest NS §§ 59—64 asuvat üldosas ja nende määrused käivat nii era- kui ka ametialaste süütegude kohta.

Asudes neilt seisukohtadelt küsimuse lahendamisele, kas Kohtupalati otsus tsiiviilnõude osas vastab seadusenõuetele, jõuavad kassaatorid eitavale vastusele.

Kõige pealt ei olevat õige Kohtupalati seisukoht, et tsiiviilnõudjaks olevat käesoleval juhul Kaubandus-Tööstusministeerium (Majandusministeerium) ja et Kaubandus-Tööstusministeerium olevat iseseisvalt omal nimel tellimise andnud ning raha saatnud. Siin olevat Kohtupalat arvesse võtmata, jätnud tunn. Kurroti seletuse, et Väliskaubanduse Nõukogu otsuse põhjal, Sõjaministeeriumi ülesandel ja kulul olevat 50 000 komplekti riiete ostmist toimetanud Riigi kaubaagentuur, kui vahetalitaja ministri ametnik Londoni agendi Puhki kaudu. Sellest olevat selgesti näha, et ostja ja kulude kandja ning ülesande tegija olnud Sõjaministeerium. Ka tulevat end. Vene Senati üldk. 1911 a. nr. 27 seletuse järgi igasugune kontrahendi nõudmine selle lepingu järgi juhtida mitte Puhki, vaid Sõjaministeeriumi kui ülesande andja vastu. Ekslik olevat ka Kohtupalati seisukoht, nagu oleks riiete ostmise ülesandjaks olnud Väliskaubanduse Nõukogu, kes olevat teotsenud ministri ametnik organina, sest see nõukogu, kui lubade andmist otsustav asutus, ei olevat võinud ostusid ega nende ülesandeid teha. Lõpuks olevat Sõjaministeeriumi komisjon 26. apr. 1921 a. saadetud riietest ühe osa vastu võtnud ja teise osa tagasi andnud. Neil põhjustel võivat tsiiviilnõudjaks olla ainult Sõjaministeerium.

Teiseks ei olevat õige Kohtupalati seisukoht, nagu tuleks tsiviilnõude alus tõestatuks lugeda juba süüteo olemasolemisega ja kohtualuse süüditunnistamisega vastavalt süüküsimusele, sest BES § 3284 nõudvat ühes süüditunnistamisega ka kausaalsideme tunnistamist süüteo ja tsiviilnõudes avaldatud kahju vahel, kusjuures süütegu peab suhtuma kahjusse nagu põhjusjärelusse. Käesoleval juhul ei olevat aga kohtulikul asjaarutamisel korda läinud kindlaks teha, et kahju tekkimise ja süüteo vahel oleks vajalik kausaalside olemas, sest ei olevat kindlaks tehtud, et Tallinna jõudnud halb kaup oleks vastu võetud, vaid olevat jõusse jäänud oletus, et vastuvõetud hea kaup olevat peale selle vastuvõtmist mingil viisil ära vahetatud.

Edasi arvavad kassaatorid, et kuigi asuda Kohtupalati seisukohale, et Puhk on süüdi järelevalve mitteteostamises ja et selle tema hooletuse tagajärjel on tekkinud kahju, siis tulevat tunnustada, et Puhki vastutus kahju eest oleks võinud olla vaid subsidiaarne, kuna tema negatiivse süüteo koosseisu tagajärjel on osutunud mitte ärahoituks kahju, mida oma positiivse teoga olevat tekitanud Williams ja Grainger. Vastutuse subsidiaarsuse mõte seisvat aga selles, et Puhk peaks selle kahju, mida tekitanud teised oma teoga, katma tingimusel, kui kahjutekijad ise seda ei kata ega tasu. Olevat aga kahjutekijad — positiivsed süüdlased — ise selle tasunud, siis langevat ära Puhki kui subsidiaarse vastutaja kohustus tasuda veel kord seda kahju, kuna viimane ei kuuluvat kahekordsele tasumisele ega võivat aluseks osutada põhjuseta rikastumiseks (BES § 3734).

Mis puutub tsiviilnõude suurusse, siis arvavad kassaatorid, et kahju suurus käesoleval juhul kujunevat sellest, mis osutub otsekoheseks kahjusaaja rahaliseks kahanemiseks tema varanduses süüteo põhjal ja selle järelalusena. Kohtupalat olevat otsusele jõudnud, et kahju olevat tekkinud ja järelikult olevat ilmsiks tulnud tsiviilnõudja varanduses rahaline kahanemine süüteo põhjal ja järelalusena, ja nimelt väljamõistetud summa määral. See Kohtupalati järeldus ei vastavat asjaoludele ega arvestustele, nagu need olevat selgunud ekspertide arvamustes, ega ka seadustele, mis käsitlevad kahjude eest vastutust, nende hindamist ja tasumist, kui ka arvepidamist ja välisraha hindamist.

Puhkile olevat esitatud süüdistus NS § 492 põhjal, mille järgi vastutavad nii vastuvõtja kui ka kauba äraandja. Järelikult BES § 3337 põhjal vastutavat vastuvõtja ja kauba äraandja nehide ühise süüteo läbi tekkinud kahju eest solidaarselt. Süüteo läbi tekkinud kahju suhtes võivat kahju kannataja ja selle tekitajad omavahel kokku leppida. Seda olevat ka käesoleval juhul tehtud sel teel, et 12. okt. 1921 a. olevat uuendatud endine vahekord lepinguga, mis käsitanud 50 000 komplekti ostmist ja selle ostulepingu täitmist; kahjusaaja olevat nõus olnud Tallinnasse jõudnud 20 000 komplekti vastu võtma sel kujul, nagu need Tallinnas osutunud, ja selle vastutasuks olevat müüja nõus olnud tagasi võtma kahjusaajalt temale mitte enam tarvilised veel Londonis olevad 30 000 komplekti, makstes kahjusaajale nende hinnana £ 51 750, mis summaga olevat kahjusaaja kahju täiesti kaetud. Selle 12. okt. 1921 a. sõlmitud uue lepinguga olevat endine leping, mis Puhki poolt sõlmitud, tühistatud ja Puhk kui solidaarvastutaja olevat ka igasugusest vastutusest vaba. Et 14 000 komplekti ostmisel saadud kahju olevat kaetud, siis olevat ka NS § 492 ette nähtud kahjude tasumine täidetud.

Lõpuks olevat Kohtupalat läbi arutamata jätnud asjaolu, et 30 000 kompl., mis vastasid küll lepingutingimustele, kuid mis osutusid kõlbmatuiks sõjaväelastele, olevat ostetud mitte ainult sõjaväelastele, vaid ka kaevandus- ja metsatöölise tarvis ja et need pidid vastama lepingule, aga mitte mingisugustele eritingimustele väljaspool lepingut.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse ära kuulanud, leidis Riigikohus, et tsiviilnõudja Majandusministeeriumi voliniku vann. adv. J. Teemandi kass.-kaebus tuleb tagajärjeta jätta, kuna kohtualuse Aleksander Puhki kaitsjate vann. adv. A. Maureri, A. Peedi ja Th. Rõugu kass. kaebuse rahuldamiseks tuleb Kohtupalati otsus tsiviilnõude osas tühistada, muus osas aga kaitsjate kass. kaebus tagajärjeta jätta.

1896 a. nr. 4 on end. Vene Senat seletanud, et tsiviilnõudja ei ole kohustatud kahjutasu summat täpsalt ära määrama, kuid kui ta seda siiski on teinud, siis ei ole tal õigust seda kindlaksmääratud summat suurendada, sest see käiks TKS § 332 nõuete vastu ja tsiviilnõude summa kindlaksmääramine tähendab selle õigeksvõtmist tsiviilnõudja poolt. Seesugusele seisukohale on ka asunud Kohtupalat. Kuid siin on Kohtupalat arvesse võtmata jätnud käesoleva juhu iseärasuse ja nimelt selle, et tsiviilnõudja suurendas nõudesumma pärast asja täiendavat eeluurimist, kus ilmsiks tuli uusi asjaolusid. Seesugusel tingimusel ja arvesse võttes seda, et see suurendatud tsiviilnõude summa oli kohtule esitatud KKS § 7 ette nähtud tähtajal, oli tsiviilnõudja õigustatud oma nõudesummat tõstma. Seepärast on õige tsiviilnõudja voliniku vann. adv. J. Teemandi väide, et Kohtupalati seisukoht, nagu ei oleks tsiviilnõudjal õigust olnud nõudesummat suurendada, ei ole õige. Kuid sellel Kohtupalati eksitusel ei ole mingit tähtsust, sest et Kohtupalat on ainult mööda minnes säärasele seisukohale asunud ja see eksitus ei ole mingit osa mänginud tsiviilnõude summa väljaarvamisel, mis üsna õigesti on välja arvatud. Seepärast ei saa seda Kohtupalati eksitust kass. põhjuseks võtta.

Mis puutub tsiviilnõudja teise väitesse, nagu poleks Kohtupalat läbi kaalunud, kas A. Puhk on kohustatud välja maksma ka need kahjud, mis selle läbi tekkinud, et riik kaotas 30 000 komplekti pealt Londonis väljamakstud kulud ja rahaprotsendid, siis peab tähendama, et Kohtupalat ei olnud kohustatud seda küsimust kaalumisele võtma, sest et need kulud ei ole otseses ühenduses A. Puhkile süükindlustatud teoga.

Neil põhjustel tuleb tsiviilnõudja voliniku kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Mis puutub aga kohtualuse kaitsjate kass. kaebusse, siis leiab Riigikohus järgmist:

Riigikohus ühineb Kohtupalati seisukohaga ja leiab, et kohtualuse A. Puhkile süüdistusakti järgi esitatud süüdistus selles, et „tema Eesti Vabariigi Londoni kaubaagendina 1920 a. teenistuses olles ja Väliskaubanduse Nõukogu ülesannet — riiklikuks otstarbeks 50 000 komplekti kantud, kuid kõlblikke sõjaväeriideid — sineleid, frentše ja pükse osta — täites ning sellekohast lepingut inglise firma Williams Co-ga sõlmides, vastu kohustusi ettevaatamatult talitades, 1920 a. sügisel võttis vastu nimetatud firmalt Londonis proovidele mittevastavaid ja kandmiseks kõlbmatuid riideid, sünnitades sellega riigile kahju 26 687 752 marka“, sisaldab kõik NS § 411 ettenähtud süüteo tunnused, aga mitte süüteo tunnused, mis ette nähtud NS § 492, nagu seda väidavad kassaatorid.

Kohtupalat on üsna õigesti seletanud, et NS § 492 näeb ette Hankeseaduse korra rikkumist, nagu see selgub selle paragrahvi kuuluvusest NS V jaotuse 6 ossa, selle asetusest §§ 491 ja 493 vahel, mis räägivad hankelepingust, ja selle paragrahvi teksti sõnastusest, ja et NS § 492 ette nähtud süüteo subjektid võivad olla ainult hankijad ja vastuvõtjad, s. o. erisubjektid, mis ette nähtud Hankeseaduses. Käesoleval juhul ei ole aga 50 000 komplekti pealisriiete ostmisel Londonis Hankeseadust käsitatud ja seepärast ei tule ka A. Puhki Hankeseaduse korras sõlmitud lepingu järgi ostetud riiete vastuvõtjaks pidada. Neil põhjustel ei saa süüdistusakti järgi A. Puhkile esitatud süüdistust NS § 492 järgi kvalifitseerida, olgugi et prokuratuur on tahtnud ja katsunud seda teha.

Küll selgub aga A. Puhkile esitatud süüdistusest, mille redaktsioon küll puudulik, et see sisaldab kõik tunnused, mis on ette nähtud NS § 411. Viimane paragrahv näeb ette ametikohuste rikkumist hooletuse tõttu või teiste sõnadega, ettevaatamata tegu ametialal, mille tagajärjel oli tähtis korratus ametialal, nagu seda õigesti tähendab Kohtupalat.

Ka käesoleval juhul oli A. Puhki vastu tõstetud süüdistus selles, et ta riigiteenistuses olles oma ametikohustusi rikkus hooletuse läbi, mis selles seisis, et ta vastu võttis proovidele mittevastavaid ja kandmiseks kõlbmatuid riideid, sünnitades seega tähtsa korratuse ametialal (26 687 752 m. suuruse kahju).

Kuigi õigeks võtta kassaatorite arvamuse, et süüdistusakti järgi esitatud süüdistuses tarvitatud „proovide“ all tuleb mõista just neid proove, millest jutt 29. okt. 1920 a. lepingus ja et sõnade all „kandmiseks kõlbmatuid riideid“ peab mõistma ainult vastuvõetud riiete mittevastavust lepingus ette nähtud kvaliteedile ja et seepärast olevat A. Puhki vastu tõstetud süüdistus selles, et ta on vastu võtnud lepingus tähendatud proovidele ja lepingus ette nähtud kvaliteedile mittevastavaid riideid, mis süüdistuse redaktsioon vastab NS § 492 tekstile, kuigi kõike seda õigeks võtta, siis ei saa sellest ikkagi järeldada, nagu sisaldaks kohtualuse vastu tõstetud süüdistus NS § 492 ette nähtud süüteo tunnuseid, sest et ka seesugune „lepingus tähendatud proovidele ja lepingus ettenähtud kvaliteedile mittevastavate riiete vastuvõtmine“, mis hooletuse ja ametikohuste rikkumisega toimus, sisaldab NS § 411 ette nähtud süüteo tunnused ja iseäranis veel käesoleval juhul, kus 50 000 komplekti pealisriiete ostmise leping ei ole Hankeseaduse korras sõlmitud, nagu see ülalpool juba esitatud. Neil põhjustel langevad ära kassaatorite väited, nagu oleks A. Puhk süüdi mõistetud süüteos (NS § 411 järgi), milles ei olevatki tema vastu süüdistust tõstetud ja mis olevat rängemalt karistatav kui esialgne süüdistus NS § 492 jao I järgi. Samuti ühineb Riigikohus Kohtupalati poolt NS § 492 jao I suhtes võetud seisukohaga ja leiab, et ses paragrahvis on ette nähtud kuritegu, mis karistatav kahjusumma sissenõudmisega või teiste sõnadega, rahatrahviga, mille suurus sõltub tekitatud kahju suuruselt ja mis NS §§ 84 ja 85 põhjal on asendatav kas kinnipidamisega või seltskondlikkude töödega. Et NS § 492 1. jaos on ette nähtud kuritegu ja et selle õiguslik tagajärg — kahjusumma sissenõudmine — on rahatrahv, see selgub peamiselt sellest, et seadusandja ise nimetab § 492 2. jaos selle paragrahvi esimese jao teo koosseisu „süüteks“ ja seal ette nähtud kahjutasu sissenõudmist rahatrahviks.

Kassaatorid vaidlevad selle põhjustuse vastu ja leiavad, et kui püüda asendada § 492 2. jao vastavaid sõnu „sije prestuplenije“ esimese jao teo koosseisuga, siis saaks lause „kui etteväätamata vastuvõtmine on korda saadetud meelega j.n.e.“, mis oleks absurdne. Seepärast olevat sõnad „sije prestuplenije“ teises jaos ainult redaktsiooniline arusaamatus. See kassaatorite väide on täiesti õige ja NS § 492 2. jao redaktsioon äratav kassaatorite poolt tähendatud põhjustel tõesti arusaamatusi, kuid see väide ei lükka ümber tõsiasja, et seadusandja on ikkagi § 492 2. jaos nimetanud sama paragrahvi esimese jao teo koosseisu „süüteks“ ja et § 492 2. jagu nimetab sama paragrahvi esimeses jaos ette nähtud „kahjutasu sissenõudmist“ rahatrahviks, millest järgneb, et NS § 492 1. jagu kõneleb süüteost.

Mis puutub kassaatorite väitesse, nagu oleks Kohtupalat oma kolme „redaktsioonilise parandusega“, mis tehtud esialgses süüdistuses (NS § 492 järgi), selle viimase faktilise teo koosseisu asendanud teisega ja seega üle läinud täiesti uuele süüdistusele (NS § 411 järgi), siis võiks see väide õige olla, kui asuda kassaatorite seisukohale ja olla arvamusel, et süüdistusakti järgi oli kohtualusele esitatud süüdistus mitte NS § 411, vaid NS § 492 järgi. Kuid, nagu juba eespool tähendatud, Riigikohus leiab, et kohtualusele A. Puhkile süüdistusakti järgi esitatud süüdistus ei ole kvalifitseeritav NS § 492 järgi, vaid et see süüdistus sisaldab NS § 411 ettenähtud süüteo tunnuseid. Viimasest seisukohast aga lähtudes tuleb Kohtupalati poolt esialgses süüdistuses tehtud parandustele vaadata kui redaktsioonilistele ja KKS § 751 põhjal lubatud parandustele. Et nende paranduste mõte ja eesmärk on Kohtupalati poolt üksikasjaliselt põhjendatud ja et nende põhjustustega ühineb ka Riigikohus, siis ei loe Riigikohus tarvilikuks selle küsimuse juures pikemalt peatuda.

On õige kassaatorite tähendus, et esialgses süüdistuses „proovidele mittevastavate“ riiete all tuleb mõista riideid, mis ei vastanud proovidele, millest on jutt 29. okt. 1920 a. lepingus, mitte aga sääraseid riideid, mis ei vastanud Kaubandus-Tööstusministeeriumilt antud spetsifikatsioonidele, nagu seda arvab Kohtupalat. Kuid sellel eksitusel ei ole olulist tähtsust, sest tegelikult, nagu see selgub asja toimetusest, ei vastanud kohtualuse A. Puhki poolt

vastu võetud riided ei 29. okt. 1920 a. lepingule lisatud proovidele ega ka ministeeriumist saadetud spetsifikatsioonidele.

Ei vääri tähelepanu kassaatorite väide, nagu oleks võinud käesolevas protsessis tsiviilnõudjana esineda ainult Sõjaministeerium, mitte aga Majandusministeerium, sest Väliskaubanduse Nõukogul ei olevat üldse õigust ostusid ja nende ülesandeid teha, nagu seda ekslikult arvab Kohtupalat j.n.e.

Vabariigi Valitsuse poolt 15. aug. 1919 a. vastu võetud ja väliskauplemise kohta antud ajutiste määruste § 5 (RT 64 — 1919) on näha, et kõik valitsuse nimel tehtud välistellimised otsustas lõplikult Väliskaubanduse Nõukogu. Asjatoimetusest nähtub, et 9. sept. 1920 a. otsustas Väliskaubanduse Nõukogu „tellida Puhki läbi 50 000 khaki kantud pükse, sineleid ja kuube“, et 14. sept. 1920 a. telegrammiga nr. 9051 tellis Väliskaubanduse Nõukogu 50 000 kompl. pealisriideid ja et selle tellimise täitis A. Puhk, kes teenis Londonis kaubandusliku agendina. Vabariigi Valitsuse poolt 15. aug. 1919 a. vastu võetud ajutistest määrustest väliskauplemise kohta (RT 64 — 1919) ja Vabariigi Valitsuse poolt 25. juunil 1919 a. vastu võetud määrusest (RT 43 — 1919) on näha, et Väliskaubanduse Nõukogu on loodud Kaubandus- ja Tööstusministeeriumi organina. Samuti kuulus ka Riiklik Kaubaagentuur sama ministeeriumi organite hulka (RT 175/176 — 1920 a.). Seega ostis Kaubandus-Tööstusministeerium oma ametniku kaudu 50 000 komplekti riideid ja, nagu see selgub telegrammist nr. 10400, nende riiete eest maksis ka Kaubandus-Tööstuseministeerium. Seepärast ei ole kahtlust, et Kohtupalat on üsna õigesti käesolevas asjas tsiviilnõudjaks tunnistanud Majanduseministeeriumi, kui Kaubanduse-Tööstuseministeeriumi õigusliku järeletulija.

Kohtupalat on üksikasjaliselt seletanud, et kõlbmatud pealisriided sattusid ostetud kauba hulka nimelt kauba vastuvõtmisel. A. Puhk on aga süüdi mõistetud just selles, et ta hooletult pealisriideid vastu võttis ja seeläbi riigile kahju sünnitas. Seega langeb ära kassaatorite väide, nagu ei oleks asjas kindlaks tehtud kausaalside süüteo ja tsiviilnõudes avaldatud kahju vahel. On ebaõige kaitsjate arvamus, nagu vastutaks käesoleval juhul NS § 492 järgi solidaarselt Williams ja A. Puhk, sest esiteks ei ole Williamsi vastu süüdistust: üldse tõstetud ja teiseks tõsteti süüdistus A. Puhki vastu mitte NS § 492, vaid NS § 411 järgi, milles teda ka süüdi mõisteti. Seepärast on Kohtupalat üsna õigesti seletanud, et A. Puhki poolt toimepandud süüteo läbi tekkinud kahjude eest vastutab NS § 59 järgi ainuüksi A. Puhk.

Williamsi ja Eesti Valitsuse vahel 12. okt. 1921 sõlmitud lepingu suhtes on Kohtupalat seisukohale asunud, et sel lepingul ei ole käesolevas asjas mingit tähtsust, sest NS § 59 järgi olevat kahjutasumise aluseks süütegu, aga mitte mingisugune väljaspool seisev eraõiguslik olukord, kuna KKS § 779 tulevat mõista nii, et niihästi tsiviil-materiaalseadustel kui ka protsessuaalseadustel võivat olla subsidaarne tähendus kriminaalseaduste kõrval kahjutasu väljaarvamisel.

Selles küsimuses ühineb Riigikohus kaitsjate seisukohaga ja leiab, et NS § 64 ja KKS § 779 põhjal on ainult tsiviilprotsessi normidel kriminaalprotsessis subsidaarne tähendus ja kriminaalkohus võib neid tarvitada ainult niipalju, kuipalju nad ei ole vastuolus kriminaalprotsessi normidega (näit. kriminaalkohus ei tohiks tarvitada tsiviilprotsessi § 485 ette nähtud tõendust-vannet, sest et vanne kui tõendus on kriminaalprotsessile võõras j.n.e.), kuna aga tsiviilmateriaalseaduste tarvitamine kr. protsessis sünnib piiramatult. Seepärast oli A. Puhkil õigus tsiviilnõude tagasilükkamiseks tugeada 12. okt. 1921 a. lepingule (eeluur. toim. lehek. 102), et näiteks tõendada, et selle lepinguga on Eesti Valitsus 20 000 kpl. riiete pealt saadud kahju sissenõudmisest loobunud („Eesti Valitsus on nõus vastu võtma 20 000 kompl.“, „Eesti Valitsus on nõus H. Williamsile välja andma niisugused dokumendid, mis õigustavad Williamsi pakkijate käest kahjutasu nõudma“) või et see kahju on juba kaetud j.n.e. Neil põh-

justel oleks pidanud kohus 12. okt. 1921 a. lepingu lähemale kaalumisele võtma. Seda tege-
mata jättes, rikkus Kohtupalat oluliselt KKS §§ 779 ja 766.

Neil põhjustel ja KKS § 912 juhatusel Riigikohus **otsustas**: kohtualuse A. Puhki kaits-
jate kass. kaebuse rahuldamiseks Kohtupalati otsus 25. novembrist 1929 a. tsiviilnõude osas
tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks ses osas samale kohtule teises koosseisus. Muus osas
kohtualuse A. Puhki kaitsjate kui ka tsiviilnõudja Majandusministeeriumi voliniku vann. adv.
J. Teemandi kass. kaebused tagajärjeta jätta.

Nr. 110.

KRIMINAAL-OSAKOND.

17. septembril 1930 a.

*Kohtupalati prokuröri vanema abi A. Assori kass. protest Kohtupalati otsuse peale 25. märts.
1930 a. Osvald Hallopi ja Aleksander Pijoni süüd. NS §§ 338, 341, 362 ning Osvald Haagi ja
Abram Scheini süüd. NS §§ 13, 294 ja RNS § 15, 177 järgi.*

Eesistuja os. esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jucum,
Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse, kohtualuste Abram Scheini ja Osvald Haagi kaitsjate V. Jaurami ja vann.
adv. K. Grau ja A. Maureri seletused ja prokuröri arvamuse ära kuulunud, leidis Riigikohus, et
Kohtupalati prokuröri vanema abi A. Assori kassatsioonprotest tuleb osalt rahuldada.

Kohtupalati otsusega 25. III. 1930 a. on metsakauplejad Abram Schein ja Osvald Haag
õigeks mõistetud — Schein selles, et tema ettekavatsetult ja ühiselt teotsedes Antsla metskonna
ametniku Aleksander Pijoniga ja Aleksander Toomiga, ostes Aleksander Pijoni kaudu riigi-
metsast metsamaterjali 1927 a. jooksul, teadvalt koostas tööle mittevastava
sisuga ametlikud veotähed sel teel, et Aleksander Pijon tema, Scheini, ette-
ütlemisel välja kirjutas veotähed: nr. 212 A. Toomi nimele, nr. 213 — K. Abilise nimele,
nr. 214 — J. Raua nimele, nr. 215 — J. Joakiti nimele, nr. 216 — A. Järliku nimele, nr. 217
— J. Sibula nimele, nr. 218 — R. Prisko nimele, nr. 219 ja 220 — Jaan Järliku nimele, nr. 243
— A. Toomi nimele, nr. 244 — K. Abilise ja nr. 257 — A. Toomi nimele, veotähtedel
nr.nr. 212—220 ära tähendades, nagu oleks materjal müüdud 3. III. 1924 a., veotähtedel
nr.nr. 243, 244 ja 257 ajut. juhtn. § 29 p. 1 lit. d alusel, peale selle Aleksander Toomil neile
veotähtedele, peale veotähe nr. 252, ostjana oma nime „A. Toom“ alla laskis kirjutada, ja
veotähel nr. 257 ostja allkirja „A. Toom“ Aleksander Toomi teadmata ja nõusolekuta alla kir-
jutas ja siis need teadlikult võltsitud veotähed metsavahile
metsamaterjali kättesaamiseks esitas. Haak — selles, et ta ettekavat-
setult ja ühiselt talitades Antsla metskonna ametnikkudega Antsla metskonna ametliku d
veotähed nr.nr. 255 ja 256 — 1. VII. 1927 a., nr. 262 — 2. VIII. 1927 a. ning nr.nr. 199,
200 ja 201 — 2. IV. 1928 a., mille järgi tema metsamaterjali ostes teiste isikute ni-
mele välja kirjutas oma käega neil veotähtedel tähendatud ostjate allkirjad vas-
tavalt „Kask“, „Krimses“, „J. Kask“, „G. Krimses“, „P. Saaron“ ja „Liibert“ kirjutas nimeta-
tud isikute teadmata ja loata, ja neid dokumente materjali kättesaami-
seks tarvitas. Antsla metskonna metsaüleva asjaajaja Osvald Hallop ja kontoriametnik
Aleksander Pijon on tähendatud veotähtede võltsimises süüdi tunnistatud Scheini ja Haagi
osavõtuta ja selle eest NS § 362 järgi karistatud.

Kassaator palub Kohtupalati otsus Abram Scheini ja Osvald Haagi suhtes tühistada
järgmistel põhjustel ning tunnistada, et nad on teotsenud kokkuleppel Hallopi ja Pijoniga:
1) Kohtupalat ei võtnud arvesse tunnistaja Viilupi ja asjatundjate Karu ning Orra seletusi,

millest järgnevat, et veotähele ostjana allakirjutaja peab ka tõeline ostja olema või allakirjutajal peab ostjalt volitus olema, sest veotäht olla ainuke dokument, mille järgi otsustada saab, kas materjal on õigele ostjale läinud ja kas ostjal on õigus tähendatud tingimustel osta; 2) Kohtupalat, arvates veotähte ametlike dokumentide hulka, on seda ebaõigelt iseloomustanud, leides, et ostja allkiri ei olevat dokumendi oluline-osa ja isegi ülearune, ega muutvat asja see asjaolu, et veotähtede lahtrisse „ostja“ on Haagi ja Scheini käega alla kirjutatud igasugused nimed, kes tegelikult ostjad ei ole, sest metsarevidendi Künigi tunnistuse järgi Antsla metskonnas valitseva praksise järgi sellised nähtused olid olemas; 3) Kohtupalat väidab, et ametialastest võltsimistest on eraisikute osavõtt võimalik, sest võltsimine ei sisalda niisuguseid erilisi elemente, millega on iseloomustatud Hallopi ja Pijoni kui ametnikkude tegevus, kuna siiski ta ühineb rahukogu väitega, et veotähtede võltsimises on süüdi Hallop ja Pijon üksinda, kuna NS § 294 selge mõiste järgi eraisikud ei või karistust kanda niisuguse ametliku võltsimise eest, kus on paigutatud ebaõigeid andmeid ametlikku dokumenti; 4) see väide olla lausa vastuolus end. Vene Senati krim. kass. departemangu seletustega 1906 a. nr. 9 ja 1916 a. nr. 4 ning Riigikohtu otsusega 5. III. 1925 a. Kohki ja Piiri asjas, millele tuginedes prokuratuur asub kindlale seisukohale, et eraisikute osavõtt ametlike dokumentide intellektuaalsest võltsimisest on karistatav NS § 294 järgi; 5) Kohtupalat ei arutanudki küsimust Haagi ja Scheini süü kohta võltsitud dokumentide kasutamises, olgugi et see süüdistus neile on esitatud.

Kassaatoril on õigus ses mõttes, et tunnistaja Viilupi ja asjatundjate Karu ja Orra seletusi pole võetud Kohtupalati otsuse motiividesse, kuid selles ei peitu olulist seaduserikkumist, sest Viilup, Karu ja Orra kirjeldavad seda korda, mis seaduse järgi metskondades peab olema, kuna Kohtupalat on lähtunud Antsla metskonnas 1927 ja 1928 aastal tegelikult valitsenud ja metsarevidendi Künigi poolt kirjeldatud korrast või korratusest. Sisuliselt ei või kassatsiooni korras Kohtupalati lähtekoht läbikatsumisele tulla, sest KS § 5 põhjal kassatsioonikohus ei tungi asja sisusse.

Teine kassaatori tähendus, nagu oleks Kohtupalat veotähte ebaõigelt iseloomustanud seeläbi, et ta on otsusele jõudnud, et ostja allkiri veotähel ei ole tähtis, sest veotäht, kui ametlik dokument, moodustab ettekirjutise metsavahile veotähes tähendatud metsamaterjal veotähe esitajale välja anda, käib asja sisu kohta ja sellepärast ei kuulu läbikatsumisele kassatsiooni korras.

Kassaatori kolmas tähendus Kohtupalati otsuse motiivis leiduva vastuolu kohta on ekslik. Kohtupalat asub seisukohale, et üldiselt on eraisikute osavõtt ametialasest võltsimisest küll võimalik, kuid mitte sel korral, kui ametialane võltsimine väljendub ebaõigete teadete paigutamises ametlikku dokumenti, sest säärast süütegu võib ainult ametnik korda saata, kelle käsutusel on õiged teated ja kelle ametikohus seisab õigete teadete paigutamises ametlikku dokumenti.

Riigikohus kõige pealt peab konstateerima, et kassaatori lähtekoht, nimelt end. Vene Senati krim. kass. dep. seletus 1916 a. nr. 4 Mikrjukovi asjus, on ekslik, sest nimetatud seletus on antud tol ajal, kui oli maksma pandud NS § 272¹⁻⁷ ja § 382 oli maha kustutatud (Vene seadl. ja korr. kogu 1916 a. nr. 38 art. 206). NS § 272² järgi karistati sama seaduse § 31 astme 3 või 4 või § 38 astme 1 järgi süüdlast 1) kingituse või mõne teise varandusliku kasu lubamises, pakkumises või andmises riigi- või omavalitsuseteenijale selleks, et teda mõjustada täitmata jätta tema peale seadusega pandud kohuseid või kurjasti tarvitada oma seaduslikku võimu, või 2) tähendatud kingituse või varandusliku kasu andmises juba täitmata jäetud kohuse või kordasaadetud kuritarvituse eest. Kuid 7. VII. 1917 a. antud seadusega (Vene seadl. ja korr. kogu 1917 a. nr. 156 art. 865) on NS § 272¹⁻⁷ oma maksvuse kaotanud ja Senati seletus Mikrjukovi asjas oma tähenduse. Riigikohus põhimõtteliselt asub seisukohal, et eraisikute osavõtt ametialastest süütegudest on võimalik ja karistatav, kuid mitte kõigist ametialastest süütegu-

dest ja mitte igasugune osavõtt. Juba 1882 a. on end. vene Senati krim. kass. departemang Sarkisovi asjas (nr. 40) tähelepanu pööranud asjaolule, et ametialased süüteod jagunevad kahte gruppi: 1) puhtametialased, mis väljenduvad ametniku peale pandud kohuste rikkumises ja sellepärast võivad korda saadetud saada ainult selle ametniku poolt, kelle peale seadusega need kohused on pandud, ja 2) mitte-puhtametialased, mis väljenduvad ametnikohuste rikkumisega seotud üldsüütegude kordasaatmises. Esimese grupi süütegude karistused on peajasjalikult niisugused, et neid eraisiku peale panna ei saa, näit. teenistusest väljaheitmine, ametist vallaandamine, teenistuseajast teatava aja kaotamine, ametist tagandamine, ümberpaigutamine kõrgemast ametist madalamale, noomituse teenistuskirja kandmine j.n.e. Teise grupi süütegude karistused on peajasjalikult üldkaristused, mis ametnikule määratakse kõrgemal määral sellepärast, et ta üldsüüteo kordasaatmisega on rikkunud ka oma ametnikohuseid. Tekib küsimus, missugune osavõtt puht-ametialasest süüteost on mõeldav eraisikule. Nähtavasti ainult avatlemine ja seesuguse puht-ametialase süüteo varjamine, mille eest on seaduses ette nähtud karistus, mis ka eraisiku suhtes on kohaldatav, kuid neis puht-ametialastes süütegudes, kus ametnikku ähvardab spetsiaalne ametlik karistus, mida ei saa eraisiku suhtes NS §§ 120 ja 125 põhjal kohaldada (Nuhtlusseaduses ei ole ette nähtud ametlikkude karistuste asendamist üldkaristustega), ei ole eraisikute osavõtt mõeldav. Mis puutub aga mitte-puhtametialastesse süütegudesse, siis tuleb tähendada, et neist on eraisikutel osavõtt võimalik niivõrt, kui võrreldakse eraisiku tegevus moodustab üldkuriteo. Käesoleval juhul, nagu nähtub eespooltoodud vastustest süütekohustele, on tegemist ametialase võltsimisega, mis väljendus ebaõigete teadete teadvalt ja meelega paigutamises ametlikku dokumenti metsaametnikkude Osvald Hallopi ja Aleksander Pijoni poolt Scheini avatlemisel ja Haagi osavõtul, mis võltsimine, nagu allpool selgub, eraisikute kohta karistatav ei ole. Kohtupalati otsuse motiivist selgub, et nii Scheini avatlemine kui ka Haagi osavõtt on tõestamata jäänud. Seega ei või see küsimus enam arutusele tulla kassatsiooni korras. Kuid Kohtupalati otsuse motiives ei ole puudutatudki küsimust võltsitud dokumentide kasutamise kohta Scheini ja Haagi poolt sellele vaatamata, et Kohtupalat on ülaltoodud veotähti võltsituks ja nende võltsimises Hallopi ja Pijoni süüdi tunnistanud. Nähtavasti on see asjaolu seletatav sellega, et küsimuste redaktsioon (küs. 14 ja 19) ei ole kokkukõlas KKS § 756 nõuetega. Kui Kohtupalat eitas Scheini ja Haagi osavõttu võltsimisest, tärkas paratamatult küsimus, kas Schein ja Haag, kes esitasid võltsitud veotähti metsavahile metsamaterjali kättesaamiseks, on seeläbi kuriteo toime pannud või ei pannud toime, olgugi et veotähed olid võltsitud Hallopi ja Pijoni poolt ilma nende osavõttuta? Kaitsjad leiavad, et Kohtupalati otsuse motiivist võib välja lugeda eitava vastuse sellele küsimusele. Riigikohus leiab, et kaitsjate väide on ekslik. Kohtupalat on tunnistanud, et metsaametnikud Hallop ja Pijon, müües metsamaterjali soodustatud hindadega Scheinile ja Haagile, on oma ametivõimu piirest üle astunud, ning veotähtede võltsimine on aset leidnud selle süüteo varjamiseks. Sellepärast pidi Kohtupalat arutusele võtma eraldi küsimuse võltsitud veotähtede kasutamise kohta ja, arvesse võttes veotähtede sisu ja nendel olevad allkirjad, otsusele jõudma, kas kohtulik uurimisel selitatud andmete järgi peitub tähendatud võltsitud veotähtede kasutamises kuritegu ja missugune. Kassaatori väide, nagu oleks vastutav NS § 294 järgi eraisik intellektuaalse ametliku dokumendi võltsimise eest, ei ole õige, sest maksva Nuhtlusseaduse paragraafidest ja kohtupraktisest (end. Vene Senati krim. kass. dep. seletused 1891 a. nr. 17, 1894 a. nr. 20, 1906 a. nr. 9 jt.) nähtub, et intellektuaalsest võltsimisest eraisiku poolt võib rääkida neil juhtudel, kus ametnik peab dokumenti mahutama teateid, mille esitamine on seadusega pandud eraisikute peale, kes ka selle eest vastutust kannavad, et need teated vastaksid tõele, näit. NS § 943 j. 3 ühes täiendusega, § 1406, § 1554, RNS § 176¹ jt.

NS § 294 käib järeletehtud ametlikkude dokumentide, kui ka niisuguste ehtsate ametlikkude dokumentide kohta, milles on tehtud kuritahtlikult muudatusi, parandusi või väljakraapimisi, ning järeletehtud ametlikkude dokumentide kui ka ehtsate, ametlikkude, kuid kuritaht-

likult muudetud sisuga dokumentide tarvitamise kohta ükskõik missuguste asjade või eesmärkide jaoks. Kaitsjad väidavad, et NS § 294 2. ja 3. jao järgi otsustades ei võiks selle § alla viia Scheini ja Haagi poolt aset leidnud „võltsitud“ dokumentide kasutamist, sest kõnesolevad veotähed olid ehtsad, olgugi et neisse olid paigutatud ebaõiged teated. Riigikohus leiab, et Schein ja Haag oleksid võetud vastutusele § 294 järgi, kui nad oleksid sääraseid veotähti järele teinud, või keegi metsaametnik, kelle ülesannetesse ei kuulunud veotähtede väljaandmine, oleks neid valmistanud ja Schein ning Haag teadvalt oleksid neid ära kasutanud, nimelt teades, et veotähtede sisu ei vasta tõeloludele. NS § 294 tuum seisab aga selles, et karistada ametlikkude dokumentide järeletegemist nende isikute poolt, kelle ülesannete hulka nende dokumentide koostamine ei kuulu, ehtsate ametlikkude dokumentide sisu kuritahtlikku muutmist, parandamist või väljakraapimist ükskõik kelle poolt, kui ka kõigi võltsitud ametlikkude dokumentide tarvitamist, nende hulgas ka seesuguste dokumentide tarvitamist, mis osutuvad võltsitaks, ainult sellepärast, et vastav ametnik on õigete teadete asemele neisse paigutanud teadvalt ja meelega ebaõiged teated. Teine asi on, kui ametlikku dokumenti eksi-kombel on paigutatud ebaõiged andmeid, siis ei ole tegemist dokumendivõltsimisega ja loogiliselt ei või siis ka olla tegemist võltsitud ametliku dokumendi tarvitamisega (vt. end. Vene Senati krim. kass. dep. seletus 1892 a. nr. 43 Antselevitši asjas).

Toodud põhjustel tuleb Kohtupalati otsus Abram Scheini ja Osvald Haagi suhtes tühistada selles osas, mis käib võltsitud dokumentide tarvitamise kohta (küs. 14 ja 19), kuna muus osas kass. protest tuleb rahuldamata jätta. Käsitades KKS § 912 Riigikohus otsustas: Kohtupalati otsus 25. märtsist 1930 a. Osvald Haagi ja Abram Scheini suhtes selles osas, mis käib võltsitud dokumentide tarvitamise kohta, tühistada ja selles osas anda asi uueks otsustamiseks samale kohtule teises koosseisus, muus osas Kohtupalati prokuröri vanema abi A. Assori protest jätta tagajärjeta.

Nr. 111.

KRIMINAAL-OSAKOND.

1./15. oktoobril 1930 a.

Meremeestekodu vol. vann. adv. M. Grossholmi kass. kaebus Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse peale 3. maist 1930 a. Herman Tõnissoni süüd. Meremeestekodu Sead. § 90 järgi.

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik H. Jucum, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse, Meremeestekodu voliniku vann. adv. M. Grossholmi seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leidis Riigikohus, et vann. adv. M. Grossholmi kass. kaebus tuleb rahuldamata jätta.

Tallinna-Haapsalu rahukogu tühistas 3. V. 1930 a. Tallinna 7. jsk. rahukohtuniku otsuse, millega Veeteede Valitsuse a./l. „Loodi“ kapten Herman Tõnisson on süüdi tunnistatud Meremeestekodu seaduse §§ 31 ja 65 mittetäitmisel ja sama seaduse § 90 põhjal karistatud 50-kroonise rahatrahviga, maksujõuetuse korral aga 10-päevase arestiga. Rahukogu otsusega on kohtualune õigeks mõistetud.

Kassaator palub rahukogu otsuse tühistada KKS § 119 ja Meremeestekodu seaduse §§ 51, 65 ja 90 rikkumise pärast, seletades oma kaebuses järgmist: 1) Kohtualuse juhtida olev laev a./l. „Lood“ kuulub ametlikku registrisse kantud merelaevade hulka ja selle laevapere munsterdamisele Meremeestekodu seaduse § 65 alusel, mida sama seaduse § 70 järgi peab toimetama laevajuht; 2) rahukogu väide, nagu ei alluks kapten Tõnisson munsterdamise kohustuse suhtes Meremeestekodu seadusele sel põhjusel, et a./l. „Loodi“ otstarve olla riigi administratiivsete kohustuste täitmine, lükatakse ümber sama seaduse § 51-ga, mis ette näeb,

et iga Eesti kodanik, kes teenib eesti laeval meremehena, peab olema registreeritud, s.t. peale munsterdatud Meremeestekodus.

Riigikohus leiab, et Meremeestekodu seaduse § 65 järgi kuulub munsterdamisele laevapere ametlikku registrisse kantud merelaevadel, mis tarvitatakse reisijate- või kaubaveoks või muuks kaubalaevandusega seotud otstarbeks, nagu pukseerimine, jäämurdmine, päästetööd j.n.e. Veeteede Valitsuse tuletornide ametile kuuluva a./l. „Loodi“ otstarve seisab aga meremärkide panemises, et kindlustada laevade ja teiste meresõiduriistade hädaohuta liikumist merel, mis nähtub Vabariigi Valitsusele alluvate asutiste koosseisude määrusest (RT 28 — 1929). Meremeestekodu seaduse § 73 nähtub, et selle seaduse alla ei kuulu muu seas teenistus riigilaevadel, mida kasutatakse riigikaitse või administratiivotstarbel (RT 28 — 1928). Sellest järgneb, et tähendatud liiki riigilaevadel teeniv juht ja meeskond ei käi nende määruste alla, mis ette nähtud selles seaduses teenistuslepingute, laevapere kohuste ja distsiplinaarkaristuste kohta, vaid nende teenistusvahetuse reguleeritakse Riigiteenistuse seaduse alusel (RT 149 — 1924). Tekib küsimus, mida tuleb mõista Meremeestekoduseaduse § 65 tähendatud sõnade all „muuks kaubalaevandusega seotud otstarbeks“? Kaubalaeva mõiste on seatud Kaubalaeva deki juht- ja meeskonna sõiduseaduses (RT 115 — 30 XII 1927). Seal öeldakse, et kaubalaevadeks loetakse kõik reisijatelaevad ja prahilaevad, nagu kaupade vedamiseks tarvitataavad laevad, vedurlaevad, päästelaevad, süvendajad, tuukrilaevad, jäämurdjad. Kaubalaevade ja abilaevade masina juht- ja meeskonna sõiduseaduses (RT 185/186 — 1925) on nimetatud veel ujuvad iseliikuvad kraanid ja tõstelaevad, ning Laevade mõõtmise seaduses (RT 85/86 — 1924 ja RT 33 — 1927) praamid. Et meremärkide panemise otstarbeks teenivad riigilaevad kuuluksid laevade hulka, mis muuks kaubalaevandusega seotud otstarbeks teotsevad, seda eriti seaduses ette nähtud ei ole.

Kassaatori viide Meremeestekodu seaduse § 51-le ei too selgitust küsimusse, sest selle paragrahvi sõnastuse järgi peaksid ka kaitseväge merelaeval teenivad meremehed munsterdamisele kuuluma, kuna sellest nähtavasti juttu olla ei või. Meremeestekodu eesmärgiks on ühendada laevanduse alal teotsevaid isikuid omavalitsuslikuks koonduseks (§ 1); kui laevanduse alal teotsevateks isikuteks lugeda ka laevade ehitamisel tegevaid isikuid, siis tuleks ka neid Meremeestekodu seaduse alla viia. Kuid Meremeestekodu ülesandeks on muu seas registreerida ainult k a u b a l a e v a d e l t e e n i v a i d Eesti meremehi, kuna mitteteenivad meremehed registreerimisele ei kuulu (§ 2). Toodust selgub, et Meremeestekodu seadusest ei saa täpsalt fikseerida, kelle kohta ta käib.

Rahukogu motiivist nähtub, et ta on seisukohale asunud, et a./l. „Lood“ kuulub riigilaevade hulka, mida kasutatakse administratiivsel otstarbel, ning sellepärast tähendatud laeva juht- ja meeskond ei kuulu munsterdamisele Meremeestekodu seaduse § 65 järgi. Riigikohus ühineb selle väitega ja sel põhjusel jätab kass. kaebuse rahuldamata.

Käsitades KKS § 174, Riigikohus otsustas: Meremeestekodu voliniku vann. adv. M. Grossholmi kass. kaebus tagajärjeta jätta.

Nr. 112.

KRIMINAAL-OSAKOND.

8. okt. 1930 a.

Aleksander Gertzeni kaebus Kohtupalati korraldava koosoleku määruse peale 26. maist 1930 a. August Suija ja Ludvig Uibo süüid. NS § 1160 j. 1 järgi.

Eesistuja osak. esimees P. Kann, ettekandja riigik. H. Jucum ja Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse ära kuulunud, leidis Riigikohus, et Aleksander Gertzeni erakaebus tuleb rahuldamata jätta, kuna valve korras tuleb Kohtupalati otsus 7. VI 1929 a.

August Suija ja Ludvig Uiibo süüdistuse asjas NS §§ 13 ja 1160 järgi tühistada Kohtute sead. § 250 põhjal selles osas, mis käib asitõenduste kohta, mis on loendatud ülevaatusprotokollides lk. 15—16, 137, 170—172 ja 270—273.

Kohtupalati otsusega 7. VI. 1929 a., mis KKS § 941 p. 2 põhjal on 7. VII 1929 a. seadusjõusse astunud, on August Suija ja Ludvig Uiibo õigeks mõistetud kahe vekslivõltsimises võltsimise fakti tõestamatuse pärast. Otsuse resolutiivses osas leidub muu seas lause „teised asitõendused, mis loetletud ülevaatusprotokollides lhk. 15—16, 137, 170—172 ja 270—273, toimetuse juures alal hoida“. Kohtupalati küsimuslehest ei leidu küsimust asitõenduste kohta ja otsuse motiivides pole sõnagi lausutud asitõendustest. Seepärast on teadmata, missugusel seaduslikul alusel ja missuguseks otstarbeks on määratud osa asitõendustest, mis peale selle pole nimetatud, toimetuse juures alal hoida.

Tähendatud kahe vekslivõltsimise omanik Aleksander Gertzen palus 14. V. 1930 a. Tartu-Võru rahukogu temale välja anda mõlemad vekslid, millest üks 100 000 marga peale ja varustatud sundotsusega ja teine 150 000 marga peale, ning viimane veksel varustada märkusega, et ta oli rahukogus akti juures, mis pärast puudus võimalus vekslit protestimiseks. Rahukogu esitas Gertzeni palve Kohtupalatile lahendamiseks ja viimane otsustas 26. V. 1930 a. Aleksander Gertzeni palve rahuldamata jätta, sest Kohtupalati otsus on seadusjõusse astunud ja enam muutmisele ei kuulu. See määrus on Gertzenile kuulutatud 31. V. 1930 a. ja juurdelisatud, et kahe vekslivõltsimise esitamises huvitatud isikud võivad esitada oma nõudmise kohtule vekslite juurdelisamiseta, ära tähendades, kus need vekslid asuvad, ja kohtul on õigus neid vekslid välja nõuda nendega tutvumiseks ja nende ettenäitamiseks pooltele. Gertzeni erakaebus selle Kohtupalati määruse peale on 6. V. 1930 a. tehtud määruse põhjal Gertzenile tagasi saadetud märkusega, et Kohtupalati määruse peale 26. maist 1929 a. võib kaevata ainult valve korras otse Riigikohtule.

Riigikohtule 11. VI. 1930 a. antud kaebuses seletab Aleksander Gertzen, et sundotsusega varustatud veksel 1 000 krooni suuruses oli 1927 a. kohtupristavile täitmiseks antud, kuna teine veksel 1 500 kr. suuruses oli pangamajas „G. Scheel ja Ko“, kust mõlemad vekslid on võetud kohtuvõimu poolt toimetuse juurde. Praegu lähevad vekslid temale tarvis nõudmise jätkamiseks, kuid vekslid talle välja ei anta, olgugi et seaduse poolt vekslite väljaandmiseks takistusi ei olevat. Vekslite võltsimise protsessist tema ei võtnud osa poolena ja seepärast tal ei olnud ka edasikaebamisõigust Kohtupalati otsuse peale. Tema kohta ei võid sellepärast ka Kohtupalati otsus jõusse astuda, seda rohkem, et ta käib KKS § 777 risti vastu. Selles paragraafis olevat selgesti öeldud, et peale otsuse jõusseastumist antakse asitõendused omanikkudele tagasi. Kohtupalati näpunäidete järgi talitada ei saa, sest need olla ebaõiged. Seepärast palub Aleksander Gertzen Kohtupalati otsust tema vekslite suhtes valve korras tühistada ja Kohtupalatile ette kirjutada mõlemad vekslid temale välja anda.

Riigikohus leiab, et Aleksander Gertzeni erapalvet vekslite väljaandmise kohta on Kohtupalat esimese kohtuastmena arutanud ja võtab sellepärast Riigikohtule antud kaebust erakaebusena Kohtupalati määruse peale 26. V. 1930 a. KKS § 777 järgi jagunevad asitõendused kahte ossa: asitõendused, mis kuuluvad tagasiandmisele ja niisugused, mis om loomult tagasiandmisele ei kuulu. Käesoleval juhul on võltsimise fakt kohtu poolt tõestamatuks tunnistatud ja seepärast kuuluvad vekslid vastuvaidlematult KKS § 777 põhjal tagasiandmisele. Vekslit võib tagasi anda ainult sellele, kellelt ta on võetud. Eeluurimise toimetusest (lk. 15) nähtub, et 100 000-margaline veksel on võetud Petseri jsk. kohtupristavilt, kuna 150 000-margaline veksel (eeluur. toim. lk. 136—137) on võetud pangamajast „G. Scheel & Ko“, mis pärast neid peab välja andma: 100 000-margaline veksel Petseri jsk. kohtupristavile ja 150 000-margaline pangamajale „G. Scheel & Ko“. Viimane veksel on protestitud ja seepärast langeb küsimus märkuse tegemise kohta iseenesest ära. Neil põhjustel on Kohtupalati määrus

26. V. 1930 a. Aleksander Gertzeni palve tagajärjeta jätmise kohta õige ja seepärast ei teeni Gertzeni erakaebus tähelepanu.

Vaadeldes Kohtupalati otsust 7. VI. 1929 a., mis 7. VII. 1929 a. on seadusjõusse astunud, leiab Riigikohus, et asitõenduste suhtes, mis otsuse järgi kuuluvad alalhoidmisele toime- tuse juures, ei vasta see osa otsusest ei sisuliselt ega vormiliselt seadusenõuetele ja sellepä- rast otsuse mõiste alla ei käi, rääkimata sellest, et seeläbi on võetud asjast poolena mitte osa võtnud isikult võimalus oma vekslid kätte saada nõudmise jätkamiseks. Kohtuotsuse reso- lutiivsest osast peab vastuvaidlematult selgesti väljenduma, missugustest asitõendustest räägi- takse, aga kui tahetakse lihtsustada kohturesolutsiooni, siis on selleks kaks teed, kas küsimus- lehes vastusena asitõenduste kohta käivalle küsimusele täpsalt ära tähendada kõik asitõendused ja nende saatus või need teated mahutada otsuse motiividesse. Kui aga asitõenduste arv peaks liiga suur olema, siis võib asitõenduste saatus jätta täiendava otsuse jaoks, millest vastav mär- kus tuleb resolutsiooni paigutada. Mis puutub käesolevas asjas asitõenduste kohta tehtud reso- ltsiooni, siis ei saa märkimata jätta, et vekslite võltsimise fakt on Kohtupalati poolt eitatud ning seepärast igasugune kahtlus kõrvaldatud vekslid maksvuse kohta kõikide vekslites tähendatud isikute suhtes, mispärast loomulikult mõlemad vekslid kuuluvad tagasiandmisele neile, kellelt nad on kohtuvõimu poolt võetud asitõendustena. KKS § 777 sõnastus ei jäta mingit kahtlust selles, et tagasiandmine pidi aset leidma otsekohe peale otsuse seadusjõusse astumist. Toodud põhjustel ei või püsima jääda Kohtupalati (7. VI. 1929 a.) otsuse resolutiivses osas lause „tei- sed asitõendused, mis loetletud ülevaatusprotokollides lkh. 15—16, 137, 170—172 ja 270—273, toimetuse juures alal hoida“, vaid tuleb valve korras Kohtute sead. §§ 249 ja 250 põhjal tühis- tada ja Kohtupalatile ette kirjutada selles osas asi uuesti arutusele võtta teises kohtukoosseisus.

Käsitades KKS §§ 777 ja 894 ja Kohtute sead. §§ 249 ja 250 Riigikohus **otsustas:** Aleksander Gertzeni erakaebus jätta tagajärjeta. Kohtute sead. §§ 249 ja 250 p. 2 põhjal tühis- tada valve korras Kohtupalati otsus 7. juunist 1929 a. August Suija ja Ludvig Uiibo süüdistuse asjas NS §§ 13 ja 1160 järgi selles osas, mis käib asitõenduste kohta „mis loetletud ülevaatus- protokollides lk. 15—16, 137, 170—172 ja 270—273“ ja selles osas anda asi uueks otsustami- seks samale kohtule teises koosseisus. Ärakiri sellest otsusest saata Kohtupalatile.

Nr. 113.

KRIMINAAL-OSAKOND.

15. okt./12. nov. 1930 a.

1) Kaebaluse Karl Puusepa kaitsja vann. adv. K. Grau ja 2) tsiviilmõudja k/m „Vennad Kim- bergid“ voliniku vann. adv. J. Elertzi kass. kaebused Kohtupalati otsuse peale 13. juunist 1930 a. Karl Puusepa süüd. NS § 13, 1655 j. III, 1659 p. 5 järgi.

Eesistuja ja ettekandja os. esimees P. Kann, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Kohtupalat kinnitas Tallinna-Haapsalu rahukogu otsuse 10./11. veebr. 1930 a., millega kohtualune Karl Puusepp oli süüdi mõistetud selles, et tema Ernst Tiksiga kokku leppides kaubamajas „Vennad Kimbergid“ mitmesuguse rauakraami vargust toime panna, selle var- guse toimepanemisest isiklikult osa ei võtnud, kuid kasusaamise sihiga lubas selle varguse toimepanemiseks oma kaasabi sellega anda, et tema lubas varguse läbi omandatud rauakraami osta ja edasi toimetada, mis kokkuleppe teostamiseks tema, peale varguse toimepanemist summas üle 1 000 kr., varastatud asju varguse toimepanijalt Ernst Tiksilt ostis ja teistele isi- kutele edasi müüs. Selle süüteo eest karistati K. Puuseppa NS §§ 13, 1655 jao III, 31 astme 4,

1659 p. 5, 31 astme 3, 134, 135, 31 astme 4 ja 148 põhjal poolteiseaastase vangirooduga ühes õiguste kaotusega ja NS § 77 ette nähtud nõuete teostamisega.

Mis puutub tsiviilnõudmisse, siis leidis Kohtupalat, et ses osas kuulub rahiukogu otsus kohtualuse Puusepa suhtes kinnitamisele, kohtualuste Abrami, Meta Katzi ja G. Limbergi suhtes aga muutmisele. Kohtupalat asus seisukohale, et kohtualune Abram on rahukogu poolt süüdi tunnistatud teadlikult varastatud asjade ostmises RNS § 180 järgi, et varastatud asjade teadlik ostmine, kui süütegu *sui generis* ei osutu vargusest osavõtmiseks ja et seepärast ei saa kohtualust Abrami BES § 337 järgi vastutavaks teha varguse läbi tekitatud kahjude eest solidaarselt vargusest osavõtjatega, vaid et teda, kui varguse läbi saadud asjade ostjat, võiks vastutavaks teha kahjusajaale sünnitatud kahjude eest ainult sel määral, kui võrt see kahju on tingitud temale inkrimineeritavast teovisist. Et aga käesoleval juhul asjaoludest ei ole selgunud, et nõudjatel oleks mingisugune kahju tekitatud just Abrami süüteo läbi, siis lükkas Kohtupalat temasse (Abramisse) puutuvas osas tsiviilnõude tagasi. Meta Katzi ja Limbergi suhtes leidis Kohtupalat, et rahukogu ei ole oma otsuse resolutsiivses osas nende vastu esitatud tsiviilnõude kohta seisukohta võtnud ja seepärast muutis Kohtupalat ses osas rahukogu otsuse ja jättis M. Katzi ja G. Limbergi vastu esitatud tsiviilnõude läbi vaatamata, sest et kohtualused M. Katz ja G. Limberg olid rahukogu poolt õigeks mõistetud, kuna aga teo karistatavuse äralangemisel pidavat ära langema ka tsiviilnõue kriminaalkohtus ja tsiviilnõue tulevat läbi vaatamata jätta.

Lõpuks leiab Kohtupalat, et tsiviilnõudjal olevat küll KKS § 859 põhjal õigus rahukogu otsuse peale edasi kaevata, kuid KKS § 944 järgi astuvat rahukogu otsus kõigis tsiviilnõudesse mittepuutuvates osades jõusse ja kui Kohtupalat tahaks tsiviilnõude aluse uuesti kaalumisele võtta, siis tuleks temal uuesti üles seada süüküsimus terves ulatuses, mis oleks aga võimatu, sest rahukogu ei olevat süüküsimuse jaotamist ette võtnud ja see jaotamine ei annaks paremusi, sest tsiviilnõuet võib rahuldada ikkagi ainult siis, kui tegu on karistatav tegu. Seepärast ei võtnud Kohtupalat tsiviilnõudja apellatsioonkaebuses palutud süüküsimust enam kaalumisele.

Kohtupalati otsusega ei jäänud rahule kohtualuse Karl Puusepa kaitsja vann. adv. K. Grau ja tsiviilnõudja volinik v. a. Elerz, kes esitasid kass. kaebused Riigikohtule. Karl Puusepa kaitsja vann. adv. K. Grau palub Kohtupalati otsust 13. juunist 1930 a. tühistada järgmistel põhjustel: 1) Kohtupalat olevat oma otsuse rajanud kaassüüaluse Tiksi rõõnale; kaassüüaluse rõõn ei olevat aga iseendast tõendus, vaid see olevat asjaolu, mis peaks kohtulikul uurimisel tõestatud saama; käesoleval juhul ei olevat aga Tiksi rõõn kohtulikul uurimisel tõendamist leidnud; 2) Kohtupalat ei olevat tunnistajate Värniku ja Tambergi seletusi arvesse võtnud; 3) Kohtupalat olevat käesoleval juhul ebaõieti kohaldanud NS §§ 13, 1655 ja 1659, sest kohtualuse Puusepa teos võiks olla ainult väärteo tunnused, mis ette nähtud RNS § 180; 4) tsiviilvastutus olenevat seaduse täpsa mõiste järgi (BES §§ 3284, 3336, 3337 ja 3444) süüdivuse küsimusest ja iga isik vastutavat ainult kahjude eest neis piires, mis tema kuriteost osavõtu läbi on kahjusajaale tekitatud, kuid käesoleval juhul olevat Kohtupalat K. Puusepalt välja mõistnud kahjutasu ka nende kaupade eest, mis Tiksi oli teistele isikutele müünud.

Tsiviilnõudja „Kaubamaja vennad Kimbergid“ volinik vann. adv. Joh. Elerz palub Kohtupalati otsust tühistada järgmistel põhjustel; 1) Kohtupalati seisukoht, nagu tuleks tsiviilnõudmine siis läbi vaatamata jätta, kui kohtualuste suhtes on õigeksmõistev otsus tehtud, ei olevat õige, sest KKS § 31-es olevat otsekohe ja selgesti öeldud, et õigeksmõistmine ei kõrvalda tsiviilnõude läbivaatamist kriminaalkohtus. 2) Kohtupalat olevat ebaõieti tõlgitsenud KKS § 944, arvates, nagu ei saaks rahukogus õigeks mõistetud isikute suhtes tsiviilnõudja edasikaebuse puhul süüküsimus Kohtupalatis enam kaalumisele tulla. KKS § 944 põhjal ei saavat Kohtupalat kass. protesti puudusel arutusele võtta karistuse küsimust, küll aga lubavat

see paragraaf arutada süüküsimust, kui see vajalik tsiviilnõude otsustamiseks (end. Vene Senati otsus 1872 a. nr. 1048).

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, leidis Riigikohus, et Karl Puusepa kaitsja vann. adv. K. Grau ja tsiviilnõudja k/m. „Vennad Kimbergid“ voliniku vann. adv. Elerzi kass. kaebused tuleb tagajärjeta jätta. Karl Puusepa kaitsja väide, nagu ei võiks kaaskaebaluse rööñ iseenesest tõendus olla ja nagu oleks rööñ asjaolu, mida peab veel kohtulikul uurimisel tõendama, ei ole õige, sest maksva seaduse järgi (KKS §§ 91¹, 681, 683—686) loetakse kohtualuste seletused (kuhu kuulub ka rööñ) tõestuseks, mida kohus peab hindama ja mida ta võib kohtuotsuse aluseks võtta (KKS § 766). Mis puutub aga eriti rööñnasse, siis on Riigikohus juba seletanud (Riigikohtu kr. osak. otsus nr. 35 — 1925 a.), et rööñna kui tõendust peab kohus eriliselt ettevaatlikult hindama ja seda kohtuotsuse aluseks võtma ainult siis, kui see ei ärata mingit kahtlust ja kui see osutub kohtulikul uurimisel kokkukõlas olevaks teiste asjaoludega. Käesoleval juhul on Kohtupalat kaaskohtualuse Tiksi rööñna kontrollinud ja leidnud, et see rööñ on kokkukõlas kohtus ilmsiks tulnud teiste asjaoludega. Neil põhjustel oli kohus õigustatud Tiksi rööñna oma otsuse aluseks võtma.

Kohtualuse Puusepa apellatsioonkaebusest selgub, et tunnistajad Värnik ja Tamberg paluti kohtusse kutsuda selleks, et tõendada, et kõik need asjad, mis leiti tema — Puusepa — korterist ja kaupmees Rågo juurest, olevat ta ostnud 1925 ja 1926, s.o. enne Kimbergi juures toime pandud vargust. Kohtuotsusest nähtub aga, et Kohtupalat on tunn. Värniku ja tunn. Tambergi seletused läbi arutanud ja leidnud, et need tunnistajad ei ole tõestanud seda asjaolu, et Puusep oleks juba 1925 a. ja 1926 a. ostnud need asjad, mis leiti tema korterist ja Rågo juurest. Seega on aluseta kassaatori väide, nagu poleks Kohtupalat arvestanud tunnistajate Värniku ja Tambergi seletusi.

Süüküsimusest selgub, et kohtualune Puusep on süüdi mõistetud selles, et ta k o k k u l e p p e l E. Tiksigi kaubamajast „Vennad Kimbergid“ varguse toime pani. Seepärast ei vääri tähelepanu kassaatori väide, nagu tuleks kohtualusele K. Puusepale süüks pandud tegu kvalifitseerida RNS § 180 järgi.

BES § 3337 järgi on isikud, kes ühiselt kuriteo korda saatnud, solidaarselt vastutavad kuriteo läbi tekitatud kahjude eest. Kohtualune Puusep on süüdi mõistetud NS §§ 13 ja 1655 3. jao järgi, kui kaasaaitaja Kimbergi juures toimepandud varguses. Kaasaitaja kuulub aga kuriteost osavõtjate hulka. Ja seepärast vastutab ka Puusep BES § 3337 järgi kuriteo läbi tekitatud kahjude eest solidaarselt teiste vargusest osavõtjatega.

Mis puutub tsiviilnõudja voliniku kass. kaebusse, siis leiab Riigikohus järgmist:

Käesoleva asja otsustamisel tuleb kõige pealt lahendada küsimus: „Missugustel juhtudel jätab kohus tsiviilnõude läbi vaatamata ja missugustel juhtudel vaatab ta tsiviilnõude läbi?“ KKS § 6 põhjal võib kriminaalkohus arutusele võtta ainult seesuguseid tsiviilnõudeid, mis on tuletatud süüteost. Ja ainult nii kaua, kui võib presumeerida, et tsiviilnõue on tuletatud süüteost, on mõeldav tsiviilnõude arutamine ja lahendamine kriminaalkohtus. Selgub aga, et tegu, mis on tsiviilnõude aluseks, ei ole süütegu, siis langeb ka tsiviilnõue kriminaalprotsessist välja. Seesuguse tsiviilnõude lahendamine, mille aluseks ei ole süütegu, kuulub TKS § 1 põhjal tsiviilkohtu, mitte aga kriminaalkohtu kompetentsi ja kriminaalkohus ei tohigi seesugust tsiviilnõuet enda lahendamisele võtta. Sellest selgub, et tsiviilnõude saatus on kriminaalprotsessis tihedalt seotud süüteoga. KKS § 771 põhjal võib aga süüteo asja arutamine laheneda kohtuotsuses kolmes suunas ja nimelt: kohtualust võidakse 1) õigeks mõista kas tõendiste puudusel või seepärast, et kohtualune osutus mittesüüdivaks või tegu osutus mittekeelatuks (771 p. 1); 2) süüdi mõista ja karistusest vabastada süüteo aegumise, amnesteerimise või mõne muu KKS § 16 ette nähtud lõpetamise põhjuse pärast (771 p. 2), 3) süüdi tunnistada ja karistada (771 p. 3).

Mõistetakse kohtualune süüdi või mõistetakse süüdi ja vabastatakse karistusest KKS § 16 ette nähtud põhjustel, või mõistetakse õigeks tõendite puudusel, siis on kohtu poolt õigeks võetud, et tsiviilnõude alus — süütegu — on aset leidnud ja kohtualuse või kellegi teise poolt toime pandud ja seepärast neil juhtudel kuulub tsiviilnõue läbivaatamisele ja otsustamisele.

Mõistetakse aga kohtualune õigeks viimase mittesüüdivuse pärast või seepärast, et kohtualusele süütkspandavas teos puuduvad süüteo tunnused, siis jäetakse tsiviilnõue, selle aluse — süüteo — äralangemisel, kriminaalkohtus läbi vaatamata.

Neil põhjustel tuleb ülalseatud küsimusele vastata järgmiselt: tsiviilnõue kriminaalkohtus kuulub läbivaatamisele ja otsustamisele siis, kui kohtualune on 1) süüdi mõistetud või 2) süüdi mõistetud ja KKS § 16 loendatud põhjustel karistusest vabastatud, või 3) õigeks mõistetud tõendite puudusel; tsiviilnõue jääb aga kriminaalkohtus läbi vaatamata (otsustamata) siis, kui kohtualune on mittesüüdivuse või süüteo tunnuste puudumise pärast õigeks mõistetud.

Seda seisukohta kinnitab ka KKS § 31, mille järgi kohtualuse mittesüüdivus ja teo seadusepärasus ei kõrvalda selle teo läbi tekitatud tsiviilnõuet tsiviilkohtust. Et KKS § 31 räägib just tsiviilkohtust, selgub asjaolust, et see paragrahv on paigutatud otsekohe pärast § 30, mis räägib sellest, et kriminaalkohtu otsus küsimuste kohta, kas süüteo sündmus on aset leidnud, kas kohtualune on selle korda saatnud ja milline on selle teo iseloom, on tsiviiltagajärgede lahendamisel tsiviilkohtule sunduslik. Räägib aga KKS § 30 sellest, mis suhtes on kriminaalkohtu otsused sunduslikud tsiviilkohtule, siis on loogiline, et ka järgmine paragrahv (§ 31), mis räägib juhtudest, millal kriminaalkohtu tulemused ei ole siduvad kohtule tsiviilnõude läbivaatamisel, räägib just tsiviilkohtust.

Et KKS § 31 räägib tsiviilkohtust, sellele seisukohale on omal ajal asunud ka Nekljudov, Slutschevsky jt. ja ka end. Vene Senat (selet. 76/225, 69/905, 69/577, 74/239).

Neil põhjustel on õige Kohtupalati üldine seisukoht, et teo karistatavuse äralangemisega langeb ära ka tsiviilnõue, mis kriminaalkohtu poolt läbi vaatamata jäetakse, kuna aga tsiviilnõudja voliniku väide, nagu ei oleks see Kohtupalati seisukoht õige ja nagu ei vastaks see seisukoht KKS § 31 üles seatud põhimõttele, on aluseta ega vääri tähelepanu. Kuid rahukogu otsusest selgub, et käesoleval juhul on Meta Katz ja Gotlieb Limberg õigeks mõistetud süüteo tõendite puudumisel, aga mitte nende mittesüüdivuse või süüteo tunnuste puudumise (mittekaristatavuse) pärast ja seepärast oleks pidanud Kohtupalat Meta Katzile ja Limbergile esitatud tsiviilnõude läbi vaatama ja otsustama. Seda tegemata jättes on Kohtupalat KKS § 6 vastu eksinud.

Samuti on Kohtupalat eksinud KKS §§ 859 ja 944 vastu seega, et ta ei võtnud arutusele tsiviilnõudja apellatsioonikaebust, milles tõendatakse Meta Katzi ja Limbergi vastu tõstetud süüdistusi, kui neile esitatud tsiviilnõude faktilisi aluseid. KKS § 859 põhjal on tsiviilnõudjal õigus edasi kaevata nende mittelõpliku kohtuotsuse osade peale, mis puutuvad kahjutasunõudesse. Et aga tsiviilnõude rahuldamine oleneb küsimustest, kas süüteo sündmus on aset leidnud, kas kohtualune on selle süüteo korda saatnud ja kas tsiviilnõudes tähendatud kahju on tekitatud süüteost, siis ei ole mingit kahtlust selles, et tsiviilnõudjal on õigus oma edasikaebuses tõendada süüteo sündmust ja seda, et süütegu on korda saadetud kohtualuse poolt ja et ta süüteo läbi on kahju saanud. Sõltub tsiviilnõude rahuldamine süüküsimusest või koguni süüteo juriidilisest kvalifikatsioonist, siis on tsiviilnõudjal KKS § 859 põhjal õigus oma apellatsioonikaebuses ka süüküsimust puudutada ja süüteo õiget kvalifikatsiooni taotella.

KKS § 944 põhjal astub kohtuotsus, mille peale on edasi kaevatud ainult tsiviilnõude osas, seadusejõusse vaid ses osas, mis tsiviilnõudesse ei puutu. Tõendab aga tsiviilnõudja oma apellatsioonikaebuses tsiviilnõude faktilisi aluseid (süüteo sündmus, süütegu on toime pandud kohtualuse poolt, kahju on süüteo läbi tekitatud), süüküsimust või süüteo kvalifikatsiooni,

kui neist sõltub tsiviilnõude rahuldamine, siis (KKS § 944 põhjal) ei astu kohtuotsus neis tsiviilnõudesse puutuvais osis seadusejõusse ja teise astme kohus on kohustatud apellatsioonkaebuses esitatud tsiviilnõude alused uuesti kaalumisele võtma, vastavad küsimused üles seadma ja neile vastama (KKS § 889). Seesuguste küsimuste ülesseadmine on Kohtupalatile kohustuslik ka siis, kui rahukogu ei ole neid küsimusi üles seadnud, sest küsimuste ülesseadmine kuulub seesuguste protsessuaaltoimingute hulka, mida kohus on kohustatud tegema *ex officio* ja sõltumata poolte palvetest.

Kuid arvesse võttes seda, et KKS §§ 3 ja 6 põhjal tulevad kriminaalkohtus lahendamisele ainult seesugused tsiviilnõuded, mille objektiks on otsesed, vahetult süüteo läbi tekitatud materiaalsed kahjud, ja tähele pannes, et kohtualuseid Meta Katzi ja G. Limbergi süüdistati NS §§ 14 ja 1655 järgi selles, et nad varjasid k/m. „Vennad Kimbergid“ juures toimetatud varguse jälgi, mis süüteo läbi kahjusaaja ei ole otseselt kahju saanud, leiab Riigikohus, et kahjusaajal puudus seaduslik alus kohtualuste M. Katzi ja G. Limbergi vastu tsiviilnõudeid kriminaalkohtus esitada, mispärast ka ülalnimetatud KKS §§ 6, 859 ja 944 rikkumisi ei saa olulisteks ja seega ka kass. põhjusteks pidada.

Neil põhjustel Riigikohus **otsustas**: Karl Puusepa kaitsja vann. adv. K. Grau ja tsiviilnõudja k/m. „Vennad Kimbergid“ voliniku vann. adv. J. Elerzi kass. kaebused tagajärgeta jätta.

Nr. 114.

KRIMINAAL-OSAKOND.

5. nov. 1930 a.

Miina Lipsmäe kass.-kaebus Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsuse peale 18. sept. 1930 a. M. Lipsmäe süüd. Akts. sead. § 1111 järgi.

Eesistuja osak. esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koe-mets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Raasiku jsk. rahukohtunik mõistis Miina Lipsmäe süüdi Akts. sead. § 1111 järgi ning määras temale karistuseks 200 krooni rahatrahvi ning 2 kuud vangistust ja peale selle otsustas Lipsmäelt sisse nõuda patendimaksu 1928 a. eest 150 kr. ja 1929 a. eest 150 kr., kokku 300 krooni.

Tallinna-Haapsalu rahukogu kinnitas rahukohtuniku otsuse selle vahega, et vangistuskaristuse määras kaebalusele tingimisi.

Riigikohtule antud kass.-kaebuses palub Miina Lipsmäe tühistada rahukogu otsuse KKS §§ 119 ja 159, Akts. sead. § 1111 ja Patendimaksu seaduse rikkumise pärast.

Asja esituse ja prokuröri arvamuse kuulanud, leidis Riigikohus, et kass. kaebus tuleb rahuldada.

Kassaator kaebab, et rahukogu olevat ebaõigelt jätnud välja kutsumata tunnistajad Aleksander Viidase ja Johannes Siimanni, kelle seletustel olevat tähtsus tunnistajate Altfeldtide seletuste tõepärasuse hindamisel. Rahukogu on ülesantud tunnistajate seletused asja kohta tähtsusetuks arvanud ja need välja kutsumata jätnud. Riigikohus leiab, et tunnistaja Siimanni välja kutsumata jätmine ei ole õige. Tunn. Siimann oli üles antud selle asjaolu tõendamiseks, et tema ei ole kunagi Altfeldti saatnud kaebaluse käest viina ostma, kuna tunn. Altfeldt on rahukohtuniku juures seletanud, et tema on Siimanni ülesandel kaebaluse Lipsmäe käest viina ostnud. Rahukohtuniku süüdimõistev otsus on muu seas rajatud ka tunn. Altfeldti seletusele. Kui nüüd kaebalune palub tunn. Altfeldti seletuse tõepärasuse hindamiseks üle kuulata tunn. Siimanni, siis on ebaloogiline rahukogu järeldus, et tunn. Siimanni seletusel ei ole tähtsust asja kohta. Rahukogu on siin KKS § 159 rikkunud.

Pöördudes kassaatori seletusele patendimaksu kohta, leiab Riigikohus: Alts. sead. § 1111 järgi nõutakse süüaluselt sisse patendihind vastavalt Patendimaksu seaduses tähendatud müügikohtade liikide määradele, piirituse ja viinamüügi puhul aga patendihind kõigi alkoholsete jookide müügiõiguse eest. Sellest nähtub, et patendihinna nõudmisel seadus teeb vahet piirituse ja viinamüügi ning teiste alkoholsete jookide müügi vahel. Ühelt poolt piirituse ja viinamüügi puhul nõutakse patendihind kõigi alkoholsete jookide müügiõiguse eest. Niisugused õigused on Patendimaksu seaduse tariifi III p. 1 all tähendatud I järgu müügikohtadel, kes tohivad kõiki alkoholseid jooke nii lahtiselt kui ka kinnistes pudelites müüa. Teiselt poolt patendihind teiste (peale piirituse ja viina) alkoholsete jookide müügi eest peab võetama Patendimaksu seaduses tähendatud vastavate müügikohtade liikide hindadele. Neil juhtudel peab kohus iga kord patendihinna väljamõistmisel kindlaks tegema, missuguse müügikoha liigi alla käib kaebaluse tegu, ja vastavalt sellele otsuse tegema. Näiteks ei ole seaduslikku alust süüdimõistmisel ärisihil õllemüügi eest Akts. sead. § 1111 põhjal patendihinda patendimaksu sead. tariifi III p. 1 järgi välja mõista. Eeltoodut arvesse võttes ei vääri lugupidamist kassaatori väide, nagu oleks temalt patendihind 150 kr. mitteseaduslikult välja mõistetud, sest tema on viinamüümises Akts. sead. § 1111 järgi süüdi mõistetud. Käesoleva otsusega on Riigikohus loobunud seisukohast, mis võetud Johannes Posti ja Maksudevalitsuse kaebuste asjas nr. 640 — 1930 a.

Seepärast ja KKS § 174 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Tallinna-Haapsalu Rahukogu otsus tühistada ja asi anda uueks otsustamiseks samale rahukogule teises koosseisus.

Nr. 115.

KRIMINAAL-OSAKOND.

17./22. dets. 1930 a.

1) *Madis Jaaksoni*, 2) *Alfred Gnadebergi kaitsja vann. adv. V. Bocki* ja 3) *Gustav Linquisti kaitsja vann. adv. abi A. Pallase kass. kaebused Kohtupalati otsuse peale 5. nov. 1929 a. nende süüid. NS §§ 13, 1154, 354, 362 jt. järgi.*

Eesistuja osakonna esimees P. Kann, ettekandja riigikohtunik R. Koemets, Riigikohtu prokurör R. Rägo.

Harju pangas aset leidnud kuritarvituste eest mõistis Tallinna-Haapsalu rahukogu otsusega 8./15. nov. 1928 a. kohtualused Harju panga juhatuse liikmed Madis Jaaksoni, Alfred Gnadebergi süüdi NS §§ 13, 354 j. III p. 2, 1154 ja 1155 ja Gustav Linquisti NS §§ 13, 354 j. III p. 2 ja 1154 põhjal ning karistas neid igaüht 1½-aastase vangirooduga ühes ettenähtud õigustekaotamisega. Süüdistuses NS §§ 1154 ja 362 järgi pangaraamatutesse fiktiivsissekanete tegemises mõistis rahukogu kohtualused õigeks. Rahukogu otsusega ei jäänud rahule kohtualused M. Jaakson, A. Gnadeberg ja G. Linqvist kui ka rahukogu prokuröri abi ning *andsid Kohtupalatile — kohtualused apellatsioonkaebuse palvega neid kohtulikult õigeks mõista*, ja prokuröri abi apellatsioonprotesti, milles taotleb nende süüdimõistmist veel teistes süüdistusaktis esitatud süüdistustes ja karistuse kõrgendamist. Kohtupalat otsustas: Tallinna-Haapsalu rahukogu otsus 8./15. nov. 1928 a. osades, mis puutub Madis Jaaksoni ja Alfred Gnadebergi õigeksmõistmisse, NS §§ 1154 ja 362 järgi ning NS § 1455 järgi garantiikirja andmise asjas G. Linquistile, niisama ka Gustav Linquisti õigeksmõistmisse NS §§ 1154 ja 362 järgi, tühistada ja Madis Jaaksoni ja Alfred Gnadebergi NS §§ 13, 1155, 354 — 3. jao p. 2 149, 31 — 4 astme põhjal heita vangiroodu igaüht poolteiseks (1½) aastaks õigustekaotamisega; neidsamu Jaaksoni, Gnadebergi ning Linquisti igaüht heita NS §§ 13, 1154, 362, 149, 31 — 3. astme põhjal kaheks ja pooleks (2½) aastaks vangiroodu õigustekaotamisega.

Tsiviilnõudmisse puutuv as rahukogu otsus muuta ja tsiviilnõudmise rahuldamiseks M. Jaaksonilt, A. Gnadebergilt solidaarselt välja mõista A./S. Harju panga likvideerimiskomisjoni kasuks 468 344 krooni ühes 6%-ga arvates 26. okt. 1928 a. kuni väljamaksmise päevani.

Kohtupalati otsuse peale andsid Riigikohtule kass. kaebused Madis Jaakson, A. Gnadebergi kaitsja vann. adv. V. Bock ja G. Linqvisti kaitsja vann. adv. abi A. Pallas. Kõik kohtualused leiavad, et nendele inkrimeeritavates tegudes ei leidu NS §§ 354, 1154, 1155 ja 362 ettenähtud süütegude koosseisu. NS. §§ 354 ja 1154 koosseisu ei oleval sel põhjusel, et konsortsium oli asutatud aktsionäride enamiku poolt eesmärgiga panga kanda võtta kursi languse puhul osa aktsiatele juurdemaksu ja nemad, kohtualused, selles kasu ei saanud, vaid see sündis panga huvides. Kui puudub kasusaamise moment, siis ei võivat neid panga raha raiskamises NS § 354 ja 1154 põhjal süüdi mõista. Kohtu järeldus, et raha kõrvaldamine kohtualuste poolt on sündinud eesmärgil iseendid ja teisi konsortsiumi liikmeid rikastada, on tehtud asjaolude ühekiõlgel ja mitte küllalt täielikul hindamisel. Ei oleval arvesse võetud, et 1921 ja 1922 a. aruanded on peakoosoleku poolt kiinnitatud, kusjuures ükski aktsionär ei ole vaidlust tõstnud selle vastu, et pangasummadega on toetatud aktsiapaketi äraostmist välismaalastelt. Ka vildak ja asjaoludega mitte kokkukõlas oleval kohtu järeldus, nagu oleks aktsiapaketi omandamiseks pangasummade ülekanndmine konsortsiumile olnud Harju panga maksujõuetuks jäämise peapõhjuseks. Selles näevad kassaatorid KKS §§ 797 p. 2 ja 766 rikkumist. NS § 1155 oleval ebaõigelt kohaldatud, sest selles kõneldakse ebaõigetest ja kuritahtlikest tegudest laenude andmisel ja hoiusummade väljaandmisel. Garantiikirja väljaandmist ei saavat viia laenude andmise ja hoiusummade väljamaksmise mõiste alla. Kohtupalat, tehes järelduse, et Linqvistile on välja antud garantiikiri kindlustust nõudmata, oleval ebaõigelt hinnanud esitatud tõendusi ja arvesse võtmata jätnud kindlakstehtud asjaolusid. Sellega oleval rikutud KKS §§ 766 ja 797. Ka NS § 362 kohaldamiseks puuduvat igasugune alus. Kohtupalat näeb fiktiivsissekannet raamatutesse selles, et oleval läbi viidud operatsioon, mis tegelikult aset ei leidnud ja et korrespondent pole seda soovinud. Kuid kassaatorid leiavad, et operatsioon konsortsiumiga oleval selleks tehtud, et kursivahet kätte saada, ning nõnda oleval see operatsioon ka raamatutest läbi viidud. Kohtupalat oleval ekslikult korrespondendi „nostro“ mõistest aru saanud. Korrespondendi nostro arve on Harju panga tema enese arve võõras pangas olevate summade üle, ja korrespondent nostro ei ole panga klient, vaid panga volinik, käsutäitja ning võis korraldusi teha korrespondendi nostro arvetes näidatud summade üle ainult Harju pank, aga mitte mingil kombel tema volinik korrespondent. Ei võinud see korrespondent ka midagi soovida või paluda, mis Harju pangale kohustav oleks olnud sisse kanda korrespondendi nostro arvesse. Ei oleval tõeolude moonutamist ja sellega langevat ka ära võltsimise peatunnus. Ka sissekandeid raamatutesse ei oleval kohtualustest ükski isiklikult teinud, mispärast ka ei saavat neid võltsimistes süüdi mõista. KKS § 879¹ rikkumist leiavad kassaatorid selles, et Kohtupalat ei kutsunud välja pangaasjanduse eksperte Vestelit, Seppa ja teisi, kuna raamatupidamise eksperdid Veanes ja Freundt on seletanud, et nemad pangas teeninud ei ole. See Kohtupalati määrus ise, millega pangategelaste väljakutsumise palve rahuldamata jäetud, oleval puudulik ning ebamäärane. Linqvisti kaitsja toob ette, et Linqvist ei olnud vormiliset ega juriidiliselt juhatuse liige. Panganõukogu otsus 18. okt. 1921 a., delegerida Linqvisti juhatusse, ei oleval kokkukõlas panga põhikirjaga, vaid käivat selle vastu. Ka tegelikult ei oleval Linqvist panga juhatuse liikme kohuseid täitnud. Ainult peakoosoleku poolt 11. apr. 1922 a. valimise tõttu on Linqvist juhatuse liikmeks saanud. Kohtupalat, mõistes Linqvisti süüdi kui panga juhatuse liiget NS §§ 354, 1154 ja 362 põhjal, on neid paragraafe valesti kohaldanud.

Asja esituse, kaitsjate seletused ja prokuröri arvamuse kuulanud, leidis Riigikohus järgmist:

Kassaatorid vaidlevad esiteks NS §§ 354 ja 1154 kohaldamise vastu, kinnitades, et neile süükspandavates tegudes ei leidu süüteo, raiskamise koosseisu. See kassaatorite väide ei

vääri tähelepanu. Kohtupalat on kindlaks teinud ja tõeks võtnud, et Harju panga juhatuse liikmete, kohtualuste M. Jaaksoni, A. Gnadebergi ja G. Linqvisti korraldusel on Harju pangale kuuluvad summad seaduse ja põhikirja vastaselt üle kantud panga kliendile, konsortsiumile, kelle liikmeteks ka kohtualused ise olid, ja et see ülekanne toimus teadvalt ja konsortsiumi huvides. Seejuures on kohus ka tõeks võtnud, et Harju pank ja konsortsium pole üks ja sama, identsed, vaid konsortsium oli panga klient. Need kohtu poolt kindlaks tehtud ja tõeks võetud asjaolud sisaldavad kõiki neid tunnuseid, mis moodustavad NS §§ 354 ja 1154 ette nähtud süüteo (raiskamise) koosseisu. Ei ole tähtsust kassaatorite vaidlusel, et nemad ei olevat summade ülekandest konsortsiumile kasu saanud, vaid ennem kahju, sest NS §§ 354 ja 1154 olemasolu jaoks ei olegi tähtis, missugustel motiividel on raiskamine toime pandud, kui see on sündinud teadvalt ja panga põhikirja vastaselt, seega kuritahtlikult. Kohtualune G. Linqvist vaidleb veel NS § 354 ja 1154 kohaldamise vastu, seletades, et tema ajal 18. nov. ja 26. nov., mil panga juhatuse poolt eeltähendatud korraldused summade ülekandeks konsortsiumile tehtud, ei olnud tegelikult ega ka formaalselt panga juhatuse liige. Kohtupalat, arvesse võttes panga põhikirja ning panganõukogu otsust 18. okt. 1921, jõudis otsusele, et G. Linqvist 18. okt. 1921 a. sai panga juhatuse liikme kohusetäitjaks kuni peakoosolekuni ja et ta neid kohuseid ka tegelikult täitis. Linqvisti kaitsja poolt panga põhikirja § 33 tõlgitsemist ei saa õigeks pidada. Selle paragraafi sõnad: „kui juhatuses vähem kui kaks liiget“ käivad ainult ajutiselt äraoleva, mitte aga lahkunud juhatuseliikme kohta. Niisugust arusaamist § 33 kinnitab ka § 35, mille järgi juhatuse otsuste maksvaks tunnistamiseks nõutakse vähemalt 3 liikme osavõttu. Asjaoludega kokkukõlas on ka Kohtupalati järeldus, et G. Linqvist tegelikult juhatuseliikme kohuseid täitis ja ennast selleks ka pidas. Kaitsja seletus, et Linqvist temale inkrimineeritavatele korraldustele kirjutas alla mitte kui panga juhatuse, vaid kui konsortsiumi liige, on põhjendamata, mida ei saa arvesse võtta. Neil kaalutlustel on õige kohtu seisukoht, et Linqvist on temale süüks pandava kuriteo toime pannud, olles panga juhatuseliige. Edasi kassaatorid M. Jaakson ja A. Gnadeberg kinnitavad, et NS § 1155 ei või üldse kohaldatud saada garantiikirjade väljaandmise suhtes, sest selles paragraafis kõneldakse ebaõigetest ja kuritahtlikkudest tegudest laenu andmisel ja hoiusummade väljamaksmisel, kuna garantiikiri kannab käemehe vastutuse iseloomu. Ka see kassaatorite väide ei vääri tähelepanu. NS § 1155 kõneldakse küll laenudest ja hoiusummadest ja garantiikirja selles nimetatud ei ole, kuid vene keele sõna „ssuda“ all tuleb laiemalt mõista kõiki neid pangaoperatsioone, mis laenu andmise ja kindlustamisega ühenduses seisavad, mille hulka kahtlemata kuulub ka garantiikirja väljaandmine laenu kindlustamiseks. Seda seisukohta omalt poolt kinnitab ka Rahaministri ringkiri 4. veebr. 1922 a. kõigile krediidasutistele, mille järgi pankade poolt välja antud garantiid peavad olema kindlustatud samasugustel alustel, nagu igasugused teisedki krediidi- ja laenuoperatsioonid. Kindlustamata garantiid on pangale sama hädaohtlikud ja võivad kahjusid tuua nagu kindlustamata laenuki. Seda arvesse võttes on Kohtupalat õieti M. Jaaksoni ja A. Gnadebergi kindlustamata panga garantiikirja väljaandmise eest G. Linqvistile karistanud NS § 1155 ja 354 põhjal. Üle minnes NS § 362, 1154 rikkumiste lahendamisele (pangaraamatutesse valeandmete sissekandmine) leiab Riigikohus, et selles osas kass. kaebused rahuldamist väärivad. Kohtupalat leiab kohtualuste Jaaksoni, Gnadebergi ja Linqvisti süü NS §§ 362 ja 1154 järgi selles kindlaks tehtud, et nende kirjalikul korraldusel on pangaraamatutes sissekanded tehtud, mis vale- ning fiktiivandmeid sisaldavad. Valesissekannet raamatutes näeb Kohtupalat selles, et korrespondentide nostro arves, mida Kohtupalat korrespondentide isiklikuks arveks loeb, läbikantud panga klientide-korrespondentide nostro poolt mitte soovitud ja nendega mitte sündinud operatsioonid. Õiged on kassaatorite seletused, et panga korrespondentide „nostro“ arve on, nagu seda juba tema nimetusest „nostro conto“ selgesti näha võib, panga enda varanduse arve, mille kohta ainuüksi pank ise oma algatusel võib korraldusi teha, kuna korrespondent on selle arve suhtes vaid panga kassahoidja, kes üksnes täidab selle

panga korraldusi ja ettekirjutusi, kelle korrespondendiks ta on. Korrespondent nostro panga klient ei ole. Sellest järgneb edasi, et pank oma arvetes võib sissekandeid teha täitsa korrespondendist sõltumata ja et ainult pangaarve saldo peab vastama saldole korrespondendi juures. Mingit tehingut korrespondent nostro'ga ei tehta, temale antakse ainult käsk panga rahadest summade väljamaksmise ja summade vastuvõtmise üle. Seepärast on ekslik Kohtupalati järeldus, et Harju panga korrespondent nostro arvetes on läbi kantud operatsioonid, mida korrespondent ei olla soovinud. Kohtupalatis ja rahukogus kindlaks tehtud asjaoludest nähtub, et seadusevastane summade ülekandmine konsortsiumile toimus valuuta kursivahe kättesaamise viisil. Panga välisvaluuta seisis korrespondentide nostro arvetel. Välisvaluuta kursivahe kättesaamine ja selle konsortsiumi kasuks ülekandmine on raamatutes toimunud teel, nagu seda teha võis ja tehtud on. Ka pangaasjanduse eksperdid Scheel, Rank, Sepp ja Vestel ei leia tähendatud sissekannetes vale- ja fiktiivandmete mahutamist pangaraamatutesse. Seda arvesse võttes ei ole olemas tõelolude moonutamist, mis võltsimise üks peatunnuseid, sest sissekanded panga raamatutes kursivahe kättesaamiseks konsortsiumi kasuks on tehtud nii, nagu seda teha võis. Seepärast ei leidu kohtualuste tegevuses NS § 362 ja 1154 koosseisu ja süüdistus selles osas tuleb lõpetada.

Arutades kass.-kaebustes esitatud KKS rikkumisi, leiab Riigikohus, et need tähelepanu ei vääri. Kõige pealt kaebavad kassaatorid, et pangamajanduse ekspertide mitteväljakutsumine Kohtupalati poolt olevat ebaõige. Asjaoludest nähtub, et apellatsioonkaebuses on ainult Gnadebergi kaitsja vann. adv. Bock palunud eksperte Scheeli, Vestelit ja Seppa välja kutsuda täiendavate küsimuste ettepanemiseks selle kohta, kas sisaldab Harju panga nõukogu otsus 18. X. 1921 a. panga puhaskasu ja panga kapitalide jaotamist, kas panga nõukogu oli õigustatud kasud operatsioonideks kasutama. Selle kaitsja palve jättis Kohtupalat määrusega 29. aprillist 1929 a. tagajärjeta. Kohtupalati vastavad motiivid on õiged ning seadusega kokkukõlas. Kohtupalati istungil 5. nov. 1929 a. palusid juba kõik kaitsjad pangaasjanduse ekspertide väljakutsumist. Kohtupalat jättis palved tagajärjeta, leides, et asjaolud, mille selgitamiseks palutakse välja kutsuda eksperte-pangategelasi, on osalt niisugused, mille otsustamine kuulub kohtu kompetentsi, osalt niisugused, mida võib tõendada tunnistajate seletustega, ja osalt niisugused, mille selgitamisel ei ole asja kohta olulist tähtsust. Kaitsjate vaie selle Kohtupalati määruse üle tuleb küll kaaluvaks ja põhjendatuks lugeda, kuid arvesse võttes, et ära on langenud süüdistus NS § 362 ja 1154 järgi, siis ei ole enam sellel Kohtupalati eksitusel olulist tähtsust. Ei vääri ka tähelepanu kassaatorite väited KKS §§ 766, 797 ja 892 rikkumise kohta. Kõik tõendused ja asjaolud on kohtu poolt hindamist leidnud ja tehtud järeldused, mis nendest loogiliselt teha võis. Sisuline vaidlus kohtu järelduste vastu ei tule KS § 5 põhjal arutusele kass. korras.

Neil põhjustel ja KKS §§ 912 ja NS § 1 juhatusel Riigikohus **otsustas**: Kohtupalati otsus 5./7. nov. 1929 a. Madis Jaaksoni, Alfred Gnadebergi ja Gustav Linqvisti süüdimõistmise osas NS §§ 362 ja 1154 (võltsimises) järgi tühistada ja süüdistus selles lõpetada. Muus osas M. Jaaksoni, A. Gnadebergi kaitsja vann. adv. V. Bocki ja G. Linqvisti kaitsja vann. adv. abi A. Pallase kass.-kaebused tagajärjeta jätta.